Απόδεκτικό

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΔΟΥΒΙΑΝΗ ΤΗΣ ΔΡΟΠΟΛΕΩΣ Β. ΗΠΕΙΡΟΥ

In alcuni villaggi scaglionati lungo la vallata del Drinos si conservano ancora vestimenta e tradizioni che ricordano il culto estetico delle antiche genti elleniche. La lingua greca parlata qui è molto più pura e armoniosa della lingua parlata... in Atene:

(Luciano Magrini, Le isole, l' Albania e l' Epiro, Milano, 1913 σελ. 217 - 72)

* ΣΥΛΛΟΓΗ *
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΙΩΝΗ
ΔΩΡΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ
ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 56222
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 18/6/2015
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ - ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΘΗΝΑΙ
1970

Η ΔΟΥΒΙΑΝΗ

Σὲ μερικὰ χωρία ἱδρυμένα κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος τοῦ Δρίνου διατηροῦνται ἀκόμη ἐνδύματα καὶ παραδόσεις, τὰ ὁποῖα ὑπενθυμίζουν τὸν ἐξαίρετον πολιτισμὸν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν φυλῶν. Ἡ ἐνταῦθα ὁμιλουμένη ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι περισσότερον καθαρὰ καὶ ἁρμονικὴ τῆς ὁμιλουμένης ....ἐν Ἀθήναις

(L. Magrini)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Εἰς τὸ κέντρον τῆς ὡραίας καὶ γραφικῆς ἐπαρχίας τῆς Δροπόλεως — Ἀργυροκάστρου Βορείου Ἠπείρου εὑρίσκεται ἡ ἱστορικὴ κωμόπολις Δουδιανή, ἡ ὁποία ὑπῆρξε ἑστία λαμπρᾶς ἀκτινοβολίας τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ ἰδιάζοντος Ἠπειρωτικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκαλλιεργήθη εἰς αὐτὴν ἐπὶ μακρὰς δεκαετηρίδας.

Τὸ ἐθνικὸν παρελθὸν τοῦ ὡραίου τούτου χωρίου τῆς Βορείου Ἠπείρου, τὴν ἱστορίαν του, τὴν ἐκπαιδευτικήν του δρᾶσιν, τὸ φιλοπρόοδον τῶν κατοίκων, ὡς καὶ τὸν ἀπαράμιλλον Ἠπειρωτικόν του πολιτισμόν, τόσον στενῶς συνδεδεμένον μὲ τὴν ἀκμὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Δροπόλεως κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν, ἀπεικονίζει τὸ βιβλίον τοῦτο, σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν ἱστορίαν πᾶν ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ διασωθῇ ἐκ τῆς καταστροφικῆς μανίας τοῦ χρόνου καὶ τῆς στυγνῆς καὶ ἀφορήτου τυραννίας τῶν τελευταίων εἴκοσι πέντε ἐτῶν, ἡ ὁποία διὰ τῶν ὀργάνων τοῦ ἐρυθροῦ τσαρισμοῦ καὶ τῆς ἀλβανικῆς μισαλλοδοξίας ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ φυλετικοῦ χαρακτῆρος καὶ τὸν ἐξαλβανισμὸν τοῦ εὐγενοῦς ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Δουδιανῆς καὶ ὅλης τῆς Βορείου Ἠπείρου, διὰ τῆς καταπολεμήσεως τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τῆς καταργήσεως τῆς θρησκείας, τοῦ ἀποσχηματισμοῦ τῶν ἱερέων, τῆς πυρπολήσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ τῶν ἱερῶν κειμηλίων, τῆς κατεδαφίσεως τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μετατροπῆς τῶν μοναστηρίων εἰς ἀποθήκας καὶ στάβλους ἐν μέσῳ εἰκοστῷ αἰῶνι!

Ὁρμώμενος ἐκ καθαρῶς ἐθνικῶν ἐλατηρίων, προέβην εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνίδος Δουδιανῆς, διότι ἡ ἱστορία αὐτῆς, πλήρης ἐθνικῆς καὶ ἐκπολιτιστικῆς δράσεως, δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ, ἀλλ' ἐπιβάλλεται νὰ περισωθῇ διὰ τοὺς μεταγενεστέρους συμπολίτας ἡμῶν καὶ ὀφείλει ἐξαίρετον νὰ κατέχῃ θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἠπείρου καὶ τὴν καθόλου ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἐθνικὴν αὐτῆς δρᾶσιν εἰς τὴν Ἤπειρον, ἀλλὰ κυρίως διὰ τὴν συμβολὴν αὐτῆς εἰς τὴν γυναικείαν ἐκπαίδευσιν καὶ τοὺς πολλοὺς ἐπιστήμονας τοὺς ὁποίους ἀνέδειξεν.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ πρῶτον σχολεῖον θηλέων ἱδρύθη εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ἐν Ἀθήναις τὸ 1836, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, διὰ τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας, ὅπερ ἐνισχυθὲν διὰ τῆς γενναίας δωρεᾶς τοῦ Βορειοηπειρώτου Ἀποστόλου Ἀρσάκη, φέρει μέχρι τῆς σήμερον τὸ τετιμημένον του ὄνομα «Ἀρσάκειον». Εἶναι ὅμως ἄγνωστον εἰς τὸ Πα-

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

νελλήνιον καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς παιδείας, ὅτι τὸ δεύτερον σχολεῖον θηλέων ἱδρύθη εἰς τὴν Δουβιανὴν τὸ 1858, τὸ ὁποῖον λειτουργῆσαν μέχρι τοῦ 1885 ἀπέδωσεν εἰς τὴν κοινωνίαν χρηστὰς καὶ σώφρονας ἑλληνίδας — Ἠπειρώτιδας, αἱ ὁποῖαι, ὡς γίνεται λόγος εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος τοῦ βιβλίου τούτου, προσέφεραν πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν καὶ συνέβαλον τὰ μέγιστα εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ δροπολίτικου πολιτισμοῦ. Τοῦτο καὶ μόνον θὰ ἤρκει νὰ κατατάξῃ τὴν Δουβιανὴν μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων κοινοτήτων τοῦ καθόλου Ἑλληνισμοῦ.

Σήμερον δυστυχῶς ἡ ἱστορικὴ κωμόπολις κινδυνεύει νὰ διαλυθῇ, διότι ἡ μετὰ τὸν Δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον τύχη τοῦ κόσμου δὲν διερρυθμίσθη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἠθικῆς, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συμφέροντος, ἡ δὲ ὑποδούλωσις ἐκ νέου τῆς Βορείου Ἠπείρου εἰς τὴν τυραννίαν τῶν ἀλβανῶν κομμουνιστῶν, ἀσυγκρίτως ἀπηνῶν καὶ ἀμειλίκτων διωκτῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἀλβανῶν τῆς προπολεμικῆς Ἀλβανίας, ἠνάγκασε πολλοὺς κατοίκους τῆς Δουβιανῆς νὰ ἐκπατρισθοῦν καὶ νὰ καταφύνουν ἄλλοι μὲν ὡς πρόσφυγες εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀμερικήν, ἄλλοι δὲ νὰ διασκορπισθοῦν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀλβανίας, ὅπου τοὺς ἀναμένει ὁ ἀφελληνισμὸς καὶ ἡ ἐξουθένωσις.

Διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς παρούσης μελέτης κατεβλήθη μεγάλη φροντίς. Πρὸς τοῦτο ἀνεζήτησα τὰς πηγάς, ἐκ τῶν ὁποίων ἤντλησα σχετικὰς πληροφορίας, κατέφυγον εἰς τὴν προφορικὴν παράδοσιν, τὸ πολύτιμον τοῦτο μνημεῖον τοῦ λαοῦ μας, ἡ ὁποία ἀπεκάλυψε λησμονημένα γεγονότα, ἀνέσυρα ἐκ τῶν ἀρχείων μου σημειώσεις, τὰς ὁποίας εἶχον ἀντιγράψει πρὸ ἐτῶν ἀπὸ παλαιὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία εἰς διάφορα χωρία καὶ μοναστήρια τῆς Δροπόλεως, καὶ ἐχρησιμοποίησα ἐπωφελῶς τὰς ἐνθυμήσεις τὰς ἀναγραφομένας εἰς τὸ παλαιὸν κατάστιχον τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς, χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 17 αἰ. καὶ σωζόμενον εἰς αὐτὸ μέχρι τοῦ 1934, ὁπότε καὶ ἐντέγραψα ταύτας.

Βεβαίως ἡ ἱστορία τῆς Δουβιανῆς δὲν ἐξαντλεῖται μὲ τὴν ἔκδοσιν τῆς παρούσης πραγματείας. Ἀσφαλῶς ὑπάρχουν καὶ ἄλλα πολύτιμα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα, ἐὰν διεσώθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φιλιππάκη Λαμποβιτιάδου, ὅπου κατ' ἀκριβεῖς πληροφορίας διεσώζοντο μέχρι τοῦ 1934, θὰ ρίψουν νέον φῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐνδόξου Δουβιανῆς.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ πονήματος τούτου αἰσθάνεται βαθεῖαν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκφράσῃ ἀπὸ τῆς στήλης ταύτης τὴν μεγάλην του εὐγνωμοσύνην καὶ τὰς ἀπείρους εὐχαριστίας πρὸς τὸν ρέκτην καὶ φιλοπρόοδον Δουβιανίτην, τὸν ἄριστα ἐν Ἀθήναις ἐγκατεστημένον συμβολαιογράφον κ. Βασίλειον Κ. Ζέρρην, ὅστις ἀνέλαβε τὴν δαπάνην τούτου εἰς μνήμην τῶν ἀειμνήστων γονέων του Μαλάμως καὶ Κωνσταντίνου Ζέρρη.

Εὔχομαι, ὅπως ὁ κ. Β. Ζέρρης εὕρῃ καὶ ἄλλους συμπατριώτας μιμητάς, οἱ ὁποῖοι συνεχίζοντες τὴν εὐγενῆ Ἠπειρωτικὴν παράδοσιν, θὰ ἐνισχύσουν χρη-

Δημοτικὴ Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κοζάνης

ματικῶς τὴν ἐκτύπωσιν καὶ ἄλλων ἔργων, ἀναφερομένων εἰς τὸ ἱστορικὸν παρελθὸν τῆς γενεθλίου των γῆς, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πολυπαθοῦς καὶ ἀμοίρου αὐτῆς ἑλληνικῆς γωνίας, ἡ ὁποία δικαίως θεωρεῖται τὸ προκεχωρημένον φυλάκιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς βορρᾶν, ἰδίᾳ δὲ σήμερον, ὁπότε οἱ ὀψιμαθεῖς τῶν Τιράνων διὰ πολυπληθῶν δημοσιευμάτων ἐπιδιώκουν νὰ παρουσιάσουν τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν τῆς Βορείου Ἠπείρου... ὡς ἀλβανικόν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ἰουλίου 1970

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ

Λάμπεις μέσα στὴ Δρόπολη σὰν ἥλιος, σὰν φεγγάρι,
ὦ Δούβιανη, ἀξέχαστη μὲ τὴν περίσσια χάρη.
Ἀνάμεσα στ' ἄλλα χωριὰ σὺ στέκεις κορωνίδα,
καὶ πρωτοπόρα πάντοτε, σκορπᾶς κάθε ἀχτίδα.

Ὅταν ἡ μοῖρα τόταξε, νὰ σ' ἀποχωριστῶ,
σ' ἔκλεισα μέσα στὴν καρδιὰ πιστά, σὰν φυλαχτό
Καὶ ζῶ κοντά σου πάντοτε, σὲ λύπη, σὲ γιορτάσι
ἀκούγω νὰ μὲ προσκαλῆ ἡ καμπάνα τ' Ἁγιοβλάση

Ἀκούγω τὴ γλυκειὰ ἠχώ, ψηλὰ στὸ Μοναστήρι,
τὴν τρίτη μέρα τῆς Λαμπρῆς γίνεται πανηγύρι,
κεῖ ψάλλουν ὅλα τὰ πουλιά, χαμογελοῦν λουλούδια,
μεσήλικες, νέοι καὶ νιές, παντοῦ ἀντηχοῦν τραγούδια

Τὰ σπίτια λάμπουν καθαρά, πεζούλια ἀσβεστωμένα,
τὰ παιδικὰ τὰ μυστικὰ μᾶς ἔχουνε κρυμμένα.
Τὰ τοπικά σου ὀνόματα ἔχουμε γιὰ σημάδια,
τὸ Μεσοχώρι, ἡ Ράχη μας, ἡ Ρούγα, τὰ λιβάδια.

Ψηλὰ στ' Ἁγιοπήγαδο, στ' ἀμπέλι τῆς Μαλάμως,
τζιτζίκια, ἀηδόνια τραγουδοῦν, λὲς μᾶς καλοῦν σὲ γάμο.
Καὶ τώρα τὸ Μπουρντέκο μας, ἡ Σορωνειά, τοῦ Σιάμα
Νὰ τὰ βλέπαμε μιὰ φορά, τόχουμε κάμει τάμα.

Στὴν Ἁγιολίτα μας ψηλά, θὰ νάψουμε ἁγιοκέρι,
ναρθῆ ξανὰ ἡ ἄνοιξη, ναρθῆ τὸ καλοκαίρι!

ΕΥΛΑΜΠΙΑ ΓΚΑΤΖΑΡΟΥ—ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
15 Ἰουλίου 1970 (Τῆς Ἁγίας Ἰουλίτας)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ

Εἰς τὰ ἤρεμα καὶ χαμηλὰ ἀντερείσματα τοῦ Πλατοβουνίου, πρὸς νότον τοῦ χωρίου Σωφράτικα καὶ βορείως τοῦ Χασκόβου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου χωρίζεται διὰ τοῦ Μεγαλάκκου, καὶ εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ δημοσίου δρόμου Ἀργυροκάστρου, εὑρίσκεται τὸ ὡραῖον καὶ γραφικὸν χωρίον τῆς Δροπόλεως ἡ Δουβιανὴ ἢ Δούβιανη. Ἡ Δουβιανὴ εἶναι ξακουσμένη εἰς ὅλην τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Ἀρβανιτιὰν διὰ τὸν ἰδιάζοντα ἠπειρωτικὸν πολιτισμόν, τὸν ὁποῖον ἀνέπτυξε κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετίαν, ὥστε νὰ θεωρῆται, συνεπείᾳ τούτου, ἀληθὲς πνευματικὸν κέντρον καὶ καύχημα ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας, ἤ, ὅπως ηὐχαριστοῦντο καὶ οἱ ἴδιοι οἱ κάτοικοι τῆς Δουβιανῆς νὰ ἀποκαλοῦν τὸ χωρίον των: «Μικρὸ Παρίσι» τῆς Δερόπολης. Ἡ Δουβιανὴ εἶναι κτισμένη εἰς τὰ βόρεια ἀντερείσματα τοῦ βουνοῦ καὶ τὰς ὑπωρείας τῶν ταπεινῶν ράχεων, ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ τὸν Ἅη - Γιώργη καὶ τὸν Ἅη - Θανάση καὶ ἐξαπλώνεται ὡς τοὺς πρόποδες τοῦ Μοναστηρίου, δι' αὐτὸ καὶ δὲν φαίνεται ὁλόκληρος ἀπὸ τὸν δημόσιον δρόμον, ἀπὸ «τὸ ντερβένι τοῦ Κάστρου». Μονάχα ὁ λάκκος μὲ τ' ἄσπρα του χαλίκια καὶ τὶς μεγάλες του κροκάλες προδίδει ἀπὸ τὴν ἀπέναντι μεριάν, ἀπὸ τὸ Λυμπόβοθον καὶ τὰ γύρω του, τὴν Δουβιανήν, ποὺ εἶναι κρυμμένη εἰς τὸ ἄνοιγμα τῶν βουνοπλαγιῶν τοῦ Σωφράτικα καὶ τοῦ Χασκόβου.

Εἰς τὴν Δουβιανήν, ἡ ὁποία μετὰ ἀπὸ τὴν Γορίτσα καὶ τὸ Χάσκοβον, εἶναι τὸ μακρύτερον χωρίον τῆς Δροπόλεως ἀπὸ τὸν κάμπον, φέρουν δυὸ κεντρικοὶ δρόμοι, ὁ ἕνας ἀπὸ τὰ Σωφράτικα, κι ὁ ἄλλος ἀπὸ «τὶς Μπαράκες τῆς Δούβιανης». Ὁ δρόμος ἀπὸ τὰ Σωφράτικα περνάει κάτω ἀπὸ τὸν Ἀηθανάση τοῦ Σωφράτικα, λίγα μέτρα ἀπὸ τὰ τελευταῖα σπίτια τοῦ χωριοῦ, ἕνα παλιὸ διαλυμένον μοναστήρι, γεμᾶτο μηλικοκοκκιὲς καὶ ἀγριοσυκιές, μέσα ἀπὸ τὶς ὁποῖες προβάλλουν λησμονημένοι τάφοι καὶ ἡ ἀστραφτερὴ ἐκκλησιὰ μὲ τὸν πλατύ γύρο της, ὅπου ἐγίνονταν οἱ χοροὶ τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου, καὶ οἱ Σωφρατικινὲς ἐγέμιζαν τὴν ἀτμόσφαιρα μὲ τραγούδια καὶ φωνές, ποὺ ἔφθαναν ὡς τὰ σιαδαράκια, κοντὰ στὸ ντερβένι, μὲ τὰ πολλὰ μαγαζιά, ποὺ ἄνοιξαν ἐκεῖ τὰ τελευταῖα εἴκοσι χρόνια πρὸ τοῦ δευτέρου πολέμου! Κάτω ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ Ἀηθανάση τοῦ Σωφράτικα, ἕνα μικρὸ «σιαδαράκι» διακόπτει τὸν δρόμον, ποὺ πάει κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Δουβιανή, μὲ τὰ πολλά του χα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

λίκια, καὶ ὕστερα ἀρχίζει ὁ ἀνήφορος, ἕνας ἀνήφορος ποὺ δὲν ἔχει τελειωμόν, διότι τὰ χαλίκια διαδέχονται τὸ ἕνα τ' ἄλλο, ἄλλα μικρότερα καὶ ἄλλα μεγαλύτερα, ποὺ ἀντηχοῦν καὶ προσπαθοῦν νὰ ἐμποδίσουν τὸ ἄνοιγμα τοῦ δρόμου μὲ ὅλη τους τὴν δύναμιν. Σὲ λίγο ἀνοίγεται διάπλατα ὁ δρόμος εἰς τὸ «Σ ι ά μ α» καὶ «τ' 'Αμπέλι τοῦ Σ κ ο κ ο τᾶ» καὶ τὰ «Μ α ν τ ρ ι ά τοῦ Δημολάμπη», ὅπου τὰ χαλίκια ὑποχωροῦν καὶ ὁ δρόμος εἶναι περισσότερον εὔκολος, μὲ τὶς ἀπέναντι κακοτρόχαλες πλαγιὲς ἀριστερά, αἱ ὁποῖαι προβάλλουν ἐπιτακτικὰ μὲ τὸ γυμνὸν τοπίον καὶ τὴν τραχεῖαν ἐμφάνισίν τους, πλαισιώνουσαι μεγαλοπρεπῶς τὴν γραφικότητα τοῦ τοπίου. 'Ο δρόμος αὐτὸς τελειώνει στὰ «Σιαδαράκια» τοῦ σχολείου καὶ τὸν 'Αηβλάση.

'Ο ἄλλος δρόμος, ποὺ ἀρχίζει εἰς τὶς «Μπαράγκες τῆς Δούβιανης», ἀνηφορίζει ἤρεμα μέσα ἀπὸ μιλικοκκιὲς καὶ κουτσουπιὲς, ἐπάνω ἀπὸ τὶς σιουπέλλες τοῦ "Αηγιώργη, τ' ἁλώνια τοῦ «Κ ό λ η Παπᾶ» καὶ τὴ «Σ ω ρ ο ν ε ι ά», καὶ φθάνει εἰς τὸ «Μ π ο ρ ν τ έ κ ο», καὶ τὰ μεσοχώρι καγκελωτά καγκελωτά. 'Εδῶ ἦσαν ἕως τὰ τελευταῖα χρόνια τὰ ἀργαστήρια τοῦ χωριοῦ, καφενεῖα, μαλιφατοῦρες τοῦ Κώτσιου Κάτση ἀπὸ τὴν Βάνιστα, χασάπικα τοῦ Πάλλα καὶ τοῦ Δημοβλάση, μπακάλικο τοῦ Βάσο Κολιγιώτη, κοντουράδικα τοῦ Γιάννη Κέντρου ἀπὸ τὴν Γοραντζή, καὶ τὸ κέντρον, ὅπου ἔρχονταν κάθε Κυριακὴ οἱ Λυμποχοβινοὶ καὶ οἱ Νεπραβιστινοὶ νὰ πωλήσουν τὰ ζαρζαβατικά τους. Δίπλα ἀπὸ τὸ μεσοχώρι καὶ τὰ ἀργαστήρια, κοντὰ εἰς τὸν ἀπότομον βράχον, ποὺ προβάλλει ἀπειλητικὰ τὸ ὕψος του, σώζονται ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ἡ Κ ο ύ λ α, ἀπομεινάρι τῶν Σπαχήδων, ὅπου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας ἐσύναζαν τὴν ἐσοδειὰ τοῦ κάμπου καὶ ὑπεχρέωναν τοὺς χωριανοὺς νὰ τὴν καθαρίσουν καὶ νὰ τὴν ἀπείλουν εἰς τὸ Κάστρο. Εἰς τὴν Κούλα ἐστήνοντο οἱ χοροὶ καὶ ἔγινοντο τὰ γλέντια καὶ τὰ πανηγύρια. 'Ο ἴδιος ὁ δρόμος ἀπὸ τὸ Μεσοχώρι καὶ τὴν Κούλα φθάνει εἰς τὴν Ραχοπούλα μὲ τὶς μεγάλες καὶ πλατιὲς σιουπέλλες, ἀπ' ὅπου ἕνα στενὸν μονοπάτι φέρει εἰς τὴν Μεγάλη Ράχη, τὸν σεβάσμιον τόπον τοῦ χωριοῦ, διότι ἐκεῖ κατὰ τὴν παράδοσιν ἐδίδαξεν ὁ "Α γ ι ο ς», —ποιός ἄλλος ἀπὸ τὸν "Αγιον Κοσμᾶν — ὅταν ἔκαμε τὴν περιοδείαν του εἰς τὴν Δρόπολιν καὶ τὰ ἄλλα μέρη, διὰ νὰ σώση τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ νὰ κρατήση τοὺς Δροπολίτας πιστοὺς εἰς τὸν ἀληθινὸν θεόν. Δι' αὐτὸ καὶ ἕνας μικρὸς σιδερένιος σταυρός, στημένος εἰς τὴν ἰδίαν τοποθεσίαν, ὅπου ἐδίδαξεν ὁ "Αγιος, ἐνθυμίζει μὲ τὸ ἀναμμένον του καντήλι, ποὺ κάθε πρωὶ ὡς τὴν θανή της ἀνάβε ἡ Μαναγάλη Ζέρραινα μ' εὐλάβεια καὶ σταυροκοπήματα, τὸ σωτήριον διὰ τὸ χωρίον πέρασμά του καὶ τὴν διδασκαλίαν του, ποὺ ἔχυσε βάλσαμον παρηγοριᾶς εἰς τοὺς πονεμένους Δροπολίτας τῶν χρόνων ἐκείνων. 'Εδῶ, εἰς τὴν Μεγάλη Ράχη, τὶς Κυριακὲς καὶ τὶς μεγάλες ἡμέρες ἐγίνε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

το τὸ νυφοπάζαρον τοῦ χωριοῦ, καὶ κάθε Δουβιανίτισσα κοπέλλα ἐδῶ ἤθελε νὰ κάμῃ τὴν ἐμφάνισίν της καὶ τὴν ἐπίδειξίν της εἰς τὸ τραγούδι καὶ τὸν χορὸν καὶ τὴν ὀμορφιά. Ὁ ἴδιος ὁ δρόμος συνεχίζεται ἀπὸ τὴν Μεγάλη Ράχη ἴσια διὰ τὴν ἱστορικὴν σιουπέλλα τοῦ Καρβούνη, καὶ τὴ Ρούγα τῆς Ἀπάνω Χώρας καὶ τὶς Συκαμιὲς τῆς Μαλάμως. Ἐδῶ ὁ δρόμος χωρίζεται, ὁ ἕνας τραβάει βορειότερον, καὶ ὁ ἄλλος δυτικώτερα φθάνει εἰς τὴν καταπράσινον καὶ κατάφυτον βουνοπλαγιάν, εἰς τὴν δυτικὴν γωνίαν τῆς ὁποίας, πλησίον τῶν τελευταίων σπιτιῶν τοῦ χωριοῦ, τῶν Σκαπεταίων καὶ Σγοραίων, εἶναι χτισμένον τὸ Μοναστήρι τοῦ χωριοῦ.

Τὸν χειμῶνα, ὅταν βρέχῃ συνεχῶς καί πλημμυρίζῃ ὁ κάμπος τῆς Δερόπολης, καὶ ὅλοι οἱ δρόμοι κατεβάζουν τὰ νερὰ ὁρμητικά, βγαίνει ὁ λάκκος τῆς Δούβιανης, ὁ λάκκος ποὺ χωρίζει τὸ σχολεῖον καὶ τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Ἀηβλάση, διακόπτεται ἡ συγκοινωνία μὲ τὴν ἀπέναντι μεριὰ καὶ τὰ νερὰ τρέχουν ὁρμητικὰ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Σωφράτικα καὶ τὴν στάνην τοῦ Δημολάμπη, καὶ μὲ τὴν ὁρμήν τους καθαρίζουν ὅλην τὴν γύρω περιοχήν. Διὰ τοῦτο καὶ ἀπὸ μακριὰ φαίνονται ὁλόασπρα «τὰ χαλίκια τῆς Δούβιανης», κατακάθαρα ἀπὸ τὸ χειμερινὸν λούσιμον, ὥστε νὰ δίδουν τὴν ἐντύπωσιν λησμονημένης ἀμμουδιᾶς. Εὐτυχῶς τὸ χωρίον εἶναι κτισμένον εἰς τὴν ἀπέναντι πλευράν, πρὸς βορρᾶν, εἰς τὶς βουνοπλαγιές, καὶ ἔτσι δὲν διατρέχει κίνδυνον νὰ παρασυρθῇ ἀπὸ τὸν πλημμυρισμένον λάκκον.

Τὰ τελευταῖα χρόνια πρὸ τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, γύρω εἰς τὰ 1930—40, ἀμερικάνοι Δουβιανίτες διέθεσαν ἀρκετὰ χρήματα, διὰ νὰ γυρίσουν τὸ ρέμμα τοῦ λάκκου, ὅσον τὸ δυνατὸν νοτιώτερον, διὰ τῆς ἱδρύσεως τσιμεντένιων (ντέγκια) προχωμάτων. Ἔκτοτε ἡ κλίσις τοῦ λάκκου μετεβλήθη. Πρῶτος ὁ Ν. Τσικώλας τὸ 1933 ἔστησε τσιμεντένιες θεμελιώσεις εἰς τὸν λάκκον καὶ ἐκεῖ ἔκτισε τὸ ὡραῖον του ἀρχοντικόν.

Ὅταν φθάσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Σωφράτικα καὶ σταθῇ διὰ μίαν στιγμὴν κάτω ἀπὸ τὰ σιαδαράκια τοῦ Ἀηβλάσση, θὰ ἱκανοποιηθῇ ἀπὸ τὸν ἀνήφορον ποὺ ἐπῆρε, διὰ νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ ἐπάνω, διότι θ' ἀνοιχθῇ ἐνώπιόν του ἕνα ὑπέροχον θέαμα καὶ θὰ σταθῇ διὰ μίαν στιγμὴν νὰ ἀπολαύσῃ καὶ νὰ καμαρώσῃ τὰ ἀρχοντικὰ τοῦ χωριοῦ, ποὺ προβάλλουν τὸ ἕνα κοντὰ εἰς τὸ ἄλλο, ἁρμονικὰ στημένα εἰς τὴν σειράν, ἄλλα μονόπατα καὶ ἄλλα δίπατα καὶ τρίπατα, σκεπασμένα μὲ ὁλόασπρες σχιστὲς πέτρες, τῶν Νικάτωνε, τῶν Σκοκοταίων, τῶν Λιανίδηδων, τῶν Τζουμπαίων, τοῦ Δημοβάσσου, τοῦ Τσούρη, τοῦ Γκάτζαρου, τῶν Μπιρικαίων. Ὅλα ἀσβεστωμένα καὶ πεντακάθαρα, λάμπουν εἰς τὸν πρωινὸν ἥλιον ποὺ τὰ λούζει χαϊδευτικά, καὶ τὰ χρυσίζει τὸ δειλινόν, ὅταν κρύβεται πίσω ἀπὸ τὶς πλαγιὲς καὶ τὰ ἰσιώματα τοῦ Πλατοβουνιοῦ, ἐνῶ μέσ' τὸ κέντρον τοῦ χωριοῦ προβάλλει ἐπιτακτικὴ τὴ σιλουέττα του τὸ ἀρχοντικὸν

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

ΧΑΡΤΗΣ ΔΡΟΠΟΛΕΩΣ

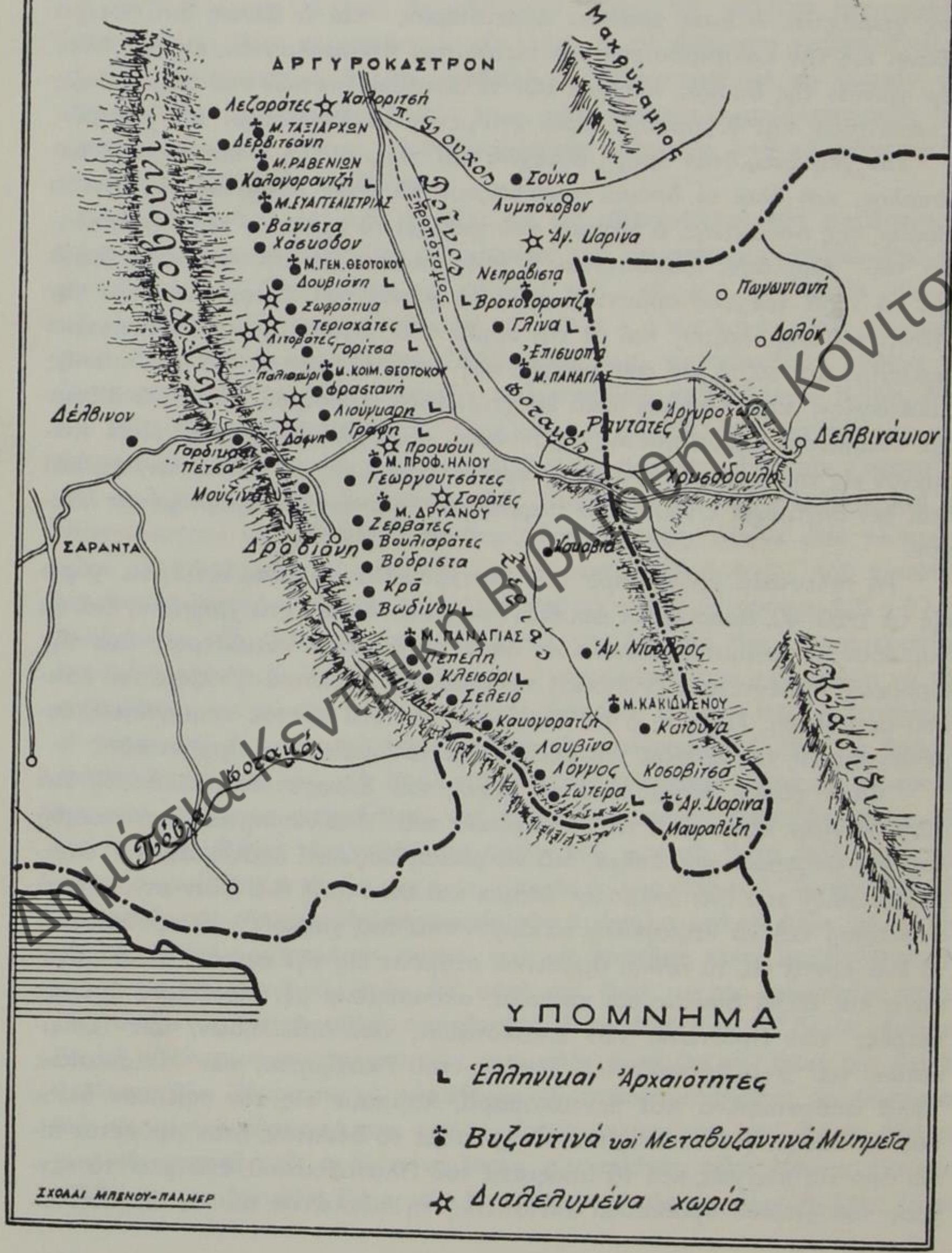

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

τῶν Λαμποβίτωνε, ἵδρυμα τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, μὲ τὴν παράξενον ἀρχιτεκτονικήν του καὶ τὴν μεγαλοπρεπῆ του θέαν. Τὸ ἀρχοντικὸν τῶν Λαμποβίτωνε στολίζει καὶ μία ἀρχαία ἑλληνικὴ ἐπιγραφή,[1] τὴν ὁποίαν ἔστησεν ἀριστερὰ τῆς εἰσόδου ὁ Φιλιππάκης Λαμποβιτιάδης, ὅταν τοῦ τὴν προσέφεραν γεωργοὶ ἀπὸ τὰ Σωφράτικα, ποὺ τὴν εἶχαν ἀνακαλύψει κοντὰ εἰς τὸ Παλαιόκαστρο.

Ὁ στενὸς καὶ ἀνηφορικὸς δρόμος τοῦ Μοναστηριοῦ καγκελωτὰ φέρει εἰς τὰ πλάγια τοῦ Μοναστηριοῦ, εἰς μίαν καταπράσινον περιοχὴν μὲ ὑπέ-

---

ΣΥΜΦΟΡΑ
ΑΡΙΣΤΩΝΟΣ
ΑΠΕΛΕΧΘΕΡ
ΕΖΗΣΕΝ ΕΤΗ Ν

1. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὑρέθη, κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπὸ γεωργῶν πλησίον τοῦ Κάστρου τῆς Ὡριᾶς (Παλιόκαστρο) εἰς τὸ χωρίον Σωφράτικα καὶ προσεφέρθη ὡς δῶρον εἰς τὸν τότε ἄρχοντα τῆς Δουβιανῆς Φ. Λαμποβιτιάδην, ὁ ὁποῖος τὴν ἐνετοίχισε εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ἀνεγειρομένου ἀρχοντικοῦ του, ὡς οἰκόσημον τρόπον τινά. Ἡ ἐπιγραφὴ ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Α. Πετρίδου (Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως Γ΄ (1867) σελ. 39) ἄνευ σχολίων, βραδύτερον δὲ ὑπὸ τοῦ Ν. Μυστακίδου (Δρυινοπολιτικά, Ἠπειρ. Ἡμερ. Μ. Οἰκονομίδου Α΄ (1911) σελ. 29, ἀγνοοῦντος πιθανῶς ἢ σκοπίμως τὴν ὑπὸ τοῦ συμπολίτου του Α. Πετρίδου δημοσίευσιν. Οὗτος ὅμως κατὰ τὴν συνήθειάν του συνοδεύει τὴν ἐπιγραφὴν μὲ φανταστικὰς ἑρμηνείας, ὡς ἡ ἀκόλουθος: «ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη φαίνεται οὖσα ψήφισμά τι Δρυινοπολιτικόν, ἡ τιμητικὴ ἐπιγραφὴ τεθειμένη ἐπὶ ἀνδριάντος τινὸς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀριστοτίνέτου, ὃς ἦν, καθ' ἃ εἰκάζεται ἀθηναῖος, ἱδρυτὴς πόλεώς τινος ἐνταῦθα. Οὗτος εἶναι ὁ κυριώτερος ἀρχηγός, τοῦ ὁποίου ὁ εὐάριθμος στρατός, διέμενε πάντοτε εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος «παλιόκαστρο», ὅπερ τότε κατέστη ὀχυρώτατον φρούριον, ἕνεκεν τοῦ ἀπεράντου ἐκ δρυῶν δάσους, ὑψ οὗ πρότερον ἐκαλύπτετο ἡ εὔφορος αὕτη πεδιάς, καὶ τὸ ὁποῖον κατεστράφη μετὰ ταῦτα» (σελ. 29). Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀπελευθερώσεως, τὸ 1913, ὁ τότε ἔφορος Ἀρχαιοτήτων Δ. Εὐαγγελίδης ἀνεδημοσίευσε ταύτην (Νέος Ἑλλην. Ι΄ (1913), σελ. 461) καὶ βραδύτερον ἐν (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1914). Ὁ Εὐαγγελίδης ἀνάγει ταύτην χρονολογικῶς εἰς τὴν μετὰ Χριστὸν ἐποχὴν καὶ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ὀρθότερον εἶναι ἡ ἐπιγραφὴ νὰ ἀναχθῇ εἰς τοὺς Ἑλληνιστικοὺς χρόνους, ὅπως καὶ αἱ σαρκοφάγοι, αἱ ὁποῖαι διακρίνονται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πλησίον τοῦ Σωφράτικα. Ὁ ἴδιος ὁ Δ. Εὐαγγελίδης ἔγραφεν ὀλίγον ἀργότερον: «ἀπέναντι καὶ ὀλίγον νοτιώτερον τοῦ Ἀργυροκάστρου σώζονται ἱκανὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας πόλεως πλησίον τοῦ χωρίου Σωφράτικα. Ἑκατέρωθεν τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἥτις βαίνει πρὸς Ἀργυρόκαστρον μεγάλαι μαρμάριναι σαρκοφάγοι φαίνονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ τάφοι (Ἡ Β. Ἤπειρος, Ἀθ. 1919, σελ. 37). Ἐσχάτως ὁ Hammond ἐπαναλαμβάνει σχεδὸν τ' αὐτά: Beside the road below Sofratik some forty minutes nearer Argyrocastro tombs of the Hellenestic type and lined with slabs are close to the road. Sarcophagi have also been found here» (N.G.L. Hammond, Epirus. Oxford, 1967, σελ. 207).

Δημοτικὴ Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΔΟΥΒΙΑΝΗΣ

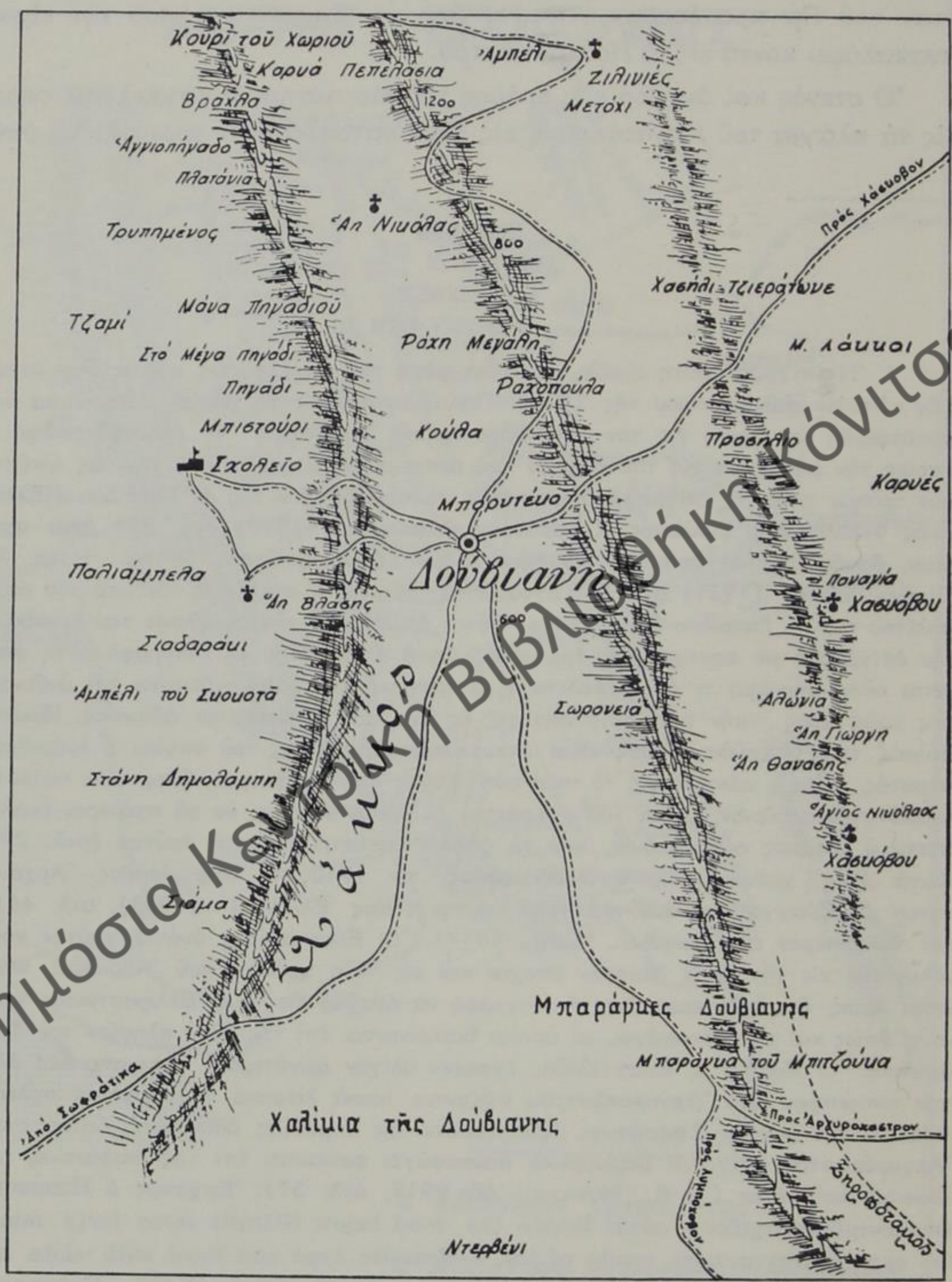

Σχολαι Μπενου-Παλμερ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ροχον καὶ θαυμαστὴν βλάστησιν, ὅπου τὸ κλῖμα καὶ ἡ φύσις συνηγωνίσθησαν νὰ πλουτίσουν τὸ τοπίον, ὡς μικρὰν δῆθεν ἀποζημίωσιν διὰ τὴν γυμνότητα τῶν γύρω λόφων. Εἰς τοὺς πρόποδες τῶν κορυφογραμμῶν τοῦ βουνοῦ ξαπλώνεται σειρὰ ἀπὸ λιβάδια, εἰς τὰ Πλατάνια, τὸ Ἅγιοπήγαδο, τὰ Βράχλα, τὴν Κρύα Βρύση, τὰ Πεπελάσια καὶ τὸ Κουρὶ τοῦ Μοναστηριοῦ, ἐνῷ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πλευρὰν μεγάλη καὶ ἀδιάβατος χαράδρα ὑψώνει ἀπειλητικὰ τὸν αὐχένα της καὶ χωρίζει τὴν τοποθεσίαν ἀπὸ τὸν ὀρεινὸν ὄγκον τοῦ Πλατοβουνιοῦ, εἰς τοὺς πρόποδες τοῦ ὁποίου εἶναι διάσπαρτα τὰ ὡραῖα καὶ γραφικὰ χωριὰ τῆς Δροπόλεως.

Πέρα ἀπὸ τὸ Κουρὶ τοῦ Μοναστηριοῦ, ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ Πεπελάσια, αἰσθάνεται κανεὶς μέσα εἰς τὸ πυκνόφυλλον δάσος κάποιαν ἀνακούφισιν καὶ δὲν διστάζει νὰ ἀνέβῃ ἀκόμα ὑψηλότερα, εἰς τὰ Χωμασφάκια, τὸ Τσιουκάρι, τὴν Παναγιά, κι' αὐτὸ τὸ Γκατζάβι, ἀπ' ὅπου κατεβαίνει ἴσια ὁ δρόμος διὰ τὸ Δέλβινον, μέσα ἀπὸ πυκνόφυτες καστανιές, ζελινιές, παλιούρια, ντοῦσκα, ἡμερόδεντρα, κορφές, ἀγριοπούρναρα, κρανιές, φράξοι, μιλικοκκιές, κουτσουπιές, γράβοι, σφενδάμνια, λευτοκαρυές, γκοριτσές, κουμπουλές, ἰτιὲς καὶ ἄλλα ἀγριόδενδρα γεμίζουν ὅλην τὴν περιοχὴν τοῦ Μοναστηριοῦ. Μουριὲς ὅμως, ἢ ὅπως λέγονται εἰς τὴν Δρόπολιν γκαζιαμιὲς καὶ γκαζιές, ποὺ ἠμποροῦσαν νὰ εὐδοκιμήσουν ἰδιαιτέρως εἰς τὴν περιοχὴν αὐτήν, δὲν ἐκαλλιεργήθησαν δυστυχῶς εἰς τὰ περασμένα χρόνια. Ἡ καλλιέργεια τῆς μουριᾶς καὶ τῆς ἀμυγδαλιᾶς, ἂν ἐγίνετο εἰς τὰ βουνὰ τῆς Δερόπολης, θὰ ἔδιδε μεγάλα ὀφέλη εἰς τοὺς κατοίκους.[1] Δυστυχῶς ἡ τουρκικὴ σκλαβιὰ καὶ ἡ κατοχὴ τοῦ τόπου ἀπὸ τοὺς ἀγρίους καὶ σκληροὺς ἀργυροκαστρῖτες ἀγάδες, ἠμπόδισε τὴν καλλιέργειαν τῶν δένδρων τούτων εἰς τὴν Δρόπολιν. Ἀπὸ τὰ καρποφόρα δένδρα τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Δούβιανης οἱ συκιὲς ἔδιδαν πολὺ νόστιμα σῦκα καὶ γλυκὰ σάν μέλι, ἀλλὰ καὶ οἱ πλατύφυλλες καὶ βαθυπράσινες καρυδιὲς ἄφθονα καρύδια, ποὺ ἦσαν περίφημα εἰς ὅλα τὰ γύρω χωριά, διότι «οἱ κάχτες τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Δούβιανης δὲν ἦταν κάκοψες».

Ἀπὸ τὰ ἄγρια τοῦ λόγγου οἱ λύκοι, οἱ ἀλεποῦδες, τὰ κουνάβια, οἱ λαγοί, τὰ γεράκια, τὰ γκαλίτσια, τὰ τσιακάλια, τὰ ζαρκάδια, κι' ἀπὸ τὰ πουλιά, τὰ κοτσύφια, οἱ γκιώνηδες, οἱ γλαῦκες, τὰ ἀγριοπερίστερα, οἱ τσίχλες, οἱ κατσιουλάτρες, οἱ κοκκινολαίμηδες, οἱ τζέρμποι καὶ τὰ γεράκια γεμίζουν τὴν περιοχὴ τοῦ κουριοῦ τοῦ Μοναστηριοῦ. Τὰ τελευταῖα χρόνια πρὸ τοῦ πολέμου, οἱ κυνηγοὶ τῆς Δούβιανης μὲ τὰ ἀμερικάνικα κυνηγετικά τους ὅπλα, ἀνέβαιναν βαθειὰ χαράματα εἰς τὸ βουνόν, ὁ Βασίλης Παναγιώτου — Μπιρικῆς, ὁ Γιάννης Κυριάκος, ὁ Νέο Κόρρες καὶ

1. Δημ. Α. Δήμα, Ποῖον εἶναι τὸ Ἀργυρόκαστρον, ἡ ἱστορία του, ἡ ἑλληνικότης του, ἐφημ. Πατρίς, 17 Μαρτίου 1913.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντας

ἄλλοι, καὶ μαζὶ μὲ τοὺς παλιοὺς κυνηγούς, τὸν Σπῦρο Μῦλο, τὸν Μάθιο Μποζόρη, τὸ Μάθιο Μπιρικῆ, τὸ Γιάννη Κολιγιώτη καὶ τὸν Γιάννη Ἀλέξη διέσχιζαν ὅλην τὴν κορυφογραμμήν, προχωροῦντες μέσα ἀπὸ πυκνὴν βλάστησιν, εἰς τὴν Λευτοκαρυὰν τῆς Γορίτσας καὶ τοῦ Τεριαχάταις, καὶ εἰς τὸ μέρος τῆς Βάνιστας καὶ τῆς Καλογοραντζῆς, ὡς τὰ Ρεβένια μὲ τὸ καταπράσινο δάσος καὶ τὰ δροσερὰ νερά τους. Ἐδῶ ἐπάνω εἰς τὶς κορυφογραμμές, ὅπου ἡ μία διαδέχεται τὴν ἄλλη μὲ ἠρεμία καὶ γαλήνη, προβάλλει ἕνα μεγαλοπρεπὲς θέαμα, ἕνας εἰδυλλιακὸς τόπος, ὅπου τὰ πανύψηλα δένδρα, ἡ πλουσία βλάστησις, ἡ γραφικὴ περιφέρεια, τὸ ξηρὸν καὶ ὑγιεινὸν κλῖμα, ἡ κλιμακωτὴ ἀμφιθεατρικὴ θέσις τῶν σπιτιῶν τοῦ χωριοῦ, ποὺ σκαρφαλωμένα εἰς τὸν ἤρεμον λόφον, παρέχουν συναρπαστικὸν θέαμα, ἐνῶ εἰς τὸ βάθος, ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα ποὺ ἀφήνουν οἱ λοφοσειρὲς ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Χασκόβου καὶ τοῦ Σωφράτικα, προβάλλει εἰς τὸ βάθος ὁ καταπράσινος κάμπος τῆς Δροπόλεως καὶ τὰ βουνὰ τοῦ Λυμποχόβου, ὁ Μακρύκαμπος καὶ τὸ ἰλιγγιῶδες ἄνοιγμα τῆς Σούχας, μέσα ἀπὸ τὸ ὁποῖον φαίνονται οἱ ἀέρινες χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ τῆς Νεμέρτσικας καὶ ὁ Δρίνος εἰς τὸ βάθος, ὁ Μέϊντος, ὅπως τὸν ἔλεγαν οἱ Δουβιανῖτες, νὰ κυλάῃ ἥσυχα τὰ ἤρεμα νερά του.

Ἡ ἄνοιξις εἰς τὸ βουνὸν τῆς Δούβιανης εἶναι ἀπὸ τὰ σπάνια φαινόμενα τῆς φύσεως. Κάθε τόπος ἔχει τὴν ὀμορφιά του τὴν ἄνοιξιν, ἀλλὰ ἄνοιξις ἠπειρωτικὴ εἶναι μονάχα ἐδῶ ἐπάνω, ὅπου δὲν χορταίνει νὰ χαρῇ κανεὶς ἕνα μαγευτικὸν ὄργιον φωτισμοῦ καὶ χρωμάτων μὲ τὰ πολύχρωμα λουλούδια, ποὺ ὡσὰν ἕνας ὑπέροχος τάπης κεντημένος μὲ τέχνη καὶ προσοχή, προσκαλεῖ τὸν ὁδοιπόρον νὰ καμαρώσῃ τὴν μοναδικὴν αὐτὴν ὀμορφιὰν τοῦ βορείου κλίματος τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅπου τὰ ἀναρίθμητα σμήνη τῶν μελισσιῶν μὲ τὸ βούϊσμά τους ἀπὸ λουλούδι σὲ λουλούδι συμπληρώνουν τὴν μαγευτικὴν εἰκόνα. Ὅσο περισσότερον διασχίζει κανεὶς τὴν περιοχήν, τόσον περισσότερον ἀποκαλύπτεται μπροστά του ἡ ἀγρία ὀμορφιὰ μὲ τὰς ὑπερόχους ἀποχρώσεις τῶν πουρναριῶν καὶ τοῦ φτελιᾶ καὶ τοὺς ἰριδισμοὺς τῆς αὐγινῆς δροσιᾶς ἐπάνω εἰς τὴν χλόην καὶ τὰ δένδρα. Μάγεμα ἡ φύσις κι' ὄνειρο, ὅπως λέει ὁ ποιητής. Μὲ πόση νοσταλγία ἀπὸ τὰ θησαυροφυλάκια τῆς μνήμης ξεχύνονται αἱ παιδικαὶ χαραὶ καὶ τὰ τρεξίματα εἰς τὰ πλάγια, τὰ σιαδαράκια καὶ τὶς βουνοκορφὲς τοῦ τόπου αὐτοῦ, τοῦ πονεμένου ἀπὸ τὴν πολύχρονη σκλαβιά. Τόπος ζυμωμένος μὲ δάκρυα καὶ ἀναστεναγμούς! Πάνω ἀπὸ τοὺς πρασίνους λόφους ξεχύνεται μιὰ δροσερὴ πνοὴ καὶ γύρω τους οἱ ὁλοκίτρινες ἀσφάκες καὶ τὰ ἀνθοβολημένα σφελαχτά, τὰ ρύζια τοῦ βουνοῦ, τὸ χορτάρι τοῦ κούκκου, τὰ καλογεράκια, τὰ κιτρινολούλουδα, οἱ ροδογάλαζες ἀνεμῶνες, οἱ κουτσουπιὲς μὲ τοὺς μαβένιους καταρράχτες τῶν λουλουδιῶν καὶ τ' ἀγριοπούλια μ' ἐπὶ κεφαλῆς τὰ ἀηδόνια τραγουδοῦν λυρικὰς μελω-

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κοζανης

δίας καὶ ξεκουράζουν τὸν ὁδοιπόρον καὶ τὸν κυνηγόν, ὁ ὁποῖος ἐξεκίνησε ἀπὸ τὰ βαθειὰ χαράματα, διὰ νὰ φθάσῃ ἐκεῖ ὑψηλά. Ὀλίγα βήματα βορειότερον, ἀπὸ τὴν ἀπέναντι μεριάν, τὴν ὁλόασπρη, ἕνα μοσχοβολημένο χαμομήλι σταματᾷ τὸν ὁδοιπόρον νὰ μὴ τὸ πατήσῃ.

Ἀνθρώπιναι γενεαὶ ἐπέρασαν ἀπὸ τὰ πλάγια τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Δούβιανης καὶ ἐδέθηκαν στενὰ μὲ τὴν αἰθερίαν αὐτὴν ὄψιν, ποὺ προβάλλει μέσα ἀπὸ τὰ ἀγριόδεντρα, ποὺ ἀδιάκοπα φυτρώνουν γύρω του. Πρόσχαρος ἡ ὄψις τοῦ τόπου δίδει εἰς τὸν κάτοικόν του ἕνα αἴσθημα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως καὶ τὸν ὑψώνει περισσότερον πρὸς τὸν Δημιουργόν του.

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ Β. ΖΕΡΡΗ

Ἡ νέα γενεὰ κοιτάζει μὲ αἰσιοδοξίαν τὸ μέλλον τῆς Φυλῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΠΟΨΙΣ ΔΟΥΒΙΑΝΗΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Η ΔΟΥΒΙΑΝΗ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΝ

Εἰς τὴν Δουβιανὴν ἀνεπτύχθη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἰδιόμορφος ἠπειρωτικὸς πολιτισμὸς καὶ μία τάσις διὰ τὴν ἄνοδον καὶ μόρφωσιν τῆς γυναίκας. Οὕτω διεμορφώθη ὁ δουβιανίτικος γυναικεῖος τύπος, ποὺ διαφέρει ἀπὸ τὴν γυναῖκα τῶν ἄλλων χωρίων τῆς Δροπόλεως διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ καλωσύνην, τοὺς καλοὺς τρόπους, τὴν καθαριότητα καὶ τὸ νοικοκυριόν, τό κομψὸν καὶ εὔχαρι δροπολίτικον ντύσιμον, τὴν ὡραίαν καὶ μελωδικὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, χωρὶς πολλὰς ξενικὰς λέξεις, τὴν ἀγάπην διὰ τὰ γράμματα καὶ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν αἰωνίαν λατρείαν διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὥστε νὰ μείνουν κατάπληκτοι οἱ μορφωμένοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὁπλῖται τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, οἱ ὁποῖοι δύο φορὰς εἰσῆλθον ὡς ἐλευθερωταὶ εἰς τὴν Δουβιανήν, τὸ 1913 καὶ τὸ 1940.

Δὲν εἶναι δὲ καθόλου παράδοξον, ὅτι τὸν γυναικεῖον τοῦτον τύπον τῆς Δροπόλεως μὲ τὴν ὡραίαν ἑλληνικὴν κατατομὴν τοῦ προσώπου ἐθαύμασε καὶ αὐτὸς ὁ ἐνθουσιώδης φίλος τῶν Ἀλβανῶν, ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἀλβανολογίας Hahn,[1] ὁ ὁποῖος καὶ τὸν ἀπεικόνισεν ἐπιγραμματικῶς εἰς τὸ μέγα ἔργον του Albanesische Studien. Μισέλλην φοβερὸς ὁ πρόξενος οὗτος τῆς Αὐστρίας εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἐπισκεφθεὶς τὴν Δρόπολιν κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἔμεινε κατάπληκτος πρὸ τῆς γυναικείας ὀμορφιᾶς εἰς τὴν Δυτικὴν Δρόπολιν καὶ τῆς ἑλληνικῆς της κατατομῆς, διὰ τοῦτο καὶ ἔγραψε χαρακτηριστικῶς εἰς τὸ ἔργον του:

Auch in den Griechishen Dörfen der Dropolis in Suden des Thales von Argyrocastron fiel mir hie und da der hellenische Schnitt der Schädel und Gesichts zuge auf. Mir war diese Erscheinung um so interessanter, als ich mich während eines vieljährigen Aufenthaltes in Griechenland nach diesen Formen umgesehen habe».

«Προσέτι εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία τῆς Δροπόλεως, πρὸς Νότον τῆς πεδιάδος τοῦ Ἀργυροκάστρου ἐντύπωσιν μοῦ ἐπροξένησεν ἐνιαχοῦ ἡ ἑλ-

---

1. Hahn, Albanesische Studien, Wien 1853, σελ. 51. Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Hahn ἐπεκαλέσθη μεταξὺ ἄλλων ἐπιχειρημάτων καὶ ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος εἰς τὸ ἐν Παρισίοις συνελθὸν Συνέδριον τῆς Εἰρήνης, τὸ 1919, διὰ τὴν διεκδίκησιν τῆς Β. Ἠπείρου. (Βλ. Δ. Κοκκίνου, — Οἱ Δύο Πόλεμοι 1940—41, τόμ. Α΄ (1945), σελ. 88.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ληνικὴ κατατομὴ τοῦ κρανίου καὶ ἡ φυσιογνωμία. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἦτο δι' ἐμὲ τοσούτῳ ἐνδιαφέρον, καθ' ὅσον κατὰ τὴν πολυετῆ παραμονήν μου ἐν Ἑλλάδι, εἰς μάτην ἀνεζήτησα τοιαύτην μορφήν».

Εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ χωρία τῆς Δροπόλεως μοναδικὴ ἦτο ἡ καθαριότης καὶ ἡ φιλοκαλία τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ καθαριότης ἦτο γνώρισμα τῆς Δουβιανίτισσας, ἡ ὁποία εἴτε πτωχὴ εἴτε πλουσία ἦτο, πρώτιστον μέλημα εἶχε τὴν καθαριότητα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων της ἐπρόσεχε ἰδιαιτέρως. Ἡ καθαριότης, ἐξ ἄλλου, τῶν χωρίων τῆς Δροπόλεως ἐπέσυρεν εἰς τὸ παρελθὸν καὶ τὴν προσοχὴν τοῦ Ἄγγλου περιηγητοῦ Holland,[1] ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν περιήγησίν του εἰς τὴν Δρόπολιν, κατὰ τὴν δευτέραν δεκαετίαν τοῦ ΙΘ΄ αἰ., ἐκτὸς τῶν φυσικῶν καλλονῶν αὐτῆς ἐθαύμασε καὶ τὴν φιλοκαλίαν τῶν κατοίκων, γράφων τὰ ἑξῆς:

«The vale of Deropoli or Argyrocastro, is luxuriantly fertile in every part of its extent, and the industrey, of a numerous population

---

1. H. Holland. Travels in the Ionian Isles, Albany, Thessaly, Macedonia during the years 1812 - 13 London 1815, σελ. 480 ἑξ. Τὸν αὐτὸν θαυμασμὸν ἐξέφρασε καὶ ὁ ὀλίγα ἔτη βραδύτερον, ὁ E. Lear, περιηγηθεὶς τὴν Ἤπειρον κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος (1847), γράφων εἰς τὸ περιηγητικὸν βιβλίον του τὰ ἑξῆς: All through the cultivated grounds which I have passed since I entered the vale of the Deropoli district, the costumes of the Greek female peasantry have been very pleasing and various: dark blue or red capotes fringed and tasselled, most fancifully and prettily. «These», quoth Giorgio «are Greeks !. Creeks. Signore ! let us be thankful we had gone out of the reach of those poveri disperati ! Qui siamo in Epiro, Signore ! ringraziamo il cielo, we are among Epirotes !» (For though the country opposite Corf is distinctly, known as Albanian, the innocent traveller who happens to speak of its natives to one of themselves as «Albanians» finds himself in as wrong a position as if he should address S. Messrs. A. and B. and C. residents at the Cape of Good Hope as so many Hottentots!):

«Διὰ μέσου τῶν καλλιεργημένων ἀγρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων διῆλθον, κατὰ τὴν εἴσοδόν μου εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Δροπόλεως, αἱ ἐνδυμασίαι τῶν ἑλληνίδων χωρικῶν μοῦ ἔκαμαν ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν διὰ τὴν ἐξαίρετον κομψότητά των: ἐπενδύτης κυανοῦς ἢ ἐρυθρός, θυσανωτὸς καὶ ὡραῖος. «Αὐτοί», εἶπε ὁ Γεώργιος, «εἶναι Ἕλληνες» Ἕλληνες, Κύριε, ἂς εἴμεθα εὐγνώμονες, διότι διεφύγομεν ἀπὸ τὴν χώραν τῶν πτωχῶν καὶ ἀπηλπισμένων. Ἐδῶ εἴμεθα εἰς τὴν Ἤπειρον, Κύριε. Χαιρόμεθα τὸν οὐρανόν, εἴμεθα μεταξὺ τῶν Ἠπειρωτῶν». (Διότι, ἂν καὶ ἡ χώρα ἀπέναντι τῆς Κερκύρας, εἶναι σαφῶς γνωστὴ ὡς Ἀλβανία, ὁ ἀνυποψίαστος ταξιδιώτης, ὁ ὁποῖος συμβαίνει νὰ ὁμιλῇ πρὸς τοὺς κατοίκους της ὡς εἰς ἀλβανούς, εὑρίσκεται εἰς τόσον λανθασμένην θέσιν, ὡς ἐὰν ἀπηυθύνετο πρὸς τοὺς κυρίους Α καὶ Β καὶ C, κατοίκους τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, τοὺς Ὁτεντότους).

(Eduard Lear in Greece—Journals of a Landscape Painter in Greece and Albania, London 1851 (ἀνατ. 1965) σ. 161.

Δημόσια Βιβλιοθήκη Κόντος

has been exerted in bringing it to a high state ot culture. The village here, generally speaking, remarkable for its neatness».

«Ἡ πεδιὰς τῆς Δροπόλεως ἢ Ἀργυροκάστρου εἶναι κατ' ἐξοχὴν εὔφορος καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν, καὶ ἡ φιλοπονία τοῦ μεγάλου πληθυσμοῦ ἀνήγαγε ταύτην εἰς ὑψηλὸν σημεῖον πολιτισμοῦ. Τὸ χωρίον ἐνταῦθα, γενικῶς εἰπεῖν, εἶναι ἀξιόλογον διὰ τὴν καθαριότητά του».

Ἡ μόρφωσις τῆς γυναικὸς εἰς τὴν Ἤπειρον, ἡ φοίτησις δηλαδὴ τῆς κόρης εἰς τὸ σχολεῖον, ἐκαθυστέρησε δυστυχῶς πολύ, ἂν δὲ ἡ φοίτησις ἐγίνετο ἐνωρίτερον, ἡ Ἤπειρος θὰ ἀπέδιδε περισσότερα εἰς τὸ ἔθνος καὶ τὴν πατρίδα, διότι, ὅπως διδάσκει ἡ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ, τὸ ποσοστὸν τῶν ἀγραμμάτων, ὅταν ἀνέρχεται εἰς μέγαν βαθμὸν εἰς μίαν χώραν, εἶναι συντελεστὴς καθυστερήσεως τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ πηγὴ δυστυχίας διὰ τὴν οἰκογένειαν. Διὰ τοῦτο ἄξιοι εὐγνωμοσύνης καὶ αἰωνίου ἐθνικῆς μνήμης ὀφείλουν νὰ εἶναι οἱ Δουβιανῖται τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸν ἐξαίρετον ἐκ Δουβιανῆς ἱερομόναχον Γεράσιμον, ἐκ τοῦ γένους Μπέκαρη, συνέλαβον τὸ μέγα καὶ τολμηρὸν ἔργον νὰ πρωτοτυπήσουν εἰς τὴν Δρόπολιν, νὰ ἱδρύσουν δηλαδὴ σχολὴν εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μορφώνεται ἡ δουβιανίτισσα. Ἀληθινὸς σταθμὸς πρέπει νὰ θεωρηθῇ διὰ τὴν Δρόπολιν ἡ ἵδρυσις τὸ 1858 εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς ὑφαντουργικῆς σχολῆς, ὅπου οἱ κοπέλλες τῆς Δουβιανῆς, ἐμάθαιναν ἐκτὸς ἀπὸ γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν, καὶ γνώσεις οἰκοκυρικὰς καὶ ὑφαντουργικάς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὸ μετὰ δέκα ἔτη ἱδρυθὲν ἐν Κεστορατίῳ τῆς Λιούντζης Ζωγράφειον Ἐκπαιδευτήριον, θὰ ἐφαρμόση συστηματικώτερον[1].

Ἡ καθυστέρησις τῆς φοιτήσεως τῆς κόρης εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ὠφείλετο εἰς παλαιὰν ἀντίληψιν τοῦ ἠπειρώτου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ κόρη ποὺ ξέρει γράμματα, παραμελεῖ τὴν οἰκογένειαν καὶ δὲν γίνεται καλὴ μητέρα καὶ ὁ χαρακτὴρ καὶ τὰ ἤθη της μεταβάλλονται. Ἡ ἐσφαλμένη αὕτη ἀντίληψις εἶναι ἕνας ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων λόγων, διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἐφοίτησεν ἐπὶ δεκαετηρίδας ἡ ἠπειρώτισσα εἰς τὸ σχολεῖον καὶ διῆλθε τὴν ζωήν της ἀναλφάβητος. Δὲν γνωρίζομεν δυστυχῶς τὰ ὀνόματα τῶν διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν, ποὺ ἐδίδαξαν εἰς τὸ Μοναστήρι τῆς Δουβιανῆς κατ' ἀρχάς, καὶ βραδύτερον εἰς τὴν Κούλαν, ὅπου μετεφέρθη τὸ τὸ παρθεναγωγεῖον. Οἱ ἀνώνυμοι οὗτοι διδάσκαλοι, πρωτοπόροι διὰ τὴν ἐποχήν τους, καὶ μάλιστα πρωτοπόροι τολμηροί, διέπλασαν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὴν δουβιανίτισσαν καὶ ἔθεσαν τὰς βάσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων στηριζόμενοι οἱ μετὰ ταῦτα διδάσκαλοι, κατέστησαν τὴν

---

1. Ἐπετηρὶς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἠπειρ. Φιλεκ. Συλλόγου, Β' (1873—74), σελ. 267—338.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δουβιανὴν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος χωρίον μορφωμένον καὶ ἐξευγενισμένον, ἢ ὅπως τὴν ἀποκαλεῖ ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τῶν τοπογραφικῶν σελίδων «Ζαγόρια, Δρόπολις, Λιούντζη, Ἀργυρόκαστρον» τὸ 1896 εἰς τὸ ἠπειρωτικὸν ἡμερολόγιον τοῦ Γ. Γάγαρη «τὴν ἐκπολιτισμένην Δουβιανήν»[1].

Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ Δουβιανὴ πρέπει νὰ θεωρηθῇ πρωτοπόρος διὰ τὴν ἐποχήν της, ἴσως καὶ διὰ τὴν σημερινὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Ἑλλάδα γενικώτερον. Μέγας ἄλλωστε εἶναι σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναλφαβήτων καὶ ἡμιαλφαβήτων καί, παρὰ τὴν φιλότιμον προσπάθειαν τοῦ κράτους, δὲν κατωρθώθη εἰσέτι νὰ καταπολεμηθῇ ὁ ἀναλφαβητισμὸς ὁριστικῶς. Ἐὰν δὲ σήμερον ἡ Δουβιανὴ ὑπήγετο εἰς τὴν ἐλευθέραν πατρίδα καὶ δὲν κατεδικάζετο ὑπὸ τῶν σκληρῶν καὶ ἀδίκων ἰσχυρῶν τῆς Γῆς εἰς βαρὺν καὶ δυσβάστακτον ζυγόν, θὰ ἦτο εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα ἀληθὲς φυτώριον ψυχῶν καὶ πολιτισμοῦ, παράδειγμα πρὸς μίμησιν καὶ εὐγενῆ ἅμιλλαν εἰς ὅλην τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Ἑλλάδα γενικώτερον.

Τὴν μεγάλην ταύτην συμβολὴν τῆς Δουβιανῆς εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῆς γυναικείας ψυχῆς δὲν πρέπει νὰ ἀγνοήσῃ ὁ ἱστορικὸς τῆς Ἠπείρου, ὁ μελετητής, ὁ δάσκαλος, ὁ παιδαγωγὸς καὶ δικαίως ἡ ἑλληνὶς Δουβιανὴ ὀφείλει νὰ κατέχῃ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἠπειρωτικοῦ πολιτισμοῦ, διὰ τὴν μεγάλην αὐτῆς συμβολὴν εἰς τὴν καταπολέμησιν τοῦ γυναικείου ἀναλφαβητισμοῦ καθ' ὅλην τὴν Ἤπειρον καὶ Ἀλβανίαν, καὶ τὴν δημιουργίαν ἀκολούθως πολιτῶν τιμίων καὶ ἐναρέτων μὲ αἴσθημα εὐθύνης πρὸς τὸ παρελθὸν τῆς πατρίδος καὶ τὸν ζωηρὸν πόθον τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ.

Διὰ νὰ καταπολεμηθῇ ὁ γυναικεῖος ἀναλφαβητισμὸς εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ διὰ νὰ φοιτήσῃ ἡ κόρη εἰς τὸ σχολεῖον, μεγάλους ἀγῶνας καὶ πολλὰς προσπαθείας κατέβαλε, κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἡ ἐκκλησία Δρυϊνουπόλεως. Πρωτοπόρος εἰς τὸν τομέα τοῦτον ἀνεδείχθη ὁ ἀείμνηστος μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως Ματθαῖος Πετρίδης (1867—1876), ὁ ὁποῖος διὰ τῶν λόγων του καὶ τοῦ κηρύγματός του ἔπεισε τοὺς διστακτικοὺς ἠπειρώτας νὰ ἐπιτρέψουν τὴν φοίτησιν τῆς κόρης των εἰς τὸ σχολεῖον. Χαρακτηριστικὸς εἶναι ὁ λόγος, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν ὁ ἀείμνηστος ἱεράρχης εἰς τὸ Δέλβινον, κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς λειτουργίας τοῦ ἐκεῖ Παρθεναγωγείου, τὴν 24 Μαρτίου 1875. Εἰς τὸν λόγον τοῦτον ὁ Δρυϊνουπόλεως Ματθαῖος, περὶ τοῦ ὁποίου ὀρθῶς δύναται νὰ ἐπαναληφθῇ τὸ βιβλικὸν «τοιοῦτος ἔπρεπεν ἡμῖν ἀρχι-

---

1. Γ. Γάγαρη, Δωδώνη εἰκονογραφημένον Ἠπειρωτικὸν Ἡμερολόγιον, ἔτος Β' 1899, σελ. 50.

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

ΔΟΥΒΙΑΝΙΤΕΣ ΤΟΥ 1900
Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙ Η ΜΑΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ερεύς», ἀναφερόμενος εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς γυναικὸς ἐτόνισεν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς σημεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων καταφαίνεται ἡ διαρκὴς προσπάθεια τοῦ Μητροπολίτου Ματθαίου Πετρίδου περὶ τῆς φοιτήσεως τῆς κόρης τῆς Ἠπείρου εἰς τὸ σχολεῖον:

«Λέγοντες ἐκπαίδευσιν δὲν ἐννοοῦμεν τὸν εὐρωπαϊκὸν πιθηκισμόν, εἰς τὸν ὁποῖον μετ' ἀκαθέκτου ὁρμῆς, καὶ μάλιστα οἱ ἐν μεγαλουπόλεσι, παρασυρόμεθα, ἀλλ' ἐννοοῦμεν τὴν ἑλληνικὴν ἀγωγήν, τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, τὴν κατὰ Θεὸν ἐκπαίδευσιν. Δὲν ἐννοοῦμεν διὰ τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως νὰ μετατραπῶσι τὰ σεμνὰ καὶ κόσμια ἤθη τῶν Ἠπειρωτίδων. Δὲν ἐννοοῦμεν νὰ μεταποιήσωμεν τὰς φερεπόνους Ἠπειρώτιδάς μας εἰς μαλθακὰς δεσποινίδας, ἀλλ' ἐννοοῦμεν νὰ τὰς κοσμήσωμεν ἔτι μᾶλλον διὰ τῶν ἀρετῶν ἐκείνων, αἵτινες δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀληθὴς αὐτῶν στολισμός, καὶ νὰ τὰς καταστήσωμεν μητέρας χρηστάς, χρηστοὺς καὶ χρησίμους πολίτας τικτούσας καὶ διατρεφούσας. Ἡ ἐκπαίδευσις δὲν δύναται νὰ καταστήσῃ μαλθακὴν τὴν φερέπονον Ἠπειρώτιδα, ἀπεναντίας μάλιστα τὴν ἐνισχύει, τὴν καθιστᾷ γενναιοτέραν καὶ μᾶλλον τλησίπονον, ἵνα ὑποφέρῃ τὴν πολυχρόνιον τοῦ ἀνδρός της ἀπουσίαν· διότι γινώσκει διατὶ οὗτος ἀπουσιάζει καὶ τίς ὁ σκοπός του. Θέλομεν διὰ μὲν τῶν γραμμάτων νὰ τὴν καταστήσωμεν, κατὰ τὸν θεσπέσιον Παῦλον, καλοδιδάσκαλον, φίλανδρον, φιλότεκνον, σώφρονα, ἁγνήν, οἰκουρὸν ἀγαθήν, διὰ δὲ τῆς μικρᾶς μέν, ἀλλὰ θαυματουργοῦ βελόνης ἀληθῆ οἰκοδέσποιναν· θέλομεν νὰ ἴδωμεν τὰ ἐπιστρώματα τοῦ οἴκου, τὰ φορέματα αὐτῶν τῶν ἰδίων, τὰ φορέματα τῶν ἀνδρῶν, τὰ φορέματα τῶν τέκνων των νὰ ὦσι προϊὸν τῶν ἰδίων χειρῶν των καὶ οὐχὶ τοῦ ξένου ράπτου καὶ ὑφαντοῦ· τὴν θέλομεν μὲ ἄλλους λόγους τελείαν οἰκοκυρὰν διὰ τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας καὶ πιστεύσατέ με, ὅτι τοιαύτη δύναται νὰ κατασταθῇ διὰ τῆς παιδείας.

»Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον καθίσταται ἡ ἐκπαίδευσις ἀναγκαία εἰς τὴν Ἤπειρον, καθ' ὅσον ὁ μὲν ἀνὴρ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀπουσιάζει, μόνη δὲ ἡ γυνὴ διευθύνει τὰ τοῦ οἴκου της καὶ πολλάκις λαμβάνει ἀνάγκην νὰ διαβιβάσῃ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς οἱονδήποτε παράπονον, οἱανδήποτε στέρησιν· μὴ γινώσκουσα ὅμως νὰ γράψῃ, ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλον καὶ νὰ ἐκμυστηρευθῇ πράγματα οἰκογενειακά, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ μένωσιν μυστικὰ καὶ νὰ μὴ τὰ γνωρίζῃ ὁ κόσμος. Τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὸν ἄνδρα θὰ συνέφερε ἔτι μᾶλλον, ὁσάκις προυτίθετο νὰ διαβιβάσῃ τῇ γυναικί του μυστικόν τι, ὅπερ ἄλλος δὲν ἔπρεπε νὰ γνώσῃ.

»Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ ἥμισυ τῆς κοινωνίας ἀπαρτίζει ἡ γυνή, ἀφοῦ ἥ τε γλῶσσα καὶ ἡ θρησκεία εἶναι κοινὰ ἀμφοτέρων κτῆμα, ἕπεται ὅτι ἡ γυνὴ ἐκπαιδευομένη, δύναται μεγάλως νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς προόδου τῆς κοινωνίας· διότι παρετηρήθη καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι αἱ πρῶται ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας τὸ τέκνον λαμβάνει παρὰ τῆς μητρός του τόσον βαθέως εἰσὶν ἐρριζωμέναι, ὥστε καὶ ἀνδρωθὲν παρακολουθοῦσιν μέχρι τέλους. Μακρὰν λοιπὸν ἀπέστω ἡ ἰδέα, ἣ μᾶλ-

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

λον, ἡ πρόληψις ὅτι ἡ γυνὴ ἐκπαιδευομένη καθίσταται ἀγέρωχος, ὅτι ἀλλάσσει φρόνημα, παρεκκλίνει εἰς παρεκτροπάς, γίνεται μαλθακὴ καὶ τὰ τοιαῦτα· ἀπ' ἐναντίας μάλιστα, ἐνῷ ἡ ἀναίσθητος εἶναι ἀγέρωχος διὰ τὰ κάλλη, ἢ διὰ τὰ πλούτη, ἢ διὰ τὰ κοσμήματά της, ἡ εὐπαίδευτος γίνεται ὑπερήφανος, οὐχὶ διὰ ταῦτα, ἀλλ' ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ἀξίας της καὶ ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν καθηκόντων της, διότι γινώσκει διατὶ ἐγένετο σύζυγος καὶ διατί μήτηρ»[1].

Παραλλήλως πρὸς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐκκλησίας διὰ τὴν μόρφωσιν τῆς ἠπειρώτισσας, καὶ ἡ ἠπειρωτικὴ φιλογένεια κατέβαλε μεγάλην προσπάθειαν εἰς τὸν τομέα τοῦτον. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ἰδιαιτέρως τὸ ἔργον τοῦ Μεγάλου Βορειοηπειρώτου Χρηστάκη Ζωγράφου, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἱδρύσεως τῶν ἐν Κεστορατίῳ Ζωγραφείων Ἐκπαιδευτηρίων, συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς θηλείας νεότητος τῆς Ἠπείρου, διότι ἐκ τῶν Ζωγραφείων ἐκπαιδευτηρίων ἀπεφοίτησαν ἄρρενες καὶ θήλεις, οἱ ὁποῖοι διασπαρέντες ἀκολούθως ὡς διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι καθ' ὅλην τὴν Ἤπειρον καὶ Ἀλβανίαν[2], ἔγιναν ἀληθεῖς ἀπόστολοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Διδασκάλισσαι, ἀπόφοιτοι τῶν Κεστορατίων Ζωγραφείων Διδασκαλείων προσλαμβάνονται εἰς τὰς ἑλληνικὰς κοινότητας. Αὗται διὰ τοῦ ἤθους των, τῆς μορφώσεώς των καὶ τῶν καλῶν τρόπων πείθουν τοὺς γονεῖς νὰ ἐμπιστευθοῦν τὰς θυγατέρας των εἰς τὸ σχολεῖον, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον δὲν θὰ μεταβάλῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἠπειρώτιδος, ἀλλὰ τοὐναντίον θὰ ἐνισχύσῃ τοῦτον, ὥστε αὔριον νὰ ἀποβῇ αὕτη τρυφερὰ καὶ ἀφωσιωμένη μητέρα, σύζυγος πιστὴ καὶ ἄγρυπνος φρουρὸς καὶ προστάτις τῶν παιδιῶν της, δημιουργὸς νέων ἀνθρώπων, πιστῶν συνεχιστῶν τῆς λαμπρᾶς ἠπειρωτικῆς παραδόσεως.

Συστηματικῶς ἐκαλλιεργήθη εἰς τὰ Ζωγράφεια Διδασκαλεῖα ἡ ἰδέα τῆς φοιτήσεως τῆς κόρης εἰς τὸ σχολεῖον. Συγκινητικὸς πράγματι εἶναι ὁ λόγος τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησε εἰς τὸ Κεστοράτι, κατὰ τὰς ἐξετάσεις τοῦ 1876, ἡ Διευθύντρια τοῦ Παρθεναγωγείου κ. Μαριγὼ Κουτσαριάδου, διὰ τοῦ ὁποίου προέτρεπε τοὺς ἠπειρώτας νὰ μὴ διστάσουν νὰ στείλουν τὰς θυγατέρας των εἰς τὰ σχολεῖα. Εἰς τὸν λόγον τοῦτον ἀνέφερε ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Πότε καὶ διὰ τίνος σκοπιμώτερον δυνάμεθα νὰ δώσωμεν τὴν ἠθικὴν διάπλασιν εἰς τὸν ἄνθρωπον; Ἀναντιρρήτως ὅτι διὰ τῆς μητρὸς ἑλληνοπρεπῶς καὶ ὀρθοδόξως ἀνατεθραμμένης καὶ κατὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν ὡς ἁπλῆ ζύμη εἶναι

---

1. Λόγος ἐκφωνηθεὶς παρὰ τοῦ Μητροπολίτου Δρυινουπόλεως κ. Ματθαίου εἰς τὴν ἔναρξιν τοῦ ἐν Δελβίνῳ Παρθεναγωγείου, ἐφημ. Ἀνατολικὸς Ἀστήρ, 24 Μαρτίου 1875.

2. Βασιλείου Δρυινουπόλεως — Πωγωνιανῆς, Λόγοι ἐκκλησιαστικοί, ἐν Ἀθήναις, 1928, σελ. 163—170.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

ἐπιδεικτικὴ πάσης ἐντυπώσεως· διότι τὶς ἄλλος αὐτῆς δύναται ἐπιτυχέστερον νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς τρυφερὰς καρδίας τῶν τέκνων τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην, ἤτοι τὴν ἠθικήν, ἀλλ' ὁποία τις πρέπει νὰ εἶναι ἡ μήτηρ; Ἰδοὺ κύριοι, τό μέγα ζήτημα, εἰς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ περιστρέφωνται κατὰ μέγα μέρος αἱ προσπάθειαι τοῦ ἀνθρώπου.

»Ἰδοὺ ὁ μέγας θεμέλιος λίθος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται κυρίως καὶ κατὰ τὸν πραγματικὸν βίον ἡ ἠθικὴ εὐημερία τοῦ κατ' ἐξοχὴν πλάσματος τοῦ βασιλέως τῆς Γῆς. Θέλετε ἀγαθοὺς πολίτας; Πλάσατε ἀνεπτυγμένας μητέρας, ἔλεγε μέγας ἀνὴρ τοῦ αἰῶνος μας. Καὶ τῷ ὄντι, ποτισθεῖσαι μητέρες διὰ τῶν γαμάτων τῆς παιδείας καὶ τῆς ἠθικῆς, δύνανται εὐκολώτερον νὰ μεταδώσωσιν τὰς ἀληθείας αὐτῆς καὶ εἰς τὰ τέκνα των καὶ νὰ καθοδηγῶσιν αὐτὰ πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς τιμιότητος καὶ τῆς ἀρετῆς. Μέγας λοιπὸν ὁ προορισμὸς τῆς γυναικός, διὰ τοῦτο ἐφέλκουσι τὴν προσοχὴ τῶν ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐημερίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν μεριμνώντων. Ἐκ τῆς μητρὸς λοιπὸν ἐξαρτᾶται ἡ πρόοδος ἢ ἡ στασιμότης τῆς κοινωνίας, διὰ τοῦτο καθῆκον παντὸς ἀνθρώπου εἶναι νὰ μὴ μένῃ ἀδιάφορος πρὸς τὴν γυναικείαν ἐκπαίδευσιν, ἀλλὰ παντὶ σθένει νὰ ἔρχεται εἰς ἀρωγὴν αὐτῆς, πεποιθὼς ὅτι εἶναι εἷς τῶν μᾶλλον εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Τοῦτο ἐννοήσαντες καὶ οἱ μέγα δυνάμενοι τῶν ἡμετέρων καὶ δὴ καὶ ὁ μεγάθυμος Χρηστάκης Ἐφέντης Ζωγράφος, ἱδρυτὴς τῶν Διδασκαλείων τούτων, οὔτε χρημάτων, οὔτε μόχθων οὔτε οὐδεμιᾶς ἄλλης θυσίας φείδονται, τεμένη τῶν Μουσῶν καθιδρύσαντες καὶ διδασκάλους χρηστοὺς προπαιδεύοντες καὶ βιβλία χρήσιμα ἐκδίδοντες καὶ τὴν σύνταξιν τοιούτων προκαλοῦντες διὰ γενναίων ἀμοιβῶν, διὰ τῶν ὁποίων ὁ χείμαρρος τοῦ πολιτισμοῦ ἤρχισεν ἤδη ν' ἄρῃ πάντα φραγμὸν ἀμαθείας καὶ σκότους καὶ νὰ εἰσελάσῃ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὡς παλλίρροια ἀγαθοεργὸς ν' ἀναρρεύσῃ πάλιν εἰς τὴν γενέτειραν τῶν φώτων τῆς εὐφυΐας»[1].

Κατόπιν λοιπὸν τῆς προσπαθείας ταύτης καὶ τοῦ διαφωτισμοῦ, ἤρχισεν εἰς τὰς διαφόρους μεγάλας κοινότητας τῆς Δροπόλεως καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς Ἠπείρου ἡ ἵδρυσις Παρθεναγωγείων, ὅπου βέβαια τὰ οἰκονομικὰ ἐπέτρεπον ἢ καὶ κοινῶν σχολείων, ὡς τὸ Ἀργυρόκαστρον[2], τὴν Δρόβιανην[3], τὸ Δέλβινον[4], Πολύτσανην καὶ ἀλλαχοῦ. Εἰς τὴν Δρόπολιν πρώτη ἡ Δουβιανὴ διέσπασε τὰ δεσμὰ τῆς παραδόσεως καὶ ἐπέτρεψεν τὴν φοίτησιν τῆς κόρης εἰς τὸ σχολεῖον. Διὰ τὴν ἀγωγὴν τῆς κόρης ἐνί-

---

1. Λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τῆς κ. Μαριγὼς Κουτσαριάδου ἐν ταῖς ἐξετάσεσι τοῦ ἐν Κεστορατίῳ Ζωγραφείου Παρθεναγωγείου, Ἀνατολικὸς Ἀστήρ, 19 Αὐγούστου 1876, ἀριθ. 1416.

2. Ἐφημ. Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ Κων)λες 28—11—1872.

3. Β. Μπαρᾶ, τὸ Δέλβινο, Ἀθῆναι, 1966, σελ. 305.

4. Ἀνατολ. Ἀστὴρ 17 Ἰανουαρίου 1873, ἀριθ. 1.051.

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

σχυσε τὴν ἀπὸ τοῦ 1858 λειτουργοῦσαν εἰς τὸ Μοναστήρι ὑφαντουργικὴν Σχολήν. Ἡ ὑφαντουργικὴ Σχολὴ τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς ἐλειτούργησεν ἀπροσκόπτως[1] μέχρι τοῦ 1885, «χορηγούσης τῆς Μονῆς διὰ τὸν μισθὸν τοῦ διδασκάλου καὶ τὴν διατροφὴν αὐτοῦ 3.170 γροσίων ἐτησίως»[2]. Ἐκτὸς τῆς ὑφαντουργικῆς Σχολῆς, ὅπου ἐφοιτοῦσαν μόνον αἱ κόραι, ἱδρύθη κατὰ τὸ 1865—70 καὶ ἄλλη σχολὴ εἰς τὴν Κούλαν, ἐκ δύο τμημάτων, τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Ἀλληλοδιδακτικοῦ. Ἡ Σχολὴ τῆς Κούλας προώδευσεν ἐνωρὶς καὶ κατήρτιζε καλῶς τοὺς μαθητὰς καὶ τὰς μαθητρίας εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε κατὰ τὰς δημοσίᾳ τότε γενομένας ἐξετάσεις, ἐπέσυρεν ἡ πρόοδος τῶν μαθητῶν τῆς Δουβιανῆς τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ καὶ τοῦ Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως Ματθαίου. Σχετικὴ ἀνταπόκρισις ἐξ Ἀργυροκάστρου πρὸς τὴν ἐφημερίδα τῆς Κωνσταντινουπόλεως «Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ» ἀναφέρει διὰ τὰς ἐξετάσεις τῶν σχολείων τῆς Δουβιανῆς κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1873—74: «οἱ μαθηταὶ τῆς σχολῆς Δουβιανῆς τοῦ τε ἑλληνικοῦ καὶ συνδιδακτικοῦ τμήματος ηὐδοκίμησαν εἰς τὰς ἐξετάσεις, οἱ δὲ τοῦ Ἀλληλοδιδακτικοῦ, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ τῶν δυνάμεων αὐτῶν, ἀνέγνωσαν εὐκρινῶς καὶ ἀπεστήθισαν ἐπιτυχῶς τὰ διδαχθέντα μαθήματα».

Μὲ τὴν ἵδρυσιν τοῦ πρώτου τούτου σχολείου θηλέων εἰς τὴν Δουβιανὴν τῆς Δροπόλεως τὸ 1858, τὸ πρῶτον σχολεῖον θηλέων εἰς ὅλην τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Ἀλβανίαν, ὁ γυναικεῖος ἀναλφαβητισμὸς ἤρχισε νὰ καταπολεμῆται σὺν τῷ χρόνῳ. Καὶ ἐνῷ πρὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς ὑφαντουργικῆς Σχολῆς τοῦ Μοναστηρίου καὶ τῆς Ἀλληλοδιδακτικῆς τῆς Κούλας, ὁ ἀναλφαβητισμὸς τῶν γυναικῶν ἀνήρχετο εἰς τὸ ποσὸν τῶν 98%, ὅπως

---

1. Ι. Λαμπρίδου, Περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ Ἀγαθοεργημάτων, Ἀθ. 1880, τόμ. Α΄ σελ. 67—68.

2. Δ. Εὐαγγελίδου, Ἡ Βόρειος Ἤπειρος, Ἀθ. 1919, σελ. 107.

3. Ἀνατολικὸς Ἀστήρ, 29 Αὐγούστου 1874, ἀριθ. 1.213.

4. Ἦτο ἡ μέθοδος κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἱκανώτεροι μαθηταὶ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν καθυστερημένων καὶ τῶν ὀλιγωτέρων ἱκανῶν διὰ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ εὐκοσμίας, κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἐργασίας τοῦ σχολείου. Τὴν ἀλληλοδιδακτικὴν ταύτην μέθοδον εἰσήγαγεν τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Γ. Κλεόβουλος ὁ ἐκ Φιλιππουπόλεως, διετηρήθη δὲ εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα μέχρι τοῦ 1880. εἰς δὲ τὰ σχολεῖα τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος, ὁπότε ταῦτα ἐπλαισιώθησαν διὰ τῶν ἐκ τῶν Ζωγραφείων Διδασκαλείων ἀποφοιτησάντων διδασκάλων. Τὰ Ζωγράφεια Διδασκαλεῖα Κεστορατίου υἱοθετοῦν τὴν μέθοδον ταύτην, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὸν Κανονισμὸν αὐτῶν (Βλ. Ἐπετηρὶς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἠπειρωτικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, ἔτος Β΄ (1873—74), σελ. 280 ἐφ.). Περὶ τῆς ἀλληλοδιδακτικῆς μεθόδου ἰδιαιτέρως Τρ. Εὐαγγελίδου, ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἀθ. 1936, Α΄, σελ. 143, Χρ. Λέφα, ἱστορία τῆς ἐκπαιδεύσεως, Ἀθ. 1942, σελ. 130—31, Γ. Σακκᾶ, Κλεόβουλος ὁ Φιλιππουπολίτης, Ἀθ. 1956.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντας

καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα χωρία τῆς Δροπόλεως, εἰς διάστημα χρόνου μικρότερον τῆς δεκαπενταετίας, ἀπὸ τοῦ 1870 καὶ μετὰ ταῦτα, ὁ γυναικεῖος ἀναλφαβητισμὸς περιορίζεται εἰς τὴν Δουβιανὴν εἰς τὸ ἐλάχιστον, καὶ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος, τὸ 1900, ἔφθασε εἰς τὸ ποσὸν τῶν 3%. Μέχρι τοῦ 1940 οὐδεμία δουβιανίτισσα ἦτο ἀναλφάβητος, ἐκτὸς ἐλαχίστων γραιῶν, καταγομένων ἐξ ἄλλων χωρίων τῆς Δροπόλεως.

Δικαίως λοιπὸν εἰς τὴν Δουβιανὴν ἀνήκει ἡ τιμὴ τῆς καταπολεμήσεως τοῦ γυναικείου ἀναλφαβητισμοῦ εἰς ὅλην τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Ἑλλάδα γενικώτερον.

Ποίαν δὲ ἐπίδρασιν εἶχεν ἡ φοίτησις τῆς κόρης εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς, ἠμποροῦμεν νὰ συμπεράνωμεν ἀπὸ τὴν δρᾶσίν της εἰς τὴν μετὰ ταῦτα ἰδιωτικὴν ζωήν. Ὑπῆρξε τὸ εὐγενὲς ὑπόδειγμα εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἱερᾶς της ἀποστολῆς, σύμβουλος πολύτιμος καὶ ἀγαπητὸς τοῦ παιδιοῦ της, τοῦ ὁποίου ἀκονίζει τὸν νοῦν, χωρὶς βίαν καὶ πειθαναγκασμόν, χωρὶς ὕβρεις καὶ παθολογικὰς ἐκδηλώσεις, διδάσκει εἰς αὐτὸ τὴν ἀρετήν, τὴν τιμιότητα, τὴν φρονιμάδα, τὴν εὐσέβειαν, τὴν καλωσύνην, τὴν σεμνότητα, τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν θρησκείαν καὶ κρατεῖ ὑψηλὰ μὲ τὰ στιβαρά της χέρια τὸν πυρσὸν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας. Ἀρχόντισσα καὶ κυρά, ὑπῆρξε πάντοτε ἐλευθέρα εἰς τὴν ψυχήν. Ἐργάζεται, κυβερνᾷ, ὑφαίνει, κεντάει, ράπτει, πλένει μέσα εἰς τὸ σπίτι της, τὸ ὁποῖον ἀστράφτει ἀπὸ καθαριότητα. Ἡ εὐγένεια, ἡ χάρις, ἡ λεπτότης, ἡ καλωσύνη καὶ ἡ κομψότης, ἡ ἀγάπη διὰ τὴν χειροτεχνίαν καὶ τὴν ὑφαντικὴν καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀνατροφὴ τῶν παιδιῶν της ἦσαν πολύτιμα στολίδια τῆς Δουβιανίτισσας μέχρι τοῦ 1940. Ἀλλὰ καὶ παράδειγμα διὰ τὰ γειτονικὰ χωριὰ τῆς Δουβιανῆς, κυρίως τὴν Βόνισταν, τὴν Καλογοραντζὴν καὶ τὰ Σωφράτικα ἀπέβη ἡ ἀνατροφὴ τῆς Δουβιανίτισσας. Καὶ τὰ χωριὰ αὐτὰ φροντίζουν νὰ μιμηθοῦν τὴν δουβιανίτισσαν καὶ νὰ δώσουν εἰς τὰς θυγατέρας των ἀνάλογον μόρφωσιν.

Ἡ μόρφωσις ὅμως τῆς δουβιανίτισσας καὶ ἡ πολιτιστικὴ παράδοσις, ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη εἰς τὴν Δουβιανὴν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ περασμένου αἰῶνος, συνετέλεσεν, ὥστε νὰ γεννηθῇ εἰς αὐτὴν ἕνα αἴσθημα ὑπερηφανείας καὶ ἀνωτερότητος. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν κατεδέχετο ἡ δουβιανίτισσα νὰ ὑπαδρευθῇ εἰς ἄλλο χωρίον, γειτονικὸν ἢ μακρινόν, ἐθεώρει τὸν ἑαυτόν της προνομιοῦχον, ἐν σχέσει μὲ τὰς γυναῖκας τῶν ἄλλων χωρίων τῆς Δροπόλεως, ἰδίως τῶν κατ' ἐξοχὴν ἀγροτικῶν, ὡς τοῦ Χασκόβου, τῆς Δερβιτσάνης, Τεριαχάταις, καὶ ἄλλων. Οἱ κάτοικοι τῶν ἄλλων χωρίων τῆς Δροπόλεως ἐθεωροῦντο «ξενοχωριάτες» καὶ μόνον, ὅσοι ἐζοῦσαν εἰς τὴν Δουβιανὴν ἦσαν πολιτισμένοι καὶ μορφωμένοι, κατὰ τὴν ὑπερήφανον ἀντίληψίν της. Ἐννοεῖται, ὅτι τοῦτο ἐζημίωσε τὴν οἰκογένειαν

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοντόας

τῆς Δροπόλεως γενικώτερον, διότι ὡς μήτηρ καὶ σύζυγος θὰ ἠμποροῦσε νὰ προσφέρῃ πολλὰ εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων καὶ εἰς ἄλλα χωρία. Ἀπόδειξις ὅτι εἰς ὅσα χωρία τῆς Δροπόλεως ἡ μητέρα ἦτο δουβιανίτισσα, ἡ οἰκογένεια αὕτη διεκρίνετο διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων, τὴν καθαριότητα καὶ τὸν πολιτισμόν.

Η κ. ΕΛΕΝΗ ΛΟΥΤΣΗ, ΔΑΣΚΑΛΑ ΣΤΗ ΔΟΥΒΙΑΝΗ ΤΟ 1938, ΜΕ ΔΟΥΒΙΑΝΙΤΙΚΗ ΝΥΦΙΚΗ ΣΤΟΛΗ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΔΟΥΒΙΑΝΗΣ
ΟΝΟΜΑ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Πότε ἐκτίσθη ἡ Δουβιανὴ δέν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν, ὡς καὶ ἡ ἵδρυσις ἄλλων Ἠπειρωτικῶν χωρίων καὶ συνοικισμῶν. Ἡ παράδοσις ἀνάγει τὴν ἵδρυσιν τοῦ χωρίου εἰς τοὺς βυζαντινούς χρόνους, εἰς τὸ 1050 μ.Χ.[1] Τοῦτο ὅμως εἶναι ἀμφίβολον, διότι οὐδαμοῦ τῆς Δουβιανῆς καὶ τῶν πέριξ λόφων εὑρέθησαν ἴχνη συνοικισμῶν τῶν βυζαντινῶν χρόνων. Λείψανα βυζαντινὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Δροπόλεως εἰς τὴν Γορίτσαν, τὴν Σούχαν, τὴν Βραχογοραντζήν, τὴν Ἐπισκοπὴν καὶ τὴν Σωτείραν· ἐκ τῶν χωρίων τούτων ἡ Σούχα καὶ ἡ Ἐπισκοπὴ ἀναφέρονται εἰς τὸ χρυσόβουλλον[2] τοῦ Ἀνδρονίκου Γ΄. Ἡ πρώτη ὅμως ἐπίσημος μνεία τοῦ χωρίου Δουβιανῆς ἀναφέρεται εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως, τὸ 1431, ὁπότε οἱ Τοῦρκοι προβάντες εἰς ἀπογραφὴν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν χωρίων τῆς Δροπόλεως, κατέγραψαν εἰς τὰ δεφτέρια των τὰ διάφορα χωρία ὡς καὶ τὰς οἰκογενείας αὐτῶν, διὰ νὰ διευκολυνθοῦν εἰς τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων καὶ τὴν διανομὴν τῶν πλουσίων μερῶν εἰς Τούρκους μεγιστᾶνας. Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην τουρκικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1431, ἡ Δουβιανὴ ἦτο μικρὸς συνοικισμὸς ἐκ 15 σπιτιῶν, ὑπαγομένη ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Δρυϊνουπόλεως[3]. Τοῦτο ὅμως δὲν πρέπει νὰ φανῇ παράδοξον, διότι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως τὰ μεγαλύτερα χωρία τῆς Δροπόλεως δὲν ὑπερέβαινον τὰ 40—50 σπίτια.

Μεταγενέστεραι μνεῖαι τοῦ χωρίου γίνονται εἰς τὰ Δίπτυχα τῶν Ἱερῶν Μονῶν Δρυάνου τοῦ χωρίου Ζερβάταις καὶ τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ τοῦ χωρίου Γεωργουτσάταις, ὅπου ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα εὐλαβῶν ἀφιερωτῶν ἐκ διαφόρων χωρίων τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς ἐπαρχίας Δροπόλεως ἀπὸ τοῦ 16 αἰ. καὶ μετὰ ταῦτα, οἱ δὲ ἐκ Δουβιανῆς ἀφιερωταὶ ἀναγράφονται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου Δόβιανης, Δοβιανῆς καὶ Δουρβιανῆς[1]. Ἐπο-

---

1. Ν. Γ. Μυστακίδου, σύντομος, γεωγραφικὴ καὶ ἱστορικὴ περιγραφὴ τοῦ τμήματος Δρυϊνουπόλεως, Ἠπειρωτ. Ἀστήρ, 1904, σελ. 67—73.

2. Π. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου, Β΄, σελ. 314.

3. H. Inalcik: Hicri 835. Tarihli Suret - i Defter - i Sancak - i Arvanid, Ankara 1954, Arvanid Sancagi timar defterine göre 1431.

4. Π. Πουλίτσα, Ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις ἐκ Β. Ἠπείρου, Ἐπετ. Ἑταιρ. Βυζαντινῶν Σπουδῶν, Ε΄ (1928), σελ. 57—63.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντας

μένως νεωτέρα εἶναι ἡ ὀνομασία Δούβιανη καὶ Δουβιανή, τοῦ δευτέρου τύπου, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα λογίου. Ἀπὸ τοῦ (1669 — 1820) ὁ τύπος Δούβιανη ἦτο κατ' ἐξοχὴν ἐν χρήσει. Ὁ τύπος Δουβιανή ἐπεκράτησε φαίνεται μετὰ τὸ 1850, ὁπότε ἡ Δουβιανὴ ἤρχισε νὰ γίνεται περισσότερον γνωστὴ εἰς τὸν ἠπειρωτικὸν κόσμον διὰ τῶν ἐμπόρων καὶ μεταναστῶν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, Ρουμανίαν καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς καὶ διὰ τῶν σχολείων της, καί ἰδίᾳ τῆς Ὑφαντουργικῆς Σχολῆς τοῦ Μοναστηρίου, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος. Ὁ λαὸς ὅμως δέν συνήθισε τὸν τύπον Δουβιανὴ καὶ ἐξακολουθεῖ μέχρι τῆς σήμερον νὰ χρησιμοποιῇ τὸν παλαιὸν τύπον Δούβιανη.

Ὁ συνοικισμὸς τῆς Δουβιανῆς, κατὰ τοὺς πρὸ τῆς ἁλώσεως χρόνους καὶ τοὺς πρώτους αἰῶνας μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν ἠκολούθησε τὸν αὐτὸν τρόπον συνοικισμοῦ, τὸν ὁποῖον συναντῶμεν καὶ τὰ ἄλλα ἠπειρωτικὰ χωρία. Μικρὸς συνοικισμὸς κατ' ἀρχὰς ἀποτελούμενος ἐξ ὀλίγων οἰκογενειῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν γενάρχου ἐγκαθίσταντο εἰς μέρος κατάλληλον διὰ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, ἀνεπτύσσετο μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου εἰς χωρίον. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γεωργοῦ ἢ τοῦ κτηνοτρόφου, μὲ τὸ ὁποῖον ἠσχολοῦντο οἱ κάτοικοι τῆς Δροπόλεως ἠνάγκαζε τούτους νὰ κατοικοῦν κατὰ γένη εἰς μέρη κατάλληλα διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ποιμνίων των καὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἄξιον ἀπορίας, διατὶ ἡ Δρόπολις ἦτο πυκνοκατωκημένη καὶ διατὶ ὑπῆρχον τόσα χωρία, παλαιότερα καὶ νεώτερα. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας Ἠπειρωτικὰς ἐπαρχίας ὁ αὐτὸς τρόπος συνοικισμοῦ παρατηρεῖται. «Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γεωργοῦ καὶ τοῦ κτηνοτρόφου» γράφει ὁ Κ. Στεργιόπουλος «ἠνάγκασαν τοὺς κατοίκους, οὐχὶ μόνον κατὰ τοὺς πρώτους τῆς Τουρκοκρατίας αἰῶνας, διότι ἀργότερον ἀρχίζει ἡ συγκέντρωσις τῶν χωρίων καὶ ὁ σχηματισμὸς «κεφαλοχωρίων», ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς καὶ ἀρχαίους ἀκόμη χρόνους, νὰ μὴ συνοικίζωσι χωρία ἢ κώμας συγκεντρωμένας, ἀλλὰ νὰ οἰκῶσιν ἐκεῖ, ὅπου ἕκαστος εἶχε τὰ κτήματά του ἢ τὰ ποίμνιά του, μακρὰν τῆς κατοικίας τοῦ ἄλλου. Ἑπομένως ὁ κατακτητὴς εὗρε ἀρχαιόθεν ὑφιστάμενον τὸν τρόπον τοῦτον τῆς συνοικίσεως καὶ παρ' ὅλας τὰς ἐπιδρομὰς ἐξηκολούθησεν οὗτος νὰ ὑφίσταται. Ἡ ἰδέα τοῦ συγκεντρωμένου χωρίου ἀνεπτύχθη μετὰ δύο αἰῶνας ἀπὸ τῆς κατακτήσεως, ὅτε ἤρχισε πλέον νὰ πνέῃ ἄνεμος ἀναπτύξεως ὑλικῆς καὶ πνευματικῆς[1]».

---

1. Κ. Στεργιοπούλου, Παρατηρήσεις εἰς τὴν Νεωτέραν Γεωγραφίαν τῆς Ἠπείρου, ἐν Ἀθήναις, 1937, σελ. 30, Ν. Πατσέλη, τὸ Δελβινάκιον τῆς Ἠπείρου.

Περὶ τοῦ συνοικισμοῦ διαφόρων χωρίων τῆς Ἠπείρου μετὰ τὴν ἅλωσιν βλ. Σ. Κοντονάσου, ἀπὸ τὴν παλαιότερη ἱστορία τοῦ Βασιλικοῦ (Τσαραπλανά), Ἠπειρ. Ἑστία 1 (1952), σελ. 500, β) Ν. Νίτσου, Μονογραφία περὶ τῆς ἐν Ἠπείρῳ κώμης Τσαμαντᾶ, Ἀθῆναι 1926, σελ. 18, γ) Α. Κ. Παπασταύρου, ἡ Ζίτσα, Ἀθῆναι, 1895, σελ. 11, δ) Ν. Πατσέλη, τὸ Δελβινάκιον τῆς Ἠπείρου, Ἀθῆναι, 1948, σελ. 32, Κ.

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

Καὶ ἡ Δουβιανὴ πρὶν ἢ ἀναπτυχθῇ εἰς χωρίον, εἶχε συνοικισθῆ κατὰ γένη, ἀποτελοῦντα μικροὺς συνοικισμούς, Σωρονειά, Μετόχι, Ἁλώνια, οἱ ὁποῖοι ἀργότερον συνηνώθησαν καὶ ἀπετέλεσαν τό σημερινὸν χωρίον.

Παλαιά παράδοσις εὐρύτατα διαδεδομένη εἰς ὅλην τὴν Δρόπολιν, ἀναφέρει ὅτι ἡ Δουβιανή, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα χωρία τῆς Δροπόλεως ἦσαν ἄλλοτε κτισμένα εἰς ὑψηλοτέραν θέσιν τῆς σημερινῆς, εἰς τὰς ὑψηλὰς καὶ ἀποκρήμνους κορυφὰς τῶν διακλαδώσεων τοῦ Πλατοβουνίου, ἐκεῖ ὅπου σήμερον σώζονται παλαιὰ χαλάσματα, εἰς τοποθεσίας μὴ ὁρατὰς ἀπὸ τὴν πεδιάδα, διὰ νὰ ἀποφεύγουν οἱ κάτοικοι τὴν λεηλασίαν καὶ τὰς διαρπαγὰς τῶν διαφόρων τουρκικῶν στρατευμάτων, ποὺ ἐπερνοῦσαν ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Δροπόλεως, διὰ νὰ μεταβοῦν εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ τὴν Αὐλῶνα. Καὶ ἀφοῦ κατεστράφησαν τὰ «παλιά χωριά», ἀναφέρει ἡ ἰδία παράδοσις, οἱ Τοῦρκοι ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Δροπολίτας νὰ κτίσουν χαμηλότερα τὰ νέα χωριά, κοντὰ εἰς τὴν πεδιάδα, διὰ νὰ διευκολύνωνται περισσότερον εἰς τὴν εἴσπραξιν τῶν ἀγαθῶν τῆς παραγωγῆς καὶ νὰ ἐπιτηροῦν καλύτερα τοὺς «τσιφτῆδες», τοὺς δουλοπαροίκους δηλαδὴ ὑπηκόους των, οἱ ὁποῖοι εἰργάζοντο διὰ τοὺς ἀγάδες καὶ μπέηδες τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ τοῦ Λυμποχόβου. Ἴσως ἡ παράδοσις αὐτὴ νὰ μὴ ἀπέχῃ καὶ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, διότι ὅλα σχεδὸν τὰ χωριὰ τῆς Δροπόλεως ὑψηλότερον τῆς σημερινῆς των θέσεως διασώζουν παλαιὰ ἐρείπια σπιτιῶν, ἐκκλησιῶν, πηγαδιῶν καὶ δρόμων. Καὶ ἡ σημερινὴ Δουβιανή, κατὰ τὴν ἰδίαν παράδοσιν, ἦτο κτισμένη τὰ «παλιὰ χρόνια» εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ χωριοῦ, κοντὰ εἰς τὸ «τζιαμί», καὶ μετὰ τὴν ὁμαδικὴν καταστροφὴν ὅλων τῶν χωριῶν τῆς Δροπόλεως μετεφέρθη εἰς τὴν σημερινὴν της θέσιν, ὅπου καὶ ἀνεπτύχθη εἰς μεγάλον χωρίον, εἰς κεφαλοχώρι, ἀφοῦ ἀπεφάσισαν οἱ τότε ἄρχοντες τοῦ τόπου, καὶ ἔδωσε τὴν συγκατάθεσίν του τὸ Μοναστήρι, διότι τὸ μέρος ἦτο ἰδιοκτησία του.

Ἀσφαλῶς ἡ παράδοσις αὐτὴ δὲν στερεῖται ἱστορικῆς βάσεως. Εἶναι ἀναμφισβήτητον γεγονός, ὅτι ἡ παλαιὰ Δουβιανή, ὅπως καὶ τὰ παλαιότερα χωρία τῆς Δροπόλεως, τὰ ἱδρυμένα εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τοῦ Πλατοβουνίου, ὑπέστησαν ὁμαδικὴν καταστροφὴν εἰς ἄγνωστον μέχρι τοῦδε ἐποχὴν διὰ συμμετοχὴν αὐτῶν εἰς ἐπαναστατικὰ κινήματα ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ἴσως ἡ ὁμαδικὴ αὕτη καταστροφὴ τῶν παλαιοτέρων συνοικισμῶν τῆς Δροπόλεως νὰ ὀφείλεται εἰς συμμετοχὴν τῶν Δροπολιτῶν εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς κινήσεις τοῦ 16 αἰ. καὶ εἰς συμμα-

---

Στεργιοπούλου, Παρατηρήσεις εἰς τὴν νεωτέραν Γεωγραφίαν τῆς Ἠπείρου, Ἀθῆναι 1937, σελ. 30—31, Α. Βακαλοπούλου, ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, Β΄ Θεσσαλονίκη, 1964, σελ. 62—98, Βασ. Πλιάτσικα καὶ Νικολάου Λώλη, τό Τεριάχιον ὅπως τὸ ζήσαμε, Ἀθῆναι 1965, σελ. 25—34.

Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Κοντοῦς

χίαν αὐτῶν μετὰ τῶν Βενετῶν καὶ τῶν Ἱσπανῶν. Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐγγράφων τοῦ ἱσπανικοῦ Ἀρχείου Simancas[1], κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, πληροφορούμεθα, ὅτι γύρω εἰς τὰ (1572 — 76) ἐπαναστατικὴ προσπάθεια ἐκυοφορεῖτο εἰς τὴν Βόρειον Ἤπειρον, μὲ ἀρχηγοὺς τὸν

Ο ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΠΕΚΙΟΣ ΚΙ Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ (1925)

1. Ι. Κ. Χασιώτη, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος Ἰωακεὶμ καὶ οἱ συνωμοτικὲς κινήσεις στὴ Βόρειο Ἤπειρο (1572—1576), π. Μακεδονικὰ ΣΤ' (1965), σελ. 237 — 255, καὶ σελ. 290, Κ. Δ. Μέρτζιου, Μικρὸς Ἑλληνομνήμων, τ. 6', Ἠπειρωτ. Ἑστία, Θ' (1960), σελ. 107—108.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Μάνθιο Παπαγιάννην ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ τὸν Πᾶνον Κεστόλικον, ἀπὸ ἄγνωστον χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀργυροκάστρου. Εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν ταύτην κίνησιν φαίνεται, ὅτι συμμετεῖχον καὶ τὰ χωρία τῆς Δροπόλεως. Οἱ Τοῦρκοι τοῦ Ἀργυροκάστρου πληροφορηθέντες τὴν κίνησιν ταύτην καὶ τήν συμμετοχὴν εἰς αὐτὴν τῶν χωρίων τῆς Δροπόλεως, ἔλαβαν αὐστηρότατα μέτρα, διὰ νὰ προλάβουν τὴν ἐξέγερσιν. Ἐξηγριωμένοι καὶ φανατικοὶ γενίτσαροι κατέστρεψαν καὶ ἠρήμωσαν τὰ παλαιὰ χωρία τῆς Δροπόλεως καὶ τὴν παλαιὰν Δουβιανήν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλη παράδοσις σωζομένη εἰς τὴν Γορίτσαν καὶ τὴν Φραστανὴν ἀναφέρει, ὅτι ἡ Παλιὰ Δρόπολις κατεστράφη ἀπὸ τοὺς Βενετσάνους. Ἡ συχνὴ μνεία τῶν Βενετῶν εἰς τὴν δροπολίτικην παράδοσιν δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ διαφορετικὰ παρὰ μόνον, ὅτι ἀνέκαθεν ὑπῆρχε συνεννόησις τῶν Δροπολιτῶν μετὰ τῶν Βενετῶν διὰ τὴν ἐξέγερσιν ἐναντίον τῶν Τούρκων[1].

Εὐρύτατα ὅμως διαδεδομένη εἶναι καὶ ἄλλη παράδοσις περὶ τῆς καταστροφῆς τῶν παλαιῶν χωρίων τῆς Δροπόλεως. Ἡ παράδοσις περὶ τῆς ἐκδικήσεως τῆς Ἀργύρως διὰ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ἀγαθῶν της εἰς τὰ Σωφράτικα. Ἡ Ἀργύρω ἡ Μονοβύζα, ἀνέφεραν πολλὰς φορὰς οἱ παλαιοὶ γέροντες τῆς Δουβιανῆς, «κατέστρεψε τὸν τόπον μας καὶ ὕστερα ἀπὸ χρόνια οἱ Τοῦρκοι ἐπέτρεψαν νὰ κτισθοῦν τὰ νέα χωριά, ποὺ κατοικοῦμεν σήμερα».

Ἡ Ἀργύρω ἡ Μονοβύζα, κατὰ τὴν εἰς Δουβιανὴν σωζομένην παράδοσιν, ὅταν οἱ τοῦρκοι τῆς ἐπῆραν τὸ Κάστρο, τὸ Ἀργυρόκαστρον, ποὺ ἡ ἰδία εἶχε κτίσει καὶ ἐβασίλευε ἐκεῖ χρόνια πολλὰ δοξασμένη καὶ τιμημένη, «ἔφυγε τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἀπὸ τὴν μυστικὴν θύραν τοῦ Κάστρου, ἐπῆρε τοὺς θησαυρούς της καὶ μέ τὰ παλληκάρια της καβάλλα στ' ἄλογα, ἐβάρεσε ρεβάνι καὶ ἔφτασε εἰς τὰ Σωφράτικα. Ἐκεῖ στὸ Παλιόκαστρο ἐκλείστηκε μέ τὰ παλληκάρια της, κι' ἔδωσε διαταγὴ εἰς ὅλα τὰ χωριὰ τῆς Δερόπολης καὶ τοῦ Δέλβινου καὶ τῶν Ἁγίων Σαράντα νὰ μὴ πειράξῃ κανεὶς τὰ τζιοβαῖρια της (θησαυρούς), κι' οὔτε νὰ κλέψῃ τὰ κοπάδια τίς ἀγελάδες της, ποὺ ἔβοσκαν εἰς τὴν Λευτοκαρυά. Τὰ χωριὰ ὅλα ἐτήρησαν τὴ διαταγὴ τῆς Μονοβύζας τῆς ἀρχόντισσας καὶ δέν ἐπείραξαν τίποτε ἀπὸ τὸ βιό της. Ὅλα τὰ βουνὰ γύρω ἦταν δικά της, καὶ τοῦ Δέλβινου καὶ τῆς Δερόπολης. Ἀπὸ τὸ Γκατζάβι τῆς Δούβιανης ροβολοῦσαν τ' ἄλογα καὶ πήγαιναν στὸ Δέλβινο. Κάποτε μαθεύτηκε, ὅτι ἡ Ἀργύρω ἡ Μονοβύζα ἔχασε ὅλο τὸ βιός της, τῆς ἐπῆραν μὲ πονηρία τὸ Παλιόκαστρο ἄνθρωποι δικοί της, καὶ θέλησαν νὰ κλέψουν καὶ τὴν ἴδια καὶ νὰ τὴν παραδώσουν εἰς τοὺς τούρκους. Τότε ἡ Μονοβύζα

---

1. Πρβ. περὶ τῆς καταστροφῆς Ἠπειρωτικῶν συνοικισμῶν ὑπὸ τῶν Βενετῶν ἐν Β. Μπαρᾶ, τὸ Δέλβινο, Ἀθ. 1966, σελ. 34.

Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Κόντας

Πόσα λοιπόν νὰ ἐκδικηθεῖν τὸν τόπο μας. Ἀπὸ τὶ Γιαντζάδι τοῦ δουνεῖ τῆς Δοϊβάνης ἔρθαν ἀπὸ τὶ Δέλβινο καβαλλάρηδες τῆς Μονοβίζας καὶ πολέμησαν σ' ὅλα τὰ χωριά, κι' ἔβαλαν φωτιὰ καὶ καταστροφή. Δὲν ἄφησαν τίποτα στὴ θέσι του. Μονάχα τὰ μοναστήρια δὲν ἐπείραξαν. Ἔτσι σώθηκα τόνα τὶ μοναστήρι τῆς Δοϊβάνης ἀπὸ τὴν ἐκδίκηση τῆς Μονοβίζας[1].

Ὑπάρχει καὶ ἄλλη παράδοσις κἰς τὴν Δοιβάνη, σχετικὴ μὲ τὴν ἵδρυσιν τοῦ νέου χωριοῦ καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Βλασίου, τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ. «Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς παλαιᾶς Δοϊβάνης ὅλα τὰ δικείφια της ἐρημάζαν καὶ ἔπεσαν. Μὲ τὸν καιρὸ ἔγιναν σιγὰ γόμματα καὶ ἔτσι εἶχαν λησμονηθῆ. Κανένα σημάδι τους δὲν ἐφαίνετο. Κάθε ἀρκάδι ἄμως ἔλαμπε ἕνα μικρὸ παράξενο φῶς κἰς τὴν θέσι, ὅπου ἤτο χτισμένη ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἅη - Βλάση, τῆς παλαιᾶς Δοϊβάνης. Ἀπὸ τὴν ἀπόσταση μερικὰ βλέπαν τὸ παράξενο αὐτὸ φῶς, κι' ἤρχαν νὰ φοβοῦνται. Μιὰ ἀρκάδια μαζώθηκαν οἱ γέροντες τοῦ χωριοῦ στὴν Κοίλα, γιὰ νὰ ἐξηγήσουν τὸ παράξενο αὐτὸ φῶς. Ἀποφάσισαν νὰ κατέβουν ἀπὸ τὸ λόφο, νὰ πᾶνε ἐκεῖ νὰ ἰδοῦν τί εἶναι αὐτὸ τὸ φῶς. Ἔτσι ἔγιναν. Σὰν ἔφτασαν ἄμως, τὸ φῶς ἐσβήνει καὶ δὲν ἐφαίνετο τίποτα. Τὸ ἴδιο ἀρκάδι εἶδ' ὄνειρο μιὰ γριά. Τῆς παρουσιάστηκ' ἡ Ἁγία καὶ τῆς εἶπε νὰ σηκωθοῦν τὰ γρηγορόπουλα οἱ χωριανοί καὶ [illegible] ἀπὸ μέρος, ποὺ φαίνεται τὸ φῶς, ἐκεῖ θὰ ἀροῦν χωμάτινη μ[illegible] τὰ χώματα τὴν παλιὰ τὴν ἐκκλησιά καὶ νὰ χτίσουν ἀπὸ ἄλλη, γιατί ἀλλοιώνεται μέγα κακὸ θὰ ἀρῆ τὸ χωριό. Τὴν ἄλλη [illegible] ἡ γριὰ ἔλεγαν τ' ὄνειρο καὶ δὲν εἶπε τίποτα. Ἔτσι τὸ ἀρκάδι [illegible] κοιμήθη καὶ δὲν τὴν ἔπιασε ὕπνος ἀπ' τὸ φόβο της. Πιὰ σὲ [illegible] ἕνας φωτεινὸς ἄγγελος παρουσιάζεται καὶ πάλι καὶ τὴν πρόσταξε [illegible] ἡ ἀστοχήσῃ τὴν παραγγελία του. Τὸ πρωΐ ἡ γριὰ τρομαγμένη [illegible] ἀπὸ χωριό, τί τῆς εἶπ' ὁ ἄγγελος, καὶ τὸ χωριὸ ἔπιασε ἐκεῖ [illegible] μέρος, καὶ ἀρέθ.κε τὰ χαλάσματα τῆς παλιᾶς τῆς ἐκκλησιᾶς [illegible] τὴν καινούργια. Ὄχι αὐτὴ τὴν σημαδιάρη, μὰ τὴν παλιὰ [illegible], ποὺ ἔπεσε, κι' ὅσπερα ἔκτισαν τὴν σημαδιάρη, τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Ἅη Βλάση».

---

1. Παρὶ νὰν σημειώσῃ πρὸς τὴν Ἀγωγὴν τὴν Μονοβίζα βρίθων ἔθ. Ν. Γ. Πολίτης, Παραδόσεις Α' (1904), σελ. 7—10, Κ. Ρωμαίος, εἰς Μονοβίζαν, Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἤπειρον, Ἀθῆναι, 1956 σελ. 215—224, Ν. Κ. Παπαδοπούλου, Ἐπαὶ Ἐπιφανείαι τὴ Βόρειας Ἠπ. Ἤπειρος, Ἰαννοῦ 1947 — Μάρτιος 1948.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

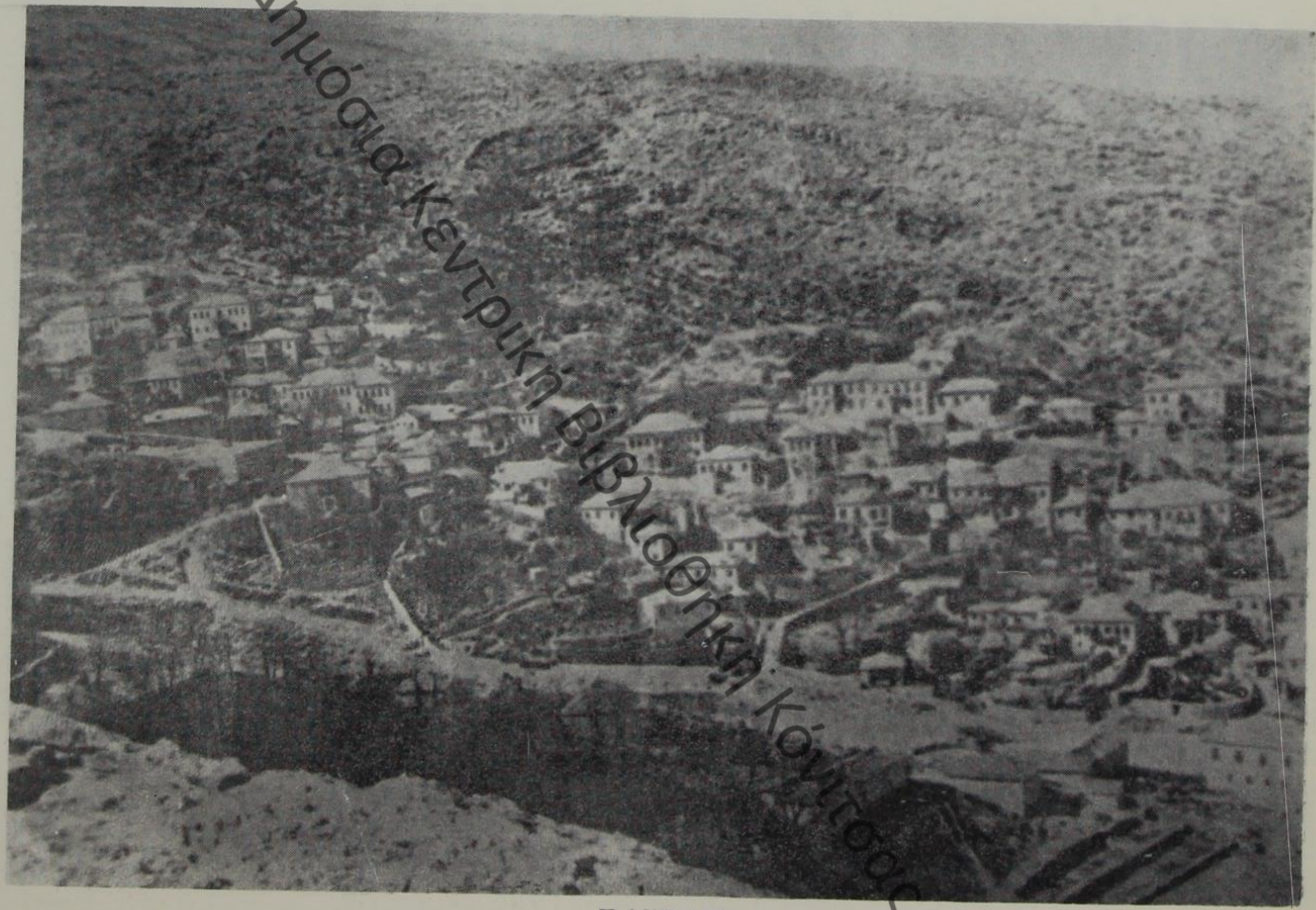

Η ΔΟΥΒΙΑΝΗ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΛΕΥΚΟΣΛΑΦΗΜΑΤΑ

Ο ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΞΙΣΛΑΜΙΣΜΟΥ ΚΙΝΑΥΝΟΣ

Ἡ Δουλκανή, ἤτοι καὶ τὰ ἄλλα χωρία τῆς Δρυοπίδας, κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, πολλὰς ἀκμὰς ἐπέφερον ἐπὶ κατοικίας, πανίδος καὶ καταβλητικοῦς φόρους, τοὺς ὁποίους ἐπέβαλλον οἱ Βεζυλογιαβάλιδες καὶ ἐν Ἀγχυροκάστρῳ Ἐγκατασταθέντες τουρκαλβανοί. Ἐπιθυμήσεις καὶ πολλαὶ ἐκκλησιαστικαὶ βάλλει, ποιζόμενοι βίλλατα τῆς τὰ Μοναστήρια τῆς Δουλκανῆς, γραμμένοι ἐπὶ ἀνδαλουσίας καὶ ἐλεγχόμενοι μάτιον μοναχοῖς, οἱ ὁποῖοι ἀπολυκαθήτιοι ἐκατέλιπον ἔργον γραπτὸν ἐπὶ ἀναγράφων κλῆρονομιᾶς πολυτίμου. Διὰ τὴν ἀκριβεστέρα πληροφορία τῶν μόνων ἐκείνων. Εἰς Τριάβιον τοῦ Ὑψηλοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουλκανῆς, ἐκτίσθη ἔκκλησις τοῦ 1565, ἡ ἱερομόνεργος Παιδίκιος ἐκ τῆς Δουλκανῆς ἀναγράφει: «ἔτους 1640, γράφω τὸν κυρὶ κάτω ... τῆς ἀκρίβειας. Εἰς τὸ Μοναστήρι καὶ τὰ χωριὰ βάλανε τρεῖς μοναστῆρι κλῆρωνε ἀπὸ πολλὰ βίλα γιὰ τὰ χωριά, παρθένοι ... γράφω καὶ μαρτυρία».

Εἰς βίλλα παρεφυλάσσον τοῦ αὐτοῦ ... ἡ Παναγία ἐκ τοῦ χωρίου Δουλκανῆς, κατὰ τὸ 1870 παρέ... πολλὰ πολλοῦς πολλοῦς, ἡ ὁποία ἐκείνη ... τὴν Δρυόπιδος καὶ Ἠπείρου φαίνεται τὴν Δουλκ... ἡ ὁποία, ἡ πλουσιωτάτη ἀναθεωρεῖται «ἔτους 1870, ἔγινε ἐκ... τῆς Δρυόπιδος, βάλλον, εἰς κόπια καὶ ἐκ... ἐκ τοῦ χωρίου ... κόπια ... οἱ βάλλοντες ἀναθέσεων τοῦ καὶ ζωντανοὶ χρόνοι οἱ ἐκεῖνοι ... ἀπὸ βάλλοντες τρόφιμα καὶ μαρτυρία».

Μὲ τὴν κατάλυσιν ἀναφέρεται, ὅτι κυκλίθη τὸ 1702. Ἐκεῖνος ἔμεινε εἰς τὴν ... τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουλκανῆς, οἱ κάτοικοι ἐπιφορτίζονται μεταφέρεται ἀπὸ τὸ Μοναστήρι, τὸ ὁποῖον ἔκαιγον οἱ μουσουλμάνοι τὰ ἀναθέματά του εἰς τοὺς ἐκμετεκτεύοντας χωρικούς. Ἐπὶ τοῦ μεταγενέστερου τοῦ αὐτοῦ Τριαβίου ἐκθέτουσι γράφουν τὸ 1702 ἀπὸ ἀναφέρεται μεταγενέστ. τρόφιμο: «1702, κάνει ἔτος τῶν τρόφιμα καὶ μαρτυρία τὸν κυρὶ τῆς ἀκρίβειας, τὸ μοναστήρι μέρος τίποτα εἰς χωρία. Ἀναθέματα τοῦ ἐκεῖ κάνει».

Ὁ μεγαλύτερος ἔμπορος κτίσθεις, ἡ ὁποία ἔφαλλε τὴν Δρυόπιδα καὶ τὴν Δουλκανῆς ἀπὸ τὴν μέσην τοῦ 17ου αἰ. μέχρι τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰ. ἦτον ἡ Βλαχοκερασιάς.

Μέχρι τοῦ 1850 μ.Χ. ἡ Βλαχοκερασιὰς ἦτο κέντρο ἐκκλησιαστικὸν κλιμάκων, εἰς τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Μάνθιο Παπαγιάννην ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ τὸν Πᾶνον Κεστόλικον, ἀπὸ ἄγνωστον χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἀργυροκάστρου. Εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν ταύτην κίνησιν φαίνεται, ὅτι συμμετεῖχον καὶ τὰ χωρία τῆς Δροπόλεως. Οἱ Τοῦρκοι τοῦ Ἀργυροκάστρου πληροφορηθέντες τὴν κίνησιν ταύτην καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς αὐτὴν τῶν χωρίων τῆς Δροπόλεως, ἔλαβαν αὐστηρότατα μέτρα, διὰ νὰ προλάβουν τὴν ἐξέγερσιν. Ἐξηγριωμένοι καὶ φανατικοὶ γενίτσαροι κατέστρεψαν καὶ ἠρήμωσαν τὰ παλαιὰ χωρία τῆς Δροπόλεως καὶ τὴν παλαιὰν Δουβιανήν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλη παράδοσις σωζομένη εἰς τὴν Γορίτσαν καὶ τὴν Φραστανὴν ἀναφέρει, ὅτι ἡ Παλιὰ Δρόπολις κατεστράφη ἀπὸ τοὺς Βενετσάνους. Ἡ συχνὴ μνεία τῶν Βενετῶν εἰς τὴν δροπολίτικην παράδοσιν δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ διαφορετικὰ παρὰ μόνον, ὅτι ἀνέκαθεν ὑπῆρχε συνεννόησις τῶν Δροπολιτῶν μετὰ τῶν Βενετῶν διὰ τὴν ἐξέγερσιν ἐναντίον τῶν Τούρκων[1].

Εὐρύτατα ὅμως διαδεδομένη εἶναι καὶ ἄλλη παράδοσις περὶ τῆς καταστροφῆς τῶν παλαιῶν χωρίων τῆς Δροπόλεως. Ἡ παράδοσις περὶ τῆς ἐκδικήσεως τῆς Ἀργύρως διὰ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ἀγαθῶν της εἰς τὰ Σωφράτικα. Ἡ Ἀργύρω ἡ Μονοβύζα, ἀνέφεραν πολλὰς φορὰς οἱ παλαιοὶ γέροντες τῆς Δουβιανῆς, «κατέστρεψε τὸν τόπον μας καὶ ὕστερα ἀπὸ χρόνια οἱ Τοῦρκοι ἐπέτρεψαν νὰ κτισθοῦν τὰ νέα χωριά, ποὺ κατοικοῦμεν σήμερα».

Ἡ Ἀργύρω ἡ Μονοβύζα, κατὰ τὴν εἰς Δουβιανὴν σωζομένην παράδοσιν, ὅταν οἱ τοῦρκοι τῆς ἐπῆραν τὸ Κάστρο, τὸ Ἀργυρόκαστρον, ποὺ ἡ ἰδία εἶχε κτίσει καὶ ἐβασίλευε ἐκεῖ χρόνια πολλὰ δοξασμένη καὶ τιμημένη, «ἔφυγε τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἀπὸ τὴν μυστικὴν θύραν τοῦ Κάστρου, ἐπῆρε τοὺς θησαυρούς της καὶ μέ τὰ παλληκάρια της καβάλλα στ' ἄλογα, ἐβάρεσε ρεβάνι καὶ ἔφτασε εἰς τὰ Σωφράτικα. Ἐκεῖ στὸ Παλιόκαστρο ἐκλείστηκε μέ τὰ παλληκάρια της, κι' ἔδωσε διαταγὴ εἰς ὅλα τὰ χωριὰ τῆς Δερόπολης καὶ τοῦ Δέλβινου καὶ τῶν Ἁγίων Σαράντα νὰ μὴ πειράξῃ κανεὶς τὰ τζιοβαῖρια της (θησαυρούς), κι' οὔτε νὰ κλέψῃ τὰ κοπάδια τίς ἀγελάδες της, ποὺ ἔβοσκαν εἰς τὴν Λευτοκαρυά. Τὰ χωριὰ ὅλα ἐτήρησαν τὴ διαταγὴ τῆς Μονοβύζας τῆς ἀρχόντισσας καὶ δέν ἐπείραξαν τίποτε ἀπὸ τὸ βιό της. Ὅλα τὰ βουνὰ γύρω ἦταν δικά της, καὶ τοῦ Δέλβινου καὶ τῆς Δερόπολης. Ἀπὸ τὸ Γκατζάβι τῆς Δούβιανης ροβολοῦσαν τ' ἄλογα καὶ πήγαιναν στὸ Δέλβινο. Κάποτε μαθεύτηκε, ὅτι ἡ Ἀργύρω ἡ Μονοβύζα ἔχασε ὅλο τὸ βιός της, τῆς ἐπῆραν μὲ πονηρία τὸ Παλιόκαστρο ἄνθρωποι δικοί της, καὶ θέλησαν νὰ κλέψουν καὶ τὴν ἴδια καὶ νὰ τὴν παραδώσουν εἰς τοὺς τούρκους. Τότε ἡ Μονοβύζα

---

1. Πρβ. περὶ τῆς καταστροφῆς Ἠπειρωτικῶν συνοικισμῶν ὑπὸ τῶν Βενετῶν ἐν Β. Μπαρᾶ, τὸ Δέλβινο, Ἀθ. 1966, σελ. 34.

Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ἔδωκε διαταγὴ νὰ ἐκδικηθοῦν τὸν τόπο μας. Ἀπὸ τὸ Γκατζάβι τοῦ βουνοῦ τῆς Δούβιανης ἦρθαν ἀπὸ τὸ Δέλβινο καβαλλάρηδες τῆς Μονοβύζας καὶ σκόρπισαν σ' ὅλα τὰ χωριά, κι' ἔβαλαν φωτιὰ καὶ καταστροφή. Δὲν ἄφησαν τίποτε στὴ θέσι του. Μονάχα τὰ μοναστήρια δὲν ἐπείραξαν. Ἔτσι σώθηκε τότε τὸ μοναστήρι τῆς Δούβιανης ἀπὸ τὴν ἐκδίκησι τῆς Μονοβύζας[1]».

Ὑπάρχει καὶ ἄλλη παράδοσις εἰς τὴν Δουβιανήν, σχετικὴ μὲ τὴν ἵδρυσιν τοῦ νέου χωριοῦ καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Βλασίου, τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ. «Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς παλαιᾶς Δούβιανης ὅλα τὰ βακούφια της ἐρήμαξαν καὶ ἔπεσαν. Μὲ τὸν καιρὸ ἐγέμισαν σωρὸ χώματα καὶ ἔτσι εἶχαν λησμονηθῆ. Κανένα ἀχνάρι τους δὲν ἐφαίνετο. Κάθε βράδυ ὅμως ἔλαμπε ἕνα μικρὸ παράξενο φῶς εἰς τὴν θέσιν, ὅπου ἦτο ἄλλοτε ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἅη - Βλάση, τῆς παλιᾶς Δούβιανης. Ἀπὸ τὴν ἀπέναντι μεριὰ ἔβλεπαν τὸ παράξενο αὐτὸ φῶς, κι' ἄρχισαν νὰ φοβοῦνται. Μιὰ βραδιὰ μαζώθηκαν οἱ γέροντες τοῦ χωριοῦ στὴν Κούλα, γιὰ νὰ ἐξηγήσουν τὸ παράξενο αὐτὸ φῶς. Ἀπεφάσισαν νὰ κατέβουν πέρα ἀπὸ τὸ λάκκο, νὰ πᾶνε ἐκεῖ νὰ ἰδοῦν τί εἶναι αὐτὸ τὸ φῶς. Ἔτσι κι' ἔγινε. Σὰν ἔφτασαν ὅμως, τὸ φῶς ἔσβησε καὶ δὲν ἐφαίνετο τίποτε. Τὸ ἴδιο βράδυ εἶδ' ὄνειρο μιὰ γριά. Τῆς παρουσιάστηκ' ὁ Ἅγιος καὶ τῆς εἶπε νὰ σηκωθοῦν τὸ γρηγορότερο οἱ χωριανοὶ καὶ νὰ σκάψουν στὸ μέρος, ποὺ φαίνεται τὸ φῶς, ἐκεῖ θὰ βροῦν χωμένη μέσα στὰ χώματα τὴν παλιὰ τὴν ἐκκλησιὰ καὶ νὰ χτίσουν στὸ ἴδιο μέρος ἄλλη, γιατὶ ἀλλοιώτικα μέγα κακὸ θὰ βρῇ τὸ χωριό. Τὴν ἄλλη μέρα ἡ γριὰ ξέχασε τ' ὄνειρο καὶ δὲν εἶπε τίποτε. Ἔπεσε τὸ βράδυ νὰ κοιμηθῇ καὶ δὲν τὴν ἔπιανε ὕπνος ἀπ' τὸ φόβο της. Νὰ σέ λίγο ἕνας φωτεινὸς ἅγιος παρουσιάζεται καὶ πάλι καὶ τὴν πρόσταξε νὰ μὴ ἀστοχήσῃ τὴν παραγγελία του. Τὸ πρωῒ ἡ γριὰ τρομαγμένη ἀνέφερε στὸ χωριό, τί τῆς εἶπ' ὁ ἅγιος, καὶ τὸ χωριὸ ἔσκαψε ἐκεῖ, στὸ ἴδιο μέρος, καὶ βρῆκε τὰ χαλάσματα τῆς παλιᾶς τῆς ἐκκλησιᾶς κι' ἔκτισε τὴν καινούργια. Ὄχι αὐτὴ τὴν σημερινήν, μὰ τὴν παλιὰ τὴν βύλινη, ποὺ ἔπεσε, κι' ὕστερα ἔκτισαν τὴν σημερινήν, τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Ἅη Βλάση».

---

1. Περὶ τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν Ἀργύρω τὴν Μονοβύζα θρύλων βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Παραδόσεις Α' (1904), σελ. 7—10, Κ. Ρωμαίου, «ἡ Μονοβύζα», Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἤπειρον, Ἀθῆναι, 1956 σελ. 215—236, Ν. Κ. Παπαδοπούλου, Στοῦ Σωφράτικα τὰ δέντρα, ἐφ. Ἤπειρος, Ἰούνιος 1967 — Μάρτιος 1968.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

Η ΔΟΓΒΙΑΝΗ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόττας

ΔΕΙΝΟΠΑΘΗΜΑΤΑ

Ο ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΞΙΣΛΑΜΙΣΜΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Ἡ Δουβιανή, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα χωρία τῆς Δροπόλεως, κατὰ τοὺς μακροὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, πολλὰς φορὰς ὑπέφερεν ἀπὸ σιτοδείαν, πανώλη καὶ καταθλιπτικοὺς φόρους, τοὺς ὁποίους ἐπέβαλλον οἱ ἐξισλαμισθέντες καὶ ἐν Ἀργυροκάστρῳ ἐγκατασταθέντες τουρκαλβανοί. Ἐνθυμήσεις εἰς παλαιὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, σωζόμενα ἄλλοτε εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς, γραμμέναι ἀπὸ ἁπλοϊκοὺς καὶ ὀλιγογραμμάτους μοναχούς, οἱ ὁποῖοι ἀσυναισθήτως ἐπετέλουν ἔργον χρονογράφου, ἀναγράφουν πληροφορίας πολυτίμους διὰ τὴν σκοτεινὴν περίοδον τῶν χρόνων ἐκείνων. Εἰς Τριώδιον τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς, ἐκδόσεως Βενετίας τοῦ 1560, ὁ ἱερομόναχος Παρθένιος ἀπὸ τὴν Δουβιανὴν ἀναγράφει: «ἔτους 1640, γράφομε τὸν κερὸ τοῦτο πάλεσε μεγάλη ἀκρήβια. Εἰς τὸ Μοναστήρι καὶ τὰ χωριὰ βάλανε τροβέξηδες, τὸ μοναστήρι πλήρωσε ἄσπρα πουγγιὰ δέκα γιὰ τὸ χωριό, παρθένιος ἀπὸ Δοβιανὴ γράφο καὶ μαρτηρό».

Εἰς ἄλλο παράφυλλον τοῦ αὐτοῦ Τριωδίου ὁ Παπαστόλης ἐκ τοῦ χωρίου Δουβιανῆς, κατὰ τὸ 1670 παρέχει πολύτιμον πληροφορίαν περὶ φοβερᾶς πανώλους, ἡ ὁποία ἔπληξε κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα τὴν Δρόπολιν καὶ ἰδιαιτέρως φαίνεται τὴν Δουβιανήν, τῆς ὁποίας ὁ πληθυσμὸς ἀπεδεκατίσθη: «ἔτος 1670, ἦταν διστηχιὰ μεγάλη εἰς Δρόπολη, Δέλβινο, εἰς κόσμο καὶ θανατικὸ ὅπου πεθάνανε κόσμος κέκλησαν ὀτζάκια... σὲ Δόβηανη ἀπεθάνανε πολὶ καὶ ζοντανὶ φύγανε σὲ βουνὰ—παπαποστόλης ἀπὸ Δοβηανὴ γράφω καὶ μαρτηρό».

Μεγάλη σιτοδεία ἀναφέρεται, ὅτι συνέβη τὸ 1702. Χάρις ὅμως εἰς τὴν φιλάνθρωπον δρᾶσιν τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς, οἱ κάτοικοι ἐπρομηθεύθησαν γεννήματα ἀπὸ τὸ Μοναστήρι, τὸ ὁποῖον ἔσπευσε νὰ μοιράσῃ τὰ ἀποθέματά του εἰς τοὺς λιμοκτονοῦντας χωριανούς. Ἐπὶ τοῦ σταχώματος τοῦ αὐτοῦ Τριωδίου ἐνθύμησις γραμμένη τὸ 1702 ἀπὸ ἀνωνύμου μοναχοῦ γράφει: «1702, κάνω θύμηση πῶς γράφω καὶ μαρτυρὸ τὸν κερὸ τῆς ἀκρήβιας, τὸ μοναστήρι μίρασε γέννημα εἰς χοριόν, ἀπεθάνανε πολὶ ἀπὸ πίνα».

Ὁ μεγαλύτερος ὅμως κίνδυνος, ὁ ὁποῖος ἠπείλει τὴν Δρόπολιν καὶ τὴν Δουβιανὴν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΖ΄ αἰ. μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΗ΄ αἰ. ἦτο ὁ ἐξισλαμισμός.

Μέχρι τοῦ 1650 μ.Χ. ὁ ἐξισλαμισμὸς δὲν εἶχε διαδοθῆ εὐρέως εἰς τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

Ἤπειρον τοὐλάχιστον, διότι εἰς τὴν Ἀλβανίαν εἶχεν ἤδη ἀρχίσει ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς κατακτήσεως τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Τούρκων νὰ ἀντικαθιστᾷ τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ. Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ 1453, καὶ τὸν θάνατον τοῦ ἐθνικοῦ ἥρωος τῶν Ἀλβανῶν Γεωργίου Καστριώτη - Σκενδέρμπεη, οἱ Τοῦρκοι στερεώσαντες πλέον τὴν κυριαρχίαν των εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἤπειρον, ἐξηνάγκασαν διὰ διαφόρων καταπιεστικῶν μέτρων τοὺς χριστιανοὺς νὰ προσέρχωνται ἀθρόοι εἰς τὸν μουσουλμανισμόν. Ἐκ τῶν κατακτηθέντων λαῶν τῆς Βαλκανικῆς, πρῶτοι οἱ βόρειοι Ἀλβανοὶ ἔσπευσαν νὰ ἀσπασθοῦν τὴν θρησκείαν τοῦ κατακτητοῦ, διότι δὲν εἶχον ἰσχυρὰν θρησκευτικὴν συνείδησιν, ἐθνικὰς παραδόσεις καὶ ἐπίδοσιν εἰς τὰ γράμματα καὶ τὸν πολιτισμὸν καθόλου, τοσοῦτον δὲ ἦτο τὸ πλῆθος τῶν ἐξισλαμιζομένων εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ὥστε δὲν ἐπρόφθανεν ἡ διδασκαλία τοῦ νέου δόγματος νὰ μυήσῃ τοὺς νεοφωτίστους εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Μωάμεθ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μωάμεθ Β' ὁ Πορθητὴς ἠναγκάσθη τὸ 1474 νὰ ἐκδώσῃ αὐτοκρατορικὴν διαταγήν, διὰ τῆς ὁποίας ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποινῇ θανάτου ἡ προσέλευσις εἰς τὴν νέαν θρησκείαν, ἂν δὲν τηρηθοῦν τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰσλὰμ καθιερωμένα διὰ τοὺς ἐξισλαμιζομένους[1].

Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΣΤ' αἰ., ὁ χριστιανισμὸς εἶχεν ἀρχίσει νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀλβανίαν. Ἤδη τὸ 1580 εἰς τὸ Δυρράχιον, ὅπου ἄλλοτε ἔσφυζεν ὁ χριστιανισμὸς καὶ ὁ ἑλληνισμός, δὲν ὑπῆρχον Ἕλληνες καὶ χριστιανοί, διὰ τοῦτο καὶ ὁ περιηγητὴς Ἰάκωβος Μηλοΐτης ἀναγκάζεται νὰ γράψῃ εἰς τὸ Ὁδοιπορικόν του: «εἰς τὴν χώραν τοῦ Ντουράτσου οὐκ ἔστιν Ἕλληνες. Ἀλλ' εἰς τὸν Αὐλῶνα πολλοὶ Ἕλληνες καὶ Ἀρβανῖτες»[2].

Ὁ ἐξισλαμισμὸς ὀφείλεται κυρίως εἰς τοὺς Ἀλβανούς, οἱ ὁποῖοι, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, δὲν εἶχον ἀνεπτυγμένον τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα. Τὸ «Χρονικὸν τῆς Δρυοπίδος» ἀγνοεῖ τὸν ἐξισλαμισμὸν τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ τῆς βορειοτέρας του περιοχῆς, διότι χρονολογικῶς πρέπει ν' ἀνήκῃ εἰς τὴν πρὸ τοῦ 1650 ἐποχήν. Εἰς τὰ αἴτια, τὰ συντελέσαντα εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ ἰσλαμισμοῦ εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἤπειρον, οἱ Ἰταλοὶ ἐρευνηταὶ προσθέτουν, ὅτι συνέβαλε καὶ ἡ ἀπώλεια τῶν ἐν Ἠπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ βενετικῶν κτήσεων, διότι ἡ κατοχὴ τῶν παραλίων ὑπὸ χριστιανικοῦ κράτους ἐνίσχυε κάπως τὴν πίστιν τῶν χριστιανῶν καὶ συνετέλει εἰς τὴν ἐμμονὴν αὐτῶν, παρὰ τὴν τουρκικὴν βαρβαρότητα, εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των. Ἡ ὁριστικὴ ὅμως κατάκτησις τοῦ Αὐλῶνος

---

1. Ι. Μαρτινιανοῦ, ἡ Μοσχόπολις, Θεσσαλονίκη, 1957, σελ. 19.

2. Ι. Μηλοΐτου, Ὁδοιπορικόν, π. «Παρνασσὸς» ΣΤ' (1882), σελ. 641, Φ. Μιχαλοπούλου, Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, Ἀθήνα 1940, σελ. 78, Ε. Κουρίλα, τὸ Κράτος τῆς ἀληθείας, ἐν Ἀθήναις, 1944, σελ. 78.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντας

ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1690, γράφει ὁ Ἰταλὸς Arna, ἐνίσχυσε τὴν τάσιν τῶν πέριξ οἰκούντων χριστιανικῶν πληθυσμῶν νὰ ἀσπασθοῦν τὸν ἰσλαμισμόν[1].

Ὁ ἐξισλαμισμὸς τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν συνετελέσθη συστηματικῶς εἰς διάστημα ἑνὸς αἰῶνος περίπου. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΖ΄ αἰ. μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΗ΄ αἰ., αἱ περισσότεραι ἐπαρχίαι τῆς Κεντρικῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Βορειοδυτικῆς Ἠπείρου, τοῦ Βερατίου, τοῦ Αὐλῶνος, τῆς Μουζακιᾶς ἐτούρκευσαν, οἱ δὲ πληθυσμοὶ αὐτῶν ἐχάθησαν ὁριστικῶς διὰ τὴν ἐθνότητα, διότι εἰς τὰς χώρας ταύτας ἐπῆλθεν ἐθνολογικὴ ἀλλοίωσις μὲ καταστρεπτικώτατα ἀποτελέσματα διὰ τὸν Ἑλληνισμόν, αἱ συνέπειαι τῶν ὁποίων θὰ γίνουν αἰσθηταὶ βραδύτερον[2]. Ἐκ τῆς ἀθρόας ταύτης προσελεύσεως εἰς τὸν μουσουλμανισμόν τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, μέγιστον κίνδυνον διατρέχουν καὶ αἱ ἐπαρχίαι Πρεμετῆς, Ντάγκλί, Λεσκοβικίου, Κολωνίας, Δεσνίτσης, Ζαγοριᾶς, Κλεισούρας, Κουρβελεσίου, Τεπελενίου, Δελβίνου, Χιμάρας, Λιούντζης, Δροπόλεως, καὶ Πωγωνίου καὶ ἔτι νοτιώτερον, αἱ ἐπαρχίαι Τσαμουριᾶς, Κονίτσης καὶ τὰ βλαχόφωνα χωρία τῆς Πίνδου. Ὁ ἐξισλαμισμὸς τῶν ἀλβανοφώνων χριστιανῶν τῆς Λιαμπουριᾶς, τοῦ Κουρβελεσίου ἰδίως καὶ τῆς Δεσνίτσης, ἔμελλε νὰ ἔχῃ θλιβερὰ ἐπακόλουθα διὰ τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς ὄχι μόνον τῆς περιοχῆς Ἀργυροκάστρου, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς Ἠπείρου, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον οἱ ὀρεσίβιοι κάτοικοι τῶν χωρῶν τούτων, ἐπὶ αἰῶνας ὑπῆρξαν οἱ καλύτεροι καὶ πλέον ἐμπειροπόλεμοι πολεμισταί, διὰ δὲ τῆς προσελεύσεώς των εἰς τὸν ἰσλαμισμόν, ἀποβαλόντες πᾶν αἴσθημα φιλανθρωπίας καὶ πολιτισμοῦ, ἀπέβησαν ἡ ἀληθὴς μάστιξ τῆς Ἠπείρου, τῆς Μακεδονίας, τῆς Θεσσαλίας καὶ αὐτῆς τῆς Πελοποννήσου, τὴν ὁποίαν κατὰ τὰ Ὀρλωφικὰ[3] ἐδήωσαν κυριολεκτικῶς καὶ μετέβαλον τὴν πλουσίαν χώραν εἰς τόπον μαρτυρίου καὶ κολάσεως. Οἱ μεγαλύτεροι λῃσταὶ καὶ κακοποιοὶ προήρχοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν ἐξισλαμισθέντων μερῶν τῆς Λιαμπουριᾶς καὶ Δεσνίτσης, τοῦ Ντάγκλι καὶ τῆς Κολωνίας. Οἱ κάτοικοι τοῦ Κουρβελεσίου καὶ τῆς Λαμπουριᾶς προσῆλθον εἰς τὸν ἰσλαμισμόν, κατὰ τὴν παράδοσιν, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν νηστείαν καὶ τὴν φορολογίαν.

Ὁ Π. Ἀραβαντινός, ἀναφερόμενος εἰς τὸν ἐξισλαμισμὸν τῶν Λιάμπιδων, τὸν ὁποῖον ἀνάγει εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ΄ αἰ. ἀναφέρει καὶ τὴν εὐ-

---

1. Ermanno Arna Venezia e l' Albania, estratto dalla Rassegna Italiana, Dicembre 1936, XIV N. 211, σελ. 12.

2. Φ. Μιχαλοπούλου, τὸ Ἀργυρόκαστρο, Ν. Ἑστία 38 (1945), σελ. 898, Δ. Εὐαγγελίδου, ἡ Βόρειος Ἤπειρος, Ἀθ. 1919, σελ. 70.

3 Τ. Γριτσοπούλου, Τὰ Ὀρλωφικά, ἐν Ἀθήναις 1967, Γ.Τ. Κόλια, σελίδες Ἀλβανικῆς ἱστορίας «Ἀθηνᾶ» ΜΘ΄ (1939), σελ. 243.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ρέως τότε διαδεδομένην παράδοσιν περὶ τοῦ ἐξισλαμισμοῦ τούτων. Κατὰ τὴν ἐπιτόπιον ταύτην παράδοσιν, οἱ Λιάμπηδες ἠναγκάσθησαν νὰ ἀσπασθῶσιν τὸν ἰσλαμισμόν, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν τεσσαρακοστὴν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν μεγάλη σιτοδεία ἐμάστιζε τὴν χώραν των καὶ ὁ πληθυσμὸς ὑπέφερεν ἐκ πείνης. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει εὑρισκόμενοι οἱ Λιάμπιδες, ἐπροτίμησαν νὰ ἀπολαύσουν τὰ ἐπίγεια ἀγαθά, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν μέλλουσιν κρίσιν καί, περιφρονοῦντες τὰς αὐστηρὰς διατάξεις τοῦ ἐπισκόπου Δελβίνου, ὁ ὁποῖος ἠπείλει τούτους διὰ τῆς πέραν τοῦ τάφου τιμωρίας, προσῆλθον ἀθρόοι εἰς τὸν ἰσλαμισμόν[1].

Ἐκ τῶν χωρίων τοῦ Κουρβελεσίου καὶ τῆς Λιαμπουριᾶς τελευταῖα ἠσπάσθησαν τὸν μουσουλμανισμὸν καὶ ἐτούρκευσαν, οἱ Ζουλιάταις, τὸ Προγονάτι, τὸ Γκολέμι, τὸ Πιτσάρι, ὁ Παντελεήμων, ἡ Ἀβαρίτσα καὶ ἐντελῶς τελευταῖα τὰ χωρία Καλαράταις[2] καὶ Κούτσι, διότι τὸ 1695 ὑπηρέτει ὡς διδάσκαλος ἐν Δελβίνῳ ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Κούτσι καταγόμενος Ζαχαρίας[3].

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ ἐξισλαμισμοῦ τῶν περισσοτέρων ἐπαρχιῶν τοῦ Βορειοδυτικοῦ τμήματος τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἀλβανίας, εἰς τὴν χώραν μεταξὺ Ἐλβασανίου καὶ Βερατίου τριάκοντα καὶ πλέον χωρία τῆς ἐπαρχίας Σπαθίας, βλέποντα, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ὑπέφερον τὰ πάνδεινα ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ κυρίως τῶν ἐξωμοτῶν Ἀλβανῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν φοβερώτεροι διῶκται ἢ οἱ Τοῦρκοι καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤθελον νὰ ἀπαρνηθοῦν τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των, ἀπεφάσισαν νὰ παραμείνουν οἱ κάτοικοί των κρυπτοχριστιανοί. Περὶ τῶν Σπαθιωτῶν τούτων, ὁ Κοσμᾶς Θεσπρωτός, ἀπὸ τοὺς Γεωργουτσάταις ἀκμάσας κατὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ 18ου αἰ. ἀναφέρει: «Ἀνατολικονότια τοῦ Ἀλμπασανιοῦ, τὸ μέρος ὁποῦ ὀνομάζεται Σπάτα, ὡς 30 χωρία, πρότερον εἶχον κάλυμμα, νομιζόμενοι καὶ ὀνομαζόμενοι Μουσουλμάνοι εἰς τὸ φανερόν, καὶ κρυφὰ χριστιανοί, ἐξ αἰτίας τῆς ἐνδείας των, διὰ νὰ μὴ πληρώνουν δασμὸν (χαράτσι). Εἰς δὲ τοὺς 1832 τοὺς ἐζήτησεν ἡ διοίκησις ὡς Μουσουλμάνους, νὰ τοὺς κάμῃ τακτικοὺς καὶ βιασμένοι ἀπέβαλον τὸ κάλυμμα τοῦ Μωα-

---

1. Π. Ἀραβαντ. Χρονογρ. Ἠπ. Α΄ σελ. 245, ὑποσημ.

2. Π. Ἀραβαντινοῦ ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 245.

3. Θ. Μπαμίχα, ὁ κῶδιξ τοῦ Δελβίνου, Ἠπειρ. Χρον. Ε΄ (1930), σελ. 57, Β. Μπαρᾶ, τὸ Δέλβινο, Ἀθ. 1966 σελ. 78 βλ. καὶ σημ. 28. Ὁ Τσελεπής, ἐπισκεφθεὶς τὸ Ζιουλιάταις καὶ τὴν Καλιάσα τὸ 1670 γράφει: «Ἡ Καλιάσα καὶ τὸ Ζιουλιάταις εἶναι χωρία χριστιανικά. Οἱ στρατιῶται τοῦ φρουρίου Ζιουλιάταις εἶναι χριστιανοὶ ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ Κουρβελεσίου, ἀλλὰ ὁ Μεμὲτ Πασᾶς ἀπηγόρευσε νὰ ὑπηρετοῦν σ' αὐτὸ χριστιανοί, καὶ δι' αὐτὸ δέχτηκαν νὰ γίνουν μουσουλμάνοι» (Χρ. Σούλη, ταξίδιο Τούρκου περιηγητοῦ στὴν Ἤπειρον», Ἠπειρ. Γράμματα, Γιάννινα, 1944, σελ. 250—252).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

μεθανισμοῦ, καὶ ὡμολόγησαν, ὅτι ἦτον καὶ εἶναι χριστιανοί· τὸ ὁποῖον εἰς ἄλλους καιροὺς δὲν ἐδύνατο νὰ γένῃ, ἀλλ' ἡ παροῦσα κατάστασις τῆς καλῆς Διοικήσεως, ἥτις παραβλέπει τὰ τοιαῦτα, ἀφίνει τὸ ὑπήκοόν της νὰ δοξάζῃ ὅ,τι θέλει, τοὺς ἄφησε, καὶ οὕτως ὑπεχρεώθησαν νὰ πληρώνουν δασμόν, χωρὶς νὰ καλῶνται πλέον τοῦρκοι. Αὐτοὶ ὑπόκεινται εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Βελλεγράδων. Πρότερον, ὅτε ἀπέθνησκον, ἔκραζαν φανερὰ τὸν χόντζαν καὶ κρυφὰ τὸν παπᾶν. Τὰ ὀνόματά τους εἰς τὸ φανερὸν Μεχμέτης, Ἀμουράτης, Σελίμης, καὶ κατὰ μόνας Πέτρος, Παῦλος, Μῆτρος καὶ καθεξῆς[1]».

Ὁ ἐξισλαμισμὸς τῶν Λιάμπιδων καὶ τῶν λοιπῶν γειτόνων, ὡς ἦτο ἑπόμενον, ἠλάττωσε τὸν χριστιανικὸν πληθυσμὸν τῆς Ἠπείρου καὶ τοῦ Ἔθνους γενικώτερον. Πόσος ὅμως ἦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξισλαμισθέντων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπολογισθῇ μετ' ἀκριβείας, διότι δὲν ὑπάρχουν στατιστικαί. Ὁπωσδήποτε ὅμως θὰ ἦτο μέγας ὁ ἀριθμός, καθ' ὅσον ζῶντες εἰς τὰς ἀποκρήμνους καὶ δυσπροσίτους δειράδας τῶν ὀρέων τῆς Λιαμπουριᾶς καὶ ἀγνοοῦντες τὴν μετανάστευσιν, θὰ ἦσαν πολυπληθεῖς οἱ ἐξισλαμισθέντες πληθυσμοί, καὶ θὰ παρέμειναν πολυπληθεῖς μέχρις ὅτου, στρατολογηθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὡς Τοῦρκοι πλέον, ὑπηρέτησαν μετὰ πάθους τὰ τουρκικὰ συμφέροντα, λαβόντες ἀμοιβὴν ἐν τέλει τὴν ἐξόντωσιν τῶν ἀρχηγῶν των ἐν Μοναστηρίῳ[2], τὸ θέρος τοῦ 1830, κατόπιν διαταγῆς τοῦ Κιουταχῆ, τὸν ὁποῖον τοσοῦτον ὑπεστήριξαν, κατὰ τοὺς ἀγῶνάς του ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, διαρκούσης τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολιτιστικῆς ἀπόψεως τὰ μέγιστα ἐζημιώθησαν οἱ ἐξισλαμισθέντες Λιάμπιδες, Κολωνιάτιδες, Νταγκλῆδες καὶ λοιποί. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν ἐξισλαμισθέντων Λιάμπιδων ὑπὸ τῆς φιλαλβάνου κομίσσης Δώρας Ντ' Ἰστριάδος (Ντόρα Ντ' Ἴστρια) εἶναι λίαν χαρακτηριστικός: «Οἱ Ἰάπυγες (Λιάμπιδες) τῆς ὀθωμανικῆς θρησκείας παλαίοντες διηνεκῶς πρὸς τὴν κακὴν τοποθεσίαν, οὐ-

---

1. Κοσμᾶ Θεσπρωτοῦ καὶ Ἀθανασίου Ψαλίδα, γεωγραφία Ἀλβανίας καὶ Ἠπείρου, προλεγόμενα καὶ σημειώσεις Ἀθανασίου Παπαχαρίση, (ἐκδόσεις Ἑταιρείας Ἠπειρ. Μελετῶν), Ἰωάννινα 1964, σελ. 7, περὶ τῶν Κρυπτοχριστιανῶν τῆς Σπαθίας βλ. Κ. Σκενδέρη, Ἱστορία Μοσχοπόλεως ἔκ. β' 1928, σελ. 80, Π. Ἀραβ. Χρον. Ἠπ. Β', σελ. 160, περ. Ἑβδομὰς «Οἱ σπαθιῶται» 3 (1880), ἀριθ. 110, Ι. Μαρτινιανοῦ, ἡ Μοσχόπολις, Θεσσαλονίκη 1957, σελὶς 25, Ν. Μηλιώρη, οἱ Κρυπτοχριστιανοί, Ἀθῆναι 1963, Κ. Μπίρη, Ἀρβανῖτες, Ἀθ. 1960 σελ. 342, Ν. Πατσέλη, Ἠπειρωτικαὶ Μελέται, Β' Ἰωάννινα 1968 σελ. 28, J. Hahn, Albanesische Studien, σελ. 18.

2. Π. Ἀραβ. Χρον. Ἠπ. Α' (1856), σελ. 387, Γ. Χασιώτου συλλογὴ τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον δημοτικῶν ἀσμάτων, Ἀθ. 1868 σελ. 214, Ε. Mitko, Ἀλβανικὴ μέλισσα, 1888 σελ. 120.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

δαμῶς προώδευσαν ὡς πρὸς τὸν πολιτισμόν. Ἰσχνοί, κατεσκληκότες, ἀμαθεῖς, ἔχοντες ἀνάστημα μὴ ὑπερβαῖνον τοὺς πέντε πόδας ἦσάν ποτε ἄσπλαγχνοι πειραταί, ἀλλὰ καὶ σήμερον θεωροῦσι τὴν ἁρπαγὴν ὡς μόνον πόρον τοῦ βίου. Οἱ παράλιοι Ἰάπυγες ζῶσιν ἐντὸς τοῦ ὕδατος ὡς ἰχθεῖς. Αἱ γυναῖκες δὲ διάγουσι αὐτόθι τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ὡς ἔχουσαι ἐλαιῶδες καὶ μελανὸν τὸ

ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΔΟΥΒΙΑΝΗΣ

Πόσες βραδιὲς ρεμβάζαμε στὸ ρέμα, στὰ μπαλκόνια,
μὲ τ' ἀεράκι τοῦ δουνοῦ, κι' ἀκούαμε τ' ἀηδόνια.
Ξυπνᾶνε τώρα μέσα μας θαμπὰ τὰ περασμένα,
μὲ καρδιοχτύπι δυνατό, μὲ μάτια δακρυσμένα.

(Βλάσης Λαμποβιτιάδης)

δέρμα, μαρασμώδεις τοὺς μαστοὺς καὶ ὑπερμεγέθη τὴν γαστέρα φαίνονται, ὅτι διάγουσι βίον τῷ ὄντι κτηνώδη. Ὁ γάμος θεωρεῖται παρὰ τῶν Ἰαπύγων ὡς διάφορος διάταξις. Ὅθεν οἱ λοιποὶ Ἀλβανοί, ἀγανακτοῦντες διὰ τὰ βάναυσα καὶ διεφθαρμένα αὐτῶν ἤθη, ἀναφέρουσι τοὺς Ἰάπυγας περιφρονητικῶς ὡς ἂν ἐνόμιζον αὐτοὺς ἐξηυτελισμένους ἀπογόνους δούλων, ζητησάντων εἰς τοὺς φρικώδεις ἐκείνους βράχους ἄσυλον κατὰ τῆς ὀργῆς τῶν κυρίων[1]».

---

1. Δώρας Ἰστριάδος, περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ γυναικῶν, μετάφρ. Αἰμιλίας Γ. Σκουζέ, Ἀθῆναι, 1861, σελ. 253—254.

Δημοτικη Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

Η ΔΡΟΠΟΛΙΣ ΑΝΑΧΑΙΤΙΖΕΙ ΤΟΝ ΕΞΙΣΛΑΜΙΣΜΟΝ

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐπαρχιῶν τῆς Κεντρικῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Βορειοδυτικῆς Ἠπείρου, αἱ ὁποῖαι ἐξισλαμίσθησαν κατὰ τὸν ΙΣΤ' —ΙΗ' αἰ. ἡ Δρόπολις μόνη ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν ἀνθίσταται σθεναρῶς εἰς τὴν ἐξισλάμισιν καὶ εἰς αὐτὴν ἀνήκει ἐξ ὁλοκλήρου ἡ τιμή, ὅτι ἀνεχαίτισε τὸ κῦμα τοῦ ἐξισλαμισμοῦ. Τοῦτε δὲ ὀφείλεται καὶ εἰς ἄλλους λόγους καὶ κυρίως εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι ὁ ἐξισλαμισμὸς διεδόθη μεταξὺ τῶν ἀλβανοφώνων χριστιανῶν, οὐδαμοῦ δὲ τῆς Ἠπείρου ἔχομεν ἑλληνοφώνους ἐξωμότας ἢ καὶ ἂν ὑπῆρξαν ὀλίγοι, οὗτοι ἐγκατεστάθησαν εἰς ἀλβανόφωνα κέντρα, ὅπου σὺν τῷ χρόνῳ ἀφωμοιώθησαν μὲ τοὺς ἀλβανοφώνους ἐξωμότας, καὶ ἀποβαλόντες τὴν πάτριον γλῶσσαν καὶ τὴν ἑλληνικήν των συνείδησιν, ἐξετουρκίσθησαν καὶ ἐλησμονήθησαν.

Ὅταν τὸ κῦμα τοῦ ἐξισλαμισμοῦ κατέκλυσε τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ τὴν βορειοδυτικήν του περιοχήν, ἡ Δρόπολις ἤρχισε νὰ διατρέχῃ μέγιστον κίνδυνον. Ἤδη ὀλίγοι ἐξισλαμισθέντες ἐνισχυόμενοι καὶ ὑπὸ ἐξωμοτῶν τοῦ Ἀργυροκάστρου, ἐγκαθίστανται εἰς διάφορα χωρία, τοὺς Τεριαχάταις, Ζερβάταις καὶ εἰς τὰ χωρία τῆς γειτονικῆς Λιούντζης. Μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων ἐδεικνύετο εἰς τοὺς Τεριαχάταις τὸ μέρος, ὅπου εἶχον ἐγκατασταθῆ οἱ πρῶτοι ἐξωμόται καὶ ὅπου εἶχον ἱδρύσει καὶ πρόχειρον τουρκικὸν τέμενος[1]. Εὐτυχῶς ὅμως οἱ ἐξωμόται προετίμων νὰ ἐγκαθίστανται εἰς εὔφορα καὶ ἔνυδρα μέρη, ἀποφεύγοντες τὰ ἄνυδρα καὶ ξηρὰ χωρία τῆς Δροπόλεως, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐγκατάστασις ἐξωμοτῶν εἰς τὴν Δρόπολιν περιωρίσθη εἰς τὸ ἐλάχιστον. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξισλαμιζόμενοι, βλέποντες τὴν ἀντίδρασιν τῶν Δροπολιτῶν πρὸς αὐτοὺς καὶ τὴν προσήλωσίν των εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς ξένους εἰς τοιοῦτον περιβάλλον καὶ κατέφευγον εἰς χωρία, ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξωμοτῶν ἦτο ἀλβανόφωνος καὶ σχετικὸς μέγας.

Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Δροπόλεως, ὅπου τὸ πράσινον ἀφθονεῖ καὶ τὰ νερὰ εἶναι πλούσια, τὸ Λυμπόχοβον, τὴν Νεπράβισταν καὶ τὴν Χρυσόδουλην, ἡ ἐγκατάστασις τῶν ἀρνησιθρήσκων ἦτο μόνιμος καὶ ὁριστική. Τὸ Λυμπόχοβον μὲ τὰ πλούσια καὶ διαυγῆ νερά του ἦτο ἡ πρώτη κα-

---

1. Κατὰ παράδοσιν σωζομένην μέχρι τοῦ 1934 εἰς τὸ χωρίον τοῦτο.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

τάκτησις τοῦ ἐξισλαμισμοῦ εἰς τὴν Δρόπολιν, περιορισθέντος σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὸ ἐλάχιστον τοῦ χριστιανικοῦ στοιχείου. Ἡ συνοικία τοῦ Λυμποχόβου Ἁγία Μαρῖνα ἦτο ἡ τελευταία χριστιανικὴ συνοικία τῆς ὡραίας κωμοπόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγκατεστάθησαν ἐξωμόται οἱ ὁποῖοι σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέβησαν οἱ φοβεροὶ διῶκται τοῦ χριστιανικοῦ στοιχείου τῶν γειτονικῶν χωρίων.

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Νεπράβιστα προσῆλθον τελευταῖοι εἰς τὸν ἰσλαμισμόν, κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ ΙΗ΄ αἰ. Ὀλίγαι οἰκογένειαι ἀρνησιθρήσκων, προερχόμεναι κυρίως ἐκ τοῦ Λυμποχόβου ἐπωφθαλμιοῦσαν τὰ πλούσια κτήματα καὶ τὰ ἄφθονα νερὰ τῆς Νεπράβιστας, διὰ τοῦτο ἐπίεζον ἀπανθρώπως τοὺς χριστιανούς, τοὺς ὁποίους ἠνάγκασαν νὰ κατέλθουν χαμηλότερον καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τοὺς λοφίσκους τῆς Κάτω Νεπράβιστας, ὅπου ἐφθινον συνεχῶς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀλλοπίστων. Μέχρι τοῦ 1810 ὑπῆρχον ἀρκεταὶ χριστιανικαὶ οἰκογένειαι εἰς τὴν Κάτω Νεπράβιτσαν, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ Μοναστηρίου Φραστανῆς, κατὰ τὰ ἔτη (1810—14), προσέφεραν τὸν ὀβολόν των διὰ ψυχικὴν σωτηρίαν, δι' ὃ καὶ τὰ ὀνόματά των ἐγράφησαν εἰς τὰ Δίπτυχα, ὅπου καὶ ἀνεγιγνώσκοντο μέχρι τοῦ 1934. Ἀλλὰ καὶ μέχρι τὸ 1880 ἐσώζοντο εἰς τὸν Κάτω Μαχαλᾶν τῆς Νεπράβιστας πέντε χριστιανικαὶ οἰκογένειαι[1].

Πολλαὶ ὅμως οἰκογένειαι τῶν ἐξισλαμισθέντων χωρίων τοῦ Κουρβελεσίου, αἱ ὁποῖαι ἠρνήθησαν νὰ ἀπαρνηθοῦν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἐπροτίμησαν νὰ ἐκπατρισθοῦν καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς μέρη, ὅπου ἡ ἀντίδρασις κατὰ τοῦ ἐξισλαμισμοῦ ἦτο ἰσχυρά. Ἡ Δρόπολις, τὸ προπύργιον τοῦ χριστιανισμοῦ κατὰ τοῦ ἐξισλαμισμοῦ, εἶναι ἡ μόνη χώρα, ἡ ὁποία προτιμᾶται πρὸς ἐγκατάστασιν οἰκογενειῶν προερχομένων ἐκ τῶν ἐξισλαμισθέντων μερῶν. Οὕτως ἔχομεν ἐγκαταστάσεις χριστιανικῶν οἰκογενειῶν τοῦ Κουρβελεσίου εἰς τοὺς Τεριαχάταις, τὴν Φραστανήν, τὴν Λιούγκαρην, τὴν Κολοριτσήν, ὅπου σὺν τῷ χρόνῳ ἀφωμοιώθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν Δροπολιτῶν. Οἱ δὲ ἀπόγονοι τούτων μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων διετήρουν ὡς οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον τὸ ὄνομα τοῦ παλαιοῦ ἐξισλαμισθέντος χωρίου, ὡς Πίτσαρης, Προγονάτης, Κούτσης, Γκολέμης κ.λ.π.

Τὸ κῦμα τοῦ ἐξισλαμισμοῦ διαδιδόμενον συνεχῶς πρὸς νότον, ἠπείλει νὰ κατακλύσῃ τὴν Ἤπειρον ὅλην. Καὶ θὰ ἐκινδύνευε πράγματι ἡ Ἤπειρος, ἂν κατὰ τοὺς πονηροὺς ἐκείνους χρόνους δὲν ἀνθίστατο ὡς προκεχωρημένον φυλάκιον τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ Δρόπολις. «Ὅλα τὰ χωρία τοῦ

---

1. Α. Γεωργίου, γεωγραφικὴ περιγραφὴ τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον καὶ Θεσσαλίαν νέων τῆς Ἑλλάδος ὁρίων, Ἀθῆναι, 1879, σελ. 24.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

κάμπου τῆς Δροπόλεως», γράφει ὁ Ν. Πατσέλης, «διετήρησαν τὴν πίστιν των, τὴν γλῶσσάν των καὶ τὰ παλαιά των ἤθη καὶ ἔθιμα, μὲ ἀπίστευτον δὲ φανατισμὸν προσεπάθησαν νὰ τὰ διατηρήσουν καὶ νὰ τὰ σώσουν ἀπὸ τὸν πέριξ κατακλυσμὸν τῆς ἐξωμοσίας, τῆς βιαιοτέρας σκληρότητος καὶ ἀπανθρωπίας. Ὁ ἑλληνισμὸς τῆς Δροπόλεως, ἀγωνιζόμενος μὲ ἀφάνταστον καρτερίαν καὶ ἐμμένων μὲ ἀπίστευτον πίστιν εἰς τὰ πάτρια, κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα καὶ μάλιστα εἰς τοιαύτην μορφήν, ὥστε νὰ θεωρῆται οὗτος, ἐξ ὅσων ἐπεσκέφθησαν τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Ἠπείρου, ἰδικούς μας καὶ ξένους, ὡς ὁ ἀκραιφνέστερος καὶ ἀμιγέστερος ἐξ ὅσων διεσώθησαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους μέχρι τοῦδε»[1].

Τὴν μεγάλην ὅμως τραγῳδίαν τοῦ ἐξισλαμισμοῦ ἀπηχεῖ καλύτερον τὸ πασίγνωστον δημοτικὸν τραγούδι τῆς «Δ ρ ο π ο λ ί τ ι σ σ α ς», τὸ

Ο ΚΑΜΠΟΣ ΤΗΣ ΔΕΡΟΠΟΛΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΥΛΑ ΤΗΣ ΔΟΥΒΙΑΝΗΣ

τὸ ὁποῖον ἐπὶ αἰῶνας τραγουδοῦν οἱ Δροπολῖται μὲ πάθος εἰς τὰς συγκεντρώσεις των καὶ τὰς ἄλλας των ἐκδηλώσεις. Καὶ εἶναι τὸ τραγούδι τῆς «Δροπολίτισσας» ἀληθὴς ἐλεγεία διὰ τὸν βίαιον ἐξισλαμισμὸν τῶν κατοίκων τῆς Δροπόλεως, οἱ ὁποῖοι ἀνηπάργησαν ὑπὸ τῶν θηριωδῶν Τουρκαλβανῶν τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ ὑπεβλήθησαν εἰς βίαιον ἐξισλαμισμόν, ἰδίᾳ δὲ αἱ ὡραῖαι γυναῖκες τῆς Δροπόλεως. Οἱ δυστυχεῖς Δροπολῖται, ὅσοι ὑπεχρεώθησαν διὰ τῆς βίας νὰ ἐξωμόσουν καὶ νὰ ἐγκαταστα-

1. Ν. Πατσέλη, Ἠπειρωτικαὶ Μελέται, Β΄, Ἰωάννινα, 1968, σελ. 16—17.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

θοῦν εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, παραμείναντες κατὰ βάθος κρυπτοχριστιανοί, παρακαλοῦν θερμῶς τοὺς μὴ ἐξωμόσαντας ἀδελφούς των νὰ προσεύχωνται καὶ δι' αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τὸ δημοτικὸν τοῦτο τραγούδι χρονικῶς πρέπει ν' ἀναχθῇ εἰς τὴν περίοδον τοῦ ἐξισλαμισμοῦ τοῦ (1650—1700). Εἶναι πράγματι συγκινητικοὶ οἱ στίχοι τοῦ τραγουδιοῦ:

Μωρ' Δεροπολίτισσα, μωρ' καϋμένη,
μωρ' Δεροπολίτισσα, ζηλεμένη.
Βάλ' τὸ φέσι σου στραβά, μωρ' καϋμένη,
βάλ' τὸ φέσι στραβά, ζηλεμένη.
Σίντα πᾶς στὴν ἐκκλησιά,
μὲ λαμπάδες μὲ κεριά,
καὶ μὲ μοσχοθυμιατά,
γιὰ προσκύνα καὶ γιὰ μᾶς,
γιὰ τ' ἐμᾶς τοὺς χριστιανούς,
τὶ μᾶς πλάκωσ' ἡ Τουρκιά,
καὶ μᾶς πᾶνε στὰ τζαμιά,
καὶ μᾶς σφάζουν σὰν τ' ἀρνιά,
σὰν τ' ἀρνιὰ τὴνΠασχαλιά,
τὰ κατσίκια τ' Ἁγιωργιοῦ[1].

Εἰς τὴν ἐναντίον τοῦ ἐξισλαμισμοῦ πάλην τῶν ἐνισχύθηοαν οἱ Δροπολῖ-

---

1. Τὸ δημοτικὸν τοῦτο ἐδημοσιεύθη διὰ πρώτην φορὰν ὑπὸ τοῦ Δροβιανίτου Ἀθανασίου Πετρίδου, ὁ ὁποῖος συνώδευσε τὴν δημοσίευσιν διὰ τῶν ἑξῆς: «Ἡ Δρυϊνούλις, ἐπαρχία τῆς Ἠπείρου, καλουμένη σήμερον ἐπαρχία Ἀργυροκάστρου, ὑποταχθεῖσα εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων, ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ κλασσικαὶ χῶραι, ἐδοκίμασε πολλὰ κακὰ ἐκ τῶν ἐχθρῶν τούτων, οἷον σφαγάς, αἰχμαλωσίας, πυρκαϊὰς κ.λ.π. Ταῦτα ἐκτραγωδοῦνται περιπαθέστατα εἰς τὸ ἑξῆς δημῶδες ἆσμα, παρ' ὃ ζωγραφίζονται αἱ αἰχμαλωσίαι καὶ σφαγαὶ πλείστων ὅσων Ἠπειρωτικῶν οἰκογενειῶν φυσικώτατα καὶ ἀφελέστατα. Αἱ Δρυϊνουπολίτισσαι φοροῦσι φέσιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πλῆρες νομισμάτων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν, πρὸς δὲ καὶ φουστανέλλας λευκάς, ὥσπερ οἱ ἄνδρες καὶ φαίνονται ἀληθεῖς Ἀμαζόνες. (Α. Πετρίδου, Νεοελληνικὰ Ἀνάλεκτα Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ, Α΄ 1870, σελ. 74—75). Ἡ πρώτη δημοσίευσις τοῦ δημοτικοῦ τῆς Δροπολίτισσας ὑπὸ τοῦ Α. Πετρίδου ἔχει μικρὰς παραλλαγὰς ἀπὸ τὸ σημερινὸν τραγούδι, ὡς:

καὶ σύρε στὴν ἐκκλησιά,
μὲ λαμπάδες μὲ κεριά,
καὶ μὲ μοσχοθυμιατά,
καὶ προσκύνα γιὰ τ' ἐμᾶς,
τὴν Κυρὰ τὴν Παναγιά,
τί μᾶς πῆρεν ἡ Τουρκιά,
καὶ μᾶς πάνουν στὰ τζαμιά,
νὰ μᾶς σφάξουν σὰν τ' ἀρνιά.

Ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι παραλλαγαὶ τοῦ τραγουδιοῦ τούτου, ὡς τοῦ Ἀραβαντι-

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ται, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν μοναστηρίων των, διότι εἰς ἕκαστον σχεδὸν χωρίον ὑπῆρχε καὶ μοναστήριον, τὴν Κολοριτσήν, Δερβιτσάνην, Γοραντζήν, Βάνισταν, Δουβιανήν, Φραστανήν, Γεωργουτσάταις, Ζερβάταις, Βουλιαράταις, Πέπεληνν, Κοσοβίτσαν, Κατούναν, τοῦ Σταυροῦ τοῦ Λαμπόβου, θεωρουμένου θαυματουργοῦ καθ' ὅλην τὴν Βόρειον Ἤπειρον, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῆς κρυφῆς διδασκαλίας ἑνὸς ἀγνοημένου κληρικοῦ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ΄ αἰ. τοῦ Σοφιανοῦ, γνωστοῦ ὡς ἐπισκόπου Δρυϊνουπόλεως, χωρὶς νὰ ἀναγράφηται τὸ ὄνομά του εἰς τοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους Δρυϊνουπόλεως. Ὁ Σοφιανός, καταγόμενος πιθανῶς ἐκ τῆς Πολυτσάνης, ἠναγκάσθη, περιπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τῶν Τούρκων νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Δρυϊνουπόλεως καὶ νὰ μονάσῃ εἰς τὸ παρὰ τὴν Πολύτσανην μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, τὸ ὁποῖον ἦτο μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος τούτου γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μονὴ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου καὶ Σοφιανοῦ»[1]. Ἐκ τοῦ Μοναστηρίου τούτου ὁρμώμενος ὁ Σοφιανὸς ἐδίδασκε τοὺς χριστιανούς τῶν πέριξ χωρίων νὰ παραμείνουν πιστοὶ εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των καὶ ἐξήσκει ἐπ' αὐτῶν διὰ τοῦ ἤθους καὶ τῆς βιβλικῆς του μορφῆς μεγάλην ἐπίδρασιν.

Ὁ Philippson[2], περιηγηθεὶς τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Ἀλβανίαν κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ ἐλθών, κατὰ τὴν περιοδείαν ταύτην, εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν γεροντοτέρων τῆς Πολυτσάνης καὶ τῶν πέριξ χωρίων, ἐπληροφορήθη τὰ κατὰ τὸν Σοφιανὸν καὶ τὴν δρᾶσιν του, κατὰ τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην περίοδον. Εἰς τὸ περιηγητικόν του ἔργον, ἀναφερόμενος εἰς τὸν Σοφιανόν, γράφει: «εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ

νοῦ (Κουρέντων), τοῦ Ζαγορίου (Βλ. Π. Ἀραβαντινοῦ Συλλογὴ τῶν δημωδῶν ἀσμάτων τῆς Ἠπείρου, ἐν Ἀθήναις 1880, σελ. 250, Α. Παπακώστα, Δροπολίτισσα, περ. Βορειοηπειρωτικὰ Νειάτα Β΄ (1950), σελ. 12—13, Ν. Παπαδοπούλου, ἡ Βόρειος Ἤπειρος, λεύκωμα μαθητριῶν Ἀρσακείου Ἀθηνῶν, 1960, σελ. 82—83, Α. Παπακώστα, Εἰκόνες τῆς Ἠπείρου, τ. 2, Νοέμβριος 1960, σελ. 8, Ν. Πατσέλη, Ἠπειρωτικαὶ Μελέται, Β΄ (1968) σελ. 20.

1. Ν. Πατσέλη, ἔνθ. ἀν. σελ. 21, ὑποσημ. 1. Τὸ κιβώτιον ἔνθα εἶναι τοποθετημένα τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου Σοφιανοῦ κατεσκευάσθη ἐξ ἀργύρου ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς ἱερομονάχου Χ. Ἀνθίμου τοῦ ἀπὸ Σάμου (1821—1890), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ Μονὴ ἀνέλαβε τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς ἔκλαμψιν, Δ. Ζακυθηνοῦ — Ἀνέκδοτον Βυζαντινὸν κτιτορικὸν ἐκ. Β. Ἠπείρου, Ε.Ε. Βυζαντινῶν Σπουδῶν, 1938, σελ. 289. — Πρβ. καὶ Μηνᾶ Τσελεκίδη, ἐφ. «Ταχυδρόμος» Κωνσταντινουπόλεως, ἀριθ. 1879 (13 Ὀκτωβρίου 1904), Ι. Λαμπρίδου, Ἠπειρ. Μελετήματα ΣΤ΄ (1888), σελ. 15—16, Μ. Οἰκονομίδου, Ἠπειρ. Ἡμερ. Β΄ (1914) σελ. 219—22, Β. Μπαρᾶ, τὸ Δέλβινο, Ἀθ. 1966, σελ. 41—42, Δ. Εὐαγγελίδου ἡ Β. Ἤπειρος, σελ. 89, Φ. Μιχαλοπούλου, τὸ Ἀργυρόκαστρο, Ν. Ἑστία 38 (1945), σ΄ 974.

2. A. Philippson, Thessalien und Epirus, Berlin, 1897, σελ. 219.

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κοντοας

Ἐπισκόπου Σοφιανοῦ ὀφείλεται ἡ ἐμμονὴ τοῦ τμήματος τῆς Ρίζης καὶ Ζαγορᾶς εἰς τὴν πάτριον θρησκείαν, κατὰ τὰ ἔτη 1730—1735, ὅτε οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων αὐτῶν ἀντέστησαν κατὰ τῶν ἀγρίως ἐπιτεθέντων γειτόνων ἐξωμοτῶν, οἱ ὁποῖοι ἄλλοτε μὲν διὰ τῆς βίας καὶ ἄλλοτε διὰ μυρίων ἐκβιαστικῶν τρόπων προσεπάθουν νὰ τοὺς ἀλλαξοπιστήσουν». Φαίνεται, ὅτι ὁ Σοφιανὸς διὰ τῆς διδασκαλίας του καὶ τοῦ βιβλικοῦ του τρόπου ζωῆς, ἐκίνησε τὸν σεβασμὸν καὶ τὸ δέος καὶ αὐτῶν τῶν φοβερῶν ἀρνησιθρήσκων καὶ τοῦ ὀθωμανικοῦ ἐν γένει στοιχείου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Π. Ἀραβαντινὸς ἀναγνωρίζων τὴν σωτήριον διδασκαλίαν τοῦ Ἐπισκόπου Σοφιανοῦ, ἐξαίρει ταύτην γράφων:

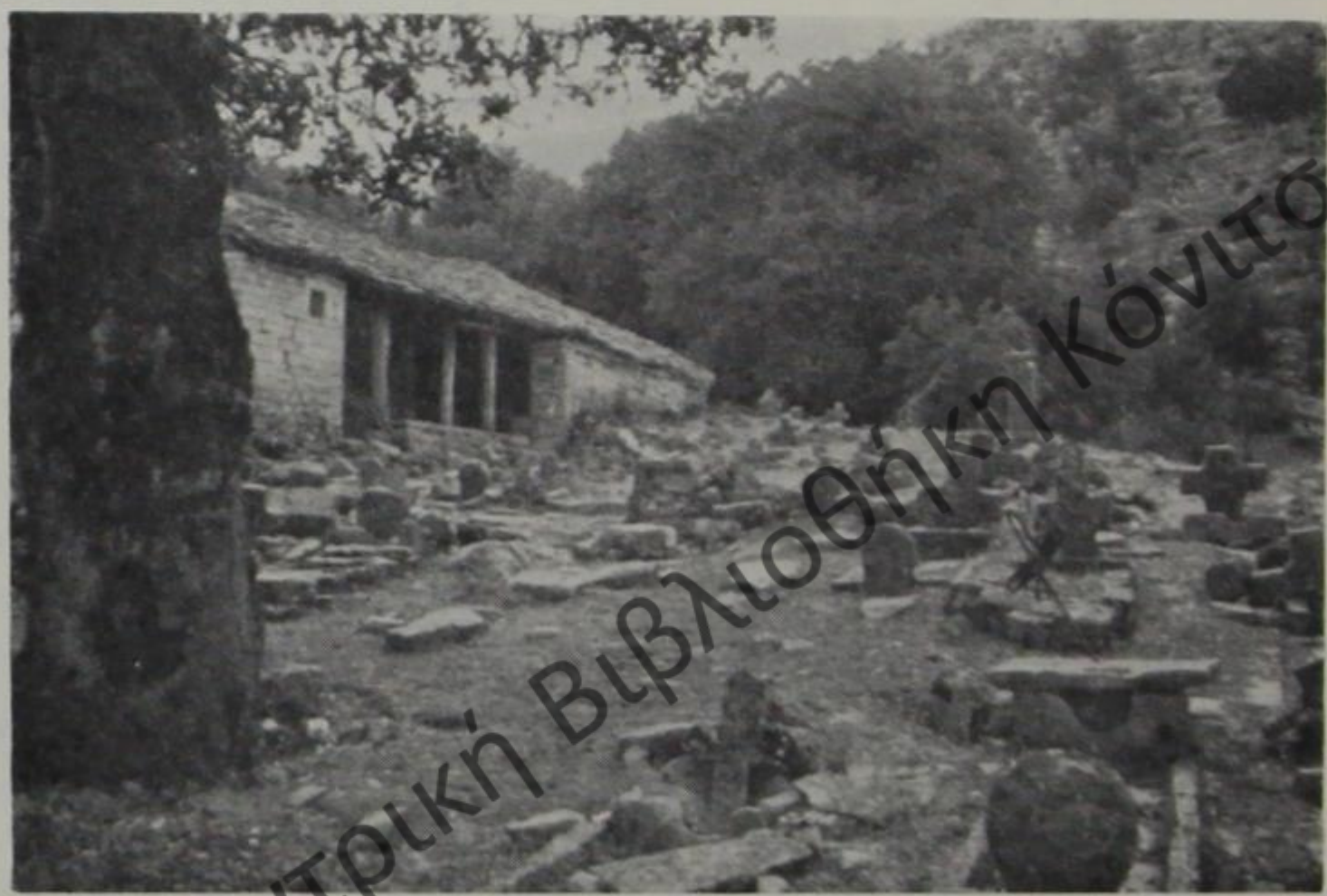

Ο ΑΗΝΙΚΟΛΑΣ ΤΗΣ ΔΟΥΒΙΑΝΗΣ

«ἐξαιρέτως μνημονεύονται αἱ προσπάθειαι αἱ καταβληθεῖσαι ὑπὲρ τοῦ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας ἐν τοῖς ἀμέσως προγενεστέροις χρόνοις Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ ὑπὸ τοῦ Σοφιανοῦ, Ἐπισκόπου μὲν Δρυϊνουπόλεως χρηματίσαντος, παραιτηθέντος δὲ τὸ 1711 τοῦ θρόνου καὶ γενομένου μεγαλοσχήμου τῆς ἐν Πολυτσάνῃ Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Ὁ σεβάσμιος οὗτος ἀνὴρ τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀναχαίτισιν τοῦ χειμάρρου τῆς ἐξωμοσίας τοῦ ἐπαπειλοῦντος νὰ κατακλείσῃ τὴν Ἤπειρον»[1].

1. Σπ. Ἀραβαντινοῦ, Ἱστορία Ἀλῆ πασᾶ, Ἀθ. 1895, σελ. 29, ὑποσ. 1.

Δημοτα Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

Ο ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΡΟΠΟΛΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΟΥΒΙΑΝΗΝ

Εἰς διάστημα ἑνὸς περίπου αἰῶνος, ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΖ΄ αἰ. μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΗ΄ αἰ. εἶχε ἐλαττωθῆ σημαντικῶς ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἠπείρου, ἕνεκα τοῦ ἐξισλαμισμοῦ. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνησύχει σοβαρῶς διὰ τὴν ἐλάττωσιν τῶν χριστιανῶν εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Ἀλβανίαν, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἄλλα σωτήρια μέτρα, ἐκτὸς τῆς τοποθετήσεως εἰς νευραλγικὰς ἐπαρχίας ἱκανῶν καὶ δραστηρίων Ἐπισκόπων, οἱ ὁποῖοι ἀνεδείχθησαν πράγματι ἀντάξιοι τῆς ἱερᾶς των ἀποστολῆς, ἐνισχύσαντες τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα καὶ τὴν πίστιν τῶν δοκιμαζομένων πληθυσμῶν, εἰς ἐποχὴν ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς καταπτώσεως. Τοιοῦτοι Ἐπίσκοποι ἀναπτύξαντες ἐξαίρετον θρησκευτικὴν καὶ κοινωνικὴν δρᾶσιν ἦσαν ὁ Δρυϊνουπόλεως Δοσίθεος ὁ ἐκ Μετσόβου[1] (1760—1799), ὁ Δελβίνου Ἰωαννίκιος[2] (1755—1795) καὶ ὁ Παραμυθίας Παΐσιος[3] (1780—84). Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι Ἐπίσκοποι ἐφιλοτιμοῦντο ἐν τῷ ζήλῳ τῆς σωτηρίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ των ποιμνίου, ποῖος νὰ συναγωνισθῇ τὸν ἄλλον εἰς τὴν ἵδρυσιν ἐκκλησιῶν. Εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας, ὅτι αἱ περισσότεραι ἐκκλησίαι εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπαρχίαν Δρυϊνουπόλεως ἱδρύθησαν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Δοσιθέου εἰς τὰ ἀλβανόφωνα χωρία, περὶ τὰς ἑβδομήκοντα, ἐκτὸς τῶν παλαιῶν αἱ ὁποῖαι ἀνεκαινίσθησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, διότι ὀρθῶς ἄλλωστε εἶχε διαπιστώσει ὁ Δοσίθεος, ὅτι οἱ ἀλβανόφωνοι πληθυσμοὶ συγγενεύοντες γλωσσικῶς πρὸς τοὺς ἐξωμότας, ἠδύναντο εὐκολώτερον νὰ παρασυρθοῦν εἰς τὴν ἀλλαξοπιστίαν.

Δὲν ἐπήρκει ὅμως μόνον ἡ ἵδρυσις πολλῶν ἐκκλησιῶν διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ φρονήματος τῶν κατοίκων καὶ τῆς ἀναχαιτίσεως τοῦ ρεύματος τοῦ ἐξισλαμισμοῦ, κατὰ τὴν ταραχώδη ἐκείνην περίοδον τῶν διωγμῶν καὶ τῶν καταπιέσεων, ἐχρειάζετο νὰ εὑρεθῇ καὶ ὁ ἱκανὸς μοναχός,

---

1. Π. Πουλίτσα, Σύνοψις κώδικος Δρυϊνουπόλεως, Ἠπειρ. Χρον. Ε΄ (1930), τοῦ αὐτοῦ, ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις ἐκ τῆς Βορείου Ἠπείρου. Ε.Ε. Βυζαντινῶν Σπουδῶν, Ε΄ (1928), σελ. 53, Πανελλήνιον Λεύκωμα Ἐθνικῆς Ἑκατονταετηρίδος, Ε΄ σελ. 54.
2. Β. Μπαρᾶ, τὸ Δέλβινο, Ἀθῆναι 1966, σελ. 105—106.
3. Φ. Οἰκονόμου, ἡ ἐκκλησία ἐν Θεσπρωτίᾳ, Ἀθῆναι, 1964, σελ. 45.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

ὁ ὁποῖος διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου του, τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του καὶ τῆς αὐτοθυσίας νὰ ἐνισχύσῃ τὴν πίστιν τοῦ χριστιανοῦ καὶ νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ νὰ ὑφίσταται καρτερικῶς τὰς δοκιμασίας, κατὰ τοὺς κρισίμους ἐκείνους χρόνους. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τοῦ ἐκ Δελβίνου καταγομένου Πατριάρχου Σωφρονίου Β΄, ὁ ὁποῖος εἶχε πλήρη γνῶσιν τῆς καταστάσεως εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα διὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Δοσιθέου Δρυϊνουπόλεως καὶ τοῦ Ἰωαννικίου Δελβίνου, ἔδωσε τὴν ἄδειαν καὶ τὴν εὐλογίαν εἰς τὸν ἐξ Ἀποκούρου τῆς Αἰτωλίας καταγόμενον μοναχὸν Κοσμᾶν, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὴν κουρὰν εἰς τὴν Ἅγιος Ὄρος, κατὰ τὸ 1758, διὰ νὰ περιηγηθῇ τὴν Ἤπειρον, καὶ νὰ διδάξῃ τὴν πίστιν εἰς τὸν Κύριον ἐνθαρρύνων τοὺς Ἠπειρώτας νὰ ἀναμένουν τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ ξένου τυράννου.

Δύο φορὰς περιῆλθε τὴν Ἤπειρον ὁ Κοσμᾶς, ἀναπτερώσας τὸ φρόνημα τοῦ ἠπειρωτικοῦ λαοῦ διὰ τῶν διδαχῶν καὶ τῶν προφητικῶν χρησμῶν, διὰ τῆς ἱδρύσεως σχολείων καὶ τῆς καταπολεμήσεως τῆς φοβερᾶς ἀμαθείας καὶ τέλος διὰ τῆς καλλιεργείας τῆς ἰδέας τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Γένους, ἀναδειχθεὶς εἰς μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ἐκκλησιαστικὰς καὶ ἐθνικὰς φυσιογνωμίας τοῦ ΙΗ΄ αἰ. Διὰ δὲ τοῦ μαρτυρικοῦ του θανάτου εἰς τὸ Καλικόνδεσι τοῦ Βερατίου, πλησίον τοῦ Ἄψου ποταμοῦ, τὴν 24 Αὐγούστου 1779, κατὰ διαταγὴν τοῦ Κοὺρτ πασᾶ, ἐπεσφράγισε τὸ ἔργον του καὶ κατετάγη δικαίως μεταξὺ τῶν ἐθνομαρτύρων καὶ τῶν νεομαρτύρων[1].

Κατὰ τὴν περιοδείαν του εἰς τὴν Ἤπειρον, ὁ Ἅγιος ἐδίδαξε δύο φορὰς εἰς τὴν Δρόπολιν, τὸ 1777 καὶ τὸ 1778. Ἀπὸ τὰ χωριὰ τῆς Ἀπάνω

---

1. Χριστοδουλίδου Σαπφείρου, Ἀκολουθία καὶ Βίος τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, Βενετία, 1814, Κ. Φαλτάϊτς, ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἠπειρωτικοῦ λαοῦ, Ἀθ. 1929, Τ. Βιδούρη, ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς, Ἠπειρωτικὰ Ἀθ. Οἰκονομίδου, Θεσσ. 1938, σελ. 103—106, Φ. Μιχαλοπούλου, Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, Ἀθῆναι, 1940, Χρ. Παπαδοπούλου, οἱ νεομάρτυρες β΄, 1934, σελ. 51—52, Κ. Φαλτάϊτς, Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς καὶ ἡ Βόρειος Ἤπειρος, π. ἡ Β. Ἤπειρος, τεῦχ. 7 (1935), σελ. 18—19, Γ. Καλυβοπούλου, ἀντίγραφον ἰδιοχείρου ἐπιστολῆς τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ πρὸς τὸ χωρίον Χάλιου τῆς περιφερείας Δελβίνου κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ 1779, π. Β. Ἤπειρος τ. 16 (1936), Γ. Καλυβοπούλου, προφητεῖαι τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, π. ἡ Β. Ἤπειρος τ. 13—14, 15, 16, 17, 18 (1936), Ν. Μυστακίδου, ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ ἐξ Αἰτωλίας ἐφημ. Νεολόγος Κωνσταντινουπόλεως 27 Σεπτεμβρίου 1895, Δ. Σαλαμάγκα, ὁ γνωστὸς Καλόγηρος Κοσμᾶς Ἀθῆναι 1952, Σωφρονίου Παπακυριακοῦ, Συμβολὴ εἰς τὸν βίον Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ ἱερομάρτυρος καὶ ἰσαποστόλου, Ἀθῆναι, 1956, Β. Μπαρᾶ, πρόδρομοι τοῦ Εἰκοσιένα, π. «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία» Γ΄ (1954), σελ. 245, Κ.Σ. Κώνστα, ἕνα ἀλβανικὸν χειρόγραφον μὲ προφητεῖες τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, Ἠπειρ. Ἑστία, Ε΄ (1956), σελ. 678—682, Αὐγουστίνου Ν. Καντιώτου, ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, Ἀθῆναι, 1959.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

Δροπόλεως, τὴν Σωτείραν, τὴν Κοσοβίτσαν, τὸ Σελλειὸ καὶ τὴν Μπόδριστα ἔφθασεν ὁ Ἅγιος εἰς τοὺς Μπουλιαράταις, ὅπου τοῦ ἔγινε μεγάλη ὑποδοχή. Γέροντες, νέοι καὶ γυναῖκες, ἀγρόται καὶ τσιφτσῆδες, πιστικοὶ τοῦ χωριοῦ, τῶν μπέηδων καὶ τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Δρυάνου, λαὸς πολὺς ἀπὸ τὰ γύρω χωριά, τὴν Κακαβιάν, τὸν Ἅγιον Νικόλα, τὸ Ἀργυροχώρι, τοὺς Ζερβάταις καὶ Γεωργουτσάταις, κατέβηκαν ἀπὸ τὰ ψηλώματα καὶ ἔτρεξαν ὀπίσω ἀπὸ τὸν Ἅγιον εἰς τὸ μεσοχώρι, πλησίον τοῦ σχολείου, διὰ νὰ ἀκούσουν τὴν διδαχήν του. Χρονολογία γραμμένη ἐπάνω εἰς λιθίνην στήλην εἰς τὸ εἰκόνισμα τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, τὸ ὁποῖον ἔστησαν οἱ εὐσεβεῖς Μπουλιαρατινοὶ εἰς τὴν θέσιν[1], ὅπου ἐκάθησεν ὁ Ἅγιος, ἔφερε τὸ ἔτος 1777.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἀνεχώρησεν ὁ Ἅγιος ἀπὸ τοὺς Μπουλιαράταις καὶ ἐπροχώρησε βορειότερον. Ἔφθασεν εἰς τὴν Γράψην, ἐκήρυξε κοντὰ εἰς τὸν λάκκον καὶ ἔπειτα ἐστάθη εἰς τὰ ἀμπέλια τῆς Φραστανῆς, κοντὰ εἰς τὸν δρόμον τῆς Λιούγκαρης καὶ τὸ ἐρημωμένον ἐξωκκλήσι τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ὅπου ἐσώζετο μέχρι τῶν τελευταίων χρόνον ξύλινος σταυρός, ὑπενθυμίζων τὴν παρουσίαν τοῦ «Ἁγίου» εἰς τὸ σεβάσμιον τοῦτο μέρος. Χωρικοὶ ἀπὸ τὴν Λιούγκαρη, τὴν Φραστανὴν καὶ τὴν Γορίτσαν ἔτρεξαν ν' ἀκούσουν τὴν διδαχήν του. Ἀφοῦ ἐκήρυξε, κατὰ τὸ σύστημά του εἰς ἁπλῆν γλῶσσαν, καὶ ἐζήτησε πληροφορίας διὰ τὸν πληθυσμὸν τῶν χωρίων, τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ ἔσοδα τοῦ Μοναστηρίου τῆς Παναγίας, συνέστησε νὰ ἱδρύσουν μὲ τὰ ἔσοδα τοῦ Μοναστηρίου σχολεῖον. Κατὰ τὸ τέλος ὅμως τῆς διδαχῆς, ἡ ἀσκητικὴ καὶ ἀστραπηβόλος μορφὴ τοῦ Ἁγίου ἤλλαξε. Ἕνα βαρὺ σύννεφον ἐξηπλώθη εἰς τὴν σεβασμίαν ὄψιν του. Τότε ἀντελήφθη, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀκροατάς του δὲν ἐννοοῦσαν τοὺς λόγους του, διότι ὡμιλοῦσαν ξένην γλῶσσαν, τὴν ἀρβανίτικην. Κατόπιν τούτου ἀφοῦ ἐσαγήνευσε τοὺς ἀκροατάς του μὲ τὰ φλογερά του μάτια, συνέστησεν εἰς αὐτοὺς νὰ ὁμιλοῦν μόνον τὴν ἑλληνικὴν καὶ νὰ παύσουν νὰ ὁμιλοῦν τὴν ἀλβανικήν, προσθέσας, κατὰ παλαιὰν παράδοσιν σωζομένην μέχρι τοῦ 1930 εἰς τὴν Φραστανήν: «ἐσεῖς ἐδῶ στὰ χωριὰ τοῦ κάμπου τῆς ὄμορφης Δερόπολης ὁμιλεῖτε ὅλοι ἑλληνικὰ καὶ καταλαβαίνετε καλὰ τὰ λόγια μου, εἰς ὅλα τὰ χωριὰ ποὺ ἐγύρισα μονάχα ἑλληνικὰ ἤκουσα καὶ τώρα ἐδῶ γιὰ πρώτη φορὰ παραξενεύομαι, ποὺ ἀκούω ξένη γλῶσσα. Σεῖς ἐδῶ εἶσθε οἱ καλύτεροι χριστιανοὶ ἀπὸ ὅσους ἐγνώρισα, γίνετε τώρα καὶ οἱ καλύτεροι ρωμιοί, γιὰ νάχετε τὴν εὐλογία τοῦ Χριστοῦ μας»[2]. Ἡ παράδοσις αὐτὴ δὲν εἶναι ἄσχετος μὲ τὴν συνήθη διδασκαλίαν τοῦ Κοσμᾶ πρὸς τοὺς ξενοφώνους πληθυσμούς,

---

1. Γ. Καλυβοπούλου, προφητεῖται τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, π. «Βόρειος Ἤπειρος», Ἀπρίλιος—Σεπτέμβριος 1936.

2. Κατ' ἀφήγησιν τοῦ Νικόλα Ρούτση, ἐτῶν 90 (1931).

Δημοτικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

συνιστῶν εἰς αὐτοὺς νὰ παύσουν νὰ ὁμιλοῦν ξένην γλῶσσαν καὶ νὰ ὁμιλοῦν μόνον τὴν ἑλληνικήν. Εἰς τὰ βλαχόφωνα μέρη τῆς Μακεδονίας καὶ τὰ ἀλβανόφωνα τῆς Ἠπείρου ἐκήρυττεν: «ὅποιος χριστιανός, ἄντρας ἢ γυναῖκα, ὑπόσχεται ὅτι μέσα στὸ σπίτι του νὰ μὴ κουβεντιάζῃ ἀρβανίτικα (ἢ βλάχικα ἀναλόγως), ἂς σηκωθῇ ἀπάνω νὰ μοῦ τὸ πῇ, καὶ ἐγὼ νὰ πάρω ὅλα του τὰ ἁμαρτήματα εἰς τὸν λαιμὸν ἀπὸ τὸν καιρὸν ποὺ ἐγεννήθη ἕως τώρα καὶ νὰ βάλω ὅλους τοὺς χριστιανοὺς νὰ τὸν συγχωρήσουν καὶ νὰ λάβῃ μίαν συγχώρεσιν, ποῦ, ἂν ἔδινε χιλιάδες πουγγιά, δὲν θὰ τὴν εὕρισκε»[1].

Κατὰ παράδοξον τρόπον ἡ εὐχὴ τοῦ Ἁγίου ἐπραγματοποιήθη. Εἰς τὴν Γορίτσαν, ὡς διηγοῦντο παλαιοὶ γέροντες, ἡ ἀλβανικὴ γλῶσσα εἰς

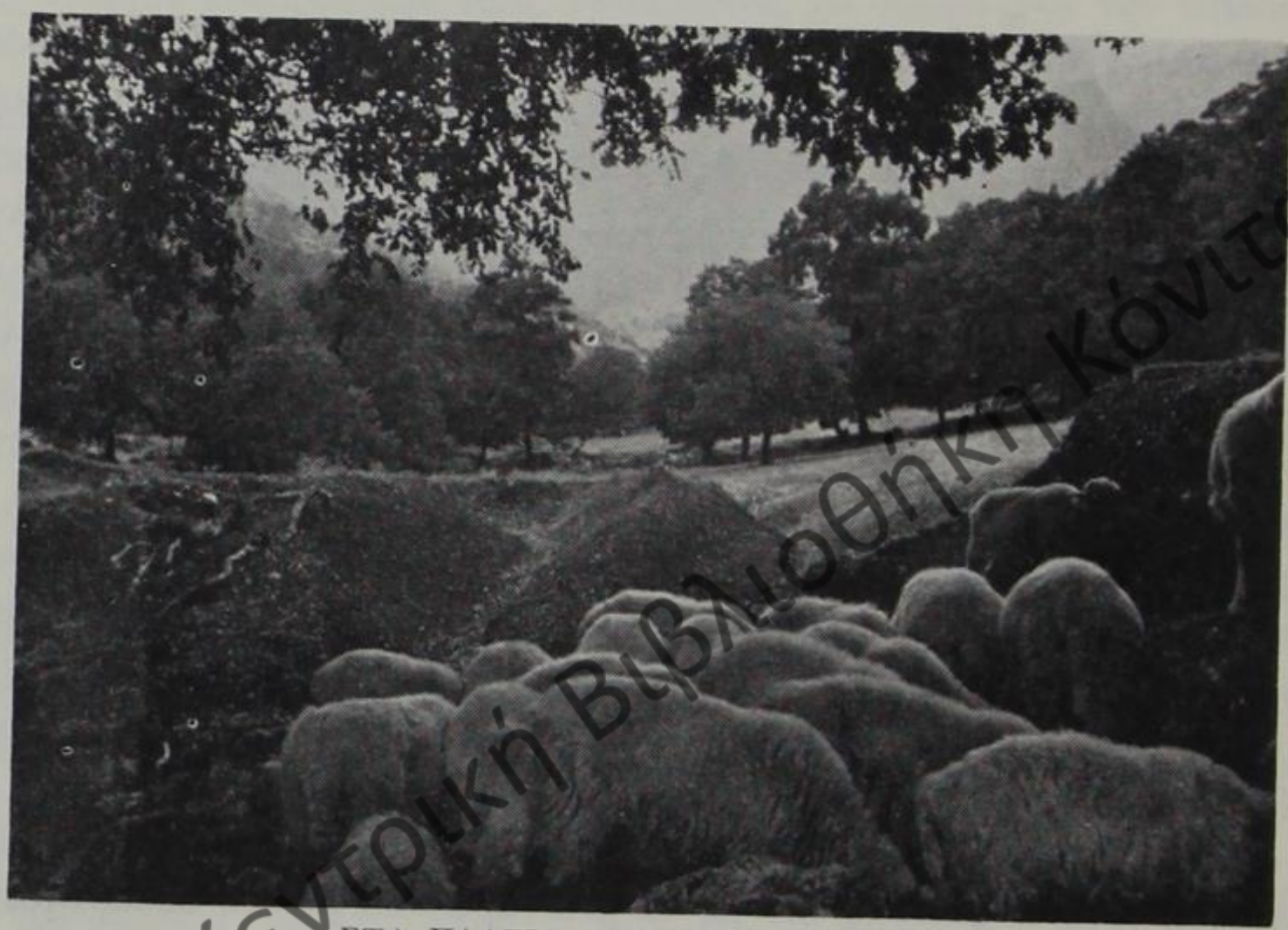

ΣΤΑ ΠΛΑΓΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ.

διάστημα πεντήκοντα ἐτῶν ἐξηλείφθη καὶ ἔπαυσε πλέον νὰ ὑπάρχῃ ὡς γλῶσσα οἰκογενειακή, εἰς δὲ τὴν Φραστανὴν καὶ τὴν Λιούγκαρην, ἔνθα ὡμιλοῦντο καὶ αἱ δύο γλῶσσαι, ἡ ἀλβανικὴ καὶ ἡ ἑλληνική, ἡ πρώτη τούτων περιωρίσθη εἰς τὸ ἐλάχιστον, διότι ἔπαυσε πλέον νὰ εἶναι γλῶσσα τῆς οἰκογενείας.

Εἰς τὴν Δρόπολιν ὁ Ἅγιος ἐπεσκέφθη τὰ περισσότερα χωριὰ τοῦ κάμπου. Ὅσα ὅμως χωριὰ ἦσαν ὑψηλότερον κτισμένα, καὶ δὲν εἶχε τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, διὰ νὰ ἀνέλθῃ εἰς αὐτά, προσεκάλει τοὺς πιστοὺς διὰ νὰ ἀκούσουν τὴν διδαχήν του εἰς τὰ πλησιέστερα πρὸς τὴν πεδιάδα

1. Κ. Δουβουνιώτου, π. «Ἱερὸς Συνέκδημος», φύλ. 1 (Σεπτέμβριος 1915).

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

χωρία, πλησίον τοῦ παλαιοῦ δρόμου τοῦ Ἀργυροκάστρου, τοῦ «τ ζ ι α ν-τ έ». Τὰ χωρία τὰ ὁποῖα εἶχον Μοναστήρια, ὁσονδήποτε ἀνηφορικὰ καὶ ἂν ἦσαν, δὲν ἐδίσταζεν ὁ Ἅγιος νὰ ἐπισκεφθῇ. Ἤθελε νὰ γνωρίσῃ τοὺς καλογήρους, νὰ ζητήσῃ πληροφορίαςδιὰ τὴν περιουσίαν τῶν Μοναστηρίων καὶ τοῦ τρόπου τῆς διαχειρίσεώς της. Ἐνδόμυχος πόθος τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ ἦτο νὰ ἱδρυθοῦν διὰ τῶν ἐσόδων τῶν Μοναστηρίων σχολεῖα, διὰ νὰ μάθῃ ὀλίγα γράμματα ὁ ταλαιπωρημένος χριστιανὸς τῆς ἐποχῆς του. Εἶναι γεγονὸς ὅμως μεμαρτυρημένον, ὅτι εἰς τὴν Δρόπολιν, χάρις εἰς τὰ πολλὰ Μοναστήρια, τὰ ἐγκατεσπαρμένα εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ Πλατοβουνίου, οὐδέποτε ἔπαυσαν νὰ διδάσκωνται τὰ Ἑλληνόπουλα τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ἀλλ' ὁ Ἅγιος ἤθελε διὰ τῆς διδαχῆς του νὰ ἐνισχύσῃ περισσότερον τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν εἰς ὅλην τὴνν Δρόπολιν. Μὲ αὐτὰς τὰς ἰδέας ἐμφορούμενος ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς, ἐπεσκέφθη τὰ περισσότερα χωρία τῆς Δροπόλεως, καὶ ἰδιαιτέρως ὅσα εἶχαν Μοναστήρια.

Κατὰ τὴν πρώτην του περιοδείαν, τὸ 1777, ἀφοῦ ἐκήρυξεν εἰς πολλὰ χωρία τῆς Δροπόλεως, πλησίον τοῦ «τζιαντέ», τοὺς Τεριαχάταις ἰδιαιτέρως καὶ τὰ Σωφράτικα, ἀφοῦ εὐλόγησε τὸ πιστόν του ποίμνιον, ἐβιάζετο νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν Δουβιανήν, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ Μοναστήριον, περὶ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀκούσει, ὅτι διαθέτει περιουσίαν καὶ ἔχει πολλὰ εἰσοδήματα ἀπὸ τὰ κτήματα εἰς τὸν κάμπον τῆς Δροπόλεως, τοῦ Βούρκου καὶ τοῦ Δελβίνου. Πράγματι ὁ Ἅγιος, μετὰ τὴν διδαχήν του εἰς τὰ Σωφράτικα, ἀνῆλθεν εἰς τὴν Δουβιανὴν καὶ κατέλυσε εἰς τὸ μοναστήριον, ὅπου καὶ ἐξεκουράσθη ἀπὸ τὴν κοπιώδη πορείαν καὶ τὴν συνεχῆ καὶ ἀκατάπαυστον διδαχήν του εἰς τόσα μέρη καὶ δυσπρόσιτα χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα διὰ πρώτην φορὰν ἠκούετο τόσον γλυκεῖα καὶ μελιστάλακτος διδαχὴ καὶ ἀντήχουν λόγοι, οἱ ὁποῖοι ἔχυναν βάλσαμον παρηγορίας εἰς ταλαιπωρημένας ψυχάς. Οἱ πατέρες τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς —καὶ εἶχε τότε πολλοὺς καλογήρους τὸ Μοναστήρι— ἀνέφεραν εἰς τὸν Ἅγιον περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Μοναστηρίου, τῆς περιουσίας του, τῶν κτημάτων καὶ εἰσοδημάτων, περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ χωρίου καὶ τοῦ ὀλιγογραμμάτου τῶν κατοίκων. Ὁ Ἅγιος ηὐχαριστήθη πολὺ ἐξ ὅσων ἤκουε καὶ ἔβλεπεν εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς, τὸ ὁποῖον ἐπροστάτευεν ἀπὸ τοὺς κακοποιοὺς ἡ Ἁγία Ἰουλίτα, ἡ κάρα τῆς ὁποίας ἐθεωρεῖτο ἱερὸν λείψανον δι' ὅλην τὴν Δρόπολιν. Τέλος διέταξε νὰ καλέσουν οἱ πατέρες «σύναξη» τῶν χωριανῶν, διὰ νὰ κάμῃ διδαχὴν καὶ μετ' ὀλίγον συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν «Ράχη» ὅλοι, διὰ ν' ἀκούσουν τὸν Ἅγιον. Εἰς τὴν «Ράχη» ἀνέβηκε ἐπάνω εἰς τὴν σιουπέλλαν καὶ ἤρχισε τὴν διδαχήν του.

Κατὰ τὴν συνήθειάν του ὁ Ἅγιος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς διδαχῆς του ἔκαμε ἠθικὴν διδασκαλίαν καὶ προέτρεψε τοὺς Δουβιανίτας νὰ μείνουν πι-

Δημοτική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

στοὶ εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των, νὰ μὴ δειλιάσουν ἀπὸ τὰ βάσανα καὶ ἀπαρνηθοῦν αὐτήν, διότι θὰ εἶναι κατηραμένοι καὶ θὰ τιμωρηθοῦν εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιά των. Ἔπειτα ὡμίλησε διὰ τὴν χρησιμότητα τῶν γραμμάτων καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπέδιδεν ἰδιαιτέραν σημασίαν, καὶ προέτρεψε αὐτοὺς νὰ ἱδρύσουν σχολεῖον, διὰ νὰ μάθουν τὰ παιδιά τους γράμματα, ἂν θέλουν νὰ προκόψουν καὶ νὰ ἔχουν τὴν εὐλογίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας. Ἔπειτα ἐσήκωσε τὰ φλογερά του μάτια καὶ ἐκοίταξε τοὺς πατέρας τοῦ Μοναστηρίου, διὰ νὰ ἴδῃ ποίαν αἴσθησιν θὰ ἔκαμνον οἱ λόγοι του. Καὶ συνέχισεν ὁ Ἅγιος ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν πλέον «Ράχη»: «ἂν δὲ μπορεῖτε νὰ βάλετε δάσκαλο νὰ μάθῃ τὰ παιδιά σας γράμματα, νὰ κάμῃ τὸ δάσκαλο ἕνας ἀπὸ τοὺς πατέρες τοῦ Μοναστηριοῦ σας, κι' ἂν αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ, τότε

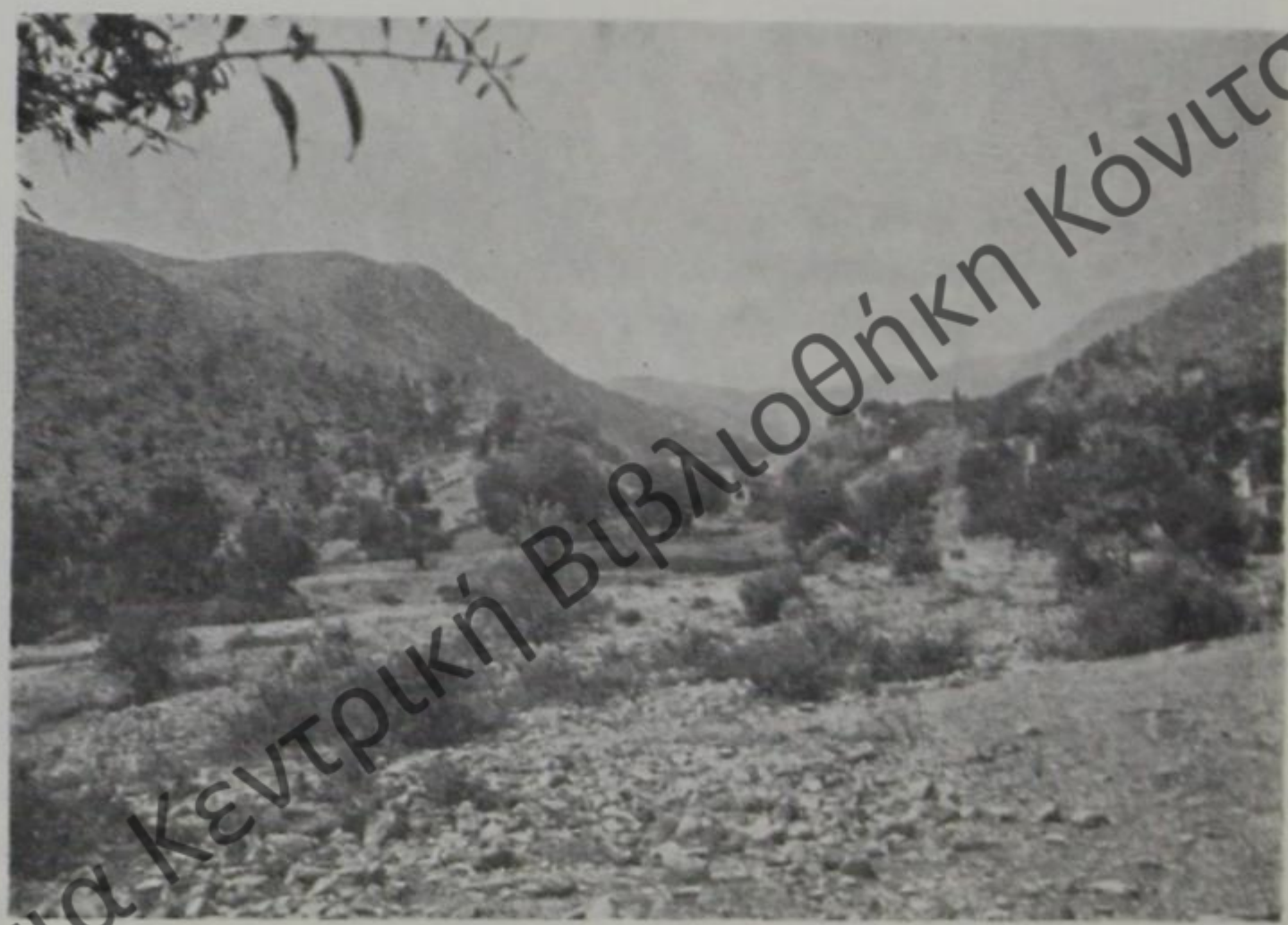

ΣΤΗΝ ΚΟΡΦΗ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ

νὰ πληρώσῃ τὸ Μοναστήρι, ποὺ ἔχει πολλὰ ἐσοδήματα, καὶ νὰ βρῆτε δάσκαλο τὸ γληγορώτερο, γιατὶ τὴν ἄλλην φορά, ποὺ θὰ ξανάρθω στὸ χωριό σας, ἂν δὲ βρῶ δάσκαλο, θάχετε τὴν κατάρα μου».

Ὅλοι οἱ συγκεντρωμένοι εἰς τὴν «Ράχην» ἤκουσαν τὰ λόγια τοῦ Ἁγίου μὲ προσοχὴν καὶ κατάνυξιν. Οἱ πατέρες ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ ἐκτελέσουν ἀμέσως τὴν σύστασιν τοῦ Ἁγίου, οἱ ἄνδρες ἀπεφάσισαν νὰ στείλουν τὰ παιδιὰ εἰς τὸ σχολεῖον νὰ μάθουν γράμματα καὶ ἐφρόντισαν τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ἔλεγον οἱ παλαιότεροι εἰς τὴν Δουβιανὴν πρὸ τριάκοντα ἀκόμη ἐτῶν, νὰ κάμουν πρόχειρον σχολεῖον ἕνα ἀπὸ τὰ κελλιὰ τοῦ Μονα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

στηρίου, τὸ πρῶτον ἀπέναντι ἀπὸ τὴν «στέρα», τὸ ὁποῖον ἐστάθη πολὺ τυχηρόν, διότι, εἰς τὰ χρόνια ποὺ ἐπηκολούθησαν, τὸ κελλὶ αὐτὸ θὰ ἀνακαινισθῇ καὶ θὰ γίνῃ ἕνας μεγάλος ὀντάς, ὅπου συνεκεντρώνετο ἡ πλουσία παραγωγὴ τοῦ Μοναστηρίου. Καὶ ἐσώζετο τὸ κελλὶ αὐτὸ μέχρι τοῦ 1966, ὁπότε οἱ ἀντίχριστοι τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, οἱ ἄθεοι τοῦ Ἐμβὲρ Χότζα τὸ κατεκρήμνισαν, διὰ νὰ λησμονηθῇ τὸ ἔνδοξον παρελθὸν τῆς ἑλληνίδος Δουβιανῆς.

Καὶ ὅπως ἀνέφερε παλαιὸν κατάστιχον τοῦ Μοναστηρίου, τὸ ὁποῖον ἐσώζετο εἰς αὐτὸ μέχρι τοῦ 1933, ἀκέφαλον χειρόγραφον, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ πατέρες τοῦ Μοναστηρίου κατέγραφον τὰς προσφορὰς καὶ τὰ τάματα τῶν πιστῶν ἀπὸ τοῦ 1650 καὶ μετὰ ταῦτα, ὑπῆρχον τότε εἰς τὴν Δουβιανὴν σαράντα περίπου οἰκογένειαι. Ὅλαι αὐταὶ αἱ οἰκογένειαι ἔτρεξαν εἰς τὴν «Ράχη», διὰ νὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν τοῦ Ἁγίου. Καὶ ἠκούοντο εἰς τὴν «Ράχην» ἀσφαλῶς καὶ γυναικεῖα ὀνόματα, λησμονημένα σήμερον, ἀλλὰ ἀναγραφόμενα εἰς τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφον, ὡς Χρυσίδω, Διώχνω, Πάσιω, Χάϊδω, Θωμαΐς, Τσεβή, Δάφνω, Νεράντζω, Σταμάτω, Χιένα, Λυκούδα, Καγιάννω, Κυράννα, Κυράτζω, Ἀγάθω, Βενέτω, Ἀφήνω, Ἄσπρη καὶ ἄλλα. Ἀλλὰ καὶ ἀνδρικά, ὡς Βράνος, Γαητάνης, Γιωβάννης, Γκίνος, Κουρτέσης, Λιάσκος, Μανοῦσος, Μέξης, Μίσιος, Νίκας, Ντόντος, Λιάννος, Πρόκος, Ράκος, Χαρίσης, Χαρίτος, Τζέλιος, Πάσιος, Κέντρος, Μπέκας, μερικὰ τῶν ὁποίων διεσώθησαν εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους ὡς οἰκογενειακὰ ἐπώνυμα, ὡς τῶν Νικάτων, Κεντρατῶν, Λιανίδηδων.

Ὁ Ἅγιος ηὐχαριστήθη ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὴν προσοχήν, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξε τὸ χωρίον διὰ τὴν διδασκαλίαν του. Ὕψωσε κατόπιν τὴν δεξιάν του καὶ ἀφοῦ ηὐλόγησε ὅλους τοὺς παρευρισκομένους, εὐχήθη ἡ Δουβιανὴ νὰ αὐξηθῇ γρήγορα καὶ νὰ προοδεύσῃ. Μετὰ ταῦτα, κατὰ τὴν συνήθειάν του, προέβη εἰς προφητείας περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ τόπου καὶ τῶν χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς αὐτόν. Καὶ εἶχε πράγματι ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς τὸ χάρισμα τῆς προφητείας. Περὶ τούτου γράφει σχετικῶς ὁ βιογράφος του Αὐγουστῖνος Καντιώτης: «Τὸ καθαρὸν τῆς διανοίας του ὄμμα ἔβλεπε τὸ ἀπώτερον μέλλον ὡς παρὸν καὶ προέλεγε γεγονότα, ἐκ τῶν ὁποίων, ἄλλα μὲν μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν καὶ δεκαετηρίδων πολλῶν συνέβησαν, ἄλλα δὲ δὲν ἐξεπληρώθησαν ἀκόμη καὶ ἀναμένουν τὴν ἐκπλήρωσίν των εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον. Ἡ προφητική του δύναμις, διὰ τῆς ὁποίας διέκρινε τὰ ἄγνωστα, ἐβύθιζε τὸ βλέμμα εἰς τὸ ψυχικὸν βάθος τῶν συνομιλητῶν του καὶ προέβλεπε τὰ γεγονότα, προεκάλει τὸν θαυμασμὸν καὶ αὐτῶν τῶν ἀπίστων»[1].

---

1. Αὐγουστίνου Ν. Καντιώτου, Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, Ἀθῆναι, 1959, σελ. 322.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

Εἰς τὴν Δουβιανὴν ἐδίδαξεν ὁ Ἅγιος τὸν Ἰούνιον τοῦ 1777. Εἰς ἐνθύμησιν γραμμένην εἰς παράφυλλον Τριωδίου τοῦ Μοναστηρίου Δουβιανῆς ἐδιαβάσαμεν εἰς τὸ παρελθὸν τὰ ἑξῆς σχετικῶς μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίου εἰς τὴν Δουβιανὴν καὶ τὸν θάνατόν του ἀκολούθως εἰς τὸ Καλικόνδεσι τοῦ Βερατίου: «Ἔτος 1777, Ἰουνίου 28, κάνω θύμηση πῶς γράφω καὶ μαρτυρῶ ἐγὼ ὁ Παπαθανάσης ἀπὸ χωρίον Δοβιανὴ τὸν κερὸ ποῦ πέρασε ὁ καλόγερος Κοσμᾶς καὶ δίδαξε στὸ χωριὸ καὶ μαζώθηκε ὅλο τὸ χωριὸ καὶ ἄκουσε τὴ διδαχή του, ἦταν κι οἱ πατέρες τοῦ Μοναστηρίου Δοβιανῆς καὶ τὸν ἄκουσαν κι αὐτοὶ τὸν Κοσμᾶ καὶ τὰ λόγια του». Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Παπαθανάσης ἀπὸ τὴν Δουβιανήν, τρία ἔτη βραδύτερον σημειώνει εἰς τὸ στάχωμα τοῦ ἰδίου Τριωδίου τὴν ἑξῆς ἐνθύμησιν, ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τὸν θάνατον καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ: «ἔτος 1780, κάνω θύμηση πῶς γράφω καὶ μαρτυρῶ ὁ Παπαθανάσης ἀπὸ χορίον Δοβιανὴ τὸν καιρὸ ποῦ ἔπνιξε ὁ Κουρτ πασᾶς τὸν Κοσμᾶ».

Ἀπὸ τὴν Δουβιανὴν ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ἐπροχώρησε διὰ τὸ Ἀργυρόκαστρον. Εἰς τὴν Δερβιτσάνην ἐστάθη διὰ νὰ κάμῃ τὴν τελευταίαν του διδαχήν, προτοῦ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Δρόπολιν, ὅπου ἔμεινε πολὺ εὐχαριστημένος, διότι ἤκουε νὰ ὁμιλοῦν μόνον τὴν ἑλληνικὴν καὶ νὰ εἶναι πιστοὶ χριστιανοί. Εἰς τὴν Δερβιτσάνην συνέρρευσε τότε πλῆθος καὶ ἀπὸ τὰ γειτονικὰ χωρία, τὴν Βάνισταν, τὸ Χάσκοβον, τὴν Γορατζήν. Ἀλλὰ καὶ Τοῦρκοι, μπέηδες καὶ ἀγάδες τοῦ κάμπου τῆς Δροπόλεως ἦλθαν εἰς τὴν Δερβιτσάνην, εἰς τὴν Ἁγίαν Παρασκευήν, διὰ νὰ ἀκούσουν τὴν διδαχήν του. Κάποιος ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀκροατάς του εἰρωνεύθη τὴν διδαχήν του καὶ ὁ Ἅγιος θυμωμένος τοῦ εἶπε: «πήγαινε καὶ στὸ δρόμο θ' ἀνταμειφθῇς». Ἡ προφητικὴ ὅμως δύναμις τοῦ Κοσμᾶ ἐπηλήθευσεν ἀμέσως, διότι, μόλις ὁ Τοῦρκος, ὁ ὁποῖος τὸν εἶχε εἰρωνευθῆ ἀνεχώρησεν, εἰς τὸν δρόμον τὸν ἐτραυμάτισεν ἄλλος τοῦρκος ἐχθρός του[1].

Τὸ γεγονὸς τοῦτο κατέπληξε τοὺς πάντας, ἰδίως τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι ἤρχισαν νὰ μαγεύωνται ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου καὶ τὸ προφητικόν του χάρισμα. Ὅλοι ἤκουον τὸν Ἅγιον εἰς τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν τῆς Δερβιτσάνης μὲ κατάνυξιν. Ὅλως τυχαίως ὅμως ὁ Ἅγιος ἐπληροφορήθη, κατὰ τὴν διδαχὴν αὐτὴν εἰς τὴν Δερβιτσάνην, ὅτι οἱ Τοῦρκοι τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ τοῦ Λυμποχόβου εἶχον ἐπιβάλει φοβερὸν φόρον εἰς τὰς γυναῖκας τῆς Δροπόλεως, αἱ ὁποῖαι διεκρίνοντο διὰ τὴν καθαρότητα καὶ τὴν ὑγείαν των, ὑποχρεώνοντες αὐτὰς νὰ θηλάζουν τὰ τουρκόπουλα, καὶ μάλιστα τὰ τέκνα τῶν ἀσθενῶν μητέρων, γνωστοῦ ὄντος ἄλλωστε, ὅτι αἱ Τουρκάλες τοῦ Κάστρου καὶ τοῦ Λυμποχόβου ἦσαν

---

1. Φ. Μιχαλοπούλου, Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, Ἀθῆναι, 1940, σελ. 82.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

φιλάσθενοι καὶ καχεκτικαί, λόγῳ τῆς διαρκοῦς παραμονῆς εἰς τὸ χαρέμι καὶ τὴν ἀποφυγὴν πάσης ἐργασίας. Ὁ Ἅγιος ἀνησύχησε σφόδρα διὰ τὸ φοβερὸν καὶ πρωτάκουστον τοῦτο δρᾶμα τῶν Ἑλληνίδων τῆς Δροπόλεως, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ δειλιάσῃ ποσῶς, ἔστρεψε τὸν λόγον, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διδαχῆς, πρὸς τοὺς παρισταμένους ἀγάδες τοῦ Κάστρου καὶ συνέστησεν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ μολύνουν τὴν φυλήν των μὲ τὸ γάλα τῶν ἀπίστων γυναικῶν τῆς Δροπόλεως, εἰς δὲ τὰς Ἑλληνίδας τῆς Δροπόλεως ἐπέβαλε νὰ παύσουν νὰ θηλάζουν τὰ Τουρκόπουλα τοῦ Κάστρου, διότι τοῦτο ἀπήτει ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, ἄλλως θὰ ἔχουν τὴν κατάραν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν πεντακόσιαι Ἑλληνίδες τῆς Δροπόλεως, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκοντο εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον διὰ τὸν φόρον τοῦτον τοῦ αἵματος, ἐπέστρεψαν περιχαρεῖς εἰς τὰς οἰκίας των[1].

Μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων αἱ προφητεῖται τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ διετηροῦντο ζωηραὶ εἰς τὴν Δουβιανὴν καὶ ὅλην τὴν Δρόπολιν καὶ ἔτρεφον τοὺς κατοίκους μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ λυτρωμοῦ. Ἀπὸ τὰς σωζομένας εἰς τὸ στόμα τῶν παλαιοτέρων κατοίκων τῆς Δουβιανῆς καὶ τῶν γειτονικῶν χωρίων προφητείας τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ κατέγραψα τὰς ἑξῆς, ἀλλ' ἀσφαλῶς θὰ ἦσαν καὶ ἄλλαι αἱ ὁποῖαι δὲν ἀπεθησαυρίσθησαν, δεδομένου, ὅτι ἡ ἀνάμνησις τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ ἐπέζη ζωηρὰ εἰς τὴν Δρόπολιν, ὅσον εἰς οὐδεμίαν ἄλλην Ἠπειρωτικὴν ἐπαρχίαν:

1. Ὅταν θὰ δῆτε τὸ χιλιάρμενο στὴν Ἀβλῶνα, τότε θάρθῃ.
2. Στοῦ Μπεκερμὲ τὸ Χάνι θὰ χυθῇ πολὺ αἷμα, κι' ἕνα μουλάρι θὰ πνιγῇ στὸ αἷμα.
3. Ὅσα χωριὰ εἶναι κοντὰ στὸ δρόμο, πολλὰ θὰ τραβήξουν.
4. Ἡ Δρόπολη θὰ πάθῃ, γιατὶ ὁ τόπος εἶναι γυμνός.
5. Ἡ Δερόπολη θὰ γιομίσῃ ἀσκέρια.
6. Κάποτε θὰ σωθῇ ἡ σοδειὰ τῆς Δερόπολης καὶ ὁ κόσμος θὰ πεινάσῃ.
7. Θάρθῃ ἕνα ψεύτικο ρωμαΐικο, νὰ μὴ τὸ πιστέψετε καὶ χαρῆτε, γιατὶ πάλι θὰ φύγῃ.
8. Ἡ λευτεριά σας θάρθῃ ἀπὸ Κάτω.
9. Λάκκοι καὶ σκέμπια στὴ Δερόπολη θἆναι γιομάτα κόσμο.
10. Εἰς τὰ χωριὰ Πέπελη, Μπουλιαράταις καὶ Βωδίνου ἄδικα θὰ φοβᾶστε, δὲ θὰ πάθετε τίποτε.
11. Τὰ πλάγια τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Δούβιανης πολλὲς ψυχὲς θὰ σώσουν.
12. Τόση φτώχεια θάρθῃ, ποὺ οἱ ἄνθρωποι θὰ ζώνωνται μὲ κλημματσίδες.
13. Οἱ πλούσιοι θάρθ' ἕνας καιρός, ποὺ θὰ φτωχύνουν καὶ θὰ πεθαίνουνε στοὺς δρόμους.

---

1 Ζ. Μολοσσοῦ, Ὁ Βίος τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, (χειρόγραφον), 1880.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοντόσας

14. Θάρθ' ἕνας καιρός, ποὺ πολλοὶ θὰ πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πεῖνα.
15. Μιὰ φούχτα μάλαμα, μιὰ χούφτα ἀλεύρι.
16. Θὲ νάρθ' ἕνας καιρὸς ποὺ θὰ σᾶς κυβερνοῦν τ' ἄλαλα καὶ τὰ μπάλαλα.
17. Ἐσεῖς ἐδῶ στὴ Δερόπολη νὰ ἀγαπᾶτε τὰ ὀπωρικά.
18. Θὲ νάρθ' ἕνας καιρός, ποὺ οἱ ἀντίχριστοι θὰ χαλοῦνε τὶς ἐκκλησιές, νὰ μὴ σκιαχτῆτε.
19. Τὰ λιθάρια τῆς Δούβιανης κάποτε θὰ μαυρίσουν ἀπὸ ἀσκέρι.
20. Κάποτε ὁ τόπος θὰ δεθῇ μ' ἕνα τέλι, τότε πολλὰ καλὰ θὰ δῆτε, μὰ πλειότερα κακά.
21. Θάρθῃ ἕνας καιρός, ποῦ οἱ γυναῖκες τῆς Δούβιανης θάχουνε πολλὰ μπιχλιμπίδια.
22. Στὰ τσιαΐρια τοῦ κάμπου τῆς Δερόπολης κάποτε θὰ δεθοῦν σαράντα ἄλογα σ' ἕνα παλούκι.
23. Ἐσεῖς χωριὰ τοῦ κάμπου θἄρθ' ἕνας καιρός, ποῦ θὰ μαλώνετε συνατοί σας καὶ θὰ δέρεστε μὲ τὶς φορτοτῆρες, νὰ μονιάστε τότε καὶ θὰ δῆτε καλό.
23. Στὴ Γκρίκα τοῦ Λυμπόχοβου πολλὰ ἀσκέρια κάποτε θὰ πολεμήσουν.
25. Στὸ Μπογάζι τῆς Γράψης θὰ κριθῇ ἡ τύχη σας.
26. Ψεύτικα θάν' τὰ σύνορα στοῦ Μπεκερμὲ τὸ Χάνι, μὴ σκιαχτῆτε.
27. Ὅποιος θὰ ζήσῃ, σὰν ἔρθῃ γιὰ πάντα τὸ μελούμενο, θὰ τρώῃ μὲ χρυσὸ χουλιάρι.
28. Θὲ νάρθ' ἕνας καιρός, ποὺ οἱ ἀντίχριστοι θὰ πέρνουν μὲ τὸ καλὸ τὶς κοπέλλες σας, μὴ σκιαχτῆτε, αὐτὸ θἆναι καὶ τὸ τέλος τους.
29. Ἀρραβωνιάσματα, χαλάσματα 'πὸ τοὺς ἀντίχριστους.
30. Θὲ νάρθ' ἕνας καιρός, ποῦ παπάδες δὲ θάχετε καὶ θὰ σᾶς θάβουν δίχως παπᾶ καὶ ψάλτη. Μὴ σκιάζεστε. Αὐτὸ θἆναι καὶ τὸ τέλος τους.
31. Σέλη μεγάλη κάποτε θὰ πέση στὸν κάμπο καὶ θὰ ἰσιώση ὅλα τὰ χωράφια. Τότε ὁ κόσμος θὰ πεινάση καὶ πολλοὶ θαλὰ πεθάνουνε.
32. Στὰ τσιαΐρια τοῦ κάμπου τῆς Δερόπολης, ἀπὸ Μπουλιαράταις ὡς τὴν τὴν Κολοριτσή, θὰ βοσκήσουν κάποτε ξένα κοπάδια ἀμέτρητα.
33. Κάποτε θάρθ' ἕνας καιρός, ποῦ ὁ ἀντίχριστος θὰ πετάξη στὸ δρόμο τ' ἅγια λείψανα. Μὴ σκιαχτῆτε τότες, αὐτὸ θἆναι καὶ τὸ τέλος τους.
34. Γιὰ μιὰ νύχτα θὰ σᾶς προφτάκουν. Θὰ γλυτώσετε ἀπὸ τὸ χαλασμό.
35. Ἡ Δερόπολη κάποτε θὰ χωριστῇ στὴ μέση, μὴ σκιαχτῆτε, μονάχα γιὰ λίγο.
36. Ἐσεῖς χωριὸ Δούβιανη κάποτε πολὺ θὰ προκόψετε.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Η ΔΟΥΒΙΑΝΗ ΑΠΟ ΤΟΥ 1821 - 1913

Ἡ Δουβιανή, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα χωρία τῆς Δροπόλεως, κατὰ τοὺς μακροὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας (1431 — 1913) ὑπέστη πολλὰ δεινὰ καὶ ὑπεβλήθη εἰς φοβεροὺς καὶ καταθλιπτικοὺς φόρους, κατώρθωσεν ὅμως, παρὰ τὴν φορολογικὴν ἐπιβάρυνσιν νὰ παραμείνῃ χωρίον ἐλεύθερον καὶ νὰ μὴ ζητήσῃ τὴν προστασίαν ἰσχυρῶν ἀγάδων καὶ μπέηδων. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἐκινδύνευσε καὶ ἡ Δουβιανὴ νὰ γίνῃ τσιφλίκι του, ὅπως ἔγιναν τὰ χωρία τῆς Δροπόλεως, ἡ Μπόδριστα, ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ἡ Κοσοβίτσα, ὁ Λόγγος, τὸ Σελιό, ἡ Λουβῖνα, ἡ Γοραντζὴ (τῆς Ἀπάνω Δροπόλεως), ἡ Πέπελη, τὸ Κουρά, ἡ Κατούνα, ἡ Κακαβιά, ἡ Σωτεῖρα, οἱ Γεωργουτσάταις, οἱ Μπουλιαράταις, ἡ Γράψη, ἡ Φραστανή, ἡ Γορίτσα, ἡ Λιούγκαρη καὶ πλῆθος ἄλλων χωρίων τῆς Λιούντζης, τοῦ Δελβίνου, Τεπελενίου, Πρεμετῆς καὶ πολλῶν ἄλλων περιφερειῶν τῆς ἐπικρατείας του[1]. Ὁ Ἀλῆς, παρὰ τὰς ρητὰς διατάξεις τῆς ἐγγείου νομοθεσίας, διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων μέσων κατώρθωνε νὰ γίνῃ κύριος τῶν διαφόρων χωρίων, ἄλλοτε ἐκβιάζων τοὺς κατοίκους νὰ καταστήσουν αὐτὸν πληρεξούσιόν των καὶ ἄλλοτε νὰ πωλήσουν τὰ χωρία των εἰς αὐτόν[2]. Μεταξὺ τῶν ὀλίγων χωρίων εἰς τὴν Δρόπολιν, τὰ ὁποῖα ἐσώθησαν ἐκ τῶν ὀνύχων τοῦ Ἀλῆ ἦτο ἡ Δουβιανή, τοῦτο δὲ ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Παναγίας, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς κατακτήσεως, ἔχον ἀρκετὰ στρέμματα εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Δροπόλεως, διὰ διαφόρων δικαιολογητικῶν καὶ προσφορῶν πρὸς τὸν Ἀλῆν, κατώρθωσε νὰ ἀποφύγῃ τὴν βουλιμίαν τοῦ τυράννου. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀλῆ καὶ τὴν κατάργησιν τῆς τυραννίας του πολλὰ κτήματα καὶ χωρία ἀνήκοντα εἰς αὐτὸν περιῆλθον εἰς συγγενεῖς του ἢ ἄλλους Τούρκους καὶ Ἀλβανοὺς ἀγάδες καὶ μπέηδες, οἱ ὁποῖοι διὰ διαφόρων ψευδῶν τίτλων διεξεδίκουν τὴν κυριαρχίαν των ἐπὶ τῶν χωρίων, ἐπιβάλλοντες νέους φόρους εἰς τοὺς ἀτυχεῖς κατοίκους των, μέχρις ὅ-

---

1. Σπ. Ἀραβαντινοῦ, ἱστορία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐν Ἀθήναις, 1895, σελ. 603—604.

2. Μενδελσῶνος Βαρτόλδου, ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, μετ, Α. Βλάχου, Ἀθῆναι, 1870, Α΄ σελ. 112, Γ. Παχύ, τὸ ἐν Ἠπείρῳ ἀγροτικὸν ζήτημα, ἐν Ἀθήναις, 1882, Γ. Σακκᾶ, Κεράσοβον Κονίτσης, Ἰωάννινα 1916, Ν. Π. Ἐλευθεριάδου, τὰ δίκαια τῆς Πολιτείας ἐπὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἠπείρῳ γαιῶν, ἐν Ἀθήναις, 1916, Ν. Πατσέλη, ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ καὶ ὁ πλοῦτος Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, Ἀθῆναι, 1936. Τοῦ αὐτοῦ: Ἠπειρωτικαὶ Μελέται Β΄ (1968) (ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ 16—17 τ. Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας) σελ. 75—76.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντας

του τὸ 1846, τὸ τουρκικὸν δημόσιον καθιέρωσε τὸ σύστημα φόρου τῆς δεκάτης, τὸ ὁποῖον ἴσχυσεν εἰς τὴν Ἤπειρον μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, τὸ 1913, εἰς δὲ τὴν Ἀλβανίαν ἡ ὁποία ἀντικατέστησε τὴν παλαιὰν Τουρκίαν, ἴσχυσε μέχρι τοῦ 1942. Ἡ Τουρκικὴ διοίκησις, διὰ νὰ βελτιώσῃ τὴν θέσιν τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων της, κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐδημοσίευσε τὸ 1858 τὸν περὶ γαιῶν ὀθωμανικὸν νόμον, διὰ τοῦ ὁποίου παρείχοντο διατάξεις ρητῶς ἐξασφαλίζουσαι τὰ δικαιώματα τῶν ἀγροτῶν ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας των. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐξουσιάζῃ δημοσίαν γῆν ἄνευ τίτλου ταπίου, ἐκδιδομένου ὑπὸ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Κτηματολογίου. Τὰ ἐλεύθερα χωρία, ἔχοντα τίτλους ἰδιοκτησίας πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περὶ γαιῶν νόμου ἔσπευσαν, μετὰ τὴν δημοσίευσιν τούτου, νὰ κατοχυρώσουν τὴν ἰδιοκτησίαν των διὰ νέων ταπίων. Πρώτη δὲ ἔσπευσεν ἡ Δουβιανὴ τὸ 1860 διὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκπροσώπων της νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἰδιοκτησίαν της διὰ τῶν ταπίων, τὰ ὁποῖα ὥριζον τὰ σύνορα τοῦ χωρίου καὶ τὴν εἰς αὐτὸ ἀνήκουσαν ἔκτασιν γῆς[1].

---

1. Ν. Π. Ἐλευθεριάδου, ἔνθ. ἀν. σελ. 10 — 11, Μ. Χρυσοχόου, Ἠπειρωτικὰ ἐν Ἀθήναις (ἄ. χρον.), σελ. 9. Πρβ. ὡσαύτως τοῦ αὐτοῦ — Ζητήματα Ὀθωμανικῆς Νομοθεσίας ἐν ταῖς νέαις χώραις. Διένεξις Κοινοτήτων, Κεφαλοχώρια καὶ τσιφλικοχώρια κλπ. Σουλτανικὰ κτήματα ἐν Ἠπείρῳ, αἱ κοινόχρηστοι γαῖαι, πειοδ. Δικαστική, τεῦχ. 27—32, 1939.

Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὰ διάφορα ταπία πολλάκις τὰ σύνορα καὶ ἡ ἔκτασις τῆς γῆς δὲν ἀνεγράφοντο λεπτομερῶς καὶ ἀκριβῶς, πολλαὶ ἀμφισβητήσεις ἔγιναν ὑπὸ τούρκων τσιφλικούχων καὶ ἄλλων δικαιούχων. Σκληροὶ δὲ ἦσαν οἱ δικαστικοὶ ἀγῶνες μεταξὺ Δουβιανιτῶν καὶ Χασκοβιτῶν διὰ τὰ σύνορα τῶν δύο χωρίων κατὰ τὸ 1935. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀναφέρει σχετικῶς ὁ Ἐλευθεριάδης: «ἐν ἑκάστῳ ταπίῳ ἀναφέρονται καὶ τὰ σύνορα τῆς ἐξουσιαζομένης γῆς καὶ ἡ ἔκτασις αὐτῆς εἰς στρέμματα ἢ τετρ. πήχεις. Ἐκεῖνο δ' ὅπερ συνήθως συμβαίνει εἶναι ὅτι λόγῳ ἀμελείας τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὑπαλλήλων τοῦ Κτηματολογίου ἢ συνενοχῆς αὐτῶν μετ' ἰδιώτου, τὰ σύνορα τῶν κτημάτων τίθενται κατὰ τρόπον λίαν συνοπτικὸν καὶ ἀκαθόριστον, ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν περιγραφὴν τῆς ἐκτάσεως τοῦ κτήματος, ἡ ἔκτασις παρίσταται ἐν τοῖς ταπίοις ὡς ἐλαχίστη, μὴ ἀνταποκρινομένη ποσῶς εἰς τὴν πραγματικὴν ἔκτασιν τοῦ κτήματος. Οὕτω π.χ. τσιφλίκιον ἐκτάσεως δέκα χιλιάδων στρεμμάτων δυνατὸν νὰ παρίσταται ἐν τῷ ταπίῳ ὡς ἀποτελούμενον μόνον ἐκ χιλίων στρεμμάτων. Ἡ φροντὶς παντὸς ἰδιοκτήτου ἐν Τουρκίᾳ, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἰσχυόντων Τούρκων τσιφλικούχων ἦτο ἵνα ἐν μὲν τοῖς ταπίοις τίθενται ὅρια γενικὰ καὶ ἀπροσδιόριστα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπεκτίνωσι τὰ τσιφλίκιά των, ἐφ' ὅσον δύνανται πρὸς ζημίαν πάντοτε τοῦ Δημοσίου, καὶ συγχρόνως νὰ παρουσιάζωσιν ἐπισήμως τὰ τσιφλίκιά των ὡς συγκείμενα ἐφ' ὅσον τὸ δυνατὸν ἐξ ὀλιγωτέρων στρεμμάτων, ἵνα ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν, ἤτ οι τῶν ἀναφερομένων καὶ δεδηλωμένων στρεμμάτων καταβάλλωσι τὸν κτηματικὸν φόρον (βεγκῆ), ζημιοῦντες οὕτω καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον τὸ Δημόσιον». (Ν. Π. Ἐλευθεριάδου, Τὰ Δίκαια τῆς Πολιτείας ἐπὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἠπείρῳ γαιῶν, ἐν Ἀθήναις, 1915, σελ. 11).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντος

Μέχρι τοῦ 1821, ὁπότε ἤρχισεν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, τὸ μόνον ἀξιόλογον γεγονός, τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς τὴν Δρόπολιν καὶ τὴν Δουβιανὴν ἰδιαιτέρως, εἶναι ὁ λοιμὸς τοῦ 1814. Κατὰ τὸν φοβερὸν αὐτὸν λοιμὸν πολλὰ θανατικὰ κρούσματα συνέβησαν εἰς τὴν Δουβιανὴν καὶ διελύθησαν οἰκο-

Ο ΒΑΣΟΣ ΝΤΟΝΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΦΗΜΙΑ (1930)

γένειαι. Ἐνθύμησις γραμμένη ἐπὶ τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Μοναστηρίου Δουβιανῆς ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου τοῦ Μοναστηρίου Παπαγιάννη ἐκ Δουβιανῆς, ἀναφέρει: «ἔτος 1814, Αὔγουστος μήνας 25, κάνω θύμηση γὼ ὁ Γούμενος τοῦ μοναστηρίου δόβιανης ἀπὸ χωρίον δόβιανη, πῶς γράφω καὶ μαρτυρῶ τὸν κερὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ιωαννίνων

τοῦτο πόπεσε στὸ χωριὸ κὲ σ' ὅλη τὴ Δερόπολη θανατικὸ κι ἀπεθάναν πολλοὶ κι ἔκλεισαν ὀτζάκια σὲ δόβιανη καὶ σοφράτικα κι ἔφυγ' ὅλο τὸ χωριὸ στὰ βουνὰ τοῦ μοναστηρίου γιὰ γλυτωμό, ρήμαξ' ὁ τόπος, ὁ θεὸς νὰ γλυτώση τοὺς χριστιανούς».

Ὁ καταστρεπτικὸς οὗτος λοιμός, τὸν ὁποῖον μνημονεύει εἰς τὸ κατάστιχον τοῦ Μοναστηρίου ὁ Παπαγιάννης, δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὸν λοιμόν, τὸν ὁποῖον περιγράφει ὁ Pouqueville δι' ἁδρῶν γραμμῶν καὶ τὸν ὁποῖον παραθέτομεν ἐν μεταφράσει: «... ὁ θάνατος ἔχει ἐνσκήψει μὲ ταχὺ βῆμα ἐπὶ τῶν εὐημερούντων χωρίων. Διέσχισα ταῦτα ὁ ἴδιος καθ' ἣν στιγμὴν ὁ κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1814 ἐκδηλωθεὶς λοιμός, συνέχιζε τὸ καταστρεπτικόν του ἔργον. Οἱ δρόμοι ἦσαν πλήρεις πτωμάτων, αἱ πηγαὶ ὑπὸ ψασμάτων ἀσθμαινόντων καὶ ζητούντων νὰ κατασβέσωσι τὴν ἀφόρητον δίψαν, ὑπὸ τῆς ὁποίας κατετρύχοντο· ἐν γένει ἡ χώρα παρουσιάζει τὴν ὄψιν τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς ἐρημώσεως. Κραυγαὶ διαπεραστικαὶ ἐξήρχοντο διὰ μέσου τῶν χωρίων, προμηνύουσαι ἄλλωστε τῶν πλέον φρικτῶν συμφορῶν, διότι μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς θεομηνίας, τὸ Ἀργυρόκαστρον ἀπώλεσε τὰ δύο τρίτα τοῦ πληθυσμοῦ του, τὸ Λυμπόχοβον ἠρημώθη τελείως καὶ τὰ ἐν μέσῳ τῶν ἀγρῶν τῶν διαφόρων χωρίων ἐναπομείναντα ἄταφα πτώματα, μετέφερον τὴν πανώλη μέχρι τῶν κατασκηνώσεων τῶν νομάδων. Αἱ ὀρδαὶ τέλος τῶν ἀλβανῶν στρατιωτῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπέστρεφον ἐκ τοῦ Δουνάβεως, εὑροῦσαι ἐρήμους τὰς οἰκίας τοῦ Λυμποχόβου, ἐπεδόθησαν εἰς λαφυραγωγίαν αὐτῶν, μετὰ τῶν λαφύρων των δὲ μετέφερον τὴν μολυσματικὴν νόσον εἰς τὴν Θεσπρωτίαν, ὁ πληθυσμὸς τῆς ὁποίας ἀπεδεκατίσθη»[1].

Παρὰ τὴν φοβερὰν ὅμως τυραννίαν τῶν τουρκαλβανῶν τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ τοῦ Λυμποχόβου, παρὰ τὴν οἰκονομικὴν ἐξαθλίωσιν καὶ δυστυχίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο ὁ ἑλληνισμὸς τῆς Δροπόλεως κατὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ ΙΘ' αἰ. εἶναι γεγονὸς ἱστορικῶς βεβαιωμένον, ὅτι εἰς τὴν Μεγάλην Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 τὸ Ἀργυρόκαστρον, ἡ Δρόπολις, ἡ Λιούντζη, ἡ Ρίζα, ἡ Πρεμετή, ἡ Κορυτσά, ἡ Μοσχόπολις καὶ πρὸ πάντων ἡ ἡρωϊκὴ Χειμάρρα συμμετέσχον εἰς αὐτὴν διὰ γενναίων καὶ τολμηρῶν μαχητῶν, οἱ ὁποῖοι ἀψηφοῦντες πάντα κίνδυνον καὶ μόχθον, κατῆλθον ἐκ τῶν ὀρέων των καὶ διὰ μέσου πολλῶν καὶ μεγάλων δυσχερειῶν ἔφθασαν εἰς τὴν μαχομένην Ἑλλάδα, εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ τὴν Εὔβοιαν, ὅπου ὁ Μητροπολίτης Εὐρίπου Γρηγόριος ὁ Ἀργυροκαστρίτης εἶχεν ὑψώσει τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, τὴν Κόρινθον καὶ τὰ Δερβενοχώρια, τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς ἄλλα πεδία τῶν μαχῶν.

Μὲ πόσην δὲ λαχτάραν ἔφθαναν εἰς τὴν Δρόπολιν εἰδήσεις περὶ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν τούρκων κατὰ τὸ 1821, φαίνεται καλύτερον ἀπὸ ἐνθύμησιν γραμμένην ἐπὶ Τριῳδίου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Φρα-

1. Puqueville, Voyage de la Grèce, t· II, Paris, 1826, σελ. 20.

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κοντοσας

στανῆς, ὅπου ἀνώνυμος μοναχὸς εἶχε σημειώσει: «ἔτους 1821, μάθαμε μέσα γένηκε κακό, κάψανε πολλὰ χωριά, ὁ Θεὸς νὰ σώση τοὺς χριστιανούς».

Ἡ πεδιὰς τῆς Δροπόλεως, ὅπως καὶ τὰ χωρία τῆς Δροπόλεως ἔπαθαν μεγάλας καταστροφάς, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Μεγάλης Ἐπαναστάσεως ἀπὸ τὰ διερχόμενα τουρκαλβανικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἀλβανῶν πασάδων τοῦ σουλτάνου κατήρχοντο εἰς τὴν ἐπαναστατημένην Ἑλλάδα, διὰ νὰ καταπνίξουν τὴν ἐξέγερσιν. Τὰ ἄλογα τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ οἱ ἄτακτοι ἐρήμαξαν κυριολεκτικῶς τὸν τόπον, ἐποδοπάτησαν τ' ἀμπέλια, ἐσάρωσαν τὰ γεννήματα καὶ ἐλεηλάτησαν τὰ χωριά. Ἐνθύμησις γραμμένη ἐπὶ τοῦ καὶ ἀνωτέρω ἀναφερθέντος Τριωδίου τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς, ἀνέφερε τὰ ἑξῆς περὶ τῆς καταστροφῆς, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἡ πεδιὰς τῆς Δροπόλεως καὶ τὰ ἀμπέλια τοῦ Μοναστηρίου ἀπὸ τὰ διερχόμενα τουρκαλβανικὰ στίφη: «ἔτος 1822· κάνω θύμησι ἐγὼ ὁ Παπακώ-

ΣΤΗΝ ΑΠΑΝΩ ΡΟΥΓΑ

στας ἀπὸ χορίον Δοβηανή, πῶς γράφω καὶ μολογῶ τὸν καιρὸ ποῦ χάλασαν τὰ ἀσκέρια τοῦ πασᾶ τ' ἀμπέλια τοῦ κάμπου καὶ τοῦ μοναστήρι Δοβηανῆς, ἔστο γιὰ θύμησι».

Παράδοσις εὐρύτατα διαδεομένη παλαιότερον εἰς ὅλην τὴν Δρόπολιν ἀνέφερεν, ὅτι εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 21 πολλοὶ Δροπολῖται ἀπὸ τὴν Δερβιτσάνην, τὴν Γοραντζήν, τὴν Βάνισταν, τὸ Χάσκοβον, τὴν Δουβιανήν, τοὺς Τεριαχάταις, τὴν Γορίτσαν, τὴν Φραστανήν, τὸ Γράψι, τοὺς Μπουλιαράταις, τὴν Πέπελη, τὸ Σελιὸ καὶ τὴν Ἐπισκοπὴν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ καπετὰν Γιαννικώστα ἀπὸ τὴν Γράψη καὶ τοῦ καπετὰν Χαλάστρα ἀπὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

τὸ Σελιό, ἔλαβον μέρος εἰς τὸν μεγάλον ξεσηκωμὸν τοῦ 21. Δυστυχῶς ὅμως, παρ' ὅλας τὰς ἐρεύνας εἰς τὰ 'Αρχεῖα τῶν 'Αγωνιστῶν δὲν κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω τὰ ὀνόματα τῶν ἀγωνιστῶν, ὡς καὶ τὸ ἰδιαίτερον χωρίον, ἐκ τοῦ ὁποίου κατήγοντο, τοῦτο δὲ διότι οἱ περισσότεροι ἀναγράφονται ὡς καταγόμενοι ἐκ τοῦ 'Αργυροκάστρου.

Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΚΑΙ Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ (1939)

Μετὰ τὴν 'Επανάστασιν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως, ἡ Δρόπολις ἐπανεῦρε τὸν ἤρεμον τρόπον τῆς ζωῆς. Οἱ κάτοικοι εἰργάζοντο σκληρῶς τὰ χωράφια τῶν ἀγάδων τοῦ Κάστρου καὶ τοῦ Λυμποχόβου, ὡς καὶ τὰ κτήματα τῶν μοναστηρίων, τὰ ὁποῖα μετὰ πολλῶν κόπων κατώρθωσαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

νὰ διασώσουν οἱ μοναχοὶ ἀπὸ τὰς ἁρπακτικὰς διαθέσεις τῶν ἀδηφάγων τουρκαλβανῶν τοῦ Ἀργυροκάστρου, οἱ ὁποῖοι ἔτρεφον τώρα περισσότερον πάθος ἐναντίον τῶν Δροπολιτῶν διὰ τὴν συμμετοχὴν αὐτῶν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 21.

Διὰ τῆς ἐκδόσεως σχετικῶν τακραρίων κατώρθωσαν οἱ μοναχοὶ τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς νὰ διασώσουν τὰ κτήματα τοῦ Μοναστηρίου εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Δροπόλεως, εἰς τὸν Βοῦρκον καὶ τὰ ἐλαιόδενδρα εἰς τὴν Χειμάραν.

Ἄλλη μεγάλη ζημία εἰς τὰ ἀμπέλια καὶ τοὺς σιτοφόρους ἀγροὺς τῆς Δουβιανῆς καὶ τῶν γειτονικῶν χωρίων συνέβη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Γκιολέκα τὸ 1847. Ὁ Γκιολέκας, κατὰ τὴν ἐξέγερσίν του ἐναντίον τῶν τούρκων, μετὰ τὴν προσωρινὴν ἐπιτυχίαν, τὴν ὁποίαν ἐσημείωσε εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀργυροκάστρου, ἐγκατέστησε τὸ ἀρχηγεῖον του εἰς τὰ Ρεβένια τῆς Καλογοραντζῆς, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ Λιάμπιδες συνεργάται του, γνῶστοι τῆς περιοχῆς, κατώρθωνον νὰ ἐλέγχουν τὴν περιοχὴν καὶ νὰ φθάνουν διὰ τῶν λοφοσειρῶν τοῦ μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς μέχρι τῶν πρόποδων τοῦ χωρίου, κατοπτεύοντες τὰς κινήσεις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε παραταχθῆ εἰς τὸν κάμπον μεταξὺ τοῦ Τεριαχάταις καὶ τοῦ Σωφράτικα. Ὁμάδες τοῦ τουρκικοῦ ἱππικοῦ ἔκαμναν συχνὰς ἐξόδους ἀπὸ τὸν κάμπον τοῦ Σωφράτικα καὶ ἐφόνευον ἀδιακρίτως, ὅποιον συναντοῦσαν, κυρίως ἀόπλους χωρικοὺς ἀπὸ τὴν Δουβιανήν, τὰ Σωφράτικα καὶ τοὺς Τεριαχάταις.

Ὁ Γκιολέκας, βλέπων τὴν ἄδικον σφαγὴν τῶν ἀόπλων χωρικῶν τῆς Δουβιανῆς, τοῦ Σωφράτικα καὶ τῶν ἄλλων χωρίων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐνισχύετο εἰς τρόφιμα, ἀπεφάσισε νὰ σταματήσῃ τὴν ἄδικον ταύτην σφαγὴν τῶν χωρικῶν τῆς Δροπόλεως. Πρὸς τοῦτο διέταξε νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὰ χαντάκια τῆς Δουβιανῆς, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Σωφράτικα, καὶ εἰς τὸν δρόμον κάτω ἀπὸ τὰ χαλίκια τῆς Δουβιανῆς ἐνέδραι, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ προσβάλλουν τοὺς τούρκους ἱππεῖς, ὅταν θὰ ἐξωρμοῦσαν ἀπὸ τὰς πλησίον τοῦ Σωφράτικα βάσεις των. Πράγματι, ὅταν ἤρχισαν καὶ πάλιν τὰς ἐπιθέσεις των οἱ τοῦρκοι διὰ τοῦ ἱππικοῦ των καὶ ὥρμησαν εἰς τὸν κάμπον τῆς Δουβιανῆς, περιέπεσαν εἰς τὰς ἐνέδρας τοῦ Γκιολέκα καὶ ὑπέστησαν μεγάλας ζημίας εἰς ἄνδρας καὶ ζῶα. Πρὸ τῆς καταστάσεως ταύτης, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τουρκικοῦ ἱππικοῦ ἀπεφάσισε νὰ προβῇ εἰς ἐκκαθάρισιν τῶν ἐνεδρῶν τοῦ Γκιολέκα, ἐκδιώκων αὐτὰς ἐκ τῶν χαντακίων τῆς Δουβιανῆς. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκκαθάρισιν ταύτην τὸ τουρκικὸν ἱππικὸν ἠτύχησε καὶ ἔχασεν εἰς τὴν μάχην ἑκατὸν ἄνδρας καὶ ἑξήκοντα ἱππεῖς.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γκιολέκας δι' ἐκλεκτῆς δυνάμεως Λιάμπιδων κατέλαβε, διὰ τοῦ ὑπαρχηγοῦ του Χόντο, τὸ πλησίον τοῦ Σωφράτικα Παλιόκαστρον τῆς Ὠριᾶς, τὸ ὁποῖον καὶ ὠχύρωσε προχείρως, κατακόψας τὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντας

δένδρα τοῦ Ξηροπόταμου καὶ ἀνεγείρας δι' αὐτῶν ἐμπόδιον εἰς τὸ τουρκικὸν ἱππικόν. Ἡ θέσις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, κατόπιν τῆς ἐπιτυχίας ταύτης τοῦ Γκιολέκα εἰς τὸν κάμπον τῆς Δουβιανῆς, ἦτο δύσκολος καὶ τὸ ἠθικόν του εἶχε καταπέσει, διὰ τοῦτο ὁ τοῦρκος πασᾶς ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ ἐπίδειξιν τῶν δυνάμεών του πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ φρονήματος τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ ἐκφοβισμὸν τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Γκιολέκα. Παρατάξας εἰς σχῆμα τριγώνου τὰς δυνάμεις του, ἔκαμε παρελάσεις εἰς τὸν δρόμον μεταξὺ Σωφράτικα καὶ Τεριαχάταις, μὲ τὴν μουσικὴν ἐπὶ κεφαλῆς καὶ γοργὸν βῆμα, ἐλπίζων ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ ἀνεπτέρωνε τὸ καταπεσὸν φρόνημα τοῦ στρατοῦ του. Πράγματι δέ, μετὰ τὴν ἐπίδειξιν ταύτην, ὁ τοῦρκος πασᾶς ἔδωσε τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Γκιολέκα[1]. Ὁ Γκιολέκας, ἀντιληφθεὶς ἐκ τῶν κινήσεων τούτων τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅτι ἐπίκειται γενικὴ ἐπίθεσις κατ' αὐτοῦ, κατέλαβε μετὰ τριακοσίων συμπολεμιστῶν του τὸ δεξιὸν μέρος, ἐνῶ τὸ ἀριστερὸν ἀνέθεσεν εἰς τὸν Τσαπάρην μὲ τοὺς Τσιάμιδες πολεμιστάς. Ἡ μάχη ἦτο σκληρά, διότι καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἐμάχοντο μὲ πρωτοφανὲς πεῖσμα, ὁ Γκιολέκας διὰ νὰ κερδίσῃ τὴν μάχην, ἐκ τῆς ὁποίας πολλὰ ἀνέμενε, καὶ ὁ τοῦρκος πασᾶς διὰ νὰ ἐκκαθαρίσῃ ὁριστικῶς τὴν κατάστασιν. Ἐνθύμησις γραμμένη εἰς τὸ παλαιὸν κατάστιχον τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς, ἀναφέρει σχετικῶς διὰ τὴν μάχην τοῦ Γκιολέκα εἰς τὸ Κάστρο τῆς Ὡριᾶς τοῦ Σωφράτικα: «ἔτους 1847, Μάϊος 20, ὅλη τὴ μέρη γένονταν πόλεμος στὸ κάμπο τοῦ Σωφράτικα καὶ Δουβιανῆς καὶ πολλοὶ σκοτώθηκαν καὶ τοῦρκοι καὶ λιάμπιδες τοῦ Γκιολέκα, ὅλο τὸ χωριὸ ἔφυγε πίσω ἀπὸ τὸ Μοναστήρι ἔμειναν δυὸ μέρες ἄδεια τὰ σπίτια, δὲν πείραξαν κανένα».

Οἱ τοῦρκοι κατὰ τὴν μάχην αὐτήν, ἀφοῦ ἔχασαν πολλοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας, ἀνεδείχθησαν νικηταὶ καὶ διέλυσαν τὰς δυνάμεις τοῦ Γκιολέκα ἀπὸ τὸν κάμπον τῆς Δροπόλεως, χωρὶς νὰ προβοῦν εἰς λεηλασίας τῆς Δουβιανῆς καὶ τοῦ Σωφράτικα, διότι ἐφοβοῦντο νέας ἐνέδρας τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Γκιολέκα. Καὶ ὁ ἴδιος ἀνώνυμος χρονογράφος σημειώνει εἰς τὸ αὐτὸ κατάστιχον τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς: «ἦρθε ἄνθρωπος τοῦ Γκιολέκα στὸ χωριὸ καὶ εἶπε νὰ μὴ σκιαχτῆ κανένας, νὰ γυρίσουν ὅλοι στὰ σπίτια τους, οἱ τοῦρκοι θὰ φύγουν. Καὶ ξαναγύρισε τὸ χωριό».

Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἤρχισε συστηματικὴ ἀποδημία τῶν Δροπολιτῶν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Βλαχίαν, τὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἡ τουρκικὴ διοίκησις Ἀργυροκάστρου καὶ οἱ ἀγάδες δὲν παρεμβάλλουν πλέον ἐμπόδια εἰς τοὺς ἀποδημοῦντας, διότι

---

1. Α. Πετρίδου, ἡ ἐπανάστασις τοῦ Γκιολέκα, ἐφημ. Φωνὴ τῆς Ἠπείρου, Μάρτιος — Ἰούνιος 1897, Μ. Σπυρομίλιου, ἡ ἐπανάστασις τοῦ Γκιολέκα, Ν. Κουβαρᾶς, Γ' (1965), σελ. 171, Ν. Πατσέλη, ἡ ἐπανάστασις τοῦ Γκιολέκα, Ἠπειρωτικαὶ Μελέται, Ἰωάννινα, 1966 (ἀνάτυπον Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας), σελ. 15—24.

Δημοτικη Βιβλιοθηκη Κοντας

ὅλα σχεδὸν τὰ ἐμβάσματα περιήρχοντο εἰς τὰς χεῖράς των καὶ τὴν ἀγορὰν τοῦ Ἀργυροκάστρου. Ἀπὸ ὅλα σχεδὸν τὰ χωρία τῆς Δροπόλεως οἱ νέοι ἀναχωροῦν διὰ τὴν μακρινὴν ξενητειάν, διὰ τὸ «κουρμπέτι». Νέοι ἀπὸ τὴν Δερβιτσάνην ἕως τὴν Σωτείραν καὶ τὸν Λόγγον, ἐγκαταλείπουν τὴν πατρίδα ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας των καὶ ταξιδεύουν εἰς τὰ ξένα καὶ τὰ μακρινά. Οἱ νέοι τῆς Δουβιανῆς ταξιδεύουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεως παρελάμβανον τοὺς νέους ἀγωγιάται ἀπὸ τὴν Δουβιανήν, διότι πολλοὺς ἀγωγιάτας εἶχε ἡ Δουβιανή μέχρι τοῦ 1900, καὶ τοὺς μετέφερον εἰς τὸ Σκάλωμα ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Δελβίνου. Λογγιώτης δάσκαλος, ὁ Κ. Εὐαγγελίδης, ζήσας ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ γεγονότα τῆς ἀποδημίας τῶν χρόνων ἐκείνων, δίδει εἰς τὰς Ἀναμνήσεις του σύντομον, ἀλλὰ χαρακτηριστικὴν εἰκόνα τοῦ ταξιδευμένου Δροπολίτου:

«Πρὸ ἑξηκονταετίας ἐταξιδεύθησαν μερικοὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ βαθμηδὸν μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἅπαντες ἐν γένει οἱ ἄρρενες ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας των, ἀκούοντες μόλις μαθήματα τῆς τετάρτης τάξεως δημοτικοῦ, ἀναχωροῦσι εἰς τὴν Βασιλεύουσαν. Εἰς τοιοῦτον ἑκούσιον μέν, ἀλλὰ πικρὸν ταξίδιον ἀναγκάζονται νὰ ὑποβάλλωνται ἐν γένει οἱ πλεῖστοι τῶν Ἠπειρωτῶν, ὅπως ἀποκτήσωσι καὶ ἐξασφαλίσωσι περιουσίαν τινὰ χρηματικὴν πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν των καὶ τῆς ὑπὸ πολυειδῶν ἀναγκῶν καταπιεζομένης δυστυχοῦς πατρίδος, διότι ὁ Ἠπειρώτης, ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκεται καὶ τρώγῃ τὸν πικρὸν τῆς ξενητείας ἄρτον, κατέχεται ὑπὸ αἰσθήματος εὐσεβείας, θεωρῶν τὴν γενέτειραν αὐτοῦ πατρίδα τὸν μόνον πολικὸν αὐτοῦ ἀστέρα καὶ δὲν παύει ποτὲ νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτήν, ἐργαζόμενος ὡς μισθωτὴς ἢ ἔχων οἱανδήποτε ἰδικήν του ἐργασίαν ἢ καὶ εὐτυχῶν, τὸν ὀβολόν του ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας του καὶ τὴν γενναίαν του συνδρομὴν ὑπὲρ τῶν κοινῶν αὐτῆς καθιδρυμάτων[1]».

Οἱ Δουβιανῖται μετανάσται εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀπὸ τοῦ 1850 καὶ μετὰ ταῦτα, διὰ τῆς φιλεργίας των καὶ τῆς εὐφυΐας των κατώρθωσαν νὰ ἀναδειχθοῦν μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, φιλομαθεῖς δὲ καὶ φιλοπρόοδοι, ἀναμειγνύονται ἐνεργῶς εἰς τὰ Ἠπειρωτικὰ ζητήματα καὶ προσφέρουν τὴν συμβολήν των εἰς ἐπίλυσιν τῶν Ἠπειρωτικῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ σχολικῶν προβλημάτων.

Τοσοῦτον δ' ηὐδοκίμησαν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγκατασταθέντες Δουβιανῖται εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἐθεωρήθησαν οἱ πλέον εὐϋπόληπτοι τῶν Δροπολιτῶν, διὰ νὰ ἀντιπροσωπεύσωσι τὴν ἐπαρχίαν των εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, πρὸς ἐπίλυσιν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Οὕτω, κατὰ τὸ 1860, οἱ Δροπολῖται ἀντιπροσωπεύονται ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τῶν Δουβιανιτῶν Νικολάου Λαμποβιτιάδου καὶ Ἀθανασίου Φερεκύδου. Κατὰ τὸ 1862 ὁ τότε μητροπολίτης Δρυϊ-

1. Κ. Εὐαγγελίδου, Ἀναμνήσεις, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1912, σελ. 18.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

νουπόλεως Παντελεήμων (1848—67), κατηγορηθεὶς δι' ἀτασθαλίας καὶ πράξεις ἀπαδούσας εἰς τὸ ἀρχιερατικόν του ἀξίωμα, ἠθωώθη ὑπὸ τοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου τῶν Πατριαρχείων, ἀλλ' οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἠθικοὶ Δρυϊνουπολῖται, μὴ ἀνεχόμενοι τὴν ἀθώωσιν τοῦ ἐνόχου εἰς παρανομίας Μητροπολίτου των, ὑπέβαλον διὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπων των, Νικολάου Λαμποβιτιάδου καὶ 'Αθανασίου Φερεκύδου, ὡς καὶ διὰ τῶν Δημητρίου Λιάζου ἐκ Λόγγου καὶ Στεφάνου Χαρίτου ἐκ Νίβανης Ζαγοριᾶς τὴν κάτωθι διαμαρτυρίαν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα[1].

Μεταξὺ τῶν Δροπολιτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγγράφονται συνδρομηταὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει 'Ηπειρωτικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ἡ ἵδρυσις πολλῶν σχολείων εἰς πλεῖστα χωρία τῆς 'Ηπείρου, ὡς καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῶν μέχρι τότε λειτουργούντων, ἀναφέρονται εἰς τὴν 'Επετηρίδα τοῦ Συλλόγου καὶ οἱ ἑξῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγκατεστημένοι, κατὰ τὸ (1870—75), Δουβιανῖται: Νικόλαος 'Αθανασίου, Κυριᾶκος Π. 'Αναστασίου, Κώνστας Λ. Βαγγέλη, Χριστόδουλος Βεζακί-

---

1. «Πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα,

Παναγιώτατε Δέσποτα. Πληροφορηθέντες μετὰ θετικότητος, ὅτι ἡ 'Αγία καὶ 'Ιερὰ Σύνοδος προέβη εἰς τὴν κατ' ἐρήμην ἀθώωσιν τοῦ Δρυϊνουπόλεως ἀπὸ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ παρανομημάτων, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν τὴν ἔκπληξιν ἡμῶν, βλέποντες παρὰ πᾶσαν ἡμῶν προσδοκίαν, νὰ λαμβάνωσιν, ὡς μὴ ὤφειλε, χώραν παρὰ τῇ παρούσῃ 'Ιερᾷ Συνόδῳ νέα μέτρα δίκης καὶ ὅλως πρωτοφανεῖς καὶ παράτυποι πράξεις· καθ' ὅσον ποῦ καὶ πότε, παρακαλοῦμεν, ἠκούσθη νὰ ἀθωοῦται ἀρχιερεύς, ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύεται ἐξ ἐγγράφων, ὅτι οὐδὲν ἀγαθὸν ἐπὶ δωδεκαετίαν ὅλην ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἔπραξεν εἰμὴ παρανομίας διαφόρους, ἱεροσυλίας τρομερᾶς, ἁρπαγὰς καὶ ἀδικίας πλείστας ὅσας, βιαιοπραγίας καί, τὸ ἀπανθρωπότερον, ἐν λησταποδοχαῖς καταφεύγων καὶ συκοφαντίαις κατὰ τοῦ ἀθώου ποιμνίου του, ὅπως τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης διαφύγῃ; Ποῖον δικαστήριον, ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ ἐρωτήσωμεν, ἀπέκλεισε ποτὲ τὸν κατήγορον τῆς ἐν ἀντιμωλίᾳ μετὰ τοῦ κατηγορουμένου αὐτου, ἐμφανίσεως ἐν καιρῷ διαδικασίας καὶ ν' ἀθωώνῃ κατ' ἐρήμην, ἁπλῶς πως παραδεχόμενον τὴν ἀπολογίαν τοῦ κατηγορουμένου; Δὲν ὤφειλεν ἄρά γε ἡ 'Ιερὰ Σύνοδος, οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ ἀπολογία τοῦ Δρυϊνουπόλεως, πρὶν ἢ προβῇ εἰς μίαν τοιαύτην ἀθώωσιν, νὰ προσκαλέσῃ καὶ ἡμᾶς τοὺς κατηγόρους του καὶ νὰ καθυποβιβάσῃ τὴν ἀπολογίαν αὐτοῦ, ἵν' ἀνασκευάσωμεν ἢ μὴ αὐτήν; Ἢ ἔχει ἄρά γε τὸ δικαίωμα νὰ δικάζῃ καὶ ἀποφασίζῃ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῇ; 'Αλλὰ τότε εἰς μάτην οἱ 'Αποστολικοὶ καὶ Συνοδικοὶ κανόνες, εἰς μάτην αἱ ἐπινοηθεῖσαι ἀναπόφευκτοι διατάξεις καὶ διατυπώσεις ἀνεξαιρέτως ἁπάντων τῶν δικαστηρίων. Ὅθεν, Παναγιώτατε, ἐπειδὴ πᾶσα ἀπόφασις οἱουδήποτε δικαστηρίου τότε μόνον καθίσταται σεβαστή, ὅταν εἶναι περιβεβλημένη μ' ὅλον τὸ παρὰ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενον κῦρος, τῆς ἐπὶ τῆς κατ' ἐρήμην ταύτης ἀθωώσεως τοῦ Δρυϊνουπόλεως παρὰ τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου ἀποφάσεως, οὔσης παρατύπου ὅλως, αὐθαιρέτου καὶ ἀντικανονικῆς, δικαιούμεθα, φρονοῦμεν, νὰ διαμαρτυρηθῶμεν, ἐν τῇ συναισθήσει τῆς προφανοῦς καταπατήσεως τοῦ νόμου καὶ τῶν ἐντολέων ἡμῶν, καὶ διαμαρτυρόμεθα κατ' αὐτῆς, ἐν ὀνόματι τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν ἐντολέων ἡμῶν. Ταῦτα εὐσεβάστως καὶ κατὰ χρέος καθυποβάλλοντες σήμερον τῇ 'Υμ. Θειοτάτῃ Παναγιότητι καὶ τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ πα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

δης, Γεώργιος Ζήσου, Θωμᾶς Λαμποβιτιάδης, Φίλιππος Λαμποβιτιάδης, Ν. Μᾶνος, Χαραλάμπης Α. Μπορδόκας, Ἀπόστολος Α. Μπορδόκας, Ἰωάννης Α. Μπορδόκας[1]. Πολλαὶ τῶν οἰκογενειῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀνῆκον οἱ ἐνταῦθα ἀναφερόμενοι, ἔπαυσαν νὰ ὑπάρχουν εἰς διάστημα ἑνὸς σχεδὸν αἰῶνος. Παραλλήλως ὅμως Δουβιανῖται ἐγκαθίστανται καὶ εἰς τὴν τότε μικρὰν Ἑλλάδα, «τὴν Ψωροκώσταιναν», καὶ ἱδρύουν βιομηχανίας σιγαρέττων εἰς Ἄργος, ὡς οἱ Ἀδελφοὶ Σπυρόπουλοι, εἰς Ἀμαλιάδα καὶ Πύργον οἱ Ἀδελφοὶ Γιαννόπουλοι, καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Θεσσαλίας, ὡς καὶ τὸν Πειραιᾶ.

Οἱ ἐν Ἄργει ἐγκατεστημένοι Νικᾶται, ἀποκτήσαντες ἐκ τῆς βιομηχανίας σιγαρέττων μέγαν πλοῦτον, δὲν ἐλησμόνησαν τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα, καὶ ἐνῷ θὰ ἠδύναντο νὰ ζήσουν πλουσιοπαρόχως εἰς τὴν πελοποννησιακὴν πόλιν, ἐπροτίμησαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Δουβιανήν, φέροντες μαζί των καὶ μέγαν πλοῦτον, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον ἵδρυσαν τὸ ἀρχοντικόν τους εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου, πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἅη Βλάση, σωζόμενον μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων εἰς ἀρίστην κατάστασιν. Ἡ ἐποχὴ ὅμως αὕτη, περὶ τὸ (1870—1890), ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος διὰ τὴν Ἤπειρον, διότι μεγάλαι τουρκαλβανικαὶ συμμορίαι ἐλυμαίνοντο τὴν ὕπαιθρον χώραν, ἁρπάζοντες τὴν περιουσίαν τῶν κατοίκων, σφάζοντες τοὺς ἀνθισταμένους, πυρπολοῦντες τὰ καταστήματά των, ἀπάγοντες τὰ τέκνα τῶν πλουσίων καὶ ζητοῦντες μεγάλην ἀποζημίωσιν ὡς λύτρα.

Ὁ τότε ἐν Ἀργυροκάστρῳ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος Ι. Στουρνάρης διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 190 καὶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 18 Σεπτεμβρίου 1887 ἐγγράφου του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐν Ἠπείρῳ ληστείαν, ἀναφέρει ρητῶς: «ἡ ἐπιπολάζουσα ληστεία διέκοψε πᾶσαν συγκοινωνίαν[2]».

Ὁ ἡμερήσιος τύπος τῆς Κωνσταντινουπόλεως βρίθει εἰδήσεων ἀναφερομένων εἰς τὴν δρᾶσιν τῶν ληστοσυμμοριῶν τῶν Μπιρμπιλαίων, τοῦ Χατζῆ Γομάρα καὶ τοῦ Χαμὶτ Γκούγκα. Ἡ ληστοσυμμορία τοῦ τελευταίου, κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1871, ἔχουσα πληροφορίας, ὅτι οἱ Ἀδελφοὶ Κότζας καὶ Γιάννης Νίκου, ἐκ Δουβιανῆς, εἶχον φέρει μέγαν πλοῦτον ἐκ

ραβιασθέντος νόμου παρ' Αὐτῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπεκδεχόμενοι, ὑποσημειούμεθα βαθυσεβάστως.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 22 Ὀκτωβρ. 1862

Τῆς Ὑμ. Θ. καὶ προσκυνητῆς ἡμῖν Παναγιότητος ταπεινοὶ δοῦλοι καὶ πνευματικὰ τέκνα. Οἱ τῆς Δρυϊνουπόλεως ἀντιπρόσωποι — Δημήτριος Λιάζος, καὶ Ἀθανάσιος Φερεκύδης, Νικόλαος Λαμποβιτιάδης, Στέφανος Χαρίτου (Βλ. ἐφημ. Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ Κωνσταντινουπόλεως, ἔτος Β', φύλ. 65 τῆς 24-12-1862).

1. Ἐπετηρὶς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἠπειρωτ. Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, Β' (1873—74), σελ. 11—44.

2. Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, φ. ΣΤ' (1887).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

τῆς βιομηχανικῆς των ἐπιχειρήσεως εἰς Ἄργος τῆς Πελοποννήσου, ἐπεχείρησαν μεγάλην καὶ τολμηρὰν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς οἰκίας των, ἡ ὁποία εἶχεν ἀφήσει μεγάλην ἀνάμνησιν εἰς τὴν Δουβιανὴν μέχρι καὶ τῶν τελευταίων χρόνων. Τὰς ἀκριβεῖς ὅμως λεπτομερείας τῆς ληστείας ταύτης διέσωσε καλύτερον ἀνταπόκρισις σύγχρονος, ἐξ Ἀργυροκάστρου, πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφημερίδα «Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ», τὴν ὁποίαν καὶ καταχωρίζομεν ἐνταῦθα: «Τὸ ἑσπέρας τῆς 27 Ἀπριλίου περὶ ὥραν μίαν νυκτὸς ἡ ληστρικὴ συμμορία τοῦ διαβοήτου Χαμὶτ Γκούγκα, εἰσβαλοῦσα εἰς τὸ (2) ὥρας ἀπέχον τοῦ Ἀργυροκάστρου χωρίον Δουβιανή, τοῦ τμήματος Δερόπολη, προσέβαλε τὴν οἰκίαν τῶν Ἀδελφῶν Κότζα καὶ Γιάννη Νίκου, κατὰ τὰς ἐπο-

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΔΟΥΒΙΑΝΗΣ, Ο ΛΑΚΚΟΣ, Ο ΚΑΜΠΟΣ, ΤΟ ΝΤΕΡΒΕΝΙ ΚΑΙ ΤΟ ΒΟΥΝΟ ΤΟΥ ΛΥΜΠΟΧΟΒΟΥ.
(Φωτ. 1938)

μένας πληροφορίας, ἃς ἀπέστειλεν ἐκεῖθεν σήμερον συγγενής τις τῶν διαληφθέντων, διαμένων ἐνταῦθα, ἔντρομος μεταβὰς εἰς τὸ χωρίον. Τὸ γράμμα ἔχει οὕτως: εἰς τὴν μίαν καὶ ἡμισείαν ὥραν ἔφθασα εἰς τὸ χωρίον· εἰς τὰ ἁλώνια ἀπήντησα τὸν Τζαβὶτ πασᾶν, ἀναχωρήσαντα ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ Κότζα Νίκου καὶ διευθυνόμενον πρὸς τὸ χωρίον Σωφράτικα, ὅστις μοὶ εἶπεν ἐν συντόμῳ, ὅσα καὶ ἤκουσεν. Ἀκολούθως ὑπῆγα κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κότζα Νίκου, ἔνθα εὗρον τὴν οἰκογένειαν κατατρομαγμένην καὶ τοὺς χωριανοὺς ὅλους ἐκεῖ συναθροισμένους καὶ πλήρεις ἀπελπισίας. Ὁ Γιάννης ἔχει ἐξ πληγὰς εἰς τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

σῶμα· ἡ κινδυνωδεστέρα δὲ εἶναι ἡ τῆς δεξιᾶς χειρός, ἡ δὲ Γιάνναινα φέρει δύο πληγάς, μίαν εἰς τὴν χεῖρα καὶ ἄλλην εἰς τὸν μηρόν, ὥστε κοίτονται καὶ οἱ δύο. Ἡ δὲ εἰσβολὴ τῶν ληστῶν ἐγένετο ὡς ἀκολούθως: Περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν τῆς νυκτός, οἱ λησταὶ εἶχον πηγαίνει εἰς τὰ ἁλώνια καὶ παρεμόνευον· περὶ δὲ τὴν μίαν ὥραν ὁ δοῦλός των Κώστας, ἐπιστρέφων μὲ τὰ βώδια ἐκ τῶν χωραφίων, μόλις φθάσας εἰς τὸ ἁλώνι, συνελήφθη ὑπὸ τῶν ληστῶν, οἵτινες τῷ εἶπον νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς τὸ σπίτι τοῦ Πάνου Μπέκαρη, ὅστις δῆθεν εἶναι φίλος των· ὀλίγον ὅμως ἀπομακρυνθέντες ἀπὸ τὸ ἁλώνι τὸν ἔδεσαν καὶ τῷ εἶπον νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς τὸ σπίτι τοῦ Κότζα Νίκου· ἀφοῦ δὲ ἐπλησίασαν εἰς τὴν θύραν τῷ εἶπον νὰ φωνάξῃ, ὅτι τὸ καλύτερον βώδι εἶναι ἄρρωστον καὶ ν' ἀνοίξουν διὰ νὰ κάμωσι κανένα φάρμακον ἰατρικόν.

«Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἐνωρὶς καὶ δὲν ὑπώπτευσαν τίποτε, ὁ Γιάννης μὲ τὴν Βασίλαιναν καὶ τὴν Δημήτραιναν, λαβόντες καὶ φῶτα εἰς τὰς χεῖράς των, ἤνοιξαν τὴν θύραν, καὶ εὐθὺς ὁρμήσαντες οἱ λησταὶ 11 τὸν ἀριθμόν, συνέλαβον τὸν Γιάννην, τὸν ὡδήγησαν βιαίως εἰς τὸν θάλαμον, ὅπου ἔπραξαν τὰ ἀνωτέρω κακουργήματα, διαρρήξαντες δὲ καὶ τὸ κιβώτιον ἥρπασαν ὅσα εὗρον ἐντὸς αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ἔτρεξαν πέριξ τῆς οἰκίας ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, καὶ ἔκαμνον θόρυβον, ρίπτοντες λίθους, ἀνεχώρησαν λαβόντες μαζί των καὶ τὸν μικρὸν υἱὸν τοῦ Βασιλείου, ὀνομαζόμενον Ματθαῖον, ἕως τὴν ἔξω θύραν, ὅπου δραμοῦσαι αἱ γυναῖκες, τὸν ἔλαβον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ληστῶν, οἵτινες ἀνεχώρησαν ἀνενόχλητοι· πόσοι ἄλλοι ἐκτὸς τῶν εἰσβαλόντων εἰς τὴν οἰκίαν, παρέμειναν ἔξω, ἄγνωστον. Οἱ λησταί, κατὰ τὴν συνήθειάν των, ἔφερον μαζί τὰ τσεκούρια, ὅπως θραύσωσι τὰς θύρας, καὶ τὴν σάλπιγγα, διὰ νὰ ἐμβάλωσι τὸν τρόμον μὲ τὸ σύνηθες «μὴ ἐξέλθῃ κανείς, διότι θὰ φονευθῇ». Ἀλλ' ἅμα εἶδον, ὅτι ἀψηφοῦντες τὸν κίνδυνον οἱ χωριανοὶ ὁλονὲν συνεσωρεύοντο ἐκεῖ, τότε ὁ σαλπιγκτής, ὅστις παρέμενεν εἰς τὴν ἔξω θύραν, ἐσάλπισε «φύγετε, νὰ φύγωμεν, διότι θὰ μᾶς πιάσουν ζωντανοὺς» καὶ οὕτω ἀνεχώρησαν. Ὁ δὲ λιθοβολισμὸς τόσον σφοδρὸς ἐγένετο ἔξωθεν — ὥστε ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκίας εἶναι συντετριμμένα. Δὲν δύναμαι ὅθεν νὰ σᾶς παραστήσω τὸν τρόμον καὶ τὴν κατήφειαν, ἥτις κατέλαβε τοὺς χωριανοὺς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας»[1].

---

1. Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ (Κωνσταντινουπόλεως), 23 Μαΐου 1871, ἀριθ. 876.

Ἡ ἀνάμνησις τῆς ληστοσυμμορίας τοῦ Α. Γκούγκα, ἡ ὁποία ἐλεηλάτησε τὰ πλουσιόσπιτα τῆς Λιούντζης, τῆς Δροπόλεως καὶ τοῦ Πωγωνίου, ἐπιζῇ μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὰ τραγούδια τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ. Οἱ Ἀλβανοί, γνήσιοι ἀπόγονοι τοῦ Χαμὴτ Γκούγκα καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων ληστῶν καὶ συμμοριτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ αἰῶνας ἐρήμωσαν τὴν Ἤπειρον ὅλην, τραγουδοῦν μὲ ἰδιαιτέραν ἱκανοποίησιν τὰ ληστρικὰ τραγούδια τῶν ληστῶν προγόνων των. Ἐκ τούτων πολὺ γνωστὸν ἦτο εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Β. Ἤπειρον τὸ τραγούδι τοῦ Χαμὴτ Γκούγκα, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὴν λεηλασίαν τῆς πλουσίας οἰκογενείας τοῦ Κόττου Ντούντα εἰς τὸ Κεστοράτι τῆς Λιούντζης, τὸ 1871. Μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων οἱ Ἀργυροκαστρῖται καὶ οἱ λιάμπιδες τοῦ Κουρβουλεσίου εἰς τὰς συγκεντρώσεις των καὶ τὰς ἄλλας

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

Ἀλλὰ καὶ βραδύτερον, μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἠπείρου, τὸ 1913, αἱ ληστεῖαι τῶν τουρκαλβανῶν, τῶν Λιάμπιδων τοῦ Κουρβελεσίου καὶ τῶν Ἀργυροκαστριτῶν ληστοποδόχων ἐλυμαίνοντο τὴν Δρόπολιν καὶ τὴν Λιούντζην. Οὕτω, τὸν Μάϊον τοῦ 1900 τρεῖς λησταὶ ἐξεγύμνωσαν τοὺς Δουβιανῖτες ἀγωγιάτας Χρ. Κότον καὶ τὸν Ἀρχάγγελον τοῦ Θαναση γουμένου, ἁρπάσαντες τὰ χρήματά των καὶ τὰ ζῷά των[1]. Τὸ 1901 ληστρικὴν ἐπίθεσιν καὶ λαφυραγωγίαν ὑπέστη ἡ οἰκία τοῦ Φιλ. Λαμποβιτιάδου, ὁ δὲ ἀνταποκριτὴς τῆς ἐφημ. «Φωνὴ τῆς Ἠπείρου» ἐξ Ἀργυροκάστρου, ὡς ἑξῆς περιγράφει εἰς τὴν ἀνταπόκρισίν του τὰ κατὰ τὴν ληστείαν ταύτην: «τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα καθ' ὅλην τὴν Δρόπολιν ἐπεκράτει σφοδρότατος νότιος ἄνεμος μὲ βροχὴν ἀδιάκοπον καὶ ραγδαίαν, χιὼν δὲ ἀκατάπαυστος ἔπιπτεν ἐπὶ τῶν καταλεύκων ἐκ ταύτης ὀρέων, ὁ δὲ κάμπος εἶχε μεταβληθῆ σχεδὸν εἰς θάλασσαν. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τρεῖς χωρικοὶ ἐκ Κακαβιᾶς, ἀναχωρήσαντες ἐξ Ἀργυροκάστρου ἀπέθανον ἐν Γράψῃ ἀπὸ τὸ ψῦχος, τὸ ὁποῖον ὁ σφοδρότατος ἄνεμος ἔφερεν ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά. Νυκτοκλέπται δὲ εἰσελθόντες ἐν Δουβιανῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φιλ. Λαμποβιτιάδου, δικηγόρου, ἀφῄρεσαν ὅπλα καὶ σκεύη οἰκιακὰ καὶ ἄλλα διάφορα, ὡς καὶ τέσσαρας αἶγας. Οὐδεὶς τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐνόησε τοὺς κλέπτας, οἵτινες εἶχον διατρυπήσει τὸν τοῖχον ταύτης. Ἀπεστάλησαν σουβαρῆδες εἰς Δουβιανὴν πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν»[2]. Καὶ ἄλλο ἀτύχημα ἐκ καιρικῶν συνθηκῶν συνέβη εἰς τὴν Δουβιανὴν τὴν ἰδίαν ἐποχήν, ὡς πληροφορούμεθα ἐκ τῆς ἰδίας ἐφημερίδος. Οὕτως εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 392 φ. τῆς 4 Ἰουνίου 1900 ἀναφέρεται: «τὴν 24 λήγοντος ἐνέσκηψε ραγδαιοτάτη βροχὴ καθ' ὅλον τὸ τμῆμα τῆς Δροπόλεως διαρκέσασα δύο ὥρας. Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς ἦσαν δυσάρεστα, διότι ἔπεσε κεραυνὸς εἰς κώμην Δουβιανὴν καὶ

των ἐκδηλώσεις, μὲ ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν καὶ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν ἐτραγοδουδοῦσαν καὶ ἤρχιζαν τὸν χορό τους μὲ τὸ τραγούδι τοῦ ληστάρχου προγόνου των, Χαμὴτ Γκούγκα:

Ne divan te Koto Duda,
hidhet valle Hamit Guga.
—O glikoja kupa—kupa !
e kish bere Kaço shkurta.
O moj Kaço moj belbere
kerceve nga njé penxhere[0]
shtat shpirt se ç'i rrembeve,
edhe Tasen qe harove
ne per ta u hodhe e more !

(Βλ. ὁλόκληρο τὸ τραγούδι εἰς Α. Μαμμοπούλου: Ἤπειρος τόμ. Β΄, Ἀθ. 1964, σελ. 110—11), περὶ δὲ τῆς ληστείας τῆς οἰκίας τοῦ Κ. Ντούντα, ἐφ. Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ Κωνσταντινουπόλεως, 20 Μαΐου 1871.

1. Φωνὴ τῆς Ἠπείρου 4 Ἰουνίου 1900 (ἐφημ. Ἀθηνῶν).
2. Φωνὴ τῆς Ἠπείρου ἀριθ. 417, 1901.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

ἐκτύπησε τὸν 18ετῆ υἱὸν τοῦ Ἀντώνη Τσικώλα Μιχαήλ, ὅστις ἐξέπνευσεν ἀμέσως· οὗτος εὑρίσκετο εἰς τὸν κάμπον μὲ τὰ πρόβατα. Προσέτι κεραυνὸς ἔπεσε εἰς τὸ χωρίον Γεωργουτσᾶταις κτυπήσας τρεῖς χωρικούς»[1].

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ (1900) νέος κίνδυνος ἀπειλεῖ τὴν Δουβιανὴν καὶ ὅλην τὴν Ἤπειρον, ἡ ἰδέα τῆς δημιουργίας ἀλβανικοῦ κράτους, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ 1878 ὑπεστήριξεν εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου τὸ ἀντιηπειρωτικὸν πρόγραμμα τῶν Ἰταλῶν καὶ Αὐστριακῶν, ὁπότε ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις, διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ ἡ Ἤπειρος εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατ' ἐφαρμογὴν τῶν ὅρων τῆς συνθήκης ἐκείνης, ὄχι μόνον ἠνέχθη, ἀλλὰ καὶ ὑπεστήριξε τὴν ἐπὶ σκηνῆς παρουσίαν ἀλβανικοῦ Ἔθνους, διὰ τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ συσταθέντος «Ἀλβανικοῦ Συνδέσμου τῆς Πρισρένης», ὁ ὁποῖος ἐτόλμησε νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸν πρῶτον ἀντιπρόσωπον τῆς Μ. Βρεταννίας Ντισραέλι ὑπόμνημα, διὰ τὴν ἵδρυσιν ἀνεξαρτήτου Ἀλβανικοῦ κράτους ἀπὸ τὴν Σκόδραν ἕως τὸν Ἀμβρακικόν, «ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς προπύργιον καὶ ἄμυνα τῆς Δύσεως κατὰ τοῦ Σλαυϊσμοῦ»[2].

Ἔκτοτε ὁ Ἀλβανικὸς Σύνδεσμος, ἐνισχυόμενος ἠθικῶς καὶ οἰκονομικῶς ὑπὸ τῶν δύο Δυνάμεων, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Αὐστρίας, συνέστησεν ὑποεπιτροπὰς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τὸ Βέλγιον, τὴν Ρουμανίαν, τὴν Βουλγαρίαν, καὶ εἰς πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀλβανίας, ὅπου ὅμως δὲν εὕρισκε προθύμους συνεργάτας, καὶ παρὰ τὴν συστηματικήν του προπαγάνδαν καὶ τὰ τρομοκρατικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἤρχισεν ἐν τῷ μεταξὺ νὰ λαμβάνῃ ἐναντίον τῶν χριστιανῶν τῆς Κεντρικῆς Ἀλβανίας, ὅπου τὸ ἑλληνικὸν αἴσθημα ἦτο ἀνεπτυγμένον καὶ ἐλειτούργουν ἑλληνικὰ σχολεῖα — καὶ εἰς αὐτὰ τὰ Τίρανα ἐλειτούργει ἑλληνικὸν δημοτικὸν σχολεῖον μέχρι τοῦ 1897 — καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Ἠπείρου, ἐλάχιστοι κάτοικοι τῶν χωρῶν τούτων ἐνεγράφησαν μέλη τοῦ Ἀλβανικοῦ Συνδέσμου. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ τουρκικοῦ Συντάγματος, τὸ 1908, εἶναι γεγονός, ὅτι ὁ Σύνδεσμος κατέβαλε πολλὰς προσπαθείας διὰ τὴν ἵδρυσιν ἀλβανικοῦ σχολείου εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, εἰς τὸ ὁποῖον μετὰ δυσκολίας ἐνεγράφησαν εἴκοσιν ἐν ὅλῳ μουσουλμανόπαιδες ἀλβανοί, οὐδεὶς δὲ Ἕλλην χριστιανός.

Εὐνόητον εἶναι κατόπιν τούτου τὸ μῖσος καὶ τὸ πάθος τῶν νεοφωτίστων ἀλβανῶν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων τῆς Βορείου Ἠπείρου, καὶ κυρίως ἐναντίον τῶν Δροπολιτῶν, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον δὲν συνεπάθουν τὴν κίνησιν τῶν

---

1. Φωνὴ τῆς Ἠπείρου 4 Ἰουνίου 1900.

2. Δ. Χασιώτου, Διατριβαὶ καὶ Ὑπομνήματα περὶ Ἠπείρου, Ἀθήνησιν, 1887, σελ. 41—71, Κ. Ἀμάντου, Οἱ Βόρειοι γείτονες τῆς Ἑλλάδος, Ἀθ. (1923), σελ. 149, Ν. Πατσέλη, Ἡ Βόρειος Ἤπειρος καὶ τὰ φυσικά της σύνορα, Ἀθῆναι (1945), σελ. 129 — 30, A. Galanti, L' Albania, Roma, (1901), σελ. 227 — 28, M. Frasheri, Lidhja e Prizrenit, Tiranë (1938), T. Zavalani, Histori e Shqipnis, London (1966), II, σελ. 5—37.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

Ἀλβανῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον περιεφρόνουν καὶ ἐμίσουν αὐτοὺς διὰ τὴν ἔωλον ἀφύπνισίν των ἀπὸ τοῦ τουρκισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐπὶ αἰῶνας ὑπεστήριξαν θερμῶς καὶ ἠγωνίσθησαν διὰ τὴν ἐπικράτησίν του εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Βαλκανικὴν γενικώτερον. Ἤρχισαν λοιπόν, κατόπιν τούτου, νὰ διοργανώνουν ληστρικὰς συμμορίας, διὰ τὴν τρομοκρατίαν τῶν διδασκάλων καὶ τῶν ἱερέων τῶν ἑλληνικῶν χωρίων. Περίφημος δὲ ἦτο ἡ συμμορία τοῦ... ἐθνικοῦ ἥρωος τῶν ἀλβανῶν Ἀργυροκαστριτῶν Τσερτσὶς Τόπουλι, ἡ ὁποία ἐδολοφόνησεν ἱερεῖς, ἐτρομοκράτησεν τοὺς διδασκάλους, ἐπυρπόλησε πολλὰ σχολεῖα, ὡς καὶ τῆς Καστάνιανης τοῦ Πωγωνίου, ἥρπασε τὰ ποίμνα τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς καὶ ἐν γένει μετεχειρίσθη κάθε μέσον διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς... ἀλβανικῆς ἰδέας εἰς... τὴν Δρόπολιν, μὲ τὸ ἔνδοξον ἑλληνικὸν παρελθὸν καὶ τὸ ἀκμαῖον ἑλληνικὸν φρόνημα τῶν κατοίκων της.

Οἱ κάτοικοι ὅμως τῆς Δροπόλεως ὄχι μόνον δὲν ἐφοβοῦντο ἐκ τῆς ληστρικῆς ταύτης κινήσεως τῶν νεοφωτίστων Ἀλβανῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον προέβησαν εἰς αὐτοάμυναν, ἱδρύσαντες εἰς κάθε χωρίον ἔνοπλα τάγματα ἀμύνης, ἕὕτως ὥστε, ἂν ἐτόλμων οἱ Ἀλβανοὶ νὰ εἰσβάλουν εἰς τὸ χωρίον, νὰ εὑρεθοῦν ἐνώπιον ὠργανωμένης ἀμύνης καὶ νὰ μὴ ἀποτολμήσουν νέαν εἰσβολήν. Τὰ μέτρα ταῦτα ἔφεραν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα. Οἱ Ἀλβανοί, ἢ ὅπως ἀπεκάλουν τούτους τότε οἱ Δροπολῖται «οἱ Ἀλβανισταί», ἔπαυσαν νὰ τρομοκρατοῦν δι' ἐνόπλων ἀνταρτῶν τοὺς χωρικοὺς καὶ κατέφυγον εἰς εἰρηνικὰ μέσα, ζητοῦντες ἁπλῶς οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν παρὰ τῶν κατοίκων διὰ προκηρύξεων καὶ ὑποσχέσεων, ὅτι δὲν θὰ πάθουν ἄλλας συμφοράς, ἐὰν ἐνισχύσουν οἰκονομικῶς τὸν ἀγῶνά των.

Ἀλλὰ καὶ τὰ μέσα ταῦτα οὐδὲν ἀποτέλεσμα εἶχον διὰ τοὺς Ἀλβανιστάς. Ἡ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένη τότε ἐφημερὶς «Πύρρος», ἐδημοσίευσε τὸ 1909 ἀνταπόκρισιν ἐξ Ἀργυροκάστρου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφοντο αἱ ἑξῆς εἰδήσεις περὶ τῶν κινήσεων τῶν Ἀλβανιστῶν εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Δροπόλεως: «Τὴν 30 Μαρτίου εὑρέθη τοιχοκολλημένη εἰς τὸ Χάνι τῆς Γράψης προκήρυξις, δι' ἧς ἐζητοῦντο ἀπὸ τοὺς κ. Λούτσην καὶ Παπαγεώργιον 50 λ. Ἡ προκήρυξις εἶχε τὴν ὑπογραφὴν (Ἀλβανικὸ Κομιτᾶτο). Παρόμοιαι προκηρύξεις - δηλώσεις εὑρέθησαν καὶ εἰς τὰ χωρία Τεριαχάταις καὶ Δουβιανήν. Εἰς τοὺς Γεωργουτσάταις συλληφθέντες ἀλβανισταί, οἱ ὁποῖοι ἐπεχείρησαν νὰ τοιχοκολλήσουν προκηρύξεις τοῦ Ἀλβανικοῦ Κομιτάτου, ἐδάρησαν ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ αἱ προκηρύξεις κατεσχίσθησαν»[1].

---

1. Ἐφημ. «Πύρρος» ἀριθ. 311 καὶ 314 Μάϊος 1909.

Δημοσία Βιβλιοθήκη Κοντόας

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΥΠΟΥΡΓ. ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ - ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ - ΗΜΕΡΑΙ ΧΑΡΑΣ

Ἐπὶ τέλους ἦλθε καὶ ἡ ἡμέρα τῆς χαρᾶς διὰ τὴν δούλην Δρόπολιν. Ἀνέτειλεν ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας. Κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1913, ὁ γενναῖος ἑλληνικὸς στρατός, μετὰ τὴν θρυλικὴν ἅλωσιν τοῦ μέχρι τότε ἀπορθήτου θεωρουμένου Μπιζανίου, ἔφθασε τὴν πρώτην ἑβδομάδα τοῦ Μαρτίου, καταδιώκων τὸν τουρκικὸν στρατὸν εἰς Χάνι Δελβινακίου, Χρυσόδουλην καὶ Ἀρίνισταν (νῦν Κτίσματα), ὁπόθεν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Δροπόλεως, κατευθυνόμενος πρὸς τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ

ΓΛΕΝΤΙ ΣΤΗ ΔΟΥΒΙΑΝΗ ΤΟ 1933

Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὸ δεξιά: Δῆμο Ρίκας, Κ. Κίκης, Κ. Κῦρος, Γιάννης Μῦλος, Γ. Σκοκοτάς, Β. Ζιῶγκος, Β. Τζιάς, Γ. Γκάτζαρος καὶ Γρ. Παγώνης.

τὸ Τεπελένιον. Ποία δὲ ἦτο ἡ ἐντύπωσις τῶν νικητῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ πρώτην φορὰν ἀντίκρυσαν τὴν ὡραίαν καὶ γραφικὴν πεδιάδα τῆς Δροπόλεως καὶ ἐγνώρισαν τὸν ἑλληνισμόν της, τὰ φρονήματά του, τὸν λαμπρὸν Ἠπειρωτικὸν πολιτισμὸν με τὸ τοπικόν του χρῶμα, τὴν ὡραίαν καὶ καθαρὰν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, χωρὶς ξενικὰς λέξεις, τὴν θαυμασίαν προφορὰν τοῦ νοτίου ἰδιώματος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ὄχι τοῦ βορείου μὲ τὴν κώφωσιν τῶν φωνηέντων, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, τὰ γραφικὰ καὶ καλαίσθητα φορέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντας

ματα, τοὺς ἀρχαϊκοὺς χορούς, τὰ ζωντανὰ δημοτικὰ τραγούδια, τὴν λεβεντιὰ τῶν ἀνδρῶν, τὴν ὀμορφιὰ τῶν λυγερῶν γυναικῶν, φαίνεται καλύτερον ἀπὸ τὸ ἑξῆς ἀπόσπασμα τοῦ Μεράρχου τῆς Τετάρτης Μεραρχίας, ἡ ὁποία ηὐτύχησε νὰ εἰσέλθῃ πρώτη εἰς τὴν Δρόπολιν, Δ. Ματθαιοπούλου:

«Ἡ πεδιὰς αὕτη ἐκτεινομένη ἀπὸ νοτιοανατολικῶν πρὸς βορειοανατολικὰ εἰς μῆκος πεντήκοντα χιλιομέτρων καὶ ἔχουσα εὖρος πέντε ἕως ἑπτὰ χιλιομέτρων, περιβάλλεται ἀριστερόθεν μὲν ἀπὸ γραφικωτάτην προέκτασιν τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων, δεξιόθεν δὲ ἀπὸ δύο ὑψηλὰ καὶ εὔγραμμα βουνά, πέραν τῶν ὁποίων ὀρθοῦνται πάλλευκοι ράχεις τῶν βουνῶν τῆς Κονίτσης. Εἰς τὸ μέσον τῆς κοιλάδος ρέει βαθυγάλανος καὶ σιγηλὸς ὁ ὑπερήφανος Δρῖνος, τοὺς μεγαλοπρεπεῖς μαιάνδρους τοῦ ὁποίου δὶς διέρχεται δι' ὡραίων γεφυρῶν ἡ δημοσία ὁδός. Ὁ Δρῖνος εἶναι βαθύτατος εἰς πολλὰ σημεῖα, καὶ ἑνοῦται παρὰ τὸ Τεπελένι μὲ τὸν Ἀῶον.

Ἡ μοναδικὴ αὐτὴ εἰς ὅλην τὴν Νέαν Ἑλλάδα πεδιὰς ὁμοιάζει πρὸς ἀτέραντον Στάδιον, τοῦ ὁποίου κερκίδες εἶναι τὰ ὡραῖα πάλλευκα χωρία εἰς 600—800 μέτρων ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων, τὰ ὁποῖα διήκουν μέχρι τοῦ Ἀργυροκάστρου. Ἐδῶ ὁ δρόμος διχάζεται· ἀριστερά, ἀναρριχώμενος ἐπὶ τοῦ βουνοῦ εἰς ταινίας μεγαλοπρεπεῖς, ἄγει πρὸς τὸν Δέλβινον καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τοὺς Ἁγίους Σαράντα. Δεξιὰ ἐξακολουθεῖ πρὸς τὸ Ἀργυρόκαστρον.

Ἰδοὺ συνεχῶς ἐπὶ τῆς ἀρστερᾶς πλαγιᾶς τοῦ ἀμφιθεάτρου τὰ χωρία Γράψη, ἡ Λιούγκαρη, ἡ Φραστανή, ἡ Γορίτσα, ἡ Δοβιανη, τὸ Χάσκοβον, ἡ Βάνιστα, ἡ Δερβιτσάνη καὶ τόσα ἄλλα ἑλληνικώτατα χωριά, ποὺ ἀντικρύζουν τὰ χωριὰ τῆς ἀντεπέρας πλαγιᾶς, τὴν Βλαχογοραντήν, τὴν Νεπράβιστα, τὸ Λυμπόχοβο. Εἰς τὶς πλαγιὲς τῆς ὑπερόχου αὐτῆς κοιλάδος ἔχει ἐνθρονισθῆ μία ὑπερήφανος, ἁγνὴ καὶ ὑπέρλαμπρος Ἑλλάς, τὴν ὁποίαν δὲν ἐγνωρίζομεν ἕως τώρα. Καὶ ἦτο συγκινητικώτατον τὸ θέαμα τῆς συναντήσεως τῆς πανόπλου Ἑλλάδος, ποὺ ἤρχετο, μετὰ μόχθους καὶ μάχας τιμίας, φέρουσα τὴν ἀκοίμητον λαμπάδα τῆς Ἐλευθερίας εἰς τὸν Δρῖνον τὸν μεγαλοπρεπῆ, μετὰ τῆς ἄλλης αὐτῆς Ἑλλάδος, τῆς μὴ δουλωθείσης τὸ φρόνημα, παρὰ τὴν κατάθλιψιν πεντακοσίων ἐνιαυτῶν σκότους καὶ πόνου καὶ στεναγμῶν.

Ὅταν ἐφθάσαμεν, στεφανωμένοι τοὺς κροτάφους μὲ τὴν δάφνην τῆς νίκης εἰς τὰ Γιάννενα καὶ μᾶς συνήρπαζεν ἡ δίνη τοῦ ξεχειλίσματος τῆς μεγάλης Γιαννιώτικης Ἑλληνικῆς ψυχῆς, εἴπομεν ὅλοι:

— Ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἑλληνικώτερον μέρος ἀπὸ τὰ Γιάννινα.

Πόσον ὀλίγον ἐγνωρίζαμεν ἀκόμη τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα μας. Ὅταν κατήρχοντο ἀπὸ τὰ ἄλση τὰ ἱερὰ τῶν χωριῶν τοῦ Πωγωνίου αἱ πομπαὶ τῶν σεμνῶν καὶ πανελευθέρων Ἑλληνίδων, προσαγορεύουσαι τοὺς ἐλευθερωτάς, εἴπομεν καὶ πάλιν:

— Ἀδύνατον νὰ φανταστῆ κανεὶς θερμότερον Ἑλληνισμὸν ἀπὸ τοῦτον ἐδῶ.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

Ἀλλ' ὅταν ἡ κεφαλὴ τῆς φάλαγγος ἤρχισε νὰ προελαύνῃ ἀπὸ τοὺς Γεωργουτσάταις πρὸς τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ τὰ ὑπερόχως ἑλληνικὰ χωρία τοῦ Δρίνου κατήρχοντο ἀπὸ τοὺς θρόνους των καὶ παρετάσσοντο εἰς ἀτελεύτητον γραμμὴν εἰς τὸν δρόμον, ὑπερήφανα καὶ πυριφλεγῆ ἀπὸ τὸν ἀκοίμητον ἔρωτα τῆς ἱερᾶς Ἐλευθερίας· ὅταν ἤναψεν ἐκεῖνος ὁ τεράστιος ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ τῆς ἐθνικῆς ἀγαλλιάσεως εἰς τὰς ὄχθας τοῦ γαλανοῦ ποταμοῦ, εἴπομεν ὅλοι μὲ τὰ μέτωπα ὑψωμένα πρὸς τὸν οὐρανόν:

— Εἶναι ἀνεξερεύνητον τὸ Μεγαλεῖον σου, Μητέρα Ἑλλάς. Εὐλογημένη ἡ στιγμὴ ποὺ μᾶς ἐδόθη νὰ τὸ γνωρίσωμεν. Διότι ἐδῶ μέσα εἰς μέρος τὸ ὁποῖον ὁ φθόνος καὶ ἡ συκοφαντία ἠθέλησαν νὰ παραστήσουν ὡς Ἀλβανίαν, ἀνευρίσκομεν ἀτάραχον, μεγάλην ἀδιάφθορον, ἄσπιλον, ὑπερήφανον, πανελευθέραν, βασιλικὴν τὴν ἀθάνατον μορφήν Σου.

Κοριτσάκια μὲ κυανολεύκους ταινίας εἰς τὰ στήθη των, γριὲς μὲ πάλλευκα μαλλιά, νέες Ἑλληνοποῦλες, «αἰδήμονες καὶ φεύγουσαι τὰ βλέμματα καὶ τὸν ἥλιον», ἀγοράκια μὲ μάτια φλογερὰ καὶ τὸ ξάναμμα ἑνὸς ἀπεριγράπτου ἐνθουσιασμοῦ εἰς μάγουλα χνουδᾶτα, γέροι ἀσπρομάλληδες γιγάντιοι καὶ εὐσταλεῖς κρατοῦντες κλάδους δάφνης καὶ μυρτιᾶς, σημαίας Ἑλληνικάς, λάβαρα ἐκκλησιαστικά, παπάδες κλαίοντες ἀπὸ χαρὰν καὶ φοροῦντες ἄμφια ἀναστάσιμα, ἀρχιμανδρῖται ἀνατείνοντες μὲ κίνημα προφητικὸν τὸν σταυρόν, ἔπεφταν γονατιστοὶ μόλις ἐνεφανίζετο ὁ στρατός μας καὶ ἀπὸ μύρια στόματα ἀνέβλυζεν ἕνας παντοδύναμος ὕμνος χαρᾶς:

— Χριστὸς Ἀνέστη. Χριστὸς Ἀνέστη.

Οἱ δάφνες καὶ οἱ μυρτιὲς ἐσείοντο εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἄλλαι ἐρρίπτοντο εἰς τὸν δρόμον, διὰ νὰ περάσουν οἱ ἐλευθερωταί, ἄλλαι δὲ ἐτοποθετοῦντο εἰς τὰ στήθη τῶν μαχητῶν.

— Χριστὸς Ἀνέστη.

Ἐκυμάτιζον αἱ σημαῖαι καὶ τὰ λάβαρα. Ἔκλαιον ἀπὸ χαρὰν οἱ στρατιῶται καὶ ἐπνίγοντο τὰ λόγια τῶν ἀξιωματικῶν εἰς τὰ στήθη των... Ἀντηλλάσσοντο ἀδιάκοποι οἱ ἀδελφικοὶ ἀσπασμοὶ τῆς Ἀναστάσεως. Χέρια μητρικὰ ἐχάϊδευαν τὰ ἡλιοκαμμένα μάγουλα τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ κοριτσάκια ἐφιλοῦσαν τὰ χέρια των...»[1].

Ἀπερίγραπτος ἦτο πράγματι ἡ χαρὰ τῶν Δροπολιτῶν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Πεντακόσια χρόνια σκλάβοι τῶν τούρκων καὶ τῶν Ἀλβανῶν ἤλπιζον εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ τούτου ζυγοῦ. Καὶ ἤδη τὸ ὄνειρον τῆς ἀπελευθερώσεως γίνεται πραγματικότης. Διὰ τοῦτο καὶ ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, μετ' ἀφαντάστου χαρᾶς καὶ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ ἐξεχύθησαν εἰς τοὺς δρόμους ζητωκραυγάζοντες καὶ ἐναγκαλι-

1. Γερασίμου Βώκου, Ἱστορία τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου, ἐν Ἀθήναις 1914, σελ. 978—980.

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κοντας

ζόμενοι τοὺς ἐλευθερωτάς. Οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἠχοῦν χαρμοσύνως καὶ οἱ ἱερεῖς ἐνδεδυμένοι τὰ ἱερατικὰ ἄμφια εὐλογοῦν τοὺς ἐλευθερωτάς. Εἰς ὅλας τὰς οἰκίας ἡ κυανόλευκος κυματίζει ὑπερήφανος εἰς ἐλεύθερον ἀέρα, καὶ ἐμπνέει εἰς τοὺς κατοίκους τὸ αἴσθημα τῆς ἀσφαλείας, τῆς αὐτοπεποιθήσεως, τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας καὶ παραλλήλως ἐξακολουθεῖ νὰ συγκινῇ τοὺς ἐλευθερωτάς, οἱ ὁποῖοι δὲν εὑρίσκουν λόγους νὰ ἐκφράσουν τὸν θαυμασμόν των πρὸς τοὺς αἰωνίους ἕλληνας τῆς Δροπόλεως. Ἰδοὺ τί γράφει βραδύτερον εἰς τὰς πολεμικάς του ἀναμνήσεις ὑπὸ τὸν τίτλον «Στὸν πόλεμο τοῦ 1913», ὁ ἀγωνιστὴς Π. Νικουλάκος: «Κι ἀπ' τὰ δυὸ μέρη τῆς μακρινῆς αὐτῆς πεδιάδος, στὰ ριζοβούνια, ὑπάρχουν μεγάλα χωριά, κεφαλοχώρια, ποῦ τὰ κατοικοῦν ὅλο ἕλληνες... Σὰν τοὺς ἕλληνας αὐτοὺς δὲν εἶδα πουθενά. Γύρισα ὅλη τὴν Ἤπειρο καὶ τὰ περισσότερα μέρη τῆς Μακεδονίας· εἶδα στὴν Ἤπειρο χωριὰ ἑλληνικά, εἶδα κι ἀρβανίτικα. Στὴ Μακεδονία οἱ ἕλληνες ἦσαν στὰ κέντρα· εἶχαν παντοῦ τὴν ὑπεροχή, μὰ στὴν ὕπαιθρο, στὰ χωριὰ τὴν εἶχαν οἱ Βούλγαροι. Τὸ μαχαίρι τοὺς ἔκαμε Βουλγάρους μὲ τὸ ζόρι... Μετὰ τὸ Δελβινάκι στὴν Ἤπειρο μᾶς κάνανε οἱ κάτοικοι, τὸν καιρὸ ποῦ προχωρούσαμε, τέτοιες αὐθόρμητες ὑποδοχὲς καὶ δεξίματα, ποῦ τὰ σαστίσαμε. Βγαίνανε πανοικεὶ στὸ δρόμο· οἱ παπάδες μὲ τοὺς σταυροὺς τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὰ Εὐαγγέλια... Ὕστερα, στὴ μιὰ μεριὰ τοῦ δρόμου οἱ ἄνδρες μὲ τὰ ντουφέκια καὶ στὴν ἄλλη οἱ γυναῖκες ντυμένες ὁμοιόμορφα μὲ κάτι ντόπια φορέματα. Ὁ ἐνθουσιασμός τους δὲν περιγράφεται. Ἔψαλλαν τὸ Χριστὸς Ἀνέστη, τραγουδοῦσαν ἐπίκαιρα γιὰ μᾶς τραγούδια, χορεύανε τοὺς ὡραίους χορούς των καὶ γελούσανε καὶ κλαίγανε ταυτόχρονα. Γέλια καὶ λυγμοὶ μαζὶ μ' ἀναφυλλητὰ χαρᾶς καὶ δάκρυα συγκινήσεως... Φιλούσανε μᾶς, φιλούσανε τὰ κανόνια μας, φιλούσανε τ' ἀλογά μας...»[1].

Δυστυχῶς ὅμως ἡ μεγάλη χαρὰ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ. Δυὸ σκοτειναὶ Δυνάμεις, ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ἰταλία, συνηγωνίζοντο εἰς τὴν Βαλκανικήν, διὰ τὴν δημιουργίαν πλαστοῦ καὶ ἀνυπάρκτου ἀλβανικοῦ κράτους, μὲ τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ χρησιμοποιήσουν τοῦτο εἰς τὸ μέλλον, ὡς ἀφετηρίαν διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Βαλκανικῆς καὶ τὴν παραχώρησιν εἰς αὐτό, παρὰ πᾶν θεῖον καὶ ἀνθρώπινον δίκαιον, τῶν ἑλληνικῶν νομῶν τῆς ἀπελευθερωθείσης Ἠπείρου, τοῦ νομοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ νομοῦ Κορυτσᾶς. Τὰ νέφη τῆς Ἑσπερίας ἤρχοντο τώρα νὰ σκιάσουν τὴν μεγάλην χαρὰν τῶν Δροπολιτῶν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τοῦ μακραίωνος τουρκικοῦ ζυγοῦ, καὶ ἠπείλουν αὐτοὺς μὲ νέαν δουλείαν, ἀσυγκρίτως φοβερωτέραν καὶ ἐλεεινοτέραν, τὴν τουρκαλβανικήν. Αἱ εἰδήσεις ἔφθαναν εἰς τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν πατρίδα ὡς κακοὶ οἰωνοὶ ἑνὸς πρωτοφανοῦς ἐγκλήματος εἰς τὰ Χρονικὰ τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης.

---

1. Π.Ν. Νικουλάκου, Στὸν πόλεμο τοῦ 1913, Ἀλεξάνδρεια, 1938, σελ. 120.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

Καὶ ἤδη ἤρχισεν ἡ ἀντίδρασις διὰ τὸ μελετώμενον ἔγκλημα. Ὁ λαὸς διεφωτίζετο ὑπὸ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν ἱερέων, τῶν προυχόντων καὶ τῶν ἐπισήμων καὶ παρεσκευάζετο νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐνόπλως τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀπειλήν. Εἰς τὴν Δουβιανήν, ὁ διδάσκαλος Κωνστ. Ζέρρης, σχεδιάζων ἐπὶ τοῦ πίνακος τὸν χάρτην τῆς Ἠπείρου, ἐδίδασκεν εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι τὰ φυσικὰ ὅρια τῆς ἀπελευθερωθείσης Ἠπείρου ἀπειλοῦν οἱ μοχθηροὶ Ἰταλοὶ καὶ Αὐστριακοί, διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται ὅλοι νὰ ἐπαγρυπνοῦν καὶ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ἐλευθερίαν μὲ θυσίαν τῆς ζωῆς των. Νέα ὑποδούλωσις τῆς πατρίδος εἰς ζυγὸν χειρότερον τοῦ τουρκικοῦ, θὰ καταστρέψῃ τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἑλληνικὴν παράδοσιν. Κάτωθεν δὲ τοῦ χάρτου τῆς Ἠπείρου ἔγραφε τοὺς ἑξῆς στίχους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν τὸ πολεμικὸν ἐμβατήριον τῆς ἐποχῆς, καὶ τοὺς ὁποίους ἀποστηθίζοντες οἱ μαθηταὶ ἐτραγουδοῦσαν ἐν χορῷ εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς τοὺς δρόμους, εἰς τὰ παιγνίδια:

Σὰν δὲν κόπτει τὸ σπαθί μου
ἡ αἰχμὴ σὰν δὲν τρυπάει.
Ἡ ψυχὴ δὲν λησμονάει
πῶς ἐπλάσθ' ἑλληνική.
Τοῦ ἀλβανισμοῦ ἡ ψώρα
Ἠπειρώτας δὲν μολύνει,
οὐδὲ τοὺς ἀπομακρύνει
ἀπὸ τὸν ἑλληνισμό.

Ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, πιεζομένη σκληρῶς ὑπὸ τῆς μυσαρᾶς Εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας, ὅπως ὑποκύψῃ εἰς τοὺς ἐκβιασμούς της καὶ παραχωρήσῃ τὴν Βόρειον Ἤπειρον εἰς τὸ νεότευκτον ἀλβανικὸν κρατίδιον, καὶ ἀνησυχοῦσα συγχρόνως ἐκ τοῦ καθημερινῶς αὐξανομένου πανελληνίου πόθου τῆς μὴ παραχωρήσεως τῆς χώρας τῶν εὐεργετῶν τοῦ Ἔθνους καὶ τῶν γνησίων ἑλλήνων εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Ἀλβανῶν, ἀπεφάσισε νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ ἐμψυχώσῃ τοὺς κινδυνεύοντας πληθυσμούς, διὰ τῆς ἀποστολῆς εἰς Ἀργυρόκαστρον καὶ Κορυτσὰν τοῦ Διαδόχου Γεωργίου. Πράγματι δέ, τὸν Μάϊον τοῦ 1913 ὁ Διάδοχος Γεώργιος, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ὑπασπιστῶν Φραγκούδη, Στάϊκου καὶ Ραγκαβῆ, τοῦ συνταγματάρχου Κοντούλη, τοῦ νομάρχου Ἰωαννίνων Φορέστη, τοῦ ἀντιστρατήγου Σούτσου καὶ ἄλλων ἐπισήμων ἔφθασεν εἰς Κορυτσὰν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λεσκοβίκιον, Πρεμετὴν καὶ διὰ τῶν Μεσογεφύρων κατηυθύνθη εἰς Ἀργυρόκαστρον. Τοῦ αὐτοκινήτου τοῦ Διαδόχου προηγήθησαν ἄλλα αὐτοκίνητα, φέροντα πολλοὺς δημοσιογράφους Ἕλληνας καὶ Εὐρωπαίους.

Αἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς, περιγράφουσαι τὴν ἄφιξιν τοῦ Διαδόχου εἰς Ἀργυρόκαστρον διὰ μέσου τῆς πεδιάδος τοῦ Ἀργυροκάστρου, ἀναγράφουν, ὅτι σπανίως εἰς τὴν ζωήν των οἱ δημοσιογράφοι εἶδον τοιοῦτον θέαμα. Οἱ κάτοικοι ὅλων τῶν χωρίων εἶχον πλημμυρίσει τὸν δρόμον τοῦ Ἀργυ-

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ροκάστρου, ἀναμένοντες τὸν Διάδοχον. Ὀλίγας ἡμέρας προηγουμένως ὁ γάλλος δημοσιογράφος Ρενὲ Πυὼ διέσχισε τὴν πεδιάδα Ἀργυροκάστρου, προερχόμενος ἐκ Δελβίνου. Καὶ οὗτος, καταγοητευμένος γράφει εἰς τὸ βιβλίον του: «Ἡ Δυστυχισμένη Ἤπειρος», μόνον μίαν φορὰν εἰς τὴν ζωήν του εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ διαβῇ κανεὶς ὁδὸν τόσον ἐν θριάμβῳ». Καὶ συνεχίζει:

«Ὅλοι οἱ χωρικοὶ εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καὶ αἱ θριαμβευτικαὶ ἀψῖδες διαδέχονται ἀλλήλας. Εἶναι οἱ κάτοικοι τοῦ Λιούγκαρι, τῆς Φραστανῆς, τῆς Γορίτσας, τῆς Δουβιανῆς, τοῦ Χασκόβου, τῆς Βάνιστας, τοῦ Γκοραντή, τῆς Δερβιτσάνης καὶ ἄλλων χωρίων, ποῦ δὲν ἐσημείωσα. Παντοῦ ὑπάρχουν ἑλληνικὰ καὶ

ΠΡΟ ΜΙΑΣ ΓΕΝΕΑΣ: ΓΛΕΝΤΙ ΣΤΗΝ ΚΟΥΔΑ ΤΟ 1933.
Ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά: Β. Τζιάς, Ν. Κόρρες, Δ. Ρίκας, Κ. Κῦρος, Γ. Γκάτζαρος, Κ. Κίκης καὶ Β. Ζιῶγκος.

γαλλικὰ αἱ ἐπιγραφαὶ «Ἕνωσις ἢ θάνατος. Ζήτω ἡ ἐλευθέρα Ἤπειρος! Ζήτω ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος! Ζήτω ἡ Γαλλία»! Ὑπάρχουν ἀψῖδες συγκινητικῆς ἁπλότητος. Τρεῖς χονδραὶ δοκοὶ μὲ μερικὰ φυλλώματα δάφνης. Ὑπάρχουν ἄλλαι συνθετώτεραι μὲ κεντημένας ταινίας. Ἐδῶ ἔστρωσαν μὲ ἄνθη τὸν δρόμον ἐπὶ εἴκοσι μέτρα· ἐκεῖ ὁ ἱερεὺς μὲ τρία παιδιὰ ψάλτας του παρίσταται μὲ τὰ ἱερά... Ἀλλοῦ προβάλλει ὁ δίσκος μὲ γλυκίσματα, λουκούμια καὶ τὸ πατροπαράδοτον ποτῆρι νεροῦ· παρακάτω ἕνα ποτηράκι μὲ ἄθλιον ἐγχώριον ποτόν, ποῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

φέρουν μὲ ἐξαιρετικὸν σεβασμὸν μέχρι τῆς ἁμάξης. Παντοῦ αἱ νέαι γυναῖκες ἐφόρεσαν τὰ γιορτινά των καὶ τὰ ὀλίγα κοσμήματα, ποῦ ἐφόρουν τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα τῶν ὀρθοδόξων καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ εἶναι ἐν κύκλῳ, ἕτοιμαι διὰ χορόν. Καὶ μοῦ ἀπευθύνονται πάντοτε καὶ ἀκόμη λόγοι, προσφωνήσεις, τραγούδια, χαιρετιστήριοι πυροβολισμοί, ἄνθη»[1].

Ἡ εἴδησις τῆς ἀφίξεως τοῦ Διαδόχου Γεωργίου εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον ἠλέκτρισε τὰ ψυχὰς τῶν Δροπολιτῶν, διὰ τοῦτο ὅλα τὰ χωρία ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἐκδηλώσουν, κατὰ τὸν πλέον ἐνθουσιώδη τρόπον τὴν ἄφιξιν τοῦ Διαδόχου εἰς τὴν χώραν των. Εἰς τὴν Δουβιανὴν οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Ἁγίου Βλασίου καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἀντήχουν ἀπὸ τὸ χαρμόσυνον μήνυμα, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ γέροι ἡτοιμάζοντο νὰ ὑποδεχθοῦν τὸν Διάδοχον. Ὅλον τὸ χωρίον, κατὰ τὴν ὡραιοτάτην ἐκείνην ἐαρινὴν πρωΐαν, ἀφοῦ συνεκεντρώθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἅη Βλάση, ἐξεκίνησε μὲ ἀπερίγραπτον χαράν, διὰ νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν δημόσιον δρόμον διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Διαδόχου Γεωργίου. Τῆς πομπῆς προηγοῦντο οἱ δύο ἱερεῖς τῆς Δουβιανῆς, ὁ Παπαπέτρος καὶ ὁ Παπαγιώργης, ἐνδεδυμένοι τὰ πολύτιμα ἱερατικά των ἄμφια καὶ μὲ τὰ Εὐαγγέλια εἰς τὰς χεῖρας, τοῦ Ἁγίου Βλασίου καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἠκολούθουν οἱ ἄνδρες μὲ τὰς γραφικάς των ἐνδυμασίας, τὰ ποτούρια τῆς ἐποχῆς οἱ παλαιότεροι, τὰ φράγκικα οἱ νεώτεροι, κατόπιν αἱ γυναῖκες μὲ τὰ πολύχρωμα καὶ ἀστραφτερά των φορέματα, τὰ ἄσπρα καλοσιδερωμένα φουστάνια, καὶ τὶς κόκκινες, πράσινες, κρεμεζὶ ποδιές τους, τὰ μεταξωτά τους μαντήλια δεμένα «πόσι» εἰς τὸ κεφάλι, ὡς περσικὴ τιάρα, μὲ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ἀγαλλίασιν κατέβαιναν τὸν λάκκον ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Ἅη Γιώργη καὶ τὶς Μιλιακοκκιές. Παραπλεύρως τῶν δύο ἱερέων, εἰς δευτέραν γραμμὴν παρατεταγμένοι ὅλοι οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι τοῦ σχολείου, μὲ τὸν διδάσκαλόν τους Κωνσταντῖνον Ζέρρην ἐπὶ κεφαλῆς, ἐβάδιζον τραγουδοῦντες ἐπίκαιρα ἐθνικὰ ἄσματα.

Ἡ μεγαλοπρεπὴς πομπὴ μετ' ὀλίγον ἔφθασεν εἰς τὸν δημόσιον δρόμον, ἐκεῖ ὅπου ἀργότερον ἐκτίσθη ἡ μπαράγκα τοῦ Γιάννη Ζήκου καὶ παρετάχθη, ἀναμένουσα τὸν Διάδοχον, ὁ ὁποῖος θὰ ἤρχετο ἀπὸ τὰ Σωφράτικα. Ὅλος ὁ δρόμος εἰς τὸν πρωϊνὸν ἐαρινὸν ἥλιον ἤστραπτε ἀπὸ τὰ χρυσαφικὰ τῶν γυναικῶν καὶ τὰ μεταξωτὰ μαντήλια, τὰ τσιαπράζια τῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ τσόχινα ποτούρια τῶν γεροντοτέρων. Προηγοῦντο οἱ ἱερεῖς μὲ τὰ ἑξαπτέρυγα καὶ παραπλεύρως των οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι μὲ τὸν διδάσκαλόν των εἰς τὴν κορυφήν. Τὸ αὐτοκίνητον τοῦ Διαδόχου καὶ τῆς ἀκολουθίας του ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ. Εἰς τὰ Σωφράτικα εἶχαν συγκεντρωθῆ

1. Ρ. Πυώ, ἡ Δυστυχισμένη Ἤπειρος, μετ. Ι. Ζερβοῦ, ἐν Ἀθήναις, 1914, σελ. 54—55.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

πολλὰ χωριὰ καὶ οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγούδια καὶ αἱ προσφωνήσεις διήρκεσαν ὥραν πολλὴν καὶ ἐκράτησαν ἀκίνητον τὸν Διάδοχον, ὁ ὁποῖος ἦτο βαθύτατα συγκεκινημένος ἀπὸ τὰς ἐνθουσιώδεις ἐκδηλώσεις τῶν κατοίκων τῆς Δροπόλεως εἰς τὰ δένδρα τοῦ Σωφράτικα, ὅπου οὐρανομήκεις ζητωκραυγαὶ διέσχιζον τὴν ἤρεμον ἀτμόσφαιραν τοῦ ἀνθισμένου τοπίου.

Τέλος ὁ Διάδοχος ἔφθασε. Ἀτελεύτητα χειροκροτήματα καὶ «Ζήτω» ὑποδέχονται αὐτόν. Μετ' ὀλίγον κατῆλθε τοῦ αὐτοκινήτου καὶ ἐπροχώρησε ὀλίγα βήματα μετὰ τῆς ἀκολουθίας του, πρὸς τὸ μέρος τῶν ἱερέων, οἱ ὁποῖοι μετὰ βαθυτάτης κατανύξεως ἤρχισαν νὰ ψάλλουν τὴν δοξολογίαν καὶ τὸ «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου», κατόπιν ἠσπάσθη τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον τοῦ Ἁγίου Βλασίου, ἐνῷ ὁ διδάσκαλος τοῦ χωρίου Κωνσταντῖνος Ζέρρης προσεφώνησε τὸν Διάδοχον δι' ἀρχαϊκῆς γλώσσης διὰ τῶν ἑξῆς:

«Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατός, Κύριος ἰσχυρὸς ἐν πολέμῳ, ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, ἰδοὺ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης, Ὑψηλότατε,

Οἱ κάτοικοι τῆς ἐλευθέρας κοινότητος Δουβιανῆς, πλήρεις συγκινήσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ, ἀλλὰ καὶ μὲ δακρυβρέκτους τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τῆς μεγάλης καὶ ἀφάτου χαρᾶς, ὑποδεχόμεθα σήμερον ἐπὶ τῶν ἐλευθέρων τούτων ἐδαφῶν τὴν Ὑμετέραν Ὑψηλότητα, τὸν Διάδοχον τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου, τὸν υἱὸν τοῦ λατρευτοῦ ἡμῶν βασιλέως Κωνσταντίνου ΙΒ', ὃν ἡ Θεία Πρόνοια προώριζε νὰ χαρίσῃ τὴν ἐλευθερίαν εἰς λαὸν στενάζοντα ἐπὶ αἰῶνας ὑπὸ τὸ πέλμα στυγνῆς δουλείας, καὶ νὰ διαβεβαιώσωμεν τὴν Ὑμετέραν Ὑψηλότητα, ὅτι σύμπαντες ἡμεῖς, ὅσους ὁρᾶτε ἐνταῦθα παρατεταγμένους, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, εἴμεθα ἀποφασισμένοι ὁμοθυμαδὸν νὰ ἀγωνισθῶμεν καὶ νὰ ἀποθάνωμεν ἁπαξάπαντες διὰ τὴν διάσωσιν τῆς πολυπαθοῦς ταύτης γῆς ἀπὸ τῆς ἁρπαγῆς τῶν ἐπιβουλευόντων αὐτὴν ἐχθρῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Ὑψηλότατε,

Ὁ λαὸς τῆς κοινότητος αὐτῆς, τῆς ἑλληνίδος Δουβιανῆς, τῆς ὁποίας κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμὴν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διερμηνεύω τὰ αἰσθήματα, ὑποβάλλει Ὑμῖν τὰ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης καὶ σεβασμοῦ καὶ εὔχεται τῷ Θεῷ, τῷ σωτῆρι παντὸς ἀγαθοῦ, ὅπως δωρήσῃ ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν Σοί τε Ὑψηλότατε καὶ τῷ γενναίῳ καὶ ἐλευθερωτῇ Ἑλληνικῷ Στρατῷ».

Πλήρης συγκινήσεως ὁ Διάδοχος διὰ τὴν θερμὴν καὶ ἐνθουσιώδη ὑποχήν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλληνοπρεπῆ προσφώνησιν τοῦ διδασκάλου Κωνσταντίνου Ζέρρη, ἐστράφη πρὸς τὴν περὶ αὐτὸν ἀκολουθίαν καὶ εἶπε πρὸς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν Ἠπείρου Φορέστη: «Ποῖος ἆράγε νὰ ἐφαντάζετο, ὅτι θὰ εὑρίσκομεν τοιούτους ἕλληνας εἰς τὸ βόρειον τοῦτο τμῆμα τῆς Ἠπείρου»[1].

Ἀκολούθως ὁ Διάδοχος ἀνεχώρησε διὰ τὸ Ἀργυρόκαστρον, ὅπου

1. Κατ' ἀφήγησιν αὐτόπτων Δουβιανιτῶν.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

«ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν κανονιοβολισμῶν ἐκ τοῦ φρουρίου ριπτομένων, τῶν μουσικῶν καὶ ἐν μέσῳ φρενιτιωδῶν ζητωκραυγῶν τοῦ πλήθους, πανδήμως κατακλύζοντος, ἀνεξαρτήτως θρησκεύματος, καὶ δι' ἀψίδων τῶν ὁδῶν κεκοσμημένων καὶ τῶν πέριξ ὑψωμάτων καὶ παρόδων σημαιοστολίστων, ἔφθασε τὸ φέρον τὴν Α. Υ. τὸν Διάδοχον αὐτοκίνητον ραινόμενον δι' ἀνθέων καὶ ροδοπετάλων καὶ ἀκολουθούμενον ὑπὸ χιλιάδων λαοῦ ἐν ἐξάλλῳ ἐνθουσιασμῷ ἐπευφημοῦντος»[1]

Δὲν παρῆλθεν ὅμως ἱκανὸν διάστημα χρόνου ἀπὸ τῆς περιοδείας τοῦ Διαδόχου Γεωργίου εἰς τὴν Βόρειον Ἤπειρον, ὁπότε αἱ μεγάλαι Δυνάμεις, τῇ πρωτοβουλίᾳ πάντοτε τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Αὐστρίας, ὑπέγραψαν εἰς τὴν Φλωρεντίαν τὸ ὁμώνυμον πρωτόκολλον, διὰ τοῦ ὁποίου ἑλληνικωτάτη χώρα παρεδίδετο εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Ἀλβανῶν. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἀντετάχθη τότε σύσσωμος ὁ Ἠπειρωτικὸς κόσμος καὶ ἤρχισεν ἔνοπλος ἀντίστασις ἐναντίον τῶν Ἀλβανῶν, οἱ ὁποῖοι ἐν τέλει ἠναγκάσθησαν διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Κερκύρας νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν ἑλληνικότητα τῆς Βορείου Ἠπείρου καὶ νὰ παράσχουν ἐγγυήσεις. Λόγῳ ὅμως τῶν ἐσωτερικῶν ταραχῶν εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀλβανίαν, αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἐπέτρεψαν εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἀνακαταλάβῃ τὴν Βόρειον Ἤπειρον, μέχρις ὅτου τὸ ζήτημα ρυθμισθῇ ὁριστικῶς.

Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1916 ἡ Ἰταλία, ἐκμεταλλευομένη τὴν ἑλληνικὴν πολιτικὴν κρίσιν καὶ τὸν Ἐθνικὸν Διχασμόν, κατέλαβε στρατιωτικῶς τὴν Ἤπειρον ἀπὸ τοῦ Αὐλῶνος μέχρι τῶν Ἰωαννίνων, περιορισθεῖσα μετ' ὀλίγου εἰς τὸν νομὸν Ἀργυροκάστρου, τῆς Κορυτσᾶς καὶ τῆς περιοικίδος της καταληφθείσης ὑπὸ τῶν Γάλλων. Οἱ Ἀλβανοί, ἀναθαρρήσαντες ἐκ τῆς ἰταλικῆς κατοχῆς τῆς Ἠπείρου, ἤρχισαν ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἰταλῶν φίλων των, νὰ ἐφαρμόζουν μέτρα ἀποσκοποῦντα εἰς τὸν ἐξαλβανισμὸν τῆς χώρας καὶ τὴν διείσδυσιν τῆς ἰταλικῆς ἐπιρροῆς. Πρὸς τοῦτο προέβησαν εἰς πάσας φύσεως μέτρα ἐναντίον τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Πολλαὶ συλλήψεις ἑλλήνων πατριωτῶν ἐγένοντο, ἐξορία εἰς τὴν Ἰταλίαν, φυλακίσεις, διωγμοὶ συστηματικοὶ καὶ ἡ ἵδρυσις καὶ ὀργάνωσις ἀλβανικῶν λητρικῶν σωμάτων, τὰ ὁποῖα σκοπὸν εἶχον τὴν συστηματικὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πρώτην ἰταλικῆς κατοχῆς, (1916 - 1920), ἡ Δουβιανή, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα χωρία τῆς Δροπόλεως καὶ τῆς Βορείου Ἠπείρου, ἀντιμετώπισε μετὰ θάρρους τὴν ἰταλοαλβανικὴν ἐπιβολήν. Ὅταν τότε διωρίσθησαν τὸ πρῶτον ἰταλοὶ διδάσκαλοι εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία, οἱ ὁποῖοι προσεπάθουν νὰ καλλιεργήσουν εἰς τὰς τρυφερὰς ψυχὰς τῶν Ἑλληνοπαίδων τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἀλβανίαν, τὴν περιφρόνησιν καὶ τὴν ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, οἱ Δροπολῖται μετὰ

1. Ἐφημ. Ἀθηνῶν «Πατρίς», 10 Μαΐου 1913.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντος

συγκινητικῆς καρτερίας ὑπέμειναν ὅλα τὰ βάσανα καὶ τὰς περιφρονήσεις τῶν Ἰταλῶν, ἀλλὰ κατ' οὐδένα τρόπον ἔπαυσαν νὰ εἶναι ἕλληνες, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον λίαν ἐνωρὶς ἀντελήφθησαν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Ἰταλοί. Καὶ ὅταν πλέον ἐπείσθησαν, ὅτι οἱ Δροπολῖται εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ παραμείνουν καὶ πέραν τοῦ τάφου ἕλληνες, κατέφυγον οἱ ἄθλιοι εἰς ἄλλα μέσα, εἰς συστηματικὸν διωγμὸν παντός, ὅστις θὰ ἐπροπαγάνδιζεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῆς διοργανώσεως ἀλβανικῶν συμμοριῶν εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀργυροκάστρου ὑπὸ τοῦ περιφήμου ληστάρχου Σιάκιο Λάππα, καταγομένου ἀπὸ τὴν περιφέρειαν Τεπελενίου. Ὁ λήσταρχος οὗτος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα μετὰ φρίκης ἀνέφερον μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων οἱ Δροπολῖται, ἐδολοφόνησε πολλοὺς ἕλληνας τῆς Δροπόλεως καὶ ἄλλων περιφερειῶν τῆς Β. Ἠπείρου, εἰς δὲ τὴν Δουβιανὴν ἐδολοφόνησε, κατὰ τὸν πλέον τραγικὸν τρόπον,

ΓΛΕΝΤΙ ΣΤΗΝ ΚΟΥΛΑ (1933).
Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά: Δ. Ρίκας, Κ. Κίκης, Κ. Κῦρος, Ν. Κόρρες, Β. Ζιῶγκος, Γ. Γκάτζαρος, Β. Τζιάς.

τὸν Θεόδωρον Γκαζιάνην, εἰς τὸ δάσος τοῦ Μοναστηρίου τὸ 1918. Πολλοὶ Δουβιανῖται ἐφυλακίσθησαν καὶ κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν ἰταλικῶν ἀρχῶν κατοχῆς, ὁ δὲ Νεοκλῆς Λιανίδης, φυλακισθεὶς ὡς γραμματεὺς τῆς δημαρχίας Ἀργυροκάστρου ἐπὶ ἑλληνικῆς διοικήσεως, ἀπεφυλακίσθη κατόπιν πολλῶν ἐνεργειῶν τῶν προκρίτων τοῦ Ἀργυροκάστρου πρὸς τὸν ἰταλὸν ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς Λόντι. Σκληροτέρα ὅμως μοῖρα ἐπεφυλάσσετο διὰ τὸν ἐκλεκτὸν διδάσκαλον τῆς Δουβιανῆς τὸν Κωνσταντῖνον Ζέρρην. Οὗτος, διωρισμένος διδάσκαλος εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς Δουβιανῆς, εἶχε γίνει ὁ στόχος τῆς ἐπιθέσεως τοῦ ἰταλοῦ διδασκάλου Μάριο, ὁ ὁποῖος περιώριζε τὰς ὥρας τῆς διδασκαλίας του καὶ παρενέβαλλε πολλὰ ἐμπόδια εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς, καταγγείλας δὲ τοῦτον εἰς τὰς ἀρχὰς ὡς ἕλληνα προπαγανδιστήν, ἐπετάχυνε τὸν θάνατόν του.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΕΙΣ ΑΜΕΡΙΚΗΝ

Ἀπὸ τοῦ 1850 μέχρι τοῦ 1900 οἱ Δουβιανῖται μετηνάστευον συστηματικῶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου πολλοὶ διέπρεψαν ὡς ἔμποροι καὶ ἐδημιούργησαν ἱκανὴν περιουσίαν, ἐπιστρέφοντες δὲ εἰς τὴν πατρίδα των ἀνήγειραν μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομάς, αἱ ὁποῖαι ἐσώζοντο μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων καὶ διεκρίνοντο διὰ τὴν ὡραίαν κατασκευὴν καὶ τὴν ἐσωτερικήν των διαρρύθμισιν, ὡς καὶ διὰ τὴν καθαριότητα, ἡ ὁποία ἦτο παραδειγματικὴ εἰς ὅλην τὴν Δρόπολιν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ πληθυσμὸς τοῦ χωρίου ἤρχισεν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος νὰ αὐξάνῃ. Κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ[1] ἡ Δουβιανὴ εἶχε τὸ ἔτος 1850 περὶ τὶς 60 οἰκογενείας, κατὰ δὲ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως Ματθαίου[2], περὶ τὸ 1870 ἡ Δουβιανὴ ἀναφέρεται ἔχουσα οἰκίας 70, σχολὴν ἀλληλοδιδακτικὴν μετὰ 40 μαθητῶν, καταβάλλουσα διὰ τὸν μισθὸν τοῦ διδασκάλου λίρας ὀθ. 60, τὸ 1880 ἠρίθμει 420 ψυχάς[3], τὸ 1899 ἠρίθμει 450 ψυχάς[4], καὶ κατὰ τὴν ἀλβανικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1921, περὶ τὰς 771 ψυχάς[5]. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος ἤρχισεν ἡ μετανάστευσις τῶν κατοίκων εἰς τὴν Ἀμερικήν. Εἰς τὴν μετανάστευσιν ταύτην συνετέλεσε καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν ἀμπέλων τῆς Δουβιανῆς ἐκ φυλλοξήρας, κατὰ τὴν δεκαετίαν (1890—1900), ὁπότε καὶ ἐγκατελείφθησαν αὗται ὁριστικῶς εἰς τὴν τύχην των, διασώζουσαι μέχρι τῆς σήμερον τὸ ὄνομα «Π α λ ι ά μ π ε λ α». Ἡ ἐγκατάστασις τῶν Δουβιανιτῶν εἰς τὴν Ἀμερικὴν θὰ συστηματοποιηθῇ, κατὰ τὴν περίοδον (1916—1920) καὶ (1925—1930), ὁπότε μία νέα Δουβιανὴ θὰ ἱδρυθῇ εἰς Worcester τῆς Μασσαχουσέτης, ὁ πληθυσμὸς τῆς ὁποίας ηὐξήθη μεταπολεμικῶς διὰ τῆς μεταναστεύ-

---

1. Π. Ἀραβαντινοῦ, Χρον. τῆς Ἠπείρου, τόμ. Β΄ σελ. 362.

2. Ἐπετηρὶς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἠπειρωτικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἔτος Β΄ (1873—74), σελ. 184.

3. Ι. Κοκκίδου, Ὁδοιπορικὸν Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας ὑπὸ τοῦ παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν ἐπιτελικοῦ γραφείου, Ἀθ. 1880.

4. Ἀγὼν (ἐφημ. Ἀθην.) 8 Δεκεμβρίου 1900.— Ὑπερβολικὸς φαίνεται ὁ Ζ. Μολοσσὸς γράφων, ὅτι τὸ 1870 ἡ Δουβιανὴ εἶχε 1.000 ψυχὰς (Β.Δ. Ζώτου Μολοσσοῦ, Ἠπειρωτικαὶ Μελέται, Δρομολόγιον τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, τ. Δ΄ τ. Α΄, Ἀθ. 1878, σελ. 83).

5. T. SELENICA, Shqipria më 1927, Tiranë 1928, σελ. 507.— Κατὰ τὴν ἀλβανικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1945 δὲν γνωρίζομεν εἰς πόσας ψυχὰς ἀνῆλθεν ὁ πληθυσμὸς τῆς Δουβιανῆς, διότι δὲν ἔφθασαν μέχρι ἡμῶν αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἀπογραφῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

σεως προσφύγων, μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστῶτος τοῦ Ἐμβὲρ Χότζα εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Οἱ μετανάσται ὅμως δὲν ἐλησμόνησαν τὴν μακρυνὴν πατρίδα, τὴν ὡραίαν των Δούβιανην, διὰ τοῦτο ἔζων καὶ ζοῦν διαρκῶς μὲ τὴν ἐλπίδα, νὰ ἴδουν μίαν ἡμέραν ἐλευθέραν τὴν σκλαβωμένην των Δούβιανην καὶ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς αὐτήν, διὰ νὰ διέλθουν ἐν εἰρήνῃ τὰς τελευταίας των ἡμέρας, ὄνειρον γλυκὺ καὶ ὡραῖον ὅλων τῶν Δροπολιτῶν μεταναστῶν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Οἱ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Βορείου

Β. ΤΖΙΑΣ, Κ. ΚΥΡΟΣ, ΓΡ. ΠΑΓΩΝΗΣ, Δ. ΡΙΚΑΣ (1933)

Ἀμερικῆς Δουβιανῖται μετανάσται, ἀπὸ τοῦ 1918 ὡραματίσθησαν μίαν Δουβιανὴν συγχρονισμένην, μὲ ὡραίους δρόμους, νεόδμητον σχολεῖον καὶ μεγάλην ἐκκλησίαν. Ἐπειδὴ ἡ παλαιὰ ἐνοριακὴ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Βλασίου ἦτο μικρὰ καὶ στενή, οἱ Δουβιανῖται τῆς Ἀμερικῆς ἵδρυσαν τὸ 1918 εἰς Worcester σωματεῖον, σκοπὸς τοῦ ὁποίου ἦτο ἡ συγκέντρωσις κεφαλαίων διὰ τὴν ἀνέγερσιν μεγάλης ἐκκλησίας εἰς τὸ κέντρον τῆς Δουβιανῆς, ὅπως φαίνεται ἐκ τοῦ ἑξῆς καταστατικοῦ:

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΤΩΝ ΔΟΥΒΙΑΝΙΤΩΝ

Ο "ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ"

1918

Συνελθόντες σήμερον τὴν 11 Φεβρουαρίου, εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 9 αἰθούσῃ BARLLETT ST., ἡμεῖς οἱ ἐν WORCESTER, MASS. διαμένοντες ἐκ τοῦ χωρίου Δ ο υ β ι α ν ῆ ς τῆς Ἠπείρου, ἀπεφασίσαμεν ὁμοφώνως τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἅγιος Γεώργιος» Συλλόγου, λειτουργοῦντος ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους.

ΑΡΘΡΟΝ 1ον

α) Σκοπὸς τοῦ Συλλόγου ἔσεται ἡ διὰ τῆς προκαταβολῆς καὶ εἰσπράξεων συγκρότησις κεφαλαίου πρὸς οἰκοδόμησιν ἐκκλησίας.

β) Τὸ ταμεῖον τοῦ ἐν λόγῳ Συλλόγου θέλει συνδράμῃ τὴν κοινότητά μας, δι' ἱερόν τι ἔργον μετὰ παρέλευσιν 5 ἐτῶν ἀπὸ τῆς σήμερον, ἵνα μὴ ἀδυνατῇ τὸ ταμεῖον καὶ ἀκυρωθῇ τὸ πρῶτον καὶ ἀναλλοίωτον ἄρθρον.

ΑΡΘΡΟΝ 2ον

Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ Συλλόγου εἶναι ἡ σφραγίς, ἥτις φέρει τὴν προτομὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἔφιππον καὶ πέριξ τῆς εἰκόνος τὴν ἐπιγραφὴν «Σύλλογος Δουβιανιτῶν» ἐκ τῶν ἄνω καὶ Ἅγιος Γεώργιος ἐκ τῶν κάτω.

ΑΡΘΡΟΝ 3ον

Οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφέρῃ ἰδέαν περὶ μετατροπῆς τοῦ καταστατικοῦ ὅσον ἀφορᾷ τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου.

Δημοσια καντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

συγκινητικῆς καρτερίας ὑπέμειναν ὅλα τὰ βάσανα καὶ τὰς περιφρονήσεις τῶν ἰταλῶν, ἀλλὰ κατ' οὐδένα τρόπον ἔπαυσαν νὰ εἶναι ἕλληνες, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον λίαν ἐνωρὶς ἀντελήφθησαν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἰταλοί. Καὶ ὅταν πλέον ἐπείσθησαν, ὅτι οἱ Δροπολῖται εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ παραμείνουν καὶ πέραν τοῦ τάφου ἕλληνες, κατέφυγον οἱ ἄθλιοι εἰς ἄλλα μέσα, εἰς συστηματικὸν διωγμὸν παντός, ὅστις θὰ ἐπροπαγάνδιζεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῆς διοργανώσεως ἀλβανικῶν συμμοριῶν εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀργυροκάστρου ὑπὸ τοῦ περιφήμου ληστάρχου Σιάκιο Λάππα, καταγομένου ἀπὸ τὴν περιφέρειαν Τεπελενίου. Ὁ λήσταρχος οὗτος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα μετὰ φρίκης ἀνέφερον μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων οἱ Δροπολῖται, ἐδολοφόνησε πολλοὺς ἕλληνας τῆς Δροπόλεως καὶ ἄλλων περιφερειῶν τῆς Β. Ἠπείρου, εἰς δὲ τὴν Δουβιανὴν ἐδολοφόνησε, κατὰ τὸν πλέον τραγικὸν τρόπον,

ΓΛΕΝΤΙ ΣΤΗΝ ΚΟΥΛΑ (1933).
Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά: Δ. Ρίκας, Κ. Κίκης, Κ. Κῦρος, Ν. Κόρρες, Β. Ζιῶγκος, Γ. Γκάτζαρος, Β. Τζιάς.

τὸν Θεόδωρον Γκαζιάνην, εἰς τὸ δάσος τοῦ Μοναστηρίου τὸ 1918. Πολλοὶ Δουβιανῖται ἐφυλακίσθησαν καὶ κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν ἰταλικῶν ἀρχῶν κατοχῆς, ὁ δὲ Νεοκλῆς Λιανίδης, φυλακισθεὶς ὡς γραμματεὺς τῆς δημαρχίας Ἀργυροκάστρου ἐπὶ ἑλληνικῆς διοικήσεως, ἀπεφυλακίσθη κατόπιν πολλῶν ἐνεργειῶν τῶν προκρίτων τοῦ Ἀργυροκάστρου πρὸς τὸν ἰταλὸν ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς Λόντι. Σκληροτέρα ὅμως μοῖρα ἐπεφυλάσσετο διὰ τὸν ἐκλεκτὸν διδάσκαλον τῆς Δουβιανῆς τὸν Κωνσταντῖνον Ζέρρην. Οὗτος, διωρισμένος διδάσκαλος εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς Δουβιανῆς, εἶχε γίνει ὁ στόχος τῆς ἐπιθέσεως τοῦ ἰταλοῦ διδασκάλου Μάριο, ὁ ὁποῖος περιώριζε τὰς ὥρας τῆς διδασκαλίας του καὶ παρενέβαλλε πολλὰ ἐμπόδια εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς, καταγγείλας δὲ τοῦτον εἰς τὰς ἀρχὰς ὡς ἕλληνα προπαγανδιστήν, ἐπετάχυνε τὸν θάνατόν του.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΕΙΣ ΑΜΕΡΙΚΗΝ

Ἀπὸ τοῦ 1850 μέχρι τοῦ 1900 οἱ Δουβιανῖται μετηνάστευον συστηματικῶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου πολλοὶ διέπρεψαν ὡς ἔμποροι καὶ ἐδημιούργησαν ἱκανὴν περιουσίαν, ἐπιστρέφοντες δὲ εἰς τὴν πατρίδα των ἀνήγειραν μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομάς, αἱ ὁποῖαι ἐσώζοντο μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων καὶ διεκρίνοντο διὰ τὴν ὡραίαν κατασκευὴν καὶ τὴν ἐσωτερικήν των διαρρύθμισιν, ὡς καὶ διὰ τὴν καθαριότητα, ἡ ὁποία ἦτο παραδειγματικὴ εἰς ὅλην τὴν Δρόπολιν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ πληθυσμὸς τοῦ χωρίου ἤρχισεν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος νὰ αὐξάνῃ. Κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ[1] ἡ Δουβιανὴ εἶχε τὸ ἔτος 1850 περὶ τὶς 60 οἰκογενείας, κατὰ δὲ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως Ματθαίου[2], περὶ τὸ 1870 ἡ Δουβιανὴ ἀναφέρεται ἔχουσα οἰκίας 70, σχολὴν ἀλληλοδιδακτικὴν μετὰ 40 μαθητῶν, καταβάλλουσα διὰ τὸν μισθὸν τοῦ διδασκάλου λίρας ὀθ. 60, τὸ 1880 ἠρίθμει 420 ψυχάς[3], τὸ 1899 ἠρίθμει 450 ψυχάς[4], καὶ κατὰ τὴν ἀλβανικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1921, περὶ τὰς 771 ψυχάς[5]. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος ἤρχισεν ἡ μετανάστευσις τῶν κατοίκων εἰς τὴν Ἀμερικήν. Εἰς τὴν μετανάστευσιν ταύτην συνετέλεσε καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν ἀμπέλων τῆς Δουβιανῆς ἐκ φυλλοξήρας, κατὰ τὴν δεκαετίαν (1890—1900), ὁπότε καὶ ἐγκατελείφθησαν αὗται ὁριστικῶς εἰς τὴν τύχην των, διασώζουσαι μέχρι τῆς σήμερον τὸ ὄνομα «Π α λ ι ά μ π ε λ α». Ἡ ἐγκατάστασις τῶν Δουβιανιτῶν εἰς τὴν Ἀμερικὴν θὰ συστηματοποιηθῇ, κατὰ τὴν περίοδον (1916—1920) καὶ (1925—1930), ὁπότε μία νέα Δουβιανὴ θὰ ἱδρυθῇ εἰς Worcester τῆς Μασσαχουσέτης, ὁ πληθυσμὸς τῆς ὁποίας ηὐξήθη μεταπολεμικῶς διὰ τῆς μεταναστεύ-

---

1. Π. Ἀραβαντινοῦ, Χρον. τῆς Ἠπείρου, τόμ. Β΄ σελ. 362.

2. Ἐπετηρὶς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἠπειρωτικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἔτος Β΄ (1873—74), σελ. 184.

3. Ι. Κοκκίδου, Ὁδοιπορικὸν Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας ὑπὸ τοῦ παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν ἐπιτελικοῦ γραφείου, Ἀθ. 1880.

4. Ἀγὼν (ἐφημ. Ἀθην.) 8 Δεκεμβρίοὲ 1900.— Ὑπερβολικὸς φαίνεται ὁ Ζ. Μολοσσὸς γράφων, ὅτι τὸ 1870 ἡ Δουβιανὴ εἶχε 1.000 ψυχὰς (Β.Δ. Ζώτου Μολοσσοῦ, Ἠπειρωτικαὶ Μελέται, Δρομολόγιον τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, τ. Δ΄ τ. Α΄, Ἀθ. 1878, σελ. 83).

5. T. SELENICA, Shqipria më 1927, Tiranë1928, σελ. 507.— Κατὰ τὴν ἀλβανικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1945 δὲν γνωρίζομεν εἰς πόσας ψυχὰς ἀνῆλθεν ὁ πληθυσμὸς τῆς Δουβιανῆς, διότι δὲν ἔφθασαν μέχρι ἡμῶν αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἀπογραφῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

σεως προσφύγων, μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστῶτος τοῦ Ἐμβὲρ Χότζα εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Οἱ μετανάσται ὅμως δὲν ἐλησμόνησαν τὴν μακρυνὴν πατρίδα, τὴν ὡραίαν των Δούβιανην, διὰ τοῦτο ἔζων καὶ ζοῦν διαρκῶς μὲ τὴν ἐλπίδα, νὰ ἴδουν μίαν ἡμέραν ἐλευθέραν τὴν σκλαβωμένην των Δούβιανην καὶ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς αὐτήν, διὰ νὰ διέλθουν ἐν εἰρήνῃ τὰς τελευταίας των ἡμέρας, ὄνειρον γλυκὺ καὶ ὡραῖον ὅλων τῶν Δροπολιτῶν μεταναστῶν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Νότιον Ἀμερικήν. Οἱ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Βορείου

Β. ΤΖΙΑΣ, Κ. ΚΥΡΟΣ, ΓΡ. ΠΑΓΩΝΗΣ, Δ. ΡΙΚΑΣ (1933)

Ἀμερικῆς Δουβιανῖται μετανάσται, ἀπὸ τοῦ 1918 ὡραματίσθησαν μίαν Δουβιανὴν συγχρονισμένην, μὲ ὡραίους δρόμους, νεόδμητον σχολεῖον καὶ μεγάλην ἐκκλησίαν. Ἐπειδὴ ἡ παλαιὰ ἐνοριακὴ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Βλασίου ἦτο μικρὰ καὶ στενή, οἱ Δουβιανῖται τῆς Ἀμερικῆς ἵδρυσαν τὸ 1918 εἰς Worcester σωματεῖον, σκοπὸς τοῦ ὁποίου ἦτο ἡ συγκέντρωσις κεφαλαίων διὰ τὴν ἀνέγερσιν μεγάλης ἐκκλησίας εἰς τὸ κέντρον τῆς Δουβιανῆς, ὅπως φαίνεται ἐκ τοῦ ἑξῆς καταστατικοῦ:

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΤΩΝ ΔΟΥΒΙΑΝΙΤΩΝ

Ο "ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ"

1918

Συνελθόντες σήμερον τὴν 11 Φεβρουαρίου, εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 9 αἰθούσῃ BARLLETT ST., ἡμεῖς οἱ ἐν WORCESTER, MASS. διαμένοντες ἐκ τοῦ χωρίου Δ ο υ β ι α ν ῆ ς τῆς Ἠπείρου, ἀπεφασίσαμεν ὁμοφώνως τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἅγιος Γεώργιος» Συλλόγου, λειτουργοῦντος ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους.

ΑΡΘΡΟΝ 1ον

α) Σκοπὸς τοῦ Συλλόγου ἔσεται ἡ διὰ τῆς προκαταβολῆς καὶ εἰσπράξεων συγκράτησις κεφαλαίου πρὸς οἰκοδόμησιν ἐκκλησίας.

β) Τὸ ταμεῖον τοῦ ἐν λόγῳ Συλλόγου θέλει συνδράμῃ τὴν κοινότητά μας, δι' ἱερόν τι ἔργον μετὰ παρέλευσιν 5 ἐτῶν ἀπὸ τῆς σήμερον, ἵνα μὴ ἀδυνατῇ τὸ ταμεῖον καὶ ἀκυρωθῇ τὸ πρῶτον καὶ ἀναλλοίωτον ἄρθρον.

ΑΡΘΡΟΝ 2ον

Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ Συλλόγου εἶναι ἡ σφραγίς, ἥτις φέρει τὴν προτομὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἔφιππον καὶ πέριξ τῆς εἰκόνος τὴν ἐπιγραφὴν «Σύλλογος Δουβιανιτῶν» ἐκ τῶν ἄνω καὶ Ἅγιος Γεώργιος ἐκ τῶν κάτω.

ΑΡΘΡΟΝ 3ον

Οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφέρῃ ἰδέαν περὶ μετατροπῆς τοῦ καταστατικοῦ ὅσον ἀφορᾷ τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου.

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

ΑΡΘΡΟΝ 4ον

Ἡ ἐγγραφὴ τῶν μελῶν ὡρίσθη εἰς δολλ. 2, ἡ δὲ μηνιαία συνδρομὴ εἰς 50 σέντς.

ΑΡΘΡΟΝ 5ον

Ὁ καταβάλλων ἐφ' ἅπαξ δολλ. 10 πρὸς βοήθειαν τοῦ Συλλόγου ἀναγνωρίζεται ὡς δωρητὴς αὐτοῦ· ὁ καταβάλλων 25 δολλ. ἀναγνωρίζεται ὡς εὐεργέτης· τὰ ὀνόματα τῶν εὐεργετῶν καὶ μεγάλων τοιούτων θέλουσι χαραχθῆ χρυσοῖς γράμμασι καὶ τοποθετηθῆ εἰς ἓν ἐκ τῶν κοινῶν ἐν τῷ χωρίῳ ἵδρυμά των.

ΑΡΘΡΟΝ 6ον

Ἐάν τις τῶν συνδρομητῶν καθυστερῇ μηνιαίας δόσεις ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς μῆνας οὗτος εἰδοποιεῖται ὑπὸ τῆς διοικήσεως τοῦ Συλλόγου, καὶ ἀρνούμενος πληρῶσαι διαγράφεται ἐκ τοῦ μητρώου, δύναται ὅμως νὰ ἐγγραφῇ ἐκ δευτέρου ὅταν πληρώσῃ τὰς καθυστερουμένας δόσεις.

ΑΡΘΡΟΝ 7ον

Δικαίωμα ἐγγραφῆς εἰς τὸν Σύλλογον ἔχει πᾶς καταγόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Δουβιανῆς τῆς Ἠπείρου (Ἀργυροκάστρου).

ΑΡΘΡΟΝ 8ον

Οὐδεὶς τῶν συνδρομητῶν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀποσύρῃ τὰ καταβληθέντα χρήματα.

ΑΡΘΡΟΝ 9ον

Πᾶς ἐρχόμενος ἐκ πατρίδος δύναται νὰ ἐγγραφῇ μέλος τοῦ Συλλόγου μετὰ παρέλευσιν 2 μηνῶν, καταβάλλων σὺν τῷ δικαιώματι τῆς ἐγγραφῆς καὶ τὴν μηνιαίαν δόσιν.

ΑΡΘΡΟΝ 10ον

Ἐκ τῶν ἐνταῦθα εὑρισκομένων Δουβιανιτῶν κατὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Συλλόγου ἐὰν θέλῃ τις νὰ ἐγγραφῇ συνδρομητὴς μετὰ ταῦτα, ὀφείλει νὰ πληρώσῃ ἁπάσας τὰς καθυστερουμένας δόσεις.

ΑΡΘΡΟΝ 11ον

Ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ ἀπαρτίζεται ἐξ ὀκτὼ μελῶν· ἤτοι, ἑνὸς Προέδρου, Ἀντιπροέδρου, Γραμματέως, Ταμίου καὶ τεσσάρων Συμβούλων. Ὁ Σύλλογος δύναται νὰ ἐκλέξῃ καὶ ἐπίτιμον πρόεδρον.

ΑΡΘΡΟΝ 12ον

Τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιτροπῆς ἔχουσι τὸ δικαίωμα οἱ παρὰ τῆς ὁλομελείας ἐπὶ τούτῳ διοριζόμενοι τρεῖς ἐλεγκταί, ἡ ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐλέγχῃ τὴν διοικητικὴν ἐπιτροπήν, τετράκις τοῦ ἔτους κατὰ βούλησιν.

ΑΡΘΡΟΝ 13ον

Τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου ἐκλέγεται διὰ ψηφοφορίας ὑπὸ τῆς ὁλομελείας.

ΑΡΘΡΟΝ 14ον

Ἡ ἐκλογὴ γίνεται ἅπαξ τοῦ ἔτους, καὶ κατὰ τὴν πρώτην Κυριακὴν τοῦ Φεβρουαρίου.

ΑΡΘΡΟΝ 15ον

Ὁ Πρόεδρος ἀντιπροσωπεύει τὸν Σύλλογον εἰς ὅλας αὐτοῦ τὰς σχέσεις, καλεῖ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

τὴν διοικητικὴν ἐπιτροπὴν εἰς συνεδριάσεις, ὡς καὶ τὰ μέλη αὐτῆς, ὑπογράφει τὰ πρακτικὰ μετὰ τοῦ Γραμματέως, καὶ ἐν γένει φροντίζει περὶ τῆς προόδου τοῦ Συλλόγου.

ΑΡΘΡΟΝ 16ον

Τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον συνέρχεται τακτικῶς κατὰ τριμηνίαν, ἐκτάκτως δὲ ὅταν παραστῇ ἀνάγκη.

ΑΡΘΡΟΝ 17ον

Ὁ Γραμματεύς, φυλάττει τὰ ἀρχεῖα, συντάσσει τὰ πρακτικὰ ὡς καὶ πάντα τὰ ἐκδιδόμενα ἔγγραφα, καὶ συνυπογράφει ταῦτα μετὰ τοῦ Προέδρου καὶ Ταμίου. Πᾶν ἔγγραφον μὴ φέρον τὴν ὑπογραφὴν Προέδρου, Ταμίου, Γραμματέως καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ Συλλόγου θεωρεῖται ἄκυρον.

ΑΡΘΡΟΝ 18ον

Ὁ Ταμίας φυλάττει τὴν περιουσίαν τοῦ Συλλόγου, εἰσπράττει τὰς συνδρομὰς εἰς διπλοτύπους ἀποδείξεις, τηρεῖ τακτικὰ τὰ ἀπαιτούμενα βιβλία, καὶ ἐν γένει μεριμνᾶ περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Συλλόγου. Ὁ Ταμίας δὲν δύναται νὰ κρατῇ παρ' αὐτῷ ἄνω τῶν 50 δολλ. τὸ ὑπερβαῖνον τοῦτο ποσὸν κατατίθεται ἐντόκως ἐν ὀνόματι τοῦ Συλλόγου εἰς τὴν ὑποδειχθεῖσαν Τράπεζαν διὰ τῆς Πλειοψηφίας τῶν μελῶν ἐν γενικῇ συνελεύσει μετὰ τοῦ Προέδρου καὶ Γραμματέως.

ΑΡΘΡΟΝ 19ον

Κατὰ τριμηνίαν ὁ Ταμίας ὑποβάλλει ἔκθεσιν εἰς τὴν διοικητικὴν ἐπιτροπήν, ἐμφαίνουσαν τὴν τοῦ ταμείου κατάστασιν.

ΑΡΘΡΟΝ 20ὸν

Πᾶν μέλος τοῦ Συλλόγου δύναται νὰ θέσῃ ὑποψηφιότητα ὑποδεικνυομένην πρὸ 15 ἡμερῶν. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς γίνεται μυστικὴ ψηφοφορία.

ΑΡΘΡΟΝ 21ον

Παραιτουμένου μέλους τινὸς τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ ἀμέσως ἐρχομένου κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν ἐπιλαχόντων, πᾶν δὲ μέλος τοῦ Συμβουλίου ἀπουσιάσαν ἐπὶ τρεῖς κατὰ συνέχειαν συνεδριάσεις ἄνευ ἀποχρώντων λόγων, θεωρεῖται αὐτοδικαίως παραιτημένον.

ΑΡΘΡΟΝ 22ον

Δικαίωμα ψήφου ὡς καὶ ἐκλέγεσθαι ἔχει πᾶν μέλος τοῦ Συλλόγου.

ΑΡΘΡΟΝ 23ον

Αἱ γενικαὶ συνελεύσεις θεωροῦνται ἐν ἀπαρτίᾳ, ὅταν παρίστανται τὰ ἥμισυ τῶν μελῶν πλέον τοῦ ἑνός.

ΑΡΘΡΟΝ 24ον

Ἐν περιπτώσει μὴ λειτουργίας τοῦ Συλλόγου, τὸ παρ' αὐτῷ εὑρισκόμενον ποσὸν χρημάτων, θὰ κατατεθῇ εἰς οἱανδήποτε Τράπεζαν καὶ δὲν θὰ ἔχῃ κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ ἀποσύρῃ τοῦτο, ἐὰν δὲν συστηθῇ ἄλλος τοιοῦτος.

ΑΡΘΡΟΝ 25ον

Πᾶν ὅ,τι δὲν διαλαμβάνεται ἐν τῷ παρόντι Καταστατικῷ γίνεται πρᾶξις κατόπιν συνελεύσεως τῶν μελῶν.

Ἐνεκρίθη καὶ κατεκυρώθη ὑπὸ τῆς ὁλομελείας ἐν Γοῦστερ τῇ 11 Φεβρουαρίου 1918.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Η ΠΡΩΤΗ ΑΛΒΑΝΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ

(1920 - 1940)

Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1920, οἱ ἰταλοὶ ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Βορείου Ἠπείρου, παρεχώρησαν ταύτην εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Ὑπὸ τὸ νέον καθεστὼς ὑπεχρεώθησαν νὰ ζήσουν οἱ Δουβιανῖται καὶ ὅλοι οἱ ἕλληνες τῆς Βορείου Ἠπείρου, χωρὶς ὅμως νὰ στερηθοῦν τῶν ἐλπίδων, ὅτι ἡ κατοχὴ αὐτὴ θὰ ἦτο προσωρινὴ καὶ ὅτι, μετὰ τὴν αἰσίαν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, θὰ ἀνέτελλεν ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν δούλην πατρίδα. Τοὺς Ἀλβανοὺς ἔβλεπον μὲ βλέμμα περιφρονητικόν, ἐθεώρουν βαρβάρους καὶ ἀπολιτίστους, ἀμορφώτους καὶ καθυστερημένους καὶ οὐδεμίαν σχέσιν ἤθελον νὰ ἔχουν πρὸς αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ μακρὰς δεκαετηρίδας ὑπῆρξαν οἱ φοβεροὶ διῶκται τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ οἱ πραγματικοί των τύραννοι. Ἤδη ὅμως ἡ χριστιανικὴ Εὐρώπη, παρὰ πᾶν θεῖον καὶ ἀνθρώπινον δίκαιον, ἐξυπηρετοῦσα μόνον τὴν πολιτικὴν σκοπιμότητα, παρέδωσε πολιτισμένον λαὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀγροίκων καὶ ἀπολιτίστων Ἀλβανῶν. Ἡ ἐγκατάστασις τῶν πρώτων ἀλβανικῶν ἀρχῶν εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον ἀνησύχησε τόσον τὸν ἐγχώριον χριστιανικὸν πληθυσμὸν τῆς πόλεως, ὅσον καὶ τοὺς ἕλληνας τῆς Δροπόλεως, διότι ἡ χώρα παρεδίδετο εἰς τὴν ἀναρχίαν καὶ τὴν ἀπειλὴν τῶν κακοποιῶν τῆς Λιαμπουριᾶς καὶ τοῦ Κουρβελεσίου.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀλβανοὶ φοβούμενοι τὴν ἀντίδρασιν τῶν Δροπολιτῶν, ἤρχισαν νὰ λαμβάνουν αὐστηρὰ μέτρα, τρομοκρατοῦν τὸν πληθυσμόν, συλλαμβάνουν προκρίτους, φυλακίζουν ὑπόπτους καὶ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1921 κατήρτισαν συνεργεῖα, τὰ ὁποῖα περιήρχοντο τὰ χωρία τῆς Δροπόλεως καὶ ἐζήτουν τὴν ὑπογραφὴν παρὰ τῶν κατοίκων ψηφίσματος περὶ ἑνώσεως τῆς πατρίδος των μετὰ τῆς Ἀλβανίας. Οἱ πρόκριτοι τῆς Δουβιανῆς, τοῦ Χασκόβου καὶ τῆς Βανίστης συνῆλθον τότε εἰς σύσκεψιν εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ὑπογράψουν τοιοῦτον ψήφισμα, ὡσαύτως καὶ τῶν ἄλλων κοινοτήτων οἱ κάτοικοι ἠρνήθησαν τοιαύτην ὑπογραφήν, οἱ δὲ κάτοικοι τῶν χωρίων Τεριαχάταις, Γορίτσας, Φραστανῆς, Λιούγκαρης καὶ Γράψης συνελθόντες εἰς σύσκεψιν εἰς τὴν Γορίτσαν, ἐδήλωσαν ἐνώπιον τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ νομάρχου Ἀργυροκάστρου Κόλη Τρομάρα, ὅτι εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ ὑποστοῦν κάθε διω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

γμὸν καὶ φυλακίσεις καὶ ἐξορίαν, ἀλλὰ τοιοῦτον ἔγγραφον δὲν πρόκειται νὰ ὑπογράψουν κατ' οὐδένα τρόπον.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1921 προεκηρύχθησαν ἐκλογαί, αἱ πρῶται ἐκλογαὶ διὰ τὴν ἀνάδειξιν τῆς Ἀλβανικῆς Βουλῆς. Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ ἰδίου ἔτους οἱ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ ἠρνήθησαν νὰ συμμετάσχουν εἰς αὐτάς, παρὰ τὴν λῆψιν τρομοκρατικῶν μέτρων ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν. Ἡ ἀπουσία τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου ἐκ τῶν ἐκλογῶν τούτων ἀνησύχησε τοὺς ἀλβανούς. Ὁ νομάρχης Ἀργυροκάστρου Κόλη Τρομάρα τὴν 19 Φεβρουαρίου 1921 ἐτηλεγράφει πρὸς τὴνκυβέρνησιν τῶν Τιράνων: «Ὁ ὀρθόδοξος πληθυσμὸς δηλώνει, ὅτι δὲν θὰ συμμετάσχῃ εἰς τὰς προσεχεῖς ἐκλογὰς ἐν ἀναμονῇ πολιτικῆς μεταβολῆς. Ὁ λαὸς οὗτος προδίδει τὰ συμφέροντα τῆς Ἀλβανίας. Διατάσσομεν τὰς στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρχὰς νὰ συλλάβουν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀπόσχουν ἀπὸ τοῦ νὰ ψηφίσουν».

Καὶ εἰς ἐφαρμογὴν τῶν ἀνωτέρω, προέβη εὐθὺς εἰς σύλληψιν καὶ φυλάκισιν ἐν Ἀργυροκάστρῳ πολλῶν Δροπολιτῶν, Δερβιτσιωτῶν, Γοραντζηνῶν ἐμπόρων καὶ τῶν Δουβιανιτῶν Βασιλείου Σαχίνη, Τηλεμάχου Λαμποβιτιάδου καὶ ἄλλων, οἱ ὁποῖοι ἐθεωρήθησαν ὡς ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἀποχὴν τῶν Δροπολιτῶν ἐκ τῶν ἀλβανικῶν ἐκλογῶν τοῦ 1921. Ἡ τρομοκρατία δὲ κατόπιν τούτου ἐπιτείνεται. Ἐπειδὴ ἔμποροι, μεταβαίνοντες εἰς Ἰωάννινα καὶ Κέρκυραν ἔφερον εἰδήσεις περὶ τῆς μετ' ὀλίγον καταλήψεως τῆς Βορείου Ἠπείρου ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων καὶ διέδιδον πολλὰς φήμας, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς Κυβερνήσεως Τιράνων Μεχτὴ Φράσερη, κατεσκεύασε νόμον, κατὰ πρότυπον παλαιοῦ τουρκικοῦ νόμου, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος πολλάκις εἶχεν ἐφαρμόσει εἰς τὸ παρελθόν, ὡς τοῦρκος καϊμακάμης τῆς Ὀχρίδος, τοῦ ὁποίου κυριώτερα σημεῖα ἦσαν τὰ κάτωθι:

1. Πᾶς ἀλβανὸς ἢ ξένος ἀσκῶν εἰς τὴν Ἀλβανίαν προπαγάνδαν πολιτικὴν ἐναντίον α) τῆς ἑνότητος τοῦ Ἀλβανικοῦ κράτους, β) τῆς Ἀλβανικῆς σημαίας, γ) τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης, τιμωρεῖται μὲ φυλάκισιν τριῶν μέχρι δέκα πέντε ἐτῶν.

2. Πᾶν ἄτομον συλλαμβανόμενον ἔχον σχέσιν μὲ δύναμιν ἢ ἐξωτερικὴν ἑταιρείαν καὶ δωροδοκούμενον πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν χωρισμὸν ἀλβανικῶν ἐπαρχιῶν, καταδικάζεται εἰς θάνατον.

3. Πᾶν ἄτομον τὸ ὁποῖον ἐκτυπώνει ἢ δίδει πρὸς ἐκτύπωσιν διὰ λογαριασμόν του ἢ φέρει βιβλία προπαγάνδας τιμωρεῖται μὲ ἕνα ἐκ τῶν ἀνωτέρω τρόπων.

Ἀλλὰ καὶ τὰ αὐστηρὰ ταῦτα διατάγματα τῶν Τιράνων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κάμψουν τὸ φρόνημα τῶν Δροπολιτῶν. Ἤδη ἤρχισεν ἡ μυστικὴ ἀντίδρασις εἰς τὰ καταχθόνια σχέδια τῶν Τιράνων. Οἱ διδάσκαλοι, οἱ ἱερεῖς, οἱ πρόκριτοι, οἱ ἔμποροι εἰς τὰς συγκεντρώσεις καὶ τὰς ἑορτὰς τὰς

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κοντοας

θρησκευτικὰς συζητοῦν ἀφόβως περὶ τῆς καταστάσεως καὶ προτείνουν διάφορα μέτρα ἀντιδράσεως, ὡς τὴν κήρυξιν «σαμποτάζ» κατὰ τῶν καταστημάτων τῶν μουσουλμάνων τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ τοῦ Λυμποχόβου, τοῦ Δελβίνου καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, τὴν διὰ παντὸς μέσου συντήρησιν καὶ ἐπισκευὴν τῶν ναῶν, τὴν λειτουργίαν τῶν σχολείων μὲ ἐκλεκτοὺς καὶ θαρραλέους διδασκάλους καὶ τὴν ἀποφυγὴν χρήσεως τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης ἐνώπιον τῶν ἀρχῶν. Ἡ Δουβιανή, κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, τὴν τόσον κρίσιμον διὰ τὴν Δρόπολιν, διὰ τῆς μακρᾶς της παραδόσεως καὶ τοῦ μεγάλου ἐθνισμοῦ ἐπέδειξεν ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα καὶ ἔγινε τὸ ἐθνικὸν κέντρον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κάτω Δροπόλεως. Εἰς τὴν «μπαράγκα» τοῦ Γιάννη Ζήκου, ὅπου ἐπήγαιναν νὰ ψωνίσουν οἱ κάτοικοι τῶν γύρω χωρίων, ἐλάμβανον ὁδηγίας σχετικὰς πρὸς τὴν ἀντίστασιν ἐναντίον τῶν Ἀλβανῶν, καὶ τὴν γραμμὴν τὴν ὁποίαν ὤφειλον ν' ἀκολουθήσουν.

Δυστυχῶς ὅμως μετ' ὀλίγον ἡ κατάστασις ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ δυσμενῆ ἐξέλιξιν. Ἐνῶ τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἐνέμενεν εἰς τὰς ἐθνικάς του πεποιθήσεις, ἐπέπρωτο νὰ παραγνωρίσῃ καὶ πάλιν ταύτας ἡ πολιτικὴ σκοπιμότης καὶ νὰ ἐπαναληφθῇ τὸ διεθνὲς ἔγκλημα τοῦ 1913.

Τὴν μοιραίαν ἡμέραν τῆς 9 Νοεμβρίου 1921, ἡ Πρεσβευτικὴ Διάσκεψις τῶν Παρισίων ἀνεγνώρισεν ὡς νότια σύνορα τῆς Ἀλβανίας τὰ ὑπὸ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Φλωρεντίας τὸ 1913 ὁριοθέντα. Παρὰ τὸ ἔγκλημα τοῦτο, τὸ διαπραχθὲν ἐν ψυχρῷ ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν κρατῶν τῆς μεταπολεμικῆς Εὐρώπης, οἱ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ δὲν ἔχασαν καὶ πάλιν τὸ θάρρος των καὶ τὰς ἐλπίδας τῆς ἀπελευθερώσεως, διότι ἀνέμενον τὴν λῆξιν τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας καὶ τὴν κατάληψιν τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἡ σκληρὰ ὅμως μοῖρα τοῦ Ἔθνους δὲν ἠθέλησε νὰ καταλήξῃ ἐνδόξως ἡ πολυαίμακτος ἐκστρατεία καὶ ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1922, ἐματαίωσε τὴν κατάληψιν τῆς Βορείου Ἠπείρου.

Ὡς ἀνεξάρτητον πλέον κράτος ἡ Ἀλβανία καὶ μέλος τῆς ΚΤΕ, ἠναγκάσθη, τὴν 2 Ὠκτωβρίου 1921 νὰ προβῇ ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τῆς ΚΤΕ εἰς δήλωσιν ἀφορῶσαν τὰς μειονότητας καὶ ἡ ὁποία καὶ ἀπετέλεσε τὸν ἀπὸ τοῦ 1921 καταστατικὸν χάρτην τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ ἑλληνικῆς μειονότητος, τὸν ὁποῖον διὰ τοῦ ἄρθρου (1) ἀνελάμβανεν ἡ Ἀλβανία, ὅπως δι' οὐδεμιᾶς ἐσωτερικῆς διατάξεως Συντακτικῆς ἢ Νομοθετικῆς παραβῇ.

Ἡ δήλωσις τοῦ Ἀλβανοῦ ἀντιπροσώπου ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς ΚΤΕ τὴν 2 Ὀκτωβρίου 1921 (ἥτις ἤρξατο ἰσχύουσα ἀπὸ τῆς 17 Φεβρουαρίου 1922):

Ἄρθρον 1ον

Αἱ ἐν τῇ παρούσῃ δηλώσει, περιεχόμεναι διατάξεις θέλουσιν ἀναγνωρισθῆ ὡς θε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

Ἡ Ἀλβανία, ἐπιθυμοῦσα νὰ φανῇ εἰς τὸν ἔξω κόσμον, ὅτι σέβεται τὰς δοθείσας ὑποσχέσεις της εἰς τὴν ΚΤΕ, ἐπέτρεψε κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη τῆς κατοχῆς τῆς Βορείου Ἠπείρου, τὴν ἐλευθέραν λειτουργίαν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων τῶν κοινοτήτων τῆς Δροπόλεως, Δελβίνου, Χειμάρας καὶ Πωγωνίου. Κατὰ τὰ σχολικὰ ἔτη (1921-22) καὶ (1922-23) ἐλειτούργησαν κανονικῶς τὰ σχολεῖα τῶν κοινοτήτων τούτων, χαρακτηριζομένων πλέον ὡς σχολείων μειονοτικῶν. Ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους (1923 - 24) ὑπὸ διάφορα προσχήματα ἤρχισεν ὁ περιορισμὸς τῆς λειτουργίας τῶν σχολείων. Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1923 ἐκλήθησαν εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον οἱ διδάσκαλοι τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων καὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ παραμείνωσιν ἐπὶ ἕνα περίπου μῆνα, διὰ νὰ διδαχθοῦν τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γεωγραφίαν

μελιώδεις νόμοι ἐν Ἀλβανίᾳ. Οὐδεὶς νόμος, οὐδεὶς κανονισμός, οὐδεμία ἐπίσημος ἐνέργεια θὰ ὑπερισχύσωσι τούτων οὔτε τώρα, οὔτε εἰς τὸ μέλλον.

Ἄρθρον 3ον

Πλήρης καὶ τελεία προστασία ζωῆς καὶ ἐλευθερίας θέλει χορηγηθῆ εἰς ἅπαντας τοὺς κατοίκους τῆς Ἀλβανίας ἀδιακρίτως γεννήσεως, ἐθνικότητος, γλώσσης, φυλῆς ἢ θρησκείας.

Ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς Ἀλβανίας θὰ ἔχωσι δικαίωμα ἐλευθέρας ἐξασκήσεως, τόσον δημοσίᾳ, ὅσον καὶ ἰδιωτικῶς, πάσης πίστεως, θρησκείας ἢ δόγματος, ὧν ἡ ἄσκησις δὲν θὰ εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη. Θὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ μεταβάλλωσιν θρήσκευμα.

Θέλουσι ληφθῆ ἔναντι τῶν μουσουλμάνων τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς διακανονισμόν, συμφώνως πρὸς τὰς μουσολμανικὰς συνθήκας τῶν ζητημάτων οἰκογενειακοῦ δικαίου καὶ προσωπικῆς καταστάσεως.

Ἄρθρον 2ον

Ἅπαντα τὰ ἐν Ἀλβανίᾳ γεννώμενα πρόσωπα, ἅτινα δὲν ἐγεννήθησαν ὑπήκοοι ἑτέρου Κράτους, θέλουσι θεωρεῖσθαι IPSO FACTO ὡς ἀλβανοὶ ὑπήκοοι. Εἰς τὰ πρόσωπα, ἅτινα εἶχον ἐν Ἀλβανίᾳ τὴν κατοικίαν των πρὸ τοῦ πολέμου, ὡς καὶ εἰς τὰς συζύγους αὐτῶν καὶ τὰ κάτω τῆς ἡλικίας τῶν 18 ἐτῶν τέκνων των, θὰ ἐπιτρέπηται, ἐὰν ποιήσωνται πρὸς τοῦτο αἴτησιν, ὅπως καταστῶσιν ἀλβανοὶ πολῖται ἐντὸς δύο ἐτῶν ἀπὸ τῆς χρονολογίας τῆς δηλώσεως ταύτης. Οἱ ἀλβανοὶ ὑπήκοοι, οἱ ἔχοντες τὴν κατοικίαν των, κατὰ τὴν χρονολογίαν τῆς θέσεως ἐν ἰσχύϊ τῆς μεταξὺ τῶν προεχουσῶν συμμάχων καὶ συνησπισμένων Δυνάμεων καὶ τῆς Ἑλλάδος Συνθήκης, τῆς ὑπογραφείσης ἐν Σέβραις τῇ 10 Αὐγούστου 1920, εἰς τὰ μεταβιβασθέντα τῇ Ἑλλάδι ἐδάφη διὰ τῶν μετὰ τὴν 1η Ἰανουαρίου 1913 συνομολογηθεισῶν συνθηκῶν, θὰ ἀναγνωρίζωνται ὡς γενόμενοι αὐτοδικαίως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς διατυπώσεως ὑπήκοοι ἕλληνες. Ἐν τούτοις, θὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα ἐπιλογῆς ὑπὲρ τῆς Ἀλβανικῆς ἰθαγενείας, ὡς τοῦτο προβλέπεται ἐν τῷ ἄρθρ. 3 τῆς εἰρημένης Συνθήκης τῶν Σεβρῶν καὶ οὐδὲν πρόσκομμα θέλει παρεμβάλλεσθαι εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τούτου. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐπιβολῆς θέλει ἀσκηθῆ ἐντὸς περιόδου ἑνὸς ἔτους, ἀρχομένης ἀπὸ τῆς χρονολογίας τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς εἰρημένης Συνθήκης.

Ἡ Ἀλβανία εἶναι ἑτοίμη νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς γενησομένας αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν συστάσεις, σχετικῶς πρὸς τὴν ἀμοιβαίαν καὶ ἑκουσίαν μετανάστευσιν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς ἐθνικὰς μειονότητας ἀτόμων.

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

τῆς Ἀλβανίας ὑπὸ τοῦ τότε διευθυντοῦ τῶν Ἀλβανικῶν Σχολείων Ἀργυροκάστρου, καὶ πολλὰς φορὰς μετὰ ταῦτα μέχρι τοῦ 1940 ἐπιθεωρητοῦ, Θωμᾶ Παπάνου, παλαιοῦ ἀλβανιστοῦ καὶ πρωτεργάτου τῆς ἀλβανικῆς ἰδέας. Ὁ Θωμᾶς Παπᾶνος, ἐνθουσιώδης ἀλβανιστὴς καὶ φανατικὸς μισέλληνα, ὑπηγόρευσεν εἰς τοὺς ἕλληνας διδασκάλους τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀλβανίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ξένων ἱστορικῶν, τῶν ἀρνουμένων τὴν ἑλληνικότητα τῶν Ἀρχαίων Ἠπειρωτῶν καὶ Μακεδόνων, κατὰ τὰς ὁδηγίας τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκ τῶν Τιράνων, καὶ παρουσίασεν εἰς τοὺς ἕλληνας διδασκάλους τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, τὸν Ἀριστοτέλην, τὸν Πύρρον καὶ τοὺς Διαδόχους τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς.... Ἰλλυριούς, δηλαδὴ προγόνους τῶν σημερινῶν Ἀλβανῶν. Ἐννοεῖται, ὅτι οἱ διδάσκαλοι τῶν ἑλληνικῶν χωρίων

Ἄρθρον 4ον

Ἅπαντες οἱ Ἀλβανοὶ ὑπήκοοι θὰ ὦσιν ἴσοι ἀπέναντι τοῦ νόμου καὶ θ' ἀπολαύωσι τῶν αὐτῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ἀδιακρίτως φυλῆς, γλώσσης ἢ θρησκείας. Ἐν Ἀλβανίᾳ θέλει ἐφαρμοσθῆ ἐκλογικὸν σύστημα λαμβάνον ὑπ' ὄψει τὰ δίκαια τῶν φυλετικῶν, θρησκευτικῶν καὶ γλωσσικῶν μειονοτήτων. Ἡ διαφορὰ θρησκείας, δόγματος ἢ πίστεως, οὐδόλως θὰ βλάπτῃ οὐδένα ἀλβανὸν ὑπήκοον, ὅσον ἀφορᾷ, εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἰδίᾳ διὰ τὴν ἐκδοχὴν εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας, λειτουργήματα καὶ τιμὰς διὰ τὴν ἄσκησιν τῶν διαφόρων ἐπαγγελμάτων καὶ βιοτεχνιῶν.

Οὐδεὶς θέλει θεσπισθῆ περιορισμὸς εἰς τὴν ἐλευθέραν χρῆσιν ὑφ' ἁπάντων τῶν ἀλβανῶν ὑπηκόων, οἱασδήποτε γλώσσης εἴτε εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ἢ ἐμπορικάς των σχέσεις, εἴτε εἰς θέματα θρησκείας, τύπου ἢ δημοσιευμάτων πάσης φύσεως, εἴτε εἰς δημοσίας συγκεντρώσεις. Παρὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως θέσπισιν ἐπισήμου γλώσσης, θέλουσι παρασχεθῆ προσήκουσαι εὐκολίαι εἰς τοὺς ἀλβανοὺς ὑπηκόους, τοὺς ὁμιλοῦντας ἄλλην γλῶσσαν ἢ τὴν ἐπίσημον, διὰ τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης αὐτῶν εἴτε προφορικῶς, εἴτε γραπτῶς ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων.

Ἄρθρον 5ον

Οἱ ἀλβανοὶ ὑπήκοοι, οἱ ἀνήκοντες εἰς φυλετικάς, θρησκευτικὰς ἢ γλωσσικὰς μειονότητας θ' ἀπολαύωσι τῆς αὐτῆς μεταχειρίσεως καὶ τῶν αὐτῶν ἐγγυήσεων νομικῶς καὶ πραγματικῶς, μὲ τοὺς λοιποὺς ἀλβανοὺς ὑπηκόους. Θὰ ἔχωσιν ἰδίᾳ, δικαίωμα ἴσον, νὰ διατηρῶσι, διευθύνωσι καὶ ἐλέγχωσι δαπάναις αὐτῶν ἢ νὰ ἱδρύωσιν εἰς τὸ μέλλον ἀγαθοεργὰ θρησκευτικὰ ἢ κοινωνικὰ ἱδρύματα, σχολεῖα καὶ ἄλλα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα, μὲ τὸ δικαίωμα νὰ ποιῶνται εἰς ταῦτα ἐλευθέρως χρῆσιν τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης καὶ ν' ἀσκῶσιν ἐλευθέρως τὴν θρησκείαν των.

Ἡ Ἀλβανικὴ Κυβέρνησις ἐντὸς ἓξ μηνῶν ἀπὸ τῆς χρονολογίας τῆς παρούσης δηλώσεως, θέλει προσαγάγει εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν λεπτομερῶς πληροφορίας, ἀφορώσας εἰς τὸ νομικὸν καθεστὼς τῶν θρησκευτικῶν Κοινοτήτων, ἐκκλησιῶν, μονῶν, σχολείων, ἀγαθοεργῶν ἱδρυμάτων καὶ ἑταιρειῶν τῶν φυλετικῶν, θρησκευτικῶν καὶ γλωσσικῶν μειονοτήτων. Ἡ ἀλβανικὴ Κυβέρνησις θὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει ὅλας τὰς γενησομένας αὐτῇ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου συστάσεις ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Ἄρθρον 6ον

Προκειμένου περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἡ ἀλβανικὴ Κυβέρνησις θὰ χορηγῇ εἰς

Δημοτικη Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κοντας

ἀκούοντες διὰ πρώτην φορὰν τὴν καινοφανῆ ταύτην θεωρίαν, περὶ τῆς δῆθεν ἀλβανικῆς καταγωγῆς τῶν Ἀρχαίων Ἠπειρωτῶν καὶ Μακεδόνων, ἐξεπλάγησαν καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ συγκρατήσουν τὴν ἀγανάκτησίν των, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἀντιδράσουν ἢ νὰ ἀντείπουν, διότι ὁ φόβος τῆς παύσεώς των ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἄγνοιά των περὶ τοῦ φυλετικοῦ ζητήματος τῶν Ἀρχαίων Ἠπειρωτῶν καὶ Μακεδόνων, ἠνάγκαζε τούτους νὰ γράφουν εἰς τὰς σημειώσεις των περὶ τῆς Ἰλλυρικῆς καταγωγῆς τῶν Ἠπειρωτῶν. Οἱ τότε διδάσκαλοι τῆς Δουβιανῆς Νεοκλῆς Λιανίδης καὶ Κωνσταντῖνος Σκαπέτας, κληθέντες εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον μετὰ τῶν ἄλλων συναδέλφων των, ἤκουσαν καὶ οὗτοι τὰ περὶ τῆς Ἀλβανικῆς καταγωγῆς τῶν Ἀρχαίων Ἠπειρωτῶν, ἀλλ' ἐπανελθόντες εἰς τὸ χω-

---

τὰς πόλεις καὶ τὰς περιφερείας, ὅπου διαμένει σημαντικὴ ἀναλογία ἀλβανῶν ὑπηκόων ὁμιλούντων ἄλλων γλῶσσαν ἢ τὴν ἐπίσημον, προσηκούσας εὐκολίας πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς παροχῆς ἐν τοῖς σχολείοις τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰ τέκνα τῶν ἀλβανῶν τούτων ὑπηκόων εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν. Ἡ διάταξις αὕτη δὲν θὰ ἐμποδίζῃ τὴν ἀλβανικὴν Κυβέρνησιν νὰ καταστήσῃ ὑποχρεωτικὴν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης εἰς τὰ ρηθέντα σχολεῖα.

Εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰς περιφερείας, ὅπου διαμένει σημαντικὴ ἀναλογία ἀλβανῶν ὑπηκόων, ἀνηκόντων εἰς φυλετικάς, θρησκευτικὰς ἢ γλωσσικὰς μειονότητας, ἀκριβοδίκαιον μέρος θέλει ἐξασφαλισθῆ ὑπὲρ τῶν μειονοτήτων τούτων εἰς τὰ ὀφέλη καὶ τὸν προορισμὸν τῶν ποσῶν, ἅτινα θὰ ἠδύναντο νὰ διατεθῶσι διὰ σκοπὸν ἐκπαιδευτικόν, θρησκευτικὸν ἢ ἀγαθοεργὸν ἐκ τῶν δημοτικῶν χρημάτων ὑπὸ τοῦ κρατικοῦ, τοῦ δημοτικοῦ ἢ ἄλλων προϋπολογισμῶν.

Ἄρθρον 7ον

Ἐν ᾧ μέτρῳ αἱ διατάξεις τῶν προηγουμένων ἄρθρων τῆς παρούσης δηλώσεως ἀφορῶσιν εἰς πρόσωπα ἀνήκοντα εἰς φυλετικάς, θρησκευτικὰς ἢ γλωσσικὰς μειονότητας, αἱ διατάξεις αὗται συνιστῶσιν ὑποχρεώσεις διεθνοῦς ἐνδιαφέροντος καὶ θὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Δὲν θὰ δύνανται νὰ τροποποιηθῶσιν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς πλειοψηφίας τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Πᾶν μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τοῦ Συμβουλίου εἰς πᾶσαν παράβασιν ἢ κίνδυνον παραβάσεως μιᾶς οἱασδήποτε τῶν ὑποχρεώσεων τούτων, τὸ δὲ Συμβούλιον θὰ δύναται νὰ προβαίνῃ κατὰ τοιοῦτον τρόπον καὶ νὰ δίδῃ τοιαύτας ὁδηγίας οἷαι θέλουσι φανῆ προσήκουσαι καὶ ἀποτελεσματικαὶ ἐν τῇ περιστάσει.

Ἐν περιπτώσει διχογνωμίας εἰς τὰ ζητήματα νομικὰ ἢ πραγματικὰ ἀφορῶντα εἰς τὰ ἄρθρα ταῦτα, μεταξὺ τῆς Ἀλβανίας καὶ μιᾶς οἱασδήποτε τῶν Δυνάμεων, μέλους τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν ,Εθνῶν, ἡ διχογνωμία αὕτη θέλει θεωρηθῆ ὡς διαφορὰ ἔχουσα διεθνῆ χαρακτῆρα, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 14 τοῦ Συμφώνου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Πᾶσα διαφορὰ τοῦ εἴδους αὐτοῦ θὰ ὑποβάλληται, ἐὰν τὸ ζητήσῃ τὸ ἕτερον μέρος, εἰς τὸ Διαρκὲς Δικαστήριον Διεθνοῦς Δικαιοσύνης. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Διαρκοῦς Δικαστηρίου θὰ εἶναι ἀνέκκλητος καὶ θὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν ἰσχὺν καὶ ἀξίαν, οἵαν ἀπόφασις ἐκδοθεῖσα δυνάμει τοῦ ἄρθρου 13 τοῦ Συμφώνου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ρίον καὶ συσκεφθέντες κατ' ἰδίαν, ἀπεφάσισαν νὰ παραλείψουν, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀλβανικῆς ἱστορίας, τὸ σχετικὸν κεφάλαιον, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Οὐδέποτε εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Δουβιανῆς ἠκούσθη ἐπὶ τῶν δύο τούτων διδασκάλων, ὅτι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἦτο Ἀλβανὸς καὶ ὁ Πύρρος πρόγονος τῶν σημερινῶν Λιάμπιδων.

Ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους (1925-26) ἤρχισεν ἡ διδασκαλία τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῶν κοινοτήτων τῆς Δροπόλεως καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν ἐπὶ τρίωρον ἑβδομαδιαίως. Πρὸς τοῦτο ἐκλήθησαν εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1925, οἱ διδάσκαλοι καὶ παρέμειναν ἐπὶ τρίμηνον, διὰ νὰ διδαχθοῦν τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν. Ἐκ τῶν δύο διδασκάλων τῆς Δουβιανῆς, μόνον ὁ Νεοκλῆς Λιανίδης κατώρθωσε νὰ μάθῃ τὴν ἀλβανικήν, διότι καὶ παλαιότερον εἶχε ζήσει εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ εἶχε μάθει ἀρκούντως αὐτήν, ὁ δὲ Σκαπέτας μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του ἦτο ἐντελῶς ἀνίδεος τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης.

Μέχρι τοῦ 1927 τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς Δουβιανῆς ἐλειτούργει κανονικῶς καὶ ἀπροσκόπτως ὑπὸ δύο διδασκάλους, τὸν Κ. Σκαπέταν καὶ τὸν Ν. Λιανίδην, κατὰ δὲ τὸ σχολικὸν ἔτος (1928 - 29) ἐλειτούργησεν ὡς τριθέσιον δημοτικὸν σχολεῖον, ἀλλ' εἰς τὴν πραγματικότητα ὡς «Ἀστικὴ Σχολή», ὑπὸ διδασκάλους τὸν Κ. Σκαπέταν, τὸν Ν. Λιανίδην καὶ Χ. Τζιάν, ἀποθανόντος δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Κ. Σκαπέτα, διωρίσθη ἀντ' αὐτοῦ ὁ Θ. Μαρκόπουλος, ἐκ τῶν παλαιοτέρων διδασκάλων τοῦ νομοῦ Ἀργυροκάστρου, ἀπόφοιτος τῶν Ζωγραφείων Διδασκαλείων Κεστορατίου.

Ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους (1930 - 31) αἱ Ἀλβανικαὶ ἀρχαὶ ἤρχισαν νὰ περιορίζουν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ νὰ καταργοῦν τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, κατὰ δὲ τὸ σχολικὸν ἔτος (1931 - 32) διώρισαν διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς ἑλληνικῆς μειονότητος μουσουλμάνους διδασκάλους τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης, νέους μισέλληνας καὶ φανατικοὺς ἀλβανούς, οἱ ὁποῖοι πρὸ ὀλίγου εἶχαν ἀποφοιτήσει ἀπὸ τὸ Διδασκαλεῖον Ἐλβασανίου, τὸ φυτώριον τοῦ ἀλβανικοῦ σωβινισμοῦ καὶ τοῦ ἀλβανικοῦ μεγαλοϊδεατισμοῦ. Μεγάλη ἀνησυχία κατέλαβε τὴν Δρόπολιν διὰ τὸν διορισμὸν τοῦτον. Τουρκαλβανοὶ διδάσκαλοι διωρίσθησαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἰς τὴν Δερβιτσάνην, τὴν Βάνισταν, τὴν Δουβιανήν, τοὺς Τεριαχάταις, τὴν Φραστανήν, τοὺς Γεωργουτσάταις καὶ εἰς ἄλλα ἑλληνικὰ χωρία τοῦ Δελβίνου, τοῦ Πωγωνίου καὶ τῆς Χειμάρας, οἱ ὁποῖοι ἐπεδόθησαν μετ' ὀλίγον εἰς συστηματικὸν διωγμὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ φρονήματος τῶν πληθυσμῶν.

Οἱ Ἀλβανοί, γνωρίζοντες καλῶς, ὅτι κέντρον τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας ἦτο ἡ Δουβιανή, ἡ ὁποία μὲ τὴν μακρὰν ἐκπολιτιστικὴν καὶ πνευματικὴν παράδοσιν ἦτο ἀληθὴς φάρος εἰς ὅλην τὴν Δρόπολιν, ἐφρόντισαν νὰ διορίσουν εἰς αὐτήν, κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

(1931-32) καὶ (1932-33), δύο φανατικωτάτους ἀλβανοδιδασκάλους καὶ φοβεροὺς μισέλληνας, ἀπολιτίστους καὶ τραχεῖς, οἱ ὁποῖοι εὑρεθέντες ἐντὸς πολιτιστικοῦ περιβάλλοντος καὶ ἀνωτέρου πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον εἰς οὐδὲν μέρος τῆς Ἀλβανίας εἶχον ἴδει, ὡς καὶ οἱ ἴδιοι παρεδέχοντο, ἐπεχείρησαν διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης νὰ ἐξαλβανίσουν καὶ νὰ ἐξαφανίσουν τὸ φυτώριον τοῦτο τοῦ ἑλληνισμοῦ. Καὶ πόσα μέσα δὲν μετεχειρίσθησαν, κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα, οἱ δύο οὗτοι ἀλβανοδιδάσκαλοι, διὰ νὰ ἐκτοπίσουν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ νὰ ἀντικαταστήσουν ταύτην διὰ τῆς ἀλβανικῆς! Εἰς τὰ διαλείμματα, ὅσα παιδιὰ δὲν συνεμορφώνοντο πρὸς τὰς διαταγάς των καὶ ὡμίλουν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐδέροντο καὶ δὲν ἔπαιρναν καλοὺς βαθμούς. Ἐπὶ πλέον ὑπεχρέωνον τὰ παι-

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΔΟΥΒΙΑΝΗΣ (Φωτ. 1966)

διὰ νὰ ἀποστηθίζουν ἀλβανικὰ ποιήματα καὶ τραγούδια καὶ νὰ ἀπαγγέλλουν ταῦτα εἰς τοὺς δρόμους, τὰ παιχνίδια, τὰς συγκεντρώσεις των καὶ νὰ ὁμιλοῦν τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν ὑποχρεωτικῶς, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἀπὸ τὸ σχολεῖον εἰς τὸ σπίτι. Τὸ μέρος τοῦ «λάκκου», ἐκεῖ ὅπου ἦτο τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου καὶ ἡ ἐκκλησιὰ τοῦ Ἅη Βλάσση, ἔγινε διὰ τῆς βίας «ἀλβανικὸν ἔδαφος». Τόσος ἦτο ὁ φανατισμὸς τῶν δύο ἀλβανοδιδασκάλων τῆς Δουβιανῆς, ὥστε εἰς τὸ κέντρον τῆς αἰθούσης εἶχον ἀναρτήσει ἕναν μεγάλον χάρτην τῆς Ἀλβανίας, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχον τυπωθῆ μὲ μαῦρον χρῶμα αἱ νοσηραί των διεκδικήσεις εἰς τὴν ἑλληνικὴν Θεσπρωτίαν καὶ τὸ Κόσοβον τῆς Γιουγκοσλαβίας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ἡ Δουβιανὴ ὅμως εἶχε μεγάλην ἐκπολιτιστικὴν παράδοσιν καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἑλληνισμοῦ εἶχε βαθείας ρίζας, τὰς ὁποίας δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἐκριζώσουν εὐκόλως οἱ νεοφώτιστοι τοῦ Διδασκαλείου τοῦ Ἐλβασανίου, παρ' ὅλας των τὰς προσπαθείας.

Καὶ ἤδη ἤρχισεν ἡ ἀντίδρασις εἰς τὰ πονηρά των σχέδια. Εἰς τὸ σπίτι, τὸ μεσοχώρι, τὸ μοναστήρι, τὰς συγκεντρώσεις καὶ οἰκογενειακὰς ἑορτάς, παντοῦ, εἰς τὰ καφενεῖα καὶ τὰ μαγαζιὰ μία ἦτο ἡ συζήτησις, μία ἡ φροντίς, νὰ σωθοῦν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸν ἐξαλβανισμὸν καὶ τὴν βαρβαρότητα. Συζητήσεις πολιτικαὶ ἐγίνοντο ἐλευθέρως καὶ ἀφόβως εἰς τὰ καφενεῖα τοῦ χωρίου, ὅπου ἐλογομάχουν συχνὰ δύο πολιτικοὶ ἀντίπαλοι, ὁ Ἀντώνης Οἰκονόμου, ὁ βασιλικός, καὶ ὁ Γιάννης Ἀλέξης, ὁ φανατικὸς βενιζελικός, καὶ μάλιστα πολλὰς φορὰς καὶ ἐνώπιον αὐτῶν τῶν ἀλβανοδιδασκάλων, τοὺς ὁποίους οὐδόλως ὑπελόγιζον. Ἐφημερίδες ἑλληνικαὶ ἤρχοντο ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα εἰς τὸ πρακτορεῖον Ἀργυροκάστρου τοῦ Γιαβὲρ Γκορίτσα, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔφθαναν εἰς ὅλα τὰ ἑλληνικὰ χωρία τῆς Δροπόλεως, ἡ Πρωΐα, τὸ Ἐλεύθερον Βῆμα, τὸ Ἑλληνικὸν Μέλλον, ἡ Καθημερινή, ὁ Ἀνεξάρτητος καὶ ὅλα τὰ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς. Οὐδέποτε ἄλλοτε ὁ ἑλληνικὸς Τύπος εἶχε τόσην κυκλοφορίαν εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ὅσην κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ὅλοι ἠγόραζον ἑλληνικὰς ἐφημερίδας, διὰ νὰ διαβάσουν τὰ παιδιὰ εἰς τὸ σπίτι ἑλληνικά. Οἱ γονεῖς ἐδίδασκον εἰς τὸ σπίτι τὰ παιδιά τους νὰ μὴ δίδουν ἐμπιστοσύνην εἰς ὅσα διδάσκουν εἰς τὰ σχολεῖα οἱ ἀλβανοδιδάσκαλοι, νὰ ἔχουν ἐμπιστοσύνην μόνον εἰς ὅσα τοὺς λέγουν αὐτοὶ καὶ νὰ πιστεύουν, ὅτι εἶναι ἕλληνες, τοὺς ὁποίους δὲν θὰ ἀφίση ἀπροστατεύτους ἡ μεγάλη μητέρα τους ἡ Ἑλλάς, καὶ ὅτι γρήγορα θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τοῦ ἀλβανικοῦ ζυγοῦ.

Πρὸς τούτοις, διὰ νὰ διατηρηθῇ ἡ ἑλληνικότης τοῦ χωρίου ἐδίδοντο εἰς τὰ ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια, κατὰ τὴν βάπτισιν, ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ὀνόματα, ὡς Ἑλένη, Ἀσπασία, Λευκοθέα, Ναυσικᾶ, Ἀντιγόνη, Ἠλέκτρα, Φιγαλεία, Ἀνδρομάχη, Ἀφροδίτη, ἢ καὶ ὀνόματα τῶν βασιλισσῶν τῆς Ἑλλάδος, Ἀμαλία, Σοφία, Ὄλγα, καὶ ἀνδρικὰ Περικλῆς, Νεοκλῆς, Σοφοκλῆς, Μιλτιάδης, Θεμιστοκλῆς, Ἀλκιβιάδης, Κίμων, Ὀδυσσεὺς καὶ ἄλλα. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς χοροὺς καὶ τὰς διασκεδάσεις ἐπροτιμοῦσαν τὰ κλέφτικα καὶ τὰ ἀκριτικὰ τραγούδια, ὡς καὶ τὰ τραγούδια τῆς Αὐτονόμου Ἠπείρου, τὰ ὁποῖα ὑπενθύμιζον τὸ μῖσος ἐναντίον τῶν Ἀλβανῶν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐνόμιζον, ὅτι θὰ ἠμπορέσουν νὰ διατηρήσουν τὸν ἐθνισμόν καὶ νὰ ἀποφύγουν τὸν ἐξαλβανισμόν, κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίοδον τῆς ἐξάρσεως τοῦ ἀλβανικοῦ σωβινισμοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοντάς

Η ΝΕΑ ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κατὰ τὸ 1933 ἡ Ἀλβανικὴ Ἐθνοσυνέλευσις προβᾶσα εἰς συνταγματικὴν μεταρρύθμισιν, ἐτροποποίησε τὸ 206 ἄρθρον τοῦ Συντάγματος ὡς ἑξῆς: «Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ἀλβανῶν πολιτῶν εἶναι δικαίωμα τοῦ Κράτους καὶ παρέχεται μόνον εἰς τὰ Κρατικὰ Σχολεῖα καὶ ἱδρύματα τῶν διαφόρων βαθμῶν, συμφώνως τῷ νόμῳ. Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ πάντα πολίτην ἀλβανὸν καὶ παρέχεται δωρεάν. Τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα, οἱασδήποτε κατηγορίας καὶ ἂν εἶναι, ἅτινα ἐλειτούργουν μέχρι σήμερον, κλείονται».

Εἶναι φανερόν, ὅτι διὰ τοῦ ἄρθρου τούτου ἐπεδιώκετο ἡ ὁριστικὴ κατάργησις τῆς διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὰ σχολεῖα τῆς μειονότητος, διότι ταῦτα ἐθεωρήθησαν ἰδιωτικά. Ἡ τροποποίησις αὕτη τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου ἦτο ἐντελῶς ἀντίθετος πρὸς τὴν ἐνώπιον τῆς ΚΤΕ γενομένην δήλωσιν τοῦ ἀλβανοῦ ἀντιπροσώπου, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος.

Ἡ δημοσίευσις τοῦ ἄρθρου τούτου, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἐξήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Δροπόλεως, ἀπὸ τὴν στάσιν τῆς ὁποίας ἐξηρτᾶτο καὶ ἡ στάσις τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς μειονότητος, τοῦ Δελβίνου, Ἁγίων Σαράντα, Χειμάρας καὶ Πωγωνίου, διότι ἄνευ τῆς συμπαραστάσεως τοῦ συμπαγοῦς ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Δροπόλεως, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἄλλωστε ἐκδηλωμένη ἦτο ἡ ὀργὴ τῆς Κυβερνήσεως τῶν Τιράνων, οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ. Κρίσιμος πράγματι ἦτο ἡ θέσις τῆς μειονότητος. Ποῖος ἆράγε θὰ ἐλάμβανε τὴν τολμηρὰν πρωτοβουλίαν νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν Τιράνων, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν φρικτὴν ἐκείνην περίοδον τῆς τυραννίας τοῦ Ἀχμὲτ Ζώγκου καὶ τῆς κλίκας του, ἡ ὁποία ὑπὸ τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν Μουσὰ Γιούγκα ἀπέβλεπεν εἰς τὴν κατάπνιξιν τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ ξένων μειονοτήτων, καὶ πρὸ πάντων τῆς διεθνῶς ἀνεγνωρισμένης ἑλληνικῆς μειονότητος;

Ὅλων τῶν Δροπολιτῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν αἱ ἐλπίδες ἦσαν ἐστραμμέναι, κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίοδον, εἰς τὸν Β α σ ί λ ε ι ο ν Σ α χ ί ν η ν, τὸν ἐκ Δουβιανῆς εἰς Ἀργυρόκαστρον ἐγκατεστημένον τραπεζίτην, ἡ σύνεσις τοῦ ὁποίου καὶ ὁ πατριωτισμὸς ἦσαν παγκοίνως ἀνεγνωρισμένα καὶ ἡ ἐκτίμησις πρὸς τὸ πρόσωπόν του μεγάλη καὶ εἰλικρινής. Δεδομένου δὲ ὅτι, ἕνεκα τοῦ ἐπαγγέλματός του ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν μὲ ὅλους τοὺς συμπατριώτας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τουρκαλβανοὺς ἰθύνον-

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κοζανης

τας, ἦτο εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ καλῶς τὴν κατάστασιν καὶ νὰ δώσῃ τὴν ὀρθὴν συμβουλὴν περὶ τοῦ πρακτέου. Καὶ πράγματι, ὁ ἀείμνηστος ἐθνομάρτυς μετέβαλε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ Γραφεῖον του εἰς ἀληθὲς ἐθνικὸν κέντρον, ὅπου οἱ Δροπολῖται ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐξαργυρώσεως τῶν ἐξ Ἀμερικῆς ἐπιταγῶν των, ἤρχοντο ἐλευθέρως καὶ συνεζήτουν περὶ τοῦ πρακτέου. Συνεργάται τοῦ Βασιλείου Σαχίνη μυστικοὶ ἔγιναν μετ' ὀλίγον ὁ ἐκ Δερβιτσάνης γραμματεὺς τότε τοῦ ἐν Ἀργυροκάστρῳ ἑλληνικοῦ προξενείου Γεώργιος Παπαδόπουλος καὶ ὁ ἐνθουσιώδης πρόξενος τῆς Ἑλλάδος Ἀριστομένης Μηλιαρέσης, ὅστις ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ προξενείου Ἀργυροκάστρου, κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1933. Διὰ τῆς στενῆς μυστικῆς συνεργασίας τῶν τριῶν τούτων φλογερῶν καὶ ἀπτοήτων ἀνδρῶν, ἱδρύθη ἐν Ἀργυροκάστρῳ «Νέα Φιλικὴ Ἑταιρεία», ἡ ὁποία σκοπὸν εἶχε νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν μειονότητα καὶ νὰ παρασκευάσῃ ταύτην διὰ μελλοντικὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Τιράνων, διὰ τὴν ἐκ νέου ἀναγνώρισιν τῶν διεθνῶς ἀνεγνωρισμένων σχολικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν προνομίων τῆς μειονότητος.

Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος ἡ νέα αὕτη «Φιλικὴ Ἑταιρεία», ἐργαζομένη μὲ σύνεσιν καὶ ἀπόλυτον πειθαρχίαν, ἀλλὰ καὶ μυστικότητα, ὑπενθυμίζουσαν ἐν πολλοῖς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν τοῦ 1820, εἶχεν ἀναθέσει τὸ ἔργον τῆς διαφωτίσεως καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως εἰς τοὺς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῶν Τιράνων παυθέντας διδασκάλους τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ὡς καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς προκρίτους, ἀφοῦ ἐνήργησε παρασκηνιακῶς, κατὰ τὰς δημοτικὰς ἐκλογὰς τοῦ 1934, νὰ ἐκλεγοῦν πρόεδροι τῶν κοινοτήτων (μουχτάρηδες) καὶ κοινοτικὰ συμβούλια πρόσωπα ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης καὶ ἀνεγνωρισμένου πατριωτισμοῦ, νὰ ἀποκλεισθοῦν δὲ πρόσωπα δειλὰ καὶ μὴ ἐμπνέοντα ἐμπιστοσύνην. Ἐὰν δὲ ὑπῆρχον ἐκδηλώσεις λιποψυχίας καὶ φόβοι περὶ τῆς τύχης τῶν οἰκογενειῶν των ἐν περιπτώσει συλλήψεως, φυλακίσεως, ἐξορίας κ.λπ., τὸ Γραφεῖον τοῦ Βασιλείου Σαχίνη, εἰς τὸ ὁποῖον ἤρχοντο κάθε Δευτέραν οἱ Δροπολῖται διὰ τὰς συναλλαγάς των, ἐνεθάρρυνε τοὺς διστακτικοὺς καὶ διεβεβαίωνε αὐτοὺς — τί ἀληθὴς μίμησις τῶν Φιλικῶν τοῦ 1820 — ὅτι τὰ βουνὰ τῆς Ἀρίνιστας καὶ τοῦ Μπουράτου ἔχουν μαυρίσει ἀπὸ 5 - 6 χιλιάδες τσολιάδες, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἕτοιμοι νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν Ἀλβανίαν, εὐθὺς ὡς γίνουν συλλήψεις καὶ ἐκτοπισμοὶ τῶν ἀγωνιστῶν.

Εἰς κάθε χωρίον τῆς Δροπόλεως, ὅπου ὑπῆρχε διδάσκαλος παυμένος ὑπὸ τῶν Τιράνων, συνειργάζετο οὗτος στενῶς μὲ τὸν πρόεδρον τῆς κοινότητος (μουχτάρη), τὸν ἱερέα τοῦ χωριοῦ, τοὺς προκρίτους, τοὺς ἐμπόρους, οἱ ὁποῖοι ἐπήγαιναν συχνὰ εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ τὴν Κέρκυραν, τοὺς μετανάστας ἐξ Ἀμερικῆς, τοὺς «ἀμερικάνους», καὶ γενικῶς μὲ κάθε πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐνέπνεεν ἐμπιστοσύνην. Διὰ τὴν καλυτέραν καὶ προσφο-

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ρωτέραν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος ἡ Δρόπολις διῃρέθη εἰς τομεῖς. Ἑκάστου τομέως προΐστατο εἷς διδάσκαλος, ὑποδεικνυόμενος ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τοῦ προξενείου Γεωργίου Παπαδοπούλου. Οὗτος ἤρχετο εἰς μυστικὴν σύσκεψιν μὲ τὸν διδάσκαλον ἑκάστου χωρίου καὶ μετέφερε τὰς ἐντολὰς τῆς «Ἀνωτάτης Ἀρχῆς», ἡ ὁποία ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Μαῦρος», ἔδιδε τὴν δέουσαν κατεύθυνσιν. Ὁ τίτλος «Μαῦρος» ἐδόθη εἰς τὴν ὀργάνωσιν, διὰ νὰ ὑπενθυμίζῃ τὸν πρόξενον Ἀργυροκάστρου Ἀριστομένην Μηλιαρέσην, ὁ ὁποῖος ἦτο πολὺ μελαχροινὸς καὶ οἱ Δροπολῖται δὲν ἤργησαν νὰ τὸν βαπτίσουν, κατὰ τὸ φιλάρεσκον πνεῦμά των, «Ὁ Μαῦρος». Κυριώτεροι τομεάρχαι εἰς τὴν Κάτω Δρόπολιν ἦσαν ὁ Νικόλαος Παπαδόπουλος ἀπὸ τὴν Γορίτσαν, ὁ Γεώργιος Οἰκονομίδης καὶ Θωμᾶς Λίλλης ἐκ Δερβιτσάνης, ὁ Πέτρος Μπάγκας - Παπαγεωργίου ἀπὸ τὴν Γράψην, ὁ Ν.Τ. ἀπὸ τὴν Δουβιανήν, ὁ Ἀντώνης Κυριάκης ἀπὸ τὴν Γλίναν, ὁ Β. Βάσσος ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν καὶ ἄλλοι, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δι' εὐνοήτους λόγους δὲν ἀναφέρονται ἐνταῦθα. Οἱ τομεάρχαι οὗτοι, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μουχτάρηδων παρηκολούθουν τὰς κινήσεις τῶν ἀλβανοδιδασκάλων, τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας των πρὸς διάδοσιν τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης, τὴν διαστροφὴν τῆς ἱστορίας τῆς Ἠπείρου, τὴν ὁποίαν ἤθελον νὰ παρουσιάσουν ὡς ἀλβανικήν, τὴν κατασκοπίαν τὴν ὁποίαν ἔκαμνον εἰς τὰ διάφορα χωρία, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὰς κατὰ τόπους ἀστυνομικὰς ἀρχάς, καὶ ἐνημέρωνον ἀκολούθως τὴν Κεντρικὴν Ἀρχήν.

Κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1934 οἱ τομεάρχαι εἰδοποιήθησαν νὰ παρουσιασθοῦν εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, διὰ τὴν λῆψιν ὁδηγιῶν. Ἡ Κεντρικὴ Ἀρχὴ ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτούς, ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα νὰ γίνῃ προσφυγὴ πρὸς τὴν ΚΤΕ, καὶ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπογραφῇ σχετικὸν ἔγγραφον ὑφ' ὅλων τῶν κατοίκων καὶ νὰ σφραγισθῇ διὰ τῆς σφραγῖδος τῶν μουχτάρηδων.

Ἀντίγραφα τοῦ ἐγγράφου τούτου διενεμήθησαν εἰς τοὺς τομεάρχας πρὸς ὑπογραφὴν ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ τομέως των. Ἀληθῶς, μὲ πόσην μυστικότητα καὶ ἐχεμύθειαν περιεφέρετο τὸ ἔγγραφον τοῦτο πρὸς ὑπογραφήν! Ἀλλοίμονον δέ, ἂν περιήρχετο εἰς γνῶσιν τῶν Ἀλβανικῶν ἀρχῶν τοιαύτη ἐνέργεια! Ὄχι μόνον θὰ ἐματαιοῦτο ἡ προσφυγή, ἀλλὰ καὶ αἱ συνέπειαι μιᾶς τοιαύτης ἐνεργείας, ἡ ὁποία ἐξέθετε τὴν Ἀλβανίαν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, θὰ ἦσαν ὀδυνηραὶ διὰ τοὺς διδασκάλους, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς προκρίτους καὶ ὅλους τοὺς ὑπογράψαντας τὸ ἔγγραφον. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο πρὸς τὴν ΚΤΕ, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Ἕλληνες τῆς μειονότητος διεμαρτύροντο διὰ τὴν παραβίασιν τῶν θρησκευτικῶν καὶ σχολικῶν προνομίων των ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῶν Τιράνων, θὰ παραμείνῃ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἱστορίαν τῆς Βορείου Ἠπείρου, καὶ ἰδιαιτέρως τῆς Δροπόλεως, ὡς τεκμήριον τῆς ζωτικότητος καὶ τοῦ μεγάλου πα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

τριωτισμοῦ τῶν κατοίκων της, διότι μετὰ τὸν Βορειοηπειρωτικὸν Ἀγῶνα τοῦ 1914, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως ὑπὸ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἡ ἑλληνικότης τῆς χώρας, οὐδέποτε ἄλλοτε ἐγένετο τοιαύτη ἐνέργεια ἐπὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου!

Εἶναι γεγονός, ὅτι ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν διαφόρων τομέων ὑπέγραψαν τὴν διαμαρτυρίαν πρὸς τὴν ΚΤΕ μετὰ πρωτοφανοῦς θάρρους καὶ μεγάλης ἐλπίδος. Νύκτα ὑπὸ τὸ φῶς τῶν λύχνων καὶ τῶν λαμπάδων, κάτω ἀπὸ τὸ ἱερὸν εἰκόνισμα τοῦ σπιτιοῦ ὑπέγραφον τὸ ἔγγραφον τοῦτο οἱ Δροπολῖται. Συγκινητικὴ ἦτο ἄλλωστε ἡ ἐκδήλωσις γέροντος χωρικοῦ εἰς χωρίον τοῦ τομέως τοῦ γράφοντος τὰς σελίδας ταύτας, ὁ ὁποῖος προτοῦ ὑπογράψῃ τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἐφίλησε τὸ

---

1. Φαίνεται, ὅτι εἶχε περιέλθει εἰς γνῶσιν τῶν Ἀλβανικῶν Ἀρχῶν, ὅτι ὑπογράφεται παρὰ τῶν κατοίκων τοιοῦτον ἔγγραφον πρὸς τὴν ΚΤΕ, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ὑποδιοικητὴς Λυμποχόβου διατάσσει, διὰ τοῦ κατωτέρω κρυπτογραφικοῦ τηλεγραφήματος τὰς ἀρχὰς Πωγωνίου, Γεωργουτσατίου καὶ Κέντρου νὰ ἐρευνήσουν περὶ τῶν πληροφοριῶν τούτων καὶ νὰ λάβουν τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς ματαίωσιν τοιαύτης ἐνεργείας.

ΑΛΒΑΝΙΚΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ
Ὑποδ)σις Λυμποχόβου
Ἀριθ. 9/1 Ἐμπιστ.

Λυμπόχοβον 14)1)1934

Κρυπτογραφικὸν Τηλ)μα

Ἐ π ε ῖ γ ο ν

Π ρ ὸ ς

τὰς Ἀρχὰς Πωγωνίου, Γεωργουτσάτι, Κέντρου

Πληροφορούμεθα, ὅτι τῇ παρακινήσει τοῦ Ἕλληνος Προξένου Ἀργυροκάστρου οἱ δημογέροντες τῆς περιφερείας αὐτῆς ἑτοίμασαν μίαν αἴτησιν πρὸς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν, αἰτοῦντες σχολεῖα ἐντελῶς ἑλληνικὰ μὲ ἰδιωτικοὺς διδασκάλους καὶ ὄχι ὅπως τοὺς ἔχει ἐπιτραπῆ μὲ διδασκάλους κυβερνητικοὺς καὶ μὲ τέσσαρας ὥρας τὴν ἑβδομάδα. Εἰς τὴν αἴτησιν αὐτὴν ἔχει τονισθῆ, ὅτι τοὺς ἔχει γίνει μαρτύριον ἐκ μέρους τῶν Ἀρχῶν καὶ ὅτι δὲν τοὺς ἐπετράπη νὰ ἀπευθυνθοῦν εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν. Λέγεται, ὅτι ἡ αἴτησις ἔχει ὑπογραφῆ μέχρι σήμερον ἀπὸ μερικὰ χωριά. Ἅμα τῇ λήψει τῆς Διαταγῆς ταύτης ἐξακριβώσατε μέχρι ποίου σημείου ἡ πληροφορία αὐτὴ εἶναι ἀληθὴς καὶ λάβετε μέτρα δέοντα καὶ ὑπηρεσιακὰ διὰ τὴν μὴ πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ.

Ἀποτέλεσμα ἀναμένεται ταχύτατα.

Ὁ Ὑποδ)τὴς

Πρὸς τὴν Δ)σιν σχολείου

Ἐ ν τ α ῦ θ α

Μὲ τὴν παράκλησιν νὰ δώσῃ καὶ ἡ διεύθυνσις αὕτη διαταγὰς εἰς τοὺς διδασκάλους τῶν χωρίων, διὰ νὰ ἐξακριβώσουν καὶ νὰ γνωστοποιήσουν κάθε κίνησιν σχετικὴν μὲ τὴν ἐν λόγῳ ὑπόθεσιν.

Ὁ Ὑποδ)τὴς

Σημ. Μεταφρ.: Οἱ ἐν τῷ τηλεγραφήματι ἀναφερόμενοι διδάσκαλοι ἦσαν οἱ ἀλβανοδιδάσκαλοι.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

χαρτὶ καὶ ὑπέγραψε μὲ τρεμάμενα χέρια ἀπὸ συγκίνησιν, εὐχόμενος ὁ Θεὸς νὰ εἰσακούσῃ τὴν δικαίαν των δέησιν.

Τὸ φρόνημα τῶν κατοίκων διὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης ὄχι μόνον ἀνεπτερώθη, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐνισχύθη καὶ ἐπαναστατικῶς, ἦσαν δ' οὗτοι ἕτοιμοι, ἂν τοὺς ἐδίδοντο ὅπλα νὰ ἀρχίσουν καὶ ἔνοπλον ἀγῶνα κατὰ τῶν δυναστῶν των. Οὐδέποτε ἄλλοτε, κατὰ τὴν πρώτην ταύτην Ἀλβανικὴν κατοχὴν (1920 - 40), ἦτο τόσον ἀνεπτυγμένον τὸ φρόνημα τῶν κατοίκων. Ἡ «Νέα Φιλικὴ Ἑταιρεία» εἶχεν ἐπιτύχει πλήρως εἰς τοὺς σκοπούς της. Εἶχε κατορθώσει εἰς διάστημα δύο ἐτῶν νὰ ἀναπτερώσῃ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῶν κατοίκων, νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτοὺς τὸ αἴσθημα τῆς ἐμπιστοσύνης εἰς τὰς ἐνεργείας της καὶ τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὄπισθεν τῆς Ἑταιρείας κρύπτε-

ΣΤΑ ΠΛΑΓΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΟ (1933) ΔΟΥΒΙΑΝΙΤΕΣ ΚΑΙ ΔΟΥΒΙΑΝΙΤΙΣΕΣ (ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΣΟΝ ΜΙΑ ΒΗΣΣΑΝΙΩΤΙΣΑ)

ται ἰσχυρὰ δύναμις, ἡ ὁποία κατευθύνει τὰς ἐνεργείας τῆς Ἑταιρείας, καὶ ἡ ὁποία θὰ ἀναλάβῃ μετ' ὀλίγον τὴν ὑποστήριξιν τῶν δικαίων των εἰς τὴν ΚΤΕ, καὶ δὲν θὰ ἀφίσῃ αὐτοὺς μόνους καὶ ἀπροστατεύτους μέσα εἰς τὸ μισελληνικὸν τουρκαλβανικὸν κράτος τοῦ Ἀχμὲτ Ζώγκου καὶ τῆς κλίκας του, ὅπου ἐβασίλευεν ἡ τυραννία καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἀτυχοῦς βορειοηπειρώτου ὑπὸ τῶν μπέηδων καὶ ἀγάδων τοῦ Ἀργυροκάστρου, τοῦ Λυμποχόβου καὶ τοῦ Δελβίνου.

Καὶ πράγματι, εἶναι ἡ πρώτη φορά, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἐπίσημον ἑλληνικὸν κράτος θὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ τὴν τύχην τῶν ἑλλήνων τῆς Βορείου Ἠπείρου καὶ θὰ ἀναλάβῃ εἰς τὴν Γενεύην τὴν ὑποστήριξιν τῆς προσφυγῆς· ὁ ἑλληνικὸς Τύπος θὰ ἀσχοληθῇ ἐπὶ μῆνας μὲ τὴν τύχην τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ Ἑλλήνων καὶ θὰ στείλῃ ἀνταποκριτὰς ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐμπόρων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

εἰς τὴν Ἀλβανίαν, οἱ ὁποῖοι θὰ δημοσιεύσουν μετ' ὀλίγον εἰς τὰς ἐφημερίδας των πλῆθος ἐντυπώσεων καὶ γεγονότων ἐκ τῆς ζωῆς καὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ ἑλλήνων, ἰδίως δὲ ἡ τότε ἐκδιδομένη ἐφημερὶς «Ἀνεξάρτητος», ἡ ὁποία διὰ τοῦ εἰς Ἀργυρόκαστρον ἀποσταλέντος ἀνταποκριτοῦ της Γαΐου, θὰ δημοσιεύσῃ εἰς πολλὰς συνεχείας λεπτομερείας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἑλλήνων, τῶν δεινοπαθημάτων των, τῆς ἐθνικῆς των συνειδήσεως, τῶν ἐλπίδων των πρὸς τὴν Ἑλλάδα, περὶ τοῦ μίσους των πρὸς τοὺς Ἀλβανοὺς καὶ τῆς περιφρονήσεώς των πρὸς αὐτούς, αἱ ὁποῖαι ἔκαμαν τότε ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινόν, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει πλέον νὰ ἐνθυμῆται τοὺς λησμονημένους ἕλληνας τῆς Βορείου Ἠπείρου. Καὶ οἱ παλαιοὶ ὁπλαρχηγοὶ τοῦ 1914, οἱ ὁποῖοι εἶχαν χύσει τὸ αἷμά τους εἰς τὰ αἱματωμένα χώματα τῆς Βορείου Ἠπείρου, ἤρχισαν νὰ κινοῦνται καὶ νὰ συνέρχωνται εἰς μυστικὰς συσκέψεις, διὰ νὰ ἀναλάβουν καὶ πάλιν νέον ἀγῶνα διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πολυβασανισμένου ἐκείνου τόπου.

Ἀφοῦ τὸ πρὸς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν ὑπόμνημα ὑπεγράφη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Δερβιτσάνης, τῆς Καλοχωραντζῆς, Βανίστης καὶ Χασκόβου, ἐστάλη ἀκολούθως πρὸς ὑπογραφὴν εἰς τὴν Δουβιανήν. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὴν Δουβιανὴν δὲν ὑπῆρχεν ἐντόπιος διδάσκαλος, εἶχε σχηματισθῆ μυστικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Ν.Τ., τοῦ Γιάννη Ἀλέξη - Οἰκονόμου, τοῦ Κώτσιου Κύρου - Λιανίδη, μουχτάρη τοῦ χωριοῦ, κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην, τοῦ Μάνθιου Μπιρικῆ - Παναγιώτου, τοῦ Γιώργη Γκάτζαρου καὶ τοῦ Βλάση Κυριάκου, ἐπιτρόπου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Βλασίου, ἡ ὁποία ὑπὸ πολλὰς προφυλάξεις περιέφερε τὸ ὑπόμνημα ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν καθ' ὅλην τὴν νύκτα πρὸς ὑπογραφήν, διότι ἡ χωροφυλακὴ (τζιαντουρμαρία) τοῦ Σωφράτικα παρηκολούθει μετὰ προσοχῆς κάθε κίνησιν καὶ ἐνέργειαν τῶν κατοίκων, συνεπικουρουμένη καὶ ὑπὸ τῶν ἀλβανοδιδασκάλων τοῦ χωρίου.

Τὸ πρὸς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν ἔγγραφον ὑπεγράφετο κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν διδασκάλων πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν κατοίκων, καὶ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν λοιπῶν χωριανῶν. Οἱ διδάσκαλοι ἀφόβως καὶ ὁμοψύχως, χωρὶς νὰ ὑπολογίσουν κινδύνους καὶ ἀπειλάς, ἐξορίας καὶ φυλακίσεις ἐστάθησαν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ «Ἀ γ ῶ ν ο ς», καὶ ἀνεδείχθησαν ἀντάξιοι τῶν παραδόσεων τῆς Φυλῆς καὶ τῶν μεγάλων Ἐθνικῶν Διδασκάλων τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας.

Μέχρι τῆς 20 Ἰανουαρίου 1934, τὸ ὑπόμνημα πρὸς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν εἶχεν ὑπογραφῆ ὑπὸ τριάκοντα χιλιάδων καὶ πλέον ἑλλήνων τῆς Δροπόλεως, Δελβίνου, Χειμάρας καὶ Πωγωνίου καὶ ἀφοῦ ἀπετελέσθη ὁλόκληρον σῶμα, διεβιβάσθη ἁρμοδίως διὰ διπλωματικῆς ὁδοῦ εἰς τὴν Γενεύην, ὅπου ἤδρευε τότε ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, διὰ τὴν λῆψιν ἀποφάσεως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ἐπειδὴ ὅμως παρῆλθεν ὁλόκληρον ἑξάμηνον ἀπὸ τῆς προσφυγῆς εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν καὶ οὐδεμία ἀπάντησις ἐδόθη εἰς τὴν προσφυγήν, ἦλθε δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ὁ Σεπτέμβριος καὶ οἱ ἀλβανοδιδάσκαλοι ἐπέστρεψαν εἰς τὰς θέσεις των εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία, διὰ νὰ συνεχίσουν τὸν ἐξαλβανισμὸν τῶν ἑλληνοπαίδων, οἱ κάτοικοι εὑρίσκοντο εἰς διαρκῆ στενοχωρίαν καὶ ἀνησυχίαν, διότι ἐπίστευον, ὅτι οἱ ἐν Γενεύῃ οὐδεμίαν προσοχὴν ἔδωσαν εἰς τὴν προσφυγήν των ἢ καὶ ἀπέρριψαν ταύτην.

Ἡ «Νέα Φιλικὴ Ἑταιρεία» ὅμως δὲν συνεμερίζετο τὴν στενοχωρίαν τῶν κατοίκων καὶ προητοιμάζετο διὰ νέον ἀγῶνα ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως τῶν Τιράνων, διὰ τῆς κηρύξεως ἀπεργίας τῶν ἑλληνικῶν σχολείων. Ἡ λέξις «ἀπεργία», ἄγνωστος εἰς τὸ πτωχὸν ἀλβανικὸν λεξιλόγιον, διὰ πρώτην φορὰν θὰ ἀκουσθῇ εἰς τὴν Ἀλβανίαν τοῦ Ἀχμὲτ Ζώγκου καὶ θὰ παραμείνῃ ἱστορικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀλβανικοῦ κράτους. Κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Σεπτεμβρίου οἱ τομεάρχαι ἐκλήθησαν εἰς μυστικὴν σύσκεψιν εἰς τὴν Δερβιτσάνην. Ἐκεῖ ἦλθεν ὁ γραμματεὺς τοῦ προξενείου Γεώργιος Παπαδόπουλος, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξεν εἰς αὐτοὺς τὸν νέον ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀναλάβῃ ἡ ἑλληνικὴ μειονότης, ἕως ὅτου ἐπιληφθῇ τοῦ ζητήματός της ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν. Ὁ νέος ἀγὼν θὰ ἦτο τολμηρότερος καὶ ἀποφασιστικώτερος, διότι ἡ μειονότης ἔμελλε πλέον ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς νὰ διεκδικήσῃ τὰ καταργηθέντα προνόμιά της. Οἱ τομεάρχαι συνεφώνησαν ἀπολύτως πρὸς τὴν πρότασιν περὶ κηρύξεως ἀπεργίας καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ διαφωτίσουν πρὸς τοῦτο τοὺς κατοίκους τῶν διαφόρων χωρίων περὶ τῆς ἡμέρας τῆς κηρύξεως ἀπεργίας. Πράγματι δέ, κατόπιν τῶν ἐνεργειῶν τῶν τομεαρχῶν καὶ τῶν διδασκάλων τῶν χωρίων, οἱ κάτοικοι ἀπεφάσισαν νὰ κηρύξουν σχολικὴν ἀπεργίαν καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέψουν εἰς τὰ τέκνα των νὰ φοιτήσουν εἰς τὸ ἀλβανικὸν σχολεῖον.

Τὴν 18 Σεπτεμβρίου 1934 ἤρχισεν «ὁ ἀπεργιακὸς Ἀγὼν» εἰς τὰς ἑλληνικὰς κοινότητας τῆς Δροπόλεως, Δελβίνου, Πωγωνίου καὶ Χειμάρας. Ἡ ἀπεργία, κατὰ τὰς ὁδηγίας τῆς «Ἀνωτάτης Ἀρχῆς», δὲν ἐξεδηλώθη συγχρόνως εἰς ὅλας τὰς κοινότητας, ἀλλὰ σταδιακῶς. Κατ' ἀρχὰς ἀπήργησε τὸ σχολεῖον τῆς Δερβιτσάνης, τῆς Καλογοραντζῆς, τῆς Δουβιανῆς, τῆς Πλίνας, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπεξετάθη αὕτη καὶ εἰς τὰς λοιπὰς κοινότητας, οὕτως ὥστε μέχρι τῆς 25 Σεπτεμβρίου εἶχον ἀπεργήσει ὅλα τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα. Οἱ ἀλβανοδιδάσκαλοι, αἰφνιδιασθέντες ἐκ τῆς κηρύξεως τῆς ἀπεργίας, κατεθορυβήθησαν καὶ ἔντρομοι ζητοῦν τὴν προστασίαν τῆς ἀστυνομίας (τζιαντουρμαρίας). Αἱ διοικητικαὶ καὶ ἀστυνομικαὶ ἀρχαὶ εὑρίσκονται εἰς καθημερινὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν πρωτεύουσαν καὶ ζητοῦν ὁδηγίας παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τοῦ ἀνεκδιηγήτου ὑπουργοῦ Μουσᾶ Γιούγκα περὶ τοῦ πρακτέου καὶ τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ληφθοῦν ἐναντίον τῶν πρωταιτίων τῆς ἀπεργίας. Οὐδέ-

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ποτε εἰς τὴν Ἀλβανίαν τοῦ Ἀχμὲτ Ζώγκου εἶχε δημιουργηθῆ τοιαύτη ἔκρυθμος κατάστασις. Ἡ κυβέρνησις τῶν Τιράνων, εὑρεθεῖσα εἰς δύσκολον θέσιν καὶ ἀμηχανίαν, προέβη εἰς τὴν λῆψιν σπασμωδικῶν μέτρων, ὡς τὴν φυλάκισιν προκρίτων καὶ ἱερέων, τὴν σύλληψιν καὶ τὸν ἐκτοπισμὸν διδασκάλων, ἐμπόρων καὶ ἄλλων προσώπων θεωρουμένων ὑπόπτων διὰ τὴν κήρυξιν τῆς σχολικῆς ἀπεργίας, ἐπιδιώκουσα δι' αὐτῶν τὴν δημιουργίαν κλίματος φοβίας καὶ ἀπογοητεύσεως, ὥστε νὰ ἀναγκασθοῦν οἱ πληθυσμοὶ νὰ λύσουν τὴν ἀπεργίαν καὶ νὰ λειτουργήσουν τὰ σχολεῖα, κατὰ τὸ πρόγραμμα τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν Τιράνων.

Πρῶτος συνελήφθη ὁ τομεάρχης τῆς Κάτω Δροπόλεως Νικόλαος Παπαδόπουλος τὴν 26 Σεπτεμβρίου 1934 καὶ μετεφέρθη εἰς τὰς φυλακὰς Ἀργυροκάστρου, ὅπου μετὰ τρεῖς ἡμέρας μετεφέρθη καὶ ὁ τομεάρχης Γεώργιος Οἰκονομίδης, ὑποβληθέντες εἰς ἐξονυχιστικὴν ἀνάκρισιν περὶ τῶν αἰτίων καὶ τῶν σκοπῶν τῆς ἀπεργίας ἐπὶ ὁλόκληρον εἰκοσιτετράωρον. Οὗτοι δέ, κατὰ τὰς ὁδηγίας τῆς «Ἀνωτάτης Ἀρχῆς», κατέθεσαν, ὅτι ἡ ἀπεργία ἔχει σκοπὸν νὰ ὑποχρεώσῃ τὴν κυβέρνησιν τῶν Τιράνων νὰ σεβασθῇ τὰς διεθνῶς ἀνεγνωρισμένας ὑποχρεώσεις της περὶ τῶν σχολείων τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ ἑλληνικῆς μειονότητος, καὶ δὲν στρέφεται ἐναντίον τοῦ καθεστῶτος καὶ ἐναντίον τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τοῦ Ἀλβανικοῦ κράτους, ὡς ἤθελον αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ἀργυροκάστρου νὰ παρουσιάσουν τὴν σχολικὴν ἀπεργίαν τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ συλλήψεις ἐπεξετάθησαν εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ νομοῦ Ἀργυροκάστρου. Ἐπηκολούθησεν ἡ σύλληψις τῶν τομεαρχῶν Ἀντωνίου Κυριάκη, Χρήστου Μάντη, Βασιλείου Βάσσου, Θ. Μουντζούρη, Ε. Ντούτση, οἵτινες μεταφερθέντες εἰς Ἀργυρόκαστρον καὶ φυλακισθέντες μετὰ τῶν δύο ἄλλων τομεαρχῶν, Νικολάου Παπαδοπούλου καὶ Γ. Οἰκονομίδη, ἐξετοπίσθησαν εἰς Ἐλβασάνιον τῆς Κεντρικῆς Ἀλβανίας, τοῦ Ἀρχηγοῦ Βασιλείου Σαχίνη καὶ τοῦ γραμματέως του Μ. Μάνου, οἵτινες ἐξετοπίσθησαν εἰς Ἀλέσιον τῆς Βορείου Ἀλβανίας καὶ τοῦ γραμματέως τοῦ προξενείου Γεωργίου Παπαδοπούλου, ἐκτοπισθέντος εἰς Σκόδραν.

Ἐπειδὴ ὅμως διὰ τῆς συλλήψεως καὶ τοῦ ἐκτοπισμοῦ τῶν πρωτεργατῶν τοῦ Ἀγῶνος ἡ ἀπεργία ὄχι μόνον δὲν ἐλύθη, ἀλλὰ τουναντίον ἐξηκολούθει μετὰ μεγαλυτέρου πείσματος, ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλα μέτρα, διπλωματικὰ τὴν φορὰν αὐτήν. Πρὸς τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀργυροκάστρου τοὺς χριστιανοὺς βουλευτὰς Καρέτσον καὶ Κάσσον, διὰ νὰ πείσουν τοὺς κατοίκους δι' ὑποσχέσεων καὶ ἐλπίδων, ὅτι ἡ Κυβέρνησις θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν λειτουργίαν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, εὐθὺς ὡς λυθῇ ἡ ἀπεργία, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ βολιδοσκοπήσουν τὴν κατάστασιν καὶ νὰ ἐρευνήσουν, μήπως ὄπισθεν τοῦ σχολικοῦ τούτου κινήματος «κρύπτεται ἑλληνικὸς δάκτυλος».

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντος

Πράγματι, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1934 οἱ δύο βουλευταὶ ἔφθασαν εἰς Ἀργυρόκαστρον καὶ ἀπεφάσισαν, μετὰ τοῦ τότε νομάρχου Σιρὶ Λεσκοβίκου, ὅπως οἱ πρόεδροι τῶν κοινοτήτων (μουχτάρηδες) συνεννοηθοῦν μετὰ τῶν χωριανῶν των καὶ ἀποστείλουν ἀντιπροσώπους εἰς τὰ Σωφράτικα, εἰς τὰ δένδρα, πλησίον τοῦ Ξηροποτάμου, ὅπου τὸ ἔδαφος ἦτο κατάλληλον διὰ μίαν τοιαύτην σύσκεψιν. Οἱ μουχτάρηδες πάραυτα εἰδοποίησαν τοὺς συγχωριανούς των καὶ τὴν ὡρισμένην ἡμέραν ἔστειλαν ἀντιπροσωπείας εἰς τὰ «δένδρα τοῦ Σωφράτικα», διὰ νὰ ἀκούσουν τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν Τιράνων καὶ ἀνταλλάξουν γνώμας περὶ τοῦ πρακτέου. Ἡ Δουβιανὴ ἔστειλεν εἰς τὰ Σωφράτικα ὡς ἀντιπροσώπους της, τὸν Γιάννη Ἀλέξη - Οἰκονόμου, τὸν Κώτσιο Κῦρο - Λιαννίδη (μουχτάρη), τὸν Λεωνίδα Τσούρην, τὸν Νῖκο Τσικώλα, τὸν Μάνθιο Μπιρικῆ - Οἰκονόμου, τὸν Γιώργη Γκάτζαρον, τὸν Γιάννη Ζῆκον, τὸν Ἀντώνη Οἰκονόμου, τὸν Βλάση Κυριάκον, τὸν Κώτσιο Λαμποβίτη, τὸν Λεων. Κέντρον. Ὅλοι ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ ἀπορρίψουν προτάσεις τῶν βουλευτῶν περὶ λύσεως τῆς ἀπεργίας.

Πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν χωρίων τῆς Δροπόλεως, οἱ ὁποῖοι εἶχον συγκεντρωθῇ εἰς τὰ Σωφράτικα, ὡμίλησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν οἱ

---

1. Ποίαν κατάστασιν ἐδημιούργησεν ἡ ἀπεργία τῶν ἑλληνικῶν σχολείων εἰς τοὺς Ἀλβανούς, φαίνεται καλύτερον ἐκ τῆς ἑξῆς ἀναφορᾶς τοῦ Διευθυντοῦ τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας Λυμποχόβου πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας:

ΑΛΒΑΝΙΚΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ
Διεύθυνσις Δημοτικῶν Σχολείων
Λυμποχόβου
Ἀριθ. 11)111 Ἐμπ.

Ἐν Λυμποχόβῳ τῇ 22)IX)1934

Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας
Τίρανα

Ἐν συνεχείᾳ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 καὶ ὑπὸ ἡμερομ. 20 Σεπτεμβρίου 1934 ἡμετέρου ἐγγράφου, ἀναφέρομεν Ὑμῖν, ὅτι τὴν 21 τρέχοντος προσῆλθον εἰς τὸ σχολεῖον πρὸ μεσημβρίας ἓξ μαθηταί, τρεῖς δὲ μετὰ μεσημβρίαν, σήμερον δὲ οὐδείς.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἠδυνήθημεν νὰ συγκεντρώσωμεν τὰς ἀκολούθους πληροφορίας:

I) Κατὰ τὴν ἀνατολὴν τῆς 20 Σεπτεμβρίου, ὁ γραμματεὺς τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου ἀπέστειλεν ἐκ Δερβιτσάνης δύο ἐπιστολάς, μίαν μὲν διὰ τὴν Ἐπισκοπήν, τὴν ἄλλην δὲ διὰ τὴν Γλίναν, διὰ μέσου τοῦ ἐκ Κάτω Ἐπισκοπῆς καταγομένου Ἀναστασίου Γραμματικοῦ, διὰ τῶν ὁποίων ἐζητεῖτο ἡ ἀποχὴ τῶν μαθητῶν ἐκ τοῦ σχολείου, κατόπιν τὴν δευτέρας ἐντολῆς τοῦ προξενείου. Τοιαῦται ἐπιστολαὶ ἀπεστάλησαν εἰς ὅλα τὰ ἑλληνόφωνα χωρία.

II) Ὁ λαὸς ἐνθαρρύνεται διὰ τῶν ἀγγελιῶν τοῦ προξενείου, ὅτι ἤδη ὡς τάχιστα θὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ Πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου καὶ ἡ συμφωνία Τιτόνι—Βενιζέλου, καὶ ὅτι ἡ Ἀλβανία μολονότι ἔχει δώσει ὑποσχέσεις, διὰ νὰ ἀφίσῃ ἐλευθέραν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὸν παρόντα Σεπτέμβριον, ἐνθαρρυνομένη ὑπὸ τῆς Ἰταλίας ἐπιδιώκει τὴν μὴ ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως ταύτης. Ἡ ἰταλικὴ ἐνθάρρυνσις γίνεται πρὸς τὸν σκοπόν, ὅπως ἐξαπατηθῇ ἡ Ἀλβανικὴ κυβέρνησις, ἵνα δικαιο-

Δημοτική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοριτσάς

βουλευταὶ τοῦ Ἀργυροκάστρου Καρέτσος καὶ Κάσσος[1]. Ὁ λόγος των διεκρίνετο διὰ τὴν πονηρίαν καὶ τὴν ἀλβανικὴν κολακείαν. Μὲ διάφορα ἐπιχειρήματα προσεπάθησαν νὰ πείσουν τοὺς Δροπολίτας νὰ λύσουν τὴν ἀπεργίαν καὶ νὰ ζητήσουν, μετὰ ταῦτα, ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν προνομίων των, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀναγνωρίσει διεθνῶς τὸ 1921, ὅταν ἔγινε μέλος τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἡ νέα Ἀλβανία. Δὲν παρέλειψαν δὲ νὰ κάμουν καὶ ὑπαινιγμὸν διὰ τὴν προσφυγὴν εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν, τὴν ὁποίαν ἐθεώρησαν ὡς πρᾶξιν ἐπαναστατικὴν καὶ ἀντίθετον πρὸς τὸ ἀλβανικὸν σύνταγμα, τονίσαντες ἰδιαιτέρως, ὅτι τὰς ἐσωτερικάς των διαφορὰς ὀφείλουν νὰ ἐπιλύουν ἐπιτοπίως καὶ νὰ μὴ καταφεύγουν εἰς τὴν βοήθειαν τῶν ξένων.

Κατόπιν ἔλαβον τὸν λόγον ἐκπρόσωποι τῶν χωρίων, ἀναφέροντες τὰ παράπονά των ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως, διὰ τὴν κατάργησιν τῆς διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὴν ἀνάγκην, ἡ ὁποία τοὺς ἐπέβαλε τὴν προσφυγὴν εἰς τὴν Γενεύην. Αἴσθησιν ὅμως ἔκαμε εἰς ὅλους τοὺς συγκεντρωμένους, καὶ εἰς τοὺς βουλευτὰς ἰδιαιτέρως, ἡ ἀπάντησις τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Δουβιανῆς Γεωργίου Γκατζάρου. Οὗτος, ἀδιαφορῶν διὰ τὰς συνεπείας τῶν λόγων του, ὡμίλησε πρὸς τοὺς βουλευτὰς διὰ γλώσσης καυστικῆς καὶ δριμείας, εἰπὼν μεταξὺ τῶν ἄλλων, «ὅτι ἐφ' ὅσον τὸ κράτος δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐπιλύσῃ ἐπιτοπίως τὰς διαφοράς των, ἠναγκάσθησαν νὰ ζητήσουν τὴν βοήθειαν τῶν ξένων καὶ θὰ ἐπιμείνουν εἰς τὴν ἀπεργίαν μέχρι τῆς ὁριστικῆς δικαιώσεώς των».

Τοιουτοτρόπως οἱ δύο βουλευταὶ ἀπῆλθον ἄπρακτοι εἰς τὰ Τίρανα καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὸν βασιλέα των καὶ τὴν Κυβέρνησιν, τὴν ἀμετάκλητον ἀπόφασιν τῶν Δροπολιτῶν, ὅτι θὰ ἐπιμείνουν εἰς τὴν ἀπεργίαν των μέχρις ὁριστικῆς ἀποφάσεως ἐπὶ τῆς προσφυγῆς των τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ ἀναλόγως θὰ ἀποφασίσουν.

λογηθῇ ἡ ἀναστάτωσις, καὶ οὕτω δοθῇ ἡ εὐκαιρία τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Ἀλβανίας, τοῦ νοτίου αὐτῆς τμήματος περιερχομένου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

III) Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται, ὅτι εἰς τοὺς κύκλους τῶν ἑλληνοφώνων γίνεται μεγάλη κίνησις καὶ ἀντεθνικὴ προπαγάνδα. Περὶ τοῦ σχολείου τῆς Ἐπισκοπῆς οὐδὲν ἔχομεν πληροφορηθῆ, διότι ἐξ αἰτίας ἐπισκευῆς αὐτοῦ τὰ μαθήματα θὰ ἀρχίσουν τὴν 24ην τρέχοντος.

Παρακαλοῦμεν, ὅπως ἀποστείλητε ἡμῖν ἐπειγόντως κρυπτογραφικὸν κώδικα, καθ' ὅσον ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία μετὰ τοῦ Λυμποχόβου δὲν εἶναι τακτικὴ καὶ οὔτε καθημερινή, οὕτως ὥστε ἠναγκάσθημεν νὰ ταχυδρομήσωμεν τὸ παρὸν ἔγγραφον ,μεταβάντες αὐτοπροσώπως εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον. Ἡ μὴ ἀποστολὴ κρυπτογραφικοῦ κώδικος ἐπιβάλλει ἡμῖν σιγὴν διὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον.

Ὁ Διευθυντὴς τῶν Σχολείων

1. Ν.Κ. Παπαδοπούλου: Στοῦ Σωφράτικα τὰ δέντρα, ἐφ. Ἤπειρος (Ἀθηνῶν), Ἰούνιος 1967 — Μάρτιος 1986.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγένετο ἡ προσφυγὴ τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ ἑλληνικῆς μειονότητος, τὴν 23 Ἰουλίου 1934 προσεκάλεσε τὴν Ἀλβανίαν νὰ ἀπαντήσῃ ἐπὶ τῆς καταγγελίας ταύτης τῶν ἑλλήνων τῆς μειονότητος. Αὕτη ἔντρομος ἐκθέτει δι' ὑπομνήματος τὰς ἀπόψεις της, μὴ ἀφισταμένας τῶν ἀντιλήψεων, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκθέσει τὸ 1921 ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀλβανίας ἐνώπιον τοῦ Γραμματέως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Τὴν 21 Νοεμβρίου 1934, οἱ ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῆς ΚΤΕ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, τοῦ Μεξικοῦ καὶ τῆς Πορτογαλίας ζητοῦν παρὰ τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου τὴν ἐγγραφὴν τοῦ θέματος εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Δύο ὑπομνήματα ὑπὸ ἡμερομηνίας 14 καὶ 18 Ἰανουαρίου 1935 ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Συμβουλίῳ ἀντιπροσώπου τῆς Ἱσπανίας, ὑπεβλήθησαν εἰς τὸ Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον τὴν 18 Ἰανουαρίου 1935, πρὸς λύσιν τοῦ νομικοῦ ζητήματος, ἐζήτησε τὴν συμβουλευτικὴν γνώμην τοῦ ἐν Χάγῃ Διεθνοῦς Διαιτητικοῦ Δικαστηρίου.

Τὸ Δικαστήριον τοῦτο, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη τὴν 21 Φεβρουαρίου 1935 Ὑπόμνημα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτῆς Γεωργίου Λαγουδάκη καὶ ἐξετέθησαν αἱ ἀπόψεις αὐτῆς ἐν τῇ συνεδρίᾳ του τῆς 11 Μαρτίου 1935, ὑπὸ τοῦ τότε ἐν Παρισίοις πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος Νικολάου Πολίτου, ἐγνωμάτευε τὴν 6 Ἀπριλίου 1935, «ὅτι ἡ θέσις τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως, καθ' ἣν ἡ κατάργησις τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ ἰδιωτικῶν σχολείων, ἀποτελοῦσα μέτρον γενικόν, ἐφαρμοστέον τόσον εἰς τὴν πλειοψηφίαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν μειονότητα, ἤθελεν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἄρθρου 5 τῆς 2 Ὀκτωβρίου 1921 δὲν εὑσταθεῖ».

Κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἀνωτέρω γνωματεύσεως, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἱσπανίας ἀνεκοίνου τὴν 23 Μαΐου, ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς ΚΤΕ δήλωσιν τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως, καθ' ἣν αὕτη θὰ υἱοθέτει τὴν θέσιν τὴν δημιουργηθεῖσαν κατόπιν τῆς γνωματεύσεως, ἐζήτει ὅμως ἀναβολὴν τῆς ρυθμίσεως τοῦ σχολικοῦ ζητήματος τῆς μειονότητος διὰ τὴν προσεχῆ σύνοδον τοῦ Συμβουλίου, ὁπότε αὕτη θὰ εἶχε τὸν καιρὸν νὰ προσκομίσῃ νέον σχετικὸν κανονισμόν. Τὸ Συμβούλιον ἐδέχθη τὴν ἀναβολήν, ἡ δὲ Ἀλβανικὴ Κυβέρνησις τὴν 30 Αὐγούστου 1935 ὑπέβαλε τὸν κάτωθι κανονισμόν, ὅστις ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτοῦ τῆς 23 Σεπτεμβρίου 1935.

Τὸ ὑποβληθὲν εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς ΚΤΕ παρὰ τῆς Ἀλβανίας σχέδιον περὶ τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων τῶν Μειονοτήτων

Ἄρθρον 1ον

Δυνάμει τοῦ ἄρθρ. 5 τῆς Ἀλβανικῆς Δηλώσεως, τῆς γενομένης ἐνώπιον τῆς ΚΤΕ τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1921, τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα τῶν Μειονοτήτων τοῦ Βασιλείου, εἶναι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

ἐλεύθερα νὰ λειτουργοῦν κατὰ τὸν παρόντα κανονισμόν, διὰ διδασκάλων ἐκλεγομένων παρὰ τῆς μειονότητος καὶ ἐγκρινομένων παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

Ἄρθρον 2ον

Ἡ περὶ ἱδρύσεως ἰδιωτικοῦ Σχολείου αἴτησις γίνεται παρὰ τῆς Δημογεροντίας τοῦ τόπου καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας μέσῳ τῆς Νομαρχίας.

Ἡ αἴτησις θὰ διαλαμβάνῃ:

α) Τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ σχολείου τῆς μειονότητος, συντηρουμένου δι' ἐξόδων τοῦ ἐπιτοπίου πληθυσμοῦ.

β) Τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῶν ἐχόντων τὴν κανονικὴν ἡλικίαν τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου.

γ) Τὸ ὄνομα καὶ τὴν σύντομον βιογραφίαν τοῦ δημοδιδασκάλου ἢ τῶν δημοδιδασκάλων.

δ) Τὸν μηνιαῖον μισθόν, τὸν ὁποῖον ἀναλαμβάνει ὁ πληθυσμὸς νὰ πληρώνῃ εἰς τὸν διδάσκαλον.

Εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην ἐπισυνάπτονται τὰ σχολικὰ ἔγγραφα τοῦ διδασκάλου ἢ τῶν διδασκάλων, οἵτινες ἐξελέγησαν.

Ἄρθρον 3ον

Οἱ ὑποψήφιοι διὰ τὴν θέσιν διδασκάλου τῶν ἰδιωτικῶν Σχολείων τῆς μειονότητος δέον νὰ πληροῦν τοὺς κάτωθι ὅρους:

α) Νὰ εἶναι πολῖται Ἀλβανοί.

β) Νὰ ἔχουν συμπληρώσει τὸ 21 ἔτος τῆς ἡλικίας των καὶ νὰ μὴ ἔχουν στρατιωτικὸν κώλυμα.

γ) Νὰ γνωρίζουν, εἰ δυνατὸν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης. Ὁ ὅρος αὐτὸς τίθεται ἐν ἰσχύι μετὰ τρία ἔτη ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ τοῦ διδάσκοντος.

δ) Νὰ μὴ εἶναι καταδικασμένοι εἰς ποινὴν συνεπαγομένην τὴν στέρησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐξασκήσεως δημοσίας ὑπηρεσίας, συμφώνως πρὸς τὸν Ποινικὸν Κώδικα τοῦ Βασιλείου.

ε) Νὰ κατέχουν δίπλωμα Διδασκαλείου.

στ) Νὰ μὴ ἐξεπλήρωσαν στρατιωτικὴν θητείαν εἰς ξένην χώραν.

ζ) Νὰ μὴ ἔσχον καὶ νὰ μὴ ἐξακολουθοῦν ἔχοντες σχέσεις μὲ ὀργανώσεις ἀντιαλβανικάς.

η) Νὰ πληρώνωνται μόνον παρὰ τοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀνοίγει τὸ ἰδιωτικὸν σχολεῖον τῆς μειονότητος.

Ἄρθρον 4ον

Ὁ ὑποψήφιος διδάσκαλος, ὁ πληρῶν τοὺς ἐν τῷ ἄρθρῳ 3 τοῦ παρόντος κανονισμοῦ προβλεπομένους ὅρους, ἐγκρίνεται ὡς ἰδιωτικὸς διδάσκαλος παρὰ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ἀφοῦ συνάψῃ μὲ τὴν Δημογεροντίαν τοῦ τόπου, τὸ σχετικὸν μὲ τὰ καθήκοντά του καὶ τὸν μισθόν του συμβόλαιον. Τὸ συμβόλαιον συντεταγμένον εἰς τὴν ἐπίσημον γλῶσσαν, ὡς καὶ τὴν τῆς μειονότητος, ὑπογράφεται ἐνώπιον τοῦ Νομάρχου.

Ἄρθρον 5ον

Ὁ διδάσκαλος τοῦ σχολείου τῆς μειονότητος ἀρχίζει τὰ καθήκοντά του, ἀφοῦ λάβῃ τὸ Διάταγμα τῆς ἐγκρίσεως παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

Ἄρθρον 6ον

Ἂν καὶ ὁ πληθυσμὸς τοῦ τόπου δύναται νὰ ἐλέγχῃ τόσον τὸν διδάσκαλον, ὅσον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

καὶ τὸ ἰδιωτικὸν σχολεῖον, ὁ ἐπίσημος Διοικητικὸς καὶ ἐκπαιδευτικὸς ἔλεγχος ἐνεργεῖται ἀπολύτως συμφώνως μὲ τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, δι' οἰκείου ἐπιθεωρητοῦ.

Ἄρθρον 7ον

Κατὰ τοῦ διδασκάλου, ὁ ὁποῖος φωρᾶται, κατόπιν ἐπισήμου ἐλέγχου μὴ ἐκτελῶν τὸ καθῆκον του, συμφώνως πρὸς τοὺς ἰσχύοντας Νόμους, ἢ ὅτι ἐπιδεικνύει ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν διαγωγὴν ἐπίψογον, ἐφαρμόζονται αἱ σχετικαὶ διατάξεις τοῦ ὀργανικοῦ Νόμου περὶ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, ἐκτὸς τῆς παύσεως τοῦ μισθοῦ καὶ τῆς μεταθέσεως.

Ἄρθρον 8ον

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ σχολικὸν ἔτος, τὰ σχολικὰ δελτία, τὴν κατάταξιν, τὴν ἐξέτασιν τῶν μαθητῶν, τὸ σχολικὸν σύστημα καὶ πρόγραμμα, ὡς καὶ τὴν ἡλικίαν ὑποχρεωτικῆς σχολικῆς φοιτήσεως ἐφαρμόζονται ἀπολύτως αἱ διατάξεις τοῦ ὀργανικοῦ Νόμου περὶ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως. Τὸ σχολικὸν πρόγραμμα εἶναι ἐπίσημον τὸ καὶ διὰ τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους ἰσχῦον, ἀλλὰ δι' ἅπασαν τὴν ὕλην καὶ δι' ὅλας τὰς τάξεις θέλει ἀναπτυχθῆ μόνον εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς μειονότητος.

Ἄρθρον 9ον

Εἰς τὰ Σχολεῖα τῆς μειονότητος θὰ γίνεται χρῆσις βιβλίων καὶ λοιπῶν σχολικῶν χρειωδῶν συντεταγμένων εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς μειονότητος, κατὰ τὸ ἐπίσημον Πρόγραμμα, μόνον κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας θὰ ἀσχοληθῆ μὲ τὴν προπαρασκευὴν τῶν κειμένων τῶν βιβλίων διδασκαλίας, εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς μειονότητος, συμφώνως τῷ υἱοθετηθέντι προγράμματι.

Ἐφ' ὅσον τὰ κείμενα ταῦτα δὲν ἔχουν συνταχθῆ, τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας εἶναι ἐξουσιοδοτημένον νὰ ἐγκρίνῃ τὸ εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς μειονότητος κείμενον, τὸ ὁποῖον προσαρμόζεται καλύτερον εἰς τὸ ἐπίσημον πρόγραμμα.

Ἄρθρον 10ον

Διὰ τὰ μέρη τὰ κατοικούμενα ὑπὸ μειονότητος, τὰ ὁποῖα δηλοῦν ρητῶς, ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦν ἢ ὅτι δὲν ἔχουν τὰ μέσα πρὸς συντήρησιν τῶν ἰδιωτικῶν σχολείων, τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, βάσει τοῦ ἄρθρ. 6 τῆς Ἀλβανικῆς δηλώσεως τῆς 2 Ὀκτωβρίου 1921, θὰ ἀνοίξῃ σχολεῖα τοῦ Κράτους, εἰς τὰ ὁποῖα ὅλον τὸ πρόγραμμα θὰ ἐφαρμοσθῆ εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς μειονότητος. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας θὰ ἀποστείλῃ εἰς τὰ ἐν λόγῳ σχολεῖα διδασκάλους ἐκπληροῦντας τοὺς ἀπαιτουμένους ὅρους.

Ἄρθρον 11ον

Εἰς τὰ σχολεῖα τῆς μειονότητος τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας δικαιοῦται νὰ εἰσαγάγῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀλβανικῆς ὡς ὑποχρεωτικῆς γλώσσης.

Ἄρθρον 12ον

Ὁ παρὼν κανονισμὸς τίθεται ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τοῦ σχολ. ἔτους 1935—36.

Ἄρθρον 13ον

Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ παρόντος κανονισμοῦ ἀνατίθεται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ἡ προσφυγὴ τῆς μειονότητος ἐδικαιώθη πλήρως. Ἡ Ἀλβανικὴ κυβέρνησις ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους (1935—36), κατ' ἐφαρμογὴν τῶν ἀνωτέρω, ἐπέτρεψε τὴν λειτουργίαν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, καὶ ἔκτοτε ἄρχεται νέα σχολικὴ περίοδος τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ ἑλληνικῆς μειονότητος. Οἱ πρόεδροι (μουχτάρηδες) τῶν κοινοτήτων, κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1935, κληθέντες εἰς Ἀργυρόκαστρον ὑπὸ τοῦ νομάρχου, διετάχθησαν νὰ διορίσουν διδασκάλους τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ νὰ ὑποβάλωσιν τὰ σχετικὰ δικαιολογητικὰ μέχρι τῆς 15 Σεπτεμβρίου 1935. Οἱ πρόεδροι, ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ ἐσκίρτησαν ἐκ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, οἱ χωρικοὶ ἐπανηγύρισαν διὰ κωδωνοκρουσιῶν καὶ ἄλλων πανηγυρικῶν ἐκδηλώσεων καὶ ὁλονυκτίων χορῶν καὶ τραγουδιῶν, εἰς δὲ τὴν Δουβιανὴν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς τὰ μαγαζιὰ καὶ τὴν Κούλαν ἀντήχουν τὰ τραγούδια τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ παλαιοῦ καλοῦ καιροῦ, καὶ οἱ διδάσκαλοι, οἱ ἀφανεῖς ἥρωες τοῦ σχολικοῦ Ἀγῶνος, εἰς τοὺς ὁποίους διαρκὴς πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη καὶ ἡ ἐθνικὴ μνήμη, ὑπέβαλον εἰς τὴν νομαρχίαν Ἀργυροκάστρου ἐλευθέρως καὶ ἀφόβως τὰ δικαιολογητικά τῶν διὰ τὸν διορισμὸν εἰς σχολεῖα τῆς ἀρεσκείας των, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῶν προέδρων τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν προκρίτων. Οὐδέποτε ἄλλοτε, κατὰ τὴν πρώτην Ἀλβανικὴν κατοχὴν (1920—40), ἐδοκίμασεν ὁ πολυβασανισμένος ἐκεῖνος τόπος τοιαύτην ἐθνικὴν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν. Ὅλοι ἐνόμιζον, ὅτι ἡ νίκη αὕτη ἦτο τὸ προοίμιον ἄλλης μεγάλης νίκης, τῆς ἀπελευθερώσεως ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου ἀπὸ τοῦ ἀλβανικοῦ ζυγοῦ καὶ τῆς τυραννίας τῶν ἀγάδων. Οἱ ἀλβανοδιδάσκαλοι, χριστιανοὶ καὶ μουσουλμάνοι, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ μίαν τετραετίαν ἠγωνίσθησαν νὰ ἐξαλβανίσουν τὸν ἑλληνισμὸν τῆς Δροπόλεως καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, κατῃσχυμμένοι καὶ ἔντρομοι ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων καὶ δὲν ἐτόλμησαν ἔκτοτε νὰ ἐπανεμφανισθοῦν.

Σημ.: Οἱ πρωτεργάται ὅμως τοῦ Ἀγῶνος, ἐκτὸς τοῦ Ἀρχηγοῦ Βασιλείου Σαχίνη, ὅστις ἐπανελθὼν ἐκ τοῦ ἐκτοπισμοῦ εἰς Ἀλέσιον τῆς Βορείου Ἀλβανίας, συνέχιζεν ἀφόβως καὶ ἀκωλύτως τὰς τραπεζικάς του ἐργασίας ἐν Ἀργυροκάστρῳ, ὁ πρόξενος Ἀριστομένης Μηλιαρέσης, κατόπιν αἰτήσεως τῆς Ἀλβανικῆς κυβερνήσεως ἀνεκλήθη, μετατεθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος εἰς Μασσαλίαν, ὡς γενικὸς πρόξενος, ὁ γραμματεὺς τοῦ προξενείου Γεώργιος Παπαδόπουλος μετετέθη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν καὶ οἱ τομεάρχαι Νικόλαος Παπαδόπουλος καὶ Γεώργιος Οἰκονομίδης, παρακολουθούμενοι συνεχῶς ὑπὸ τῶν ἀλβανικῶν ἀρχῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ δραπετεύσουν καὶ νὰ καταφύγουν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τοσοῦτον δὲ ἦτο τὸ μῖσος τῶν Ἀλβανῶν ἐναντίον τοῦ Νικολάου Παπαδοπούλου, ὥστε, ὅταν ἐπληροφορήθησαν, ὅτι ἐδραπέτευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐτηλεγράφησαν εἰς ὅλα τὰ φυλάκια τῆς ἑλληνοαλβανικῆς μεθορίου, ἵνα τὸν ἐκτελέσουν ἐπὶ τόπου ὁπουδήποτε τὸν συναντήσουν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐφόνευσαν εἰς τὴν μεθόριον τῆς Χρυσοδούλης ὀργανοπαίκτην ἐκ Δελβινακίου, ὅστις διήρχετο κρυφίως τὰ σύνορα, μεταβαίνων ἐξ Ἀλβανίας εἰς Ἑλλάδα, νομίζοντες ὅτι ὁ δραπέτης ἦτο ὁ ὑπ' αὐτῶν καταδιωκόμενος Νικόλαος Παπαδόπουλος.

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

Οἱ Ἀλβανοὶ ὅμως, στηριζόμενοι εἰς τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἑλληνικὰ μειονοτικὰ σχολεῖα θὰ ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ ἐπισήμου κράτους, δι' ἐπιθεωρητοῦ ἀλβανοῦ, ἤρχισαν, μετὰ τὴν λειτουργίαν τῶν σχολείων, συστηματικὴν παρακολούθησιν αὐτῶν, ἐπιβλέποντες τὸν τρόπον λειτουργίας των, τὰ διδακτικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα εἰσήγοντο ἐξ Ἑλλάδος, κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς ἐν Ἀργυροκάστρῳ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συσταθείσης ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Θωμᾶ Παπαπάνου, τῶν τετραδίων καὶ τῶν σχολικῶν ἀκόμη ἀσμάτων. Ἐννοεῖται, ὅτι οἱ διδάσκαλοι οὐδόλως ὑπελόγιζαν πλέον τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν ἀλβανῶν καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶχον ἀναρτήσει εἰς τὰ σχολεῖα των ἑλληνικοὺς χάρτας τοῦ 1913, ἄγνωστον πόθεν ἀνεῦρον τούτους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ ἡ Κορυτσὰ ἀπετέλουν τμῆμα τῆς ἑλληνικῆς Διοικήσεως.

Ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους (1935—36) μέχρι τοῦ (1939—40) δύο ἀλβανοὶ ἐπιθεωρηταὶ ἐπεθεώρησαν τὰ σχολεῖα τῆς ἑλληνικῆς μειονότητος, ὁ Κόλη Κώτση καὶ ὁ Θωμᾶς Παπαπάνος, ὁ παλαιὸς ἀλβανιστής, τὸν ὁποῖον καὶ ἀνωτέρω ἔχομεν ἀναφέρει διὰ τὴν ἀλβανικήν του δρᾶσιν. Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος, ἐπιθεωρήσας τὰ σχολεῖα κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος (1936—37), ὑπέβαλεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας Τιράνων λεπτομερῆ ἐμπιστευτικὴν ἔκθεσιν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 15 Ἰουλίου 1937, εἰς τὴν ὁποίαν μεταξὺ τῶν ἄλλων παρατηρήσεων, ἀνέφερε καὶ τὰ ἑξῆς ἀξιοπρόσεκτα σημεῖα:

«τὸ τμῆμα τὸ ἐναπομεῖναν ἐντὸς τῶν συνόρων μας εἶναι Ἑλληνόφωνον ἀπὸ ἀπόψεως γλώσσης καὶ Ἑλληνικὸν ἀπὸ ἀπόψεως αἰσθημάτων· εἶναι περισσότερον Ἑλληνικὸν ἀπὸ ὅ,τι τὸ ἄλλο μέρος, ἐπειδὴ τὸ μέρος ἐκεῖθεν τῶν συνόρων ἡσύχασεν ἀπὸ τὸν κίνδυνον ποὺ ἠπείλει τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἐθνικήν του ψυχήν, ἐνῶ τὸ μέρος ἔνθεν τῶν συνόρων, μὴ ἐπιθυμοῦν ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν γενομένην ἀλλαγήν, διετήρησεν, ὅπως πρῶτα τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιδράσεως. Τὰ τραγούδια τῶν γάμων καὶ τῶν χορῶν εἶναι — κατὰ τὸ πλεῖστον — τραγούδια πόνου. Τὸ συμπαγὲς αὐτὸ πλῆθος σκέπτεται καὶ κινεῖται ἐν μέσῳ μιᾶς ἀριστοκρατίας ὠργανωμένης κατὰ περιφερείας, εἰς τὸ κέντρον τῶν ὁποίων, διὰ τὰς ἀμέσους ἐνεργείας, εὑρίσκονται οἱ πρόξενοι. Ἀμέσως μετὰ τοὺς προξένους ἔρχεται μικρὸς κύκλος προσώπων ποὺ συνδέονται στενὰ καὶ εὑρίσκονται εἰς στενὴν ἐπαφὴν μὲ τοὺς προξένους· ὕστερα ἀπὸ αὐτοὺς ἔρχεται ἄλλος κύκλος εὐρύτερος, ἐξηπλωμένος εἰς διαφόρους περιφερείας. Οὗτοι μαζὶ μὲ τοὺς πρώτους ἀπαρτίζουν τὴν πνευματικὴν ἀριστοκρατίαν τῶν μερῶν τούτων καὶ εἶναι ἡγήτορες κατὰ τὰς ὁμαλὰς περιστάσεις καὶ οἱ ἠθικοὶ ἐμπνευσταὶ κατὰ τὰς ἀνωμάλους τοιαύτας»[1].

Ὁ ἐν λόγῳ ἐπιθεωρητὴς Κόλη Κώτση, πιθανῶς Κορυτσαῖος, φανατικὸς ἀλβανός, ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης λίαν παρατηρητικός, ἀ-

1. Β. Ζώγκου, ἡ θέσις τῆς Ἀλβανίας εἰς τὴν παροῦσαν σύρραξιν, Ἀθῆναι, 1945, σελ. 46.

Δημοτικη Βιβλιοθηκη Κοντοας

κριβὴς εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν διδασκάλων καὶ τῶν φρονημάτων των, εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ πνευματικὴν κατάστασιν τῶν διαφόρων χωρίων, τὰ ὁποῖα ἐπεσκέφθη καὶ εἰς τὴν ἔξαρσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν κατοίκων, συνεπείᾳ τῆς δικαιώσεως τῆς προσφυγῆς των εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν καὶ τῆς καταδίκης τῆς Ἀλβανίας.

Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον Δουβιανῆς ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους (1935–36), ὁπότε ἐπανέλαβε τὴν λειτουργίαν του, μετὰ τὴν σχολικὴν ἀπεργίαν τοῦ (1934–35), λειτουργεῖ ὡς τριθέσιον σχολεῖον. Ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους (1927–28), ὁπότε ἐλειτούργησεν ὡς Ἀστικὴ Σχολὴ ὑπὸ τρεῖς διδασκάλους, ἤδη διὰ δευτέραν φορὰν ἐλειτούργει καὶ πάλιν ὡς τριθέσιον σχολεῖον, τῶν διδασκάλων ὑποδεικνυομένων ὑπὸ τῆς μουχταροδημογεροντίας τοῦ χωρίου καὶ ἐγκρινομένων ὑπὸ τῆς νομαρχίας Ἀργυροκάστρου. Τὰ συμβόλαια τοῦ διορισμοῦ συντεταγμένα εἰς διπλοῦν εἰς ἀλβανικὴν γλῶσσαν, ὑπεβάλλοντο πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὴν Νομαρχίαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἓν μὲν ἐδίδετο εἰς τὸν διδάσκαλον, τὸ δ' ἄλλο παρέμενεν εἰς τὴν ἐν Ἀργυροκάστρῳ ἐπιθεώρησιν τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Ὁ ἀλβανὸς ἐπιθεωρητὴς Κόλη Κώτση, ἐπιθεωρήσας τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς Δουβιανῆς κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος (1936–37), ἀναφέρει εἰς τὴν ἔκθεσίν του:

«Ἐγγεγραμμένοι μαθηταί: Ἄρρενες 62, θῆλεις 51. Πρόοδος μαθητῶν: ἐν τῇ κυρίᾳ ὕλῃ καλή, ἐν τῇ λοιπῇ ἐπαρκὴς καὶ εἰς τὰ ἀλβανικὰ σχεδὸν ἐπαρκής. Ἐρωτηθέντες 23 μαθηταὶ τῆς Δ' καὶ Ε' τάξεως, ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἐγνώριζον καλῶς τὸ ὄνομα τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως, εἷς δὲ τῶν μαθητῶν ἔγραψεν, ὅτι Βασιλεὺς τῆς Ἀλβανίας εἶναι ὁ Σχενδέρμπεης. Διδάσκαλοι: 1) Χρῆστος Καλυβόπουλος, Διευθυντὴς ἐκ Βουλιαρατίου, νέος ἐργατικὸς τύπος, εὐψυὴς καὶ συνετός. Τὰς στρατιωτικάς του ὑποχρεώσεις ἐξεπλήρωσεν ὡς ἔφεδρος ἀξιωματικός. Τὴν ἀλβανικὴν ὁμιλεῖ καλῶς. Τὸ παρελθὸν ἔτος ὑπηρέτει εἰς τὸ σχολεῖον Βοδρίστης. Ἀπόφοιτος Διδασκαλείου Ἰωαννίνων τὸ 1930, 2) Θεόδωρος Παπαμιχαήλ, ἑλληνόφωνος ἐκ Δροβιάνης, ἡλικίας 45—50 ἐτῶν. Τύπος συνετὸς εἰς ἐμφάνισιν, ἐπαρκὴς εἰς τὸ ἔργον του, ἀλλὰ πολὺ φανατικὸς ἕλλην. Τὴν ἀλβανικὴν ὁμιλεῖ ἀρκούντως. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1919—1925 ἦτο κρατικὸς διδάσκαλος. Ἀπόφοιτος ἑπταταξίου Ἀστικῆς Σχολῆς (Σχολαρχείου) Δροβιάνης, 3) Πέτρος Παπαγεωργίου, ἑλληνόφωνος ἐκ Γράψης, ἡλικίας 24—26 ἐτῶν. Βιαστικὸς τύπος καὶ μεγαλομανής. Τὰς στρατιωτικάς του ὑποχρεώσεις ἐξεπλήρωσεν ὡς ἔφεδρος ἀξιωματικός. Τὴν ἀλβανικὴν ὁμιλεῖ καλῶς. Ἀπόφοιτος Ἱεροδιδασκαλείου Βελλᾶς τὸ 1932».

Μέχρι τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940 τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς Δουβιανῆς, λειτουργῆσαν ὡς τριθέσιον, ἀπέδωσε θαυμασίους καρπούς. Οἱ φιλομαθεῖς καὶ φιλότιμοι μαθηταὶ τοῦ δημοτικοῦ τούτου σχολείου, συνεχίζοντες τὴν μακρὰν ἐκπαιδευτικὴν καὶ πολιτιστικὴν παράδοσιν τῆς Δουβιανῆς, προώ-

Δημόσια Βιβλιοθήκη Κόντος

δευον ἐναμίλλως εἰς τὰ μαθήματα καὶ ἐφιλοδόξουν νὰ συνεχίσουν γυμνασιακὰς σπουδὰς εἰς τὰ ἑλληνικὰ γυμνάσια τῆς Κερκύρας, τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Πωγωνιανῆς καὶ τὸ Ἱεροδιδασκαλεῖον τῆς Βελλᾶς. Ἀπόφοιτοι δὲ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου Δουβιανῆς, προσερχόμενοι δι' εἰσιτηρίους ἐξετάσεις εἰς τὰ ἑλληνικὰ γυμνάσια Ἰωαννίνων, Κερκύρας καὶ Πωγωνιανῆς, κατέπλησσον τοὺς καθηγητὰς διὰ τῶν γνώσεών των καὶ τῆς προόδου των, ὥστε νὰ ἐκφράζουν οὗτοι τὸν θαυμασμόν των διὰ τὴν πρόοδον ταύτην καὶ νὰ κατατάσσουν τούτους, κατόπιν ἐγκρίσεως τῆς Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως τῆς ἐν Ἰωαννίνοις ἑδρευούσης τότε Η΄ Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας, εἰς τὴν Β΄ καὶ Γ΄ τάξιν τοῦ Ὀκταταξίου Γυμνασίου. Ἡ μακρὰ πνευματικὴ παράδοσις τῆς Δουβιανῆς ἐπανεῦρε, μετὰ τὴν περίοδον ταύτην, τὴν παλαιάν της μορφήν, καὶ θὰ συνεχίζετο μετὰ μεγαλυτέρου ζήλου ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἱστορικῆς κοινότητος, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἑλληνισμοῦ γενικώτερον, ἂν δὲν ἐξερρηγνύετο ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὀδυνηρὰ ἐπακόλουθα δι' ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ἀτυχῆ Βόρειον Ἤπειρον.

Οἱ Ἀλβανοὶ τοῦ Ἀργυροκάστρου, παρακολουθοῦντες ἰδιαιτέρως μετὰ φόβου καὶ δέους τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, τὴν πρόοδον τῶν κατοίκων, τὴν ἔξαρσιν τοῦ ἐθνικοῦ των φρονήματος καὶ τὴν προσήλωσίν των εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἰδέαν καὶ τὸν διακαῆ πόθον τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ τῆς ἑνώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἔπνεον τὰ μένεα ἐναντίον τῶν κατοίκων τῆς Δροπόλεως καὶ ἰδίως ἐναντίον τῆς Δουβιανῆς, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλουν δημοσίᾳ πλέον «μικρὴ Ἀθήνα» τῆς Ἀλβανίας. Εἰς δὲ τὸ Ἀργυρόκαστρον κατὰ τὴν πενταετῆ περίοδον, ἀπὸ τοῦ (1935) μέχρι τοῦ (1940), εἶχε δημιουργηθῆ πνευματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ τάξις ἐξ ἑλλήνων ἐπιστημόνων καὶ διανοουμένων, ἐμπόρων καὶ βιομηχάνων, ἡ ὁποία κατηύθυνε τὰς τύχας τῆς μειονότητος καὶ παρεσκεύαζε τὸ ἔδαφος δι' αἴσιον ἐθνικὸν μέλλον.

Ὁ παλαίμαχος τῆς ἐθνικῆς ἰδέας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως, Βασίλειος Σαχίνης, εὑρίσκεται καὶ πάλιν εἰς τὴν πρώτην γραμμήν. Περὶ αὐτὸν εἶχον συσπειρωθῆ ὅλοι οἱ ἐν Ἀργυροκάστρῳ Δροπολῖται ἐπιστήμονες καὶ ἔμποροι, οἱ δικηγόροι Βασίλειος Ζέρρης, ἐκ Δουβιανῆς, Βασίλειος Τζιὰς ἀπὸ τὰ Σωφράτικα, Β. Ζιῶγκος ἐκ Βανίστης, Ἰωάννης Διαμάντης καὶ Ε. Μάσσιος ἐκ Δερβιτσάνης, οἱ ἰατροὶ Τηλέμαχος καὶ Βασίλειος Λαμποβιτιάδης, Σ. Βοζώρης, ἐκ Δουβιανῆς καὶ Γρηγόριος Λαμποβιτιάδης, Α. Καλυβᾶς ἐκ Βουλιαρατίου, Δ. Παπαδόπουλος, φαρμακοποιὸς ἐκ Δουβιανῆς καὶ ἄλλοι πολλοί, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα, διὰ λόγους σκοπιμότητος, δὲν ἀναφέρονται ἐνταῦθα. Ἐν γένει τὸ Ἀργυρόκαστρον παρουσίαζε, κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὴν ὄψιν ἑλληνικῆς πόλεως καὶ κάθε Δευτέραν, ποὺ ἐγίνετο «παζάρι» ἡ μόνη γλῶσσα, ἡ ὁποία ἠκούετο ἀπ'

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

ἄκρου εἰς ἄκρον ἦτο ἡ ἑλληνική, ὥστε νὰ νομίζῃ κανείς, ὅτι εὑρίσκεται ὄχι εἰς τὸ ὑπὸ ἀλβανικὴν κατοχὴν Ἀργυρόκαστρον, ἀλλὰ εἰς τὰ Γιάννινα καὶ τὴν Ἄρταν. Ὅταν δὲ τὸν Μάιον τοῦ 1937 ἐγένετο ἡ ἐνθρόνισις εἰς τὸν ἱστορικὸν ἐκκλησιαστικὸν θρόνον τῆς πάλαι ποτὲ Μητροπόλεως Δρυϊνου-

Ο Β. ΖΕΡΡΗΣ ΚΑΙ Ο ΙΑΤΡΟΣ Σ. ΒΟΖΩΡΗΣ (1935)

πόλεως τοῦ Παντελεήμονος Κοτόκου, ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ ἐπισκόπου Ἀργυροκάστρου, ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν κατοίκων ὑπερέβη πᾶν ὅριον, διότι τὸν Μητροπολίτην των δὲν ἔβλεπον μόνον ὡς Ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ὡς Ἐθνάρχην.

Ἡ ἐνθρόνισις τοῦ Μητροπολίτου ἐγένετο μετὰ πάσης τελετῆς εἰς τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἀργυροκάστρου. Ἡ ἄφιξίς του ἐχαιρετίσθη μετ' ἀφάτου χαρᾶς ὑπὸ τοῦ χριστιανικοῦ ποιμνίου ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας. Πρὸς τοῦτο, δεκάδες αὐτοκινήτων μετὰ τῶν πιστῶν μετέβησαν εἰς Κακαβιάν, διὰ νὰ ὑποδεχθοῦν τὸν ἐκ Κορυτσᾶς μέσῳ Μεσογεφύρων ἐρχόμενον εἰς Ἀργυρόκαστρον Μητροπολίτην Παντελεήμονα, τὸν ὁποῖον καὶ συνώδευσαν τιμητικῶς μέχρι τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀργυροκάστρου, ἐνώπιον τῶν καταπλήκτων τουρκαλβανῶν τῆς πόλεως. Εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν, κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ Μητροπολίτου, μετὰ τοὺς λόγους τῶν ἐπισήμων εἰς ἀλβανικὴν γλῶσσαν, ὁ Βασίλειος Σαχίνης ὑπέδειξεν εἰς τὸν δικηγόρον Βασίλειον Ζέρρην νὰ προσφωνήσῃ τὸν Μητροπολίτην ἐκ μέρους τῆς ἑλληνικῆς μειονότητος, εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Οὗτος δὲ προσφωνήσας αὐτὸν ἑλληνιστί, ἐξέφρασε τὴν μεγάλην χαρὰν τῶν κατοίκων διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μητροπολίτου καὶ τὴν ἐνθρόνισίν του εἰς τὸν ἱστορικὸν θρόνον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δρυινουπόλεως, διαβεβαιώσας αὐτόν, ὅτι οἱ ἑλληνόφωνοι τῆς ἐπαρχίας του θὰ εἶναι ἀείποτε παρὰ τὸ πλευρόν του, καὶ θὰ ἐνισχύσουν τὸν Ποιμενάρχην των διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος τῶν κατοίκων. Καὶ ὁ Μητροπολίτης συγκεκινημένος ἐκ τῆς προσλαλιᾶς ταύτης εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀπήντησεν, μετὰ τὰς προσφωνήσεις τῶν ἐπισήμων, εἰς ἀλβανικὴν καὶ κατόπιν εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καταλήξας διὰ τοῦ ἀποστολικοῦ «καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι· οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παρρησίᾳ, ὡς πάντοτε, καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου» (Πρὸς Φιλιπ. 19—20).

Ἡ χώρα ἐν γένει παρουσίαζε πλέον τὴν ὄψιν ἑλληνικῆς καθ' ὅλα ἐπαρχίας, ὥστε νὰ λείπῃ μόνον ἡ γαλανόλευκος διὰ νὰ ὁλοκληρωθῇ ἡ ἕνωσις. Τὸ ἤδη κλονιζόμενον καθεστὼς τοῦ Ζώγκου καὶ τῆς κλίκας του, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντιδράσῃ εἰς τὴν μεγάλην ταύτην ἔξαρσιν τοῦ φρονήματος τῶν ἑλλήνων κατοίκων τοῦ νομοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπεθύμει νὰ διατηρῇ ἀγαθὰς σχέσεις μὲ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τοιουτοτρόπως ἠνείχετο ἀκουσίως τὴν κατάστασιν ταύτην. Οἱ μόνοι δὲ οἱ ὁποῖοι ἀνησύχουν διαρκῶς, ἦσαν οἱ τουρκαλβανοὶ τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ τοῦ Λυμποχόβου, οἱ ὁποῖοι θέλοντες νὰ ἐκδικηθοῦν τὴν «γραικομάναν» Δρόπολιν, ὑπέδειξαν εἰς τὸν νομάρχην Ἀργυροκάστρου Ἀβνὴ Κόκα, κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1938, νὰ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὰ πλησίον τῆς Δερβιτσάνης, Καλογοραντζῆς καὶ Χασκόβου κυβερνητικὰ κτήματα, τὰ «ἰμπλιάκια», κακοποιοὺς τουρκαλβανοὺς πρόσφυγας ἐκ Κοσόβου τῆς Γιουγκοσλαβίας, «Κοσοβάρηδες», διὰ νὰ συντελέσουν εἰς τὴν

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

αὔξησιν τοῦ τουρκαλβανικοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὴν Δρόπολιν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀπειλοῦν συνεχῶς τὸν ἑλληνισμὸν διὰ τῆς παρουσίας των καὶ τῶν ἐγκληματικῶν των ἐνεργειῶν.

Ἡ ἐγκατάστασις προσφύγων Κοσοβάρηδων εἰς τὴν Δρόπολιν καὶ ἡ ἀπειλὴ τῶν ἀγάδων τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ τοῦ Λυμποχόβου, ὅτι δὲν θὰ παραχωρήσουν τὰ κτήματά των πρὸς καλλιέργειαν εἰς τοὺς ἀγρότας τῆς Δροπόλεως, ἐγκυμονεῖ νέους κινδύνους διὰ τὸν ἑλληνισμὸν τῆς Δροπόλεως. Οἱ τουρκαλβανοὶ ἐνόμιζον, ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ ἠδύναντο νὰ κάμψουν τὸ φρόνημα τῶν πληθυσμῶν, ἀγνοοοῦντες ὅτι διὰ τοιτούτων ἐνεργειῶν ὑπέσκαπτον οἱ ἴδιοι τὰ θεμέλια τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καὶ ἐπέτεινον τὴν οἰκονομικὴν δυσπραγίαν, ἡ ὁποία, ἕνεκα τῆς κακοδαιμονίας τῶν Τιράνων, εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἀπροχώρητον, κατὰ τὰ ἔτη 1937 καὶ 1938, ὅπως βεβαιοῖ καὶ ἡ ἔκθεσις τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν Σχολείων τῆς περιφερείας Ἀργυροκάστρου, κατὰ τὸ 1937. Ἡ εἴδησις περὶ ἐγκαταστάσεως Κοσοβάρηδων εἰς τὴν Δρόπολιν, ἤρχισε νὰ ἀνησυχῇ σοβαρῶς τοὺς κατοίκους της. Ἀντιπροσωπεία ἐκ διαφόρων χωρίων, παρουσιασθεῖσα εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Βασιλείου Σαχίνη, ἐζήτησε τὴν συμβουλήν του ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ὁ ἀείμνηστος ἐθνομάρτυς, μὲ τὸ γαλήνιον ὕφος του καὶ τὴν ἠρεμίαν, τὰ ὁποῖα τὸν διέκρινον, συνεβούλευσε τὴν ἀντιπροσωπείαν νὰ μὴ προβῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἐνέργειαν, διότι εἶχεν ἀποφασίσει ὁ ἴδιος νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν νομάρχην Ἀργυροκάστρου καὶ νὰ ἐκθέσῃ τὰς ἀπόψεις τῶν ἐνδιαφερομένων, ἐὰν δὲ ἡ παράστασίς του οὐδὲν ἀποτέλεσμα θὰ ἔφερεν, τότε θὰ προσέφευγεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν εἰς τὰ Τίρανα. Πράγματι δέ, τὸν Μάιον τοῦ 1938, ὁ Βασίλειος Σαχίνης, καταρτίσας ἐπιτροπήν, ἀπαρτιζομένην ὑπ' αὐτοῦ, τῶν δικηγόρων Βασιλείου Ζέρρη καὶ Βασιλείου Ζώγκου, καὶ τῶν ἐμπόρων Μ. Κουρούνη καὶ Α. Σαμαρᾶ, παρουσιάσθη εἰς τὸν νομάρχην Ἀβνὴ Κόκα καὶ ἐξέθεσε τὰς ἀπόψεις τῶν ἐνδιαφερομένων ἐπὶ τοῦ ἐπιμάχου τούτου ζητήματος. Μετὰ παρρησίας καὶ τόλμης, ἀλλὰ καὶ μὲ παλλομένην τὴν καρδίαν ἐξ ἀγανακτήσεως διὰ τὸ μελετώμενον ἔγκλημα, ἀνέπτυξεν εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ κράτους ὁ ἀκαταπόνητος ἐθνάρχης, ὅτι τοιαύτη ἐνέργεια τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ γαλήνην τοῦ τόπου, διότι οἱ συμπολῖται του οὐδέποτε θὰ ἐδέχοντο εἰς τὰ μέρη των ἐγκατάστασιν Κοσοβάρηδων καὶ θὰ εὑρίσκοντο εἰς διαρκεῖς ἔριδας καὶ προστριβὰς μετ' αὐτῶν, ἐξικνουμένας μέχρις ἐνόπλου συρράξεως, ἡ δὲ Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Δροπόλεως εἶναι οἱ νομοταγέστεροι καὶ φιλειρηνικώτεροι κάτοικοι τοῦ ἀλβανικοῦ κράτους, διὰ τοῦτο εἶναι ἀπαράδεκτος τοιαύτη ἐνέργεια διὰ τὴν τάξιν καὶ γαλήνην τῆς ἐπαρχίας Ἀργυροκάστρου. Ἀκολούθως ἡ ἐπιτροπὴ ἐπέδωσεν εἰς τὸν νομάρχην γραπτὸν ὑπόμνημα,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

συντεταγμένον εἰς ἄπταιστον ἀλβανικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τοῦ ἀρίστου ἀλβανομαθοῦς δικηγόρου Βασιλείου Ζώγκου, ὅπως διαβιβάσῃ τοῦτο εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν εἰς τὰ Τίρανα.

Ὁ νομάρχης Ἀβνὴ Κόκα, φανατικὸς τουρκαλβανὸς καὶ φοβερὸς μισέλληνα, ἤκουσε ὠχρὸς τὰς ἀπόψεις τῆς ἐπιτροπῆς, ἀνέγνωσε τὸ Ὑπόμνημα, καί, γενόμενος κατέρυθρος ὑπὸ τοῦ θυμοῦ του, ἐβεβαίωσε τὴν ἐπιτροπήν, ὅτι θὰ διαβιβάσῃ τοῦτο εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν, ὅπερ καὶ ἐγένετο αὐθημερόν. Ἡ Ἀλβανικὴ Κυβέρνησις δὲν ἐτόλμησε, κατόπιν τῶν ἐνεργειῶν τούτων, νὰ ἐγκαταστήσῃ Κοσοβάρηδες κακοποιοὺς εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου.

Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1938 ὁ βασιλεὺς Ζώγκου ἐνυμφεύθη τὴν πριγκίπισσαν τῆς Οὐγγαρίας Γεραρλδίνην Ἀπονύϊ. Εἰς τοὺς γάμους τούτους τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον, τῇ ὑποδείξει προφανῶς τῶν πατριωτικῶν κύκλων τοῦ Ἀργυροκάστρου, προέβη εἰς φαινομενικὰς ἐκδηλώσεις ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας καὶ εὐημερίας τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους. Εἰς τὶς μπαράγκες τῆς Δουβιανῆς, ἀντιπροσωπεία ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐκ τῶν γύρω χωρίων καὶ ὅλη ἡ Δουβιανὴ συνεκεντρώθη διὰ νὰ ἐπευφημήσῃ τὰς ἀδελφὰς τοῦ Ζώγκου, αἱ ὁποῖαι ἐτόλμησαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν γάμων νὰ ἔλθουν εἰς Ἀργυρόκαστρον καὶ εἰς Ἅγιους Σαράντα. Αἱ ἴδιαι ὁμολόγουν βραδύτερον, ὅτι ἡ ὑποδοχή των εἰς τὴν Δρόπολιν συνεκίνησε ταύτας ἰδιαιτέρως καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν οἱ πλέον πολιτισμένοι τῶν κατοίκων τῆς Ἀλβανίας. Ἴσως αἱ τοιαῦται ἐκδηλώσεις ἐπηρέασαν καὶ τὸν βασιλέα Ζώγκου, ὁ ὁποῖος ἔκτοτε δεικνύει σχετικὴν συμπάθειαν πρὸς τὸν χριστιανικὸν πληθυσμὸν τῆς ἐπαρχίας Ἀργυροκάστρου.

Οὕτως εἶχεν ἡ κατάστασις τῆς ἑλληνικῆς μειονότητος μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1939. Κατὰ τὴν 7ην Ἀπριλίου 1939, ἡ φασιστικὴ Ἰταλία τοῦ Μπενίτο Μουσσολίνι, καταλαβοῦσα τὴν Ἀλβανίαν, διὰ νὰ ἔχῃ ταύτην ὡς ὁρμητήριον διὰ τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἠνέχθη μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1940 τὴν λειτουργίαν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων καὶ δὲν κατεδίωξε τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς προκρίτους, παρὰ τὰς διαβολὰς τῶν Ἀλβανῶν. Οἱ Ἰταλοὶ κατ' ἀρχὰς ἐτήρησαν ὡρισμένα προσχήματα. Κατὰ τὰς παραμονὰς ὅμως τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, τὴν 20 Ὀκτωβρίου 1940, προέβησαν εἰς τὴν σύλληψιν καὶ ἐκτόπισιν εἰς Ἰταλίαν, τῇ ὑποδείξει τῶν Ἀλβανῶν, ὅλων τῶν ὑπόπτων ἑλληνοδιδασκάλων, ἰδίᾳ δὲ τῶν πρωτοστατησάντων κατὰ τὸν σχολικὸν ἀγῶνα τοῦ (1934—35), τέλος δὲ τὴν 27ην Ὀκτωβρίου προέβησαν καὶ εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ Ἐθνάρχου Βασιλείου Σαχίνη, τὸν ὁποῖον ἐξώρισαν εἰς Βόρειον Ἰταλίαν, ὡς καὶ πολλῶν προκρίτων τοῦ Ἀργυροκάστρου, Δελβίνου καὶ Ἁγίων Σαράντα.

Ὁ ἔνδοξος ἑλληνοϊταλικὸς πόλεμος τοῦ 1940, ὁ ὁποῖος διεξήχθη εἰς τὰ Βορειοηπειρωτικὰ ἐδάφη, ἤλλαξε τὴν πορείαν τῆς ἱστορίας καὶ ἐχά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

ρισε πρὸς στιγμὴν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν πολυβασανισμένον λαὸν τῆς Βορείου Ἠπείρου. Τὴν 6 Δεκεμβρίου 1940 τὰ γενναῖα ἑλληνικὰ στρατεύματα, καταδιώκοντα τοὺς θρασεῖς εἰσβολεῖς, εἰσέβαλον εἰς τὴν ὡραίαν καὶ θρυλικὴν Δρόπολιν. Οἱ υἱοὶ τῶν ἐνδόξων μαχητῶν τοῦ 1913 ἤρχοντο διὰ τρίτην φορὰν ἐλευθεροῦται εἰς τὰ ἐδάφη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα καθηγίασαν διὰ τοῦ αἵματός των οἱ πατέρες των τὸ 1913 καὶ τὸν Ἀγῶνα τῆς Αὐτονόμου Ἠπείρου. Καὶ οἱ υἱοὶ τῶν παλαιῶν μαχητῶν τοῦ (1912—13) καὶ (1914), οἱ Ἕλληνες στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ θρυλικοῦ 1940 ἔμειναν κατάπληκτοι, ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὴν Δρόπολιν ἀπὸ τὴν ὀμορφιὰν τοῦ τοπίου, τὴν ἑλληνικότητα τῆς χώρας καὶ τὸν ἀνώτερον πολιτισμόν, κατεγοητεύθησαν ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν κατοίκων, ἔκλαιον ἀπὸ συγκίνησιν καὶ χαρὰν καὶ ἐπανελήφθησαν αἱ ἴδιαι σκηναὶ τοῦ (1912—13), ὅταν οἱ πατέρες των ἦλθον ὡς ἐλευθεροῦται εἰς τὴν Δρόπολιν. Οἱ λόγιοι δὲ καὶ μορφωμένοι ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, ὅταν εὑρέθησαν εἰς τὴν Δουβιανήν, ἔμειναν ἰδιαιτέρως συγκινημένοι ἀπὸ τὸν πολιτισμόν, τὸν ὁποῖον ἔβλεπον, τὴν ὡραίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν καθαριότητα καὶ τὴν εὐγένειαν, τὴν ὡραιότητα τῆς ἑλληνικῆς κατατομῆς τῶν γυναικῶν καὶ τὰ ἤθη, παρευρεθέντες δὲ εἰς τὸν γάμον τοῦ Στ. Λαμπόβιτη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1941, καὶ παρακολουθήσαντες ὅλην τὴν γαμήλιον τελετὴν τοσοῦτον ἐνεθουσιάσθησαν, ὥστε ἔρριψαν κατὰ τὸν γάμον χιλίους πυροβολισμοὺς καὶ ὡμολόγουν βραδύτερον εἰς τὸν γράφοντα παλαιοὶ φίλοι καὶ συμφοιτηταὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ὅτι ὁ πολιτισμὸς τῆς Δουβιανῆς δὲν ἦτο κατώτερος τοῦ πολιτισμοῦ τῶν μεγάλων πόλεων τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς πατρίδος των, τῆς Καλαμάτας, τῆς Λαμίας, τῆς Λεβαδειᾶς, τῶν Πατρῶν. Τοιαύτην ἔκπληξιν ἐπεφύλασσεν ἡ Δουβιανὴ εἰς τοὺς ἐλευθεροῦτας τοῦ 1940.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντας

ΚΡΙΣΙΜΑ ΧΡΟΝΙΑ

Δυστυχῶς ὅμως ἡ Δουβιανή, ὡς καὶ ὅλη ἡ ἀπελευθερωθεῖσα Βόρειος Ἤπειρος, ὀλίγον χρόνον ἔμεινεν ἐλευθέρα. Ὁ γενναῖος Ἑλληνικὸς στρατός, ἀφοῦ ἐπὶ ἓξ μῆνας κατετρόπωσε εἰς τὰ Βορειοηπειρωτικὰ βουνὰ τοὺς Ἰταλούς, τοὺς φυσικοὺς ἐχθροὺς τῆς Βορείου Ἠπείρου, ἠναγκάσθη τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1941 νὰ ἐκκενώσῃ τὰ ἀπελευθερωθέντα ἐδάφη, διότι αἱ σιδηρόφρακτοι μεραρχίαι τῶν βαρβάρων τοῦ Βορρᾶ, σπεύδουσαι πρὸς βοήθειαν τοῦ θρασυδείλου συμμάχου των Μπενῖτο Μουσσολίνι, ἐκτύπησαν ἐκ νώτων τοὺς ἀηττήτους μαχητὰς τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ἔπους, διὰ νὰ σώσουν τοὺς ἡττημένους. Τί θρῆνος καὶ ὀδυρμὸς ἐπηκολούθησε κατὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ! Ἀδυνατεῖ κανεὶς νὰ περιγράψῃ τὰ αἰσθήματα τῶν κατοίκων, ὅταν ἔβλεπον τοὺς Ἕλληνας ἐλευθερωτὰς νὰ τοὺς ἐγκαταλείπουν, ἕνεκα ἀνωτέρας βίας, εἰς τὴν διάθεσιν τῶν τουρκαλβανῶν καὶ τῶν ἡττημένων ἰταλῶν. Θρῆνος καὶ κοπετὸς εἰς τὴν Δουβιανὴν κατὰ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν τοῦ 1941, ὅταν οἱ ὑποχωροῦντες στρατιῶται ἔψαλλαν τὸν ἐπιτάφιον.

Μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Δρόπολιν κατῃσχυμμένοι οἱ Ἰταλοί. Ὄπισθέν των ἠκολούθουν ὡς κυνάρια οἱ τουρκαλβανοὶ τοῦ Κουρβελεσίου καὶ τῆς Λιαμπουριᾶς, ἕτοιμοι νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τὸ πατροπαράδοτον ἐπάγγελμα, τὰς λεηλασίας καὶ τὴν ἐκδίκησιν τῆς γραικομάνας Δροπόλεως. Καὶ πράγματι, τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα τοῦ 1941 τὰ περισσότερα χωρία τῆς Δροπόλεως ἐδέχθησαν τὴν ληστρικὴν ἐπίθεσιν τῶν Λιάμπιδων τοῦ Κουρβελεσίου, οἱ ὁποῖοι ἐλεηλάτησαν ἀρχοντόσπιτα, ἥρπασαν κοπάδια προβάτων καὶ μετέφερον αὐτὰ εἰς τὸ Κουρβελέσι, τὴν κοιτίδα τῆς ληστείας, κατὰ δὲ τὴν 10 π.μ. ὥραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, εἰσβαλόντες εἰς τὴν Δουβιανήν, συνέλαβον, κατὰ τὸν πλέον ἄνανδρον τρόπον, τὸν Βάσον Κολιγιώτην - Παναγιώτου καὶ τὸν μετέφερον εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ βουνοῦ Σωφράτικα, ὅπου τὸν ἐδολοφόνησαν καὶ ἐγκατέλιπον τὸ πτῶμα του εἰς τὴν διάκρισιν τῶν λύκων καὶ τῶν ὀρνέων. Παραλλήλως δέ, θέλοντες νὰ φανοῦν πιστοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι σύμμαχοι τῶν Ἰταλῶν οἱ Ἀλβανοὶ τοῦ Ἀργυροκάστρου, συνέταξαν πίνακα ὑπόπτων δῆθεν Δροπολιτῶν καὶ ἄλλων Βορειοηπειρωτῶν, τὸν ὁποῖον παρέδωσαν εἰς τὰς ἰταλικὰς ἀρχάς. Οἱ Ἰταλοί, κατόπιν τούτου, προέβησαν εἰς πολλὰς συλλήψεις Ἑλλήνων Βορειοηπειρωτῶν, τοὺς ὁποίους ἐφυλάκισαν εἰς τὰς φυλακὰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

Αὐλῶνος, Τιράνων, Σκόδρας καὶ ἄλλους ἐξετόπισαν εἰς Βόρειον Ἀλβανίαν. Ἡ ὀπισθοχώρησις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1941, καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα κατάληψις τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ἰταλῶν, ἐνεθάρρυνε τοὺς πονηροὺς Σκιπετάρηδες νὰ προβάλουν ἐθνικὰς διεκδικήσεις εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ νὰ διεκδικήσουν τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσπρωτίας (Τσαμουριᾶς) εἰς τὸ Ἀλβανικὸν κράτος, ἀλλὰ παρ' ὅλας των τὰς ἐνεργείας καὶ τὴν ἀπροκάλυπτον ὑποστήριξιν τῶν Ἰταλῶν, οἱ Γερμανοὶ δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἀπόσπασιν τῆς Θεσπρωτίας ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν προσάρτησίν της εἰς τὸ Ἀλβανικὸν προτεκτοράτον τοῦ Μουσσολίνι.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Δυνάμεων τοῦ Ἄξονος

ΣΤΗ ΔΟΥΒΙΑΝΗ ΤΟ 1934

καὶ τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὰ Ἰωάννινα τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας Βίκτωρος Ἐμμανουήλ, ἐδόθη ἀμνηστεία εἰς τοὺς φυλακισμένους Βορειοηπειρώτας καὶ τοὺς ἐκτοπισμένους εἰς τὴν Ἰταλίαν. Τὸν Μάιον τοῦ 1941 ἤρχισαν νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὴν πατρίδα κατὰ δεκάδας οἱ εἰς Ἰταλίαν ἐκτοπισμένοι Δροπολῖται καὶ ἄλλοι Βορειοηπειρῶται, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατελέγετο καὶ ὁ ἀκαταπόνητος Ἀρχηγὸς Βασίλειος Σαχίνης. Οὗτος, ἐπιστρέψας εἰς Ἀργυρόκαστρον ἐπεδόθη καὶ πάλιν εἰς τὰς τραπεζικάς του ἀσχολίας καὶ συνεκέντρωσε καὶ πάλιν περὶ τὸ πρόσωπόν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

του τοὺς διανοουμένους τοῦ τόπου. Ἡ φοβερὰ ὅμως νὺξ τῆς Κατοχῆς ἐπρόκειτο νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ νὰ δημιουργήσῃ νέας περιπετείας εἰς τὴν πολυπαθῆ πατρίδα. Κατὰ τοὺς κρισίμους ἐκείνους χρόνους (1941—44), κατὰ τὴν φρικτὴν νύκτα τῆς Κατοχῆς, τόσον ἡ Δουβιανή, ὅσον καὶ ὅλη ἡ Δρόπολις ἠγωνίσθη σθεναρῶς διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ τὴν διὰ παντὸς τρόπου ἄμυναν ἀπὸ τῶν ἐπαπειλούντων αὐτὴν νέων κινδύνων.

Οἱ Ἀλβανοί, οἱ πονηροὶ Σκιπετάρηδες, ἀφοῦ ἐξυπηρέτησαν τυφλῶς ἐπὶ τετραετίαν τὰ σχέδια τῶν Ἰταλῶν, ἀφοῦ ἐπολέμησαν παρὰ τὸ πλευρόν των ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸν πόλεμον τοῦ 1940—41, ἀντιληφθέντες μετὰ τὸ 1942, ὅτι ἡ νίκη ἤρχισε νὰ κλίνῃ ὑπὲρ τῶν Συμμάχων καὶ φοβούμενοι περὶ τῆς τύχης τῆς πατρίδος των, μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, ἀπεφάσισαν νὰ ἀλλάξουν τακτικήν, διὰ νὰ ἀποκτήσουν τὴν εὔνοιαν τῶν νικητῶν καὶ νὰ διατηρήσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των καὶ τὰ προπολεμικά των σύνορα. Αἱ ἔνδοξοι νῖκαι τοῦ γενναίου Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ εἰς τὰ Βορειοηπειρωτικὰ βουνά, κατὰ τὸ (1940—41), καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Βορείου Ἠπείρου, κατὰ τὴν θρυλικὴν ἐκείνην προέλασιν τοῦ νικητοῦ στρατοῦ εἰς τὰ διεκδικούμενα ἐδάφη, κατεθορύβησε τοὺς ἀλλοπροσάλλους Σκιπετάρηδες, οἱ ὁποῖοι ἐφοβοῦντο τὴν ἑλληνικὴν προβολὴν καὶ τὴν προσάρτησιν τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ τῆς Κορυτσᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅθεν ἀπεφάσισαν καὶ οἱ Ἀλβανοὶ νὰ κινηθοῦν ἀνταρτικῶς ἐναντίον τῶν Δυνάμεων τοῦ Ἄξονος. Δύο ὁμάδες Ἀλβανικῆς Ἐθνικῆς ἀντιστάσεως ἐμφανίζονται κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1942, ἡ Κομμουνιστική, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐθνικὸν Ἀπελευθερωτικὸν Μέτωπον (Φρόντι Νατσιονὰλ Τσιλιμτὰρ) καὶ ἡ τοῦ Ἐθνικοῦ Μετώπου, ὑπὸ τὸ ὄνομα (Μπάλι Κομπετάρ).

Καὶ αἱ δύο αὗται ἀνταρτικαὶ ἀλβανικαὶ ὁμάδες ἀντιστάσεως συνηγωνίζοντο εἰς συνθήματα πρὸς προσεταιρισμὸν τῶν Ἑλλήνων τῆς Βορείου Ἠπείρου. Ἐκ τούτων, ἡ πρώτη εὕρισκε περισσοτέρας συμπαθείας, διότι διεκήρυσσεν, ὅτι μετὰ τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἀλβανίαν θὰ ὑπάρχῃ δημοκρατικὸν καθεστώς, ὅπου ὅλοι θὰ ζήσουν εὐτυχισμένοι καὶ ἀγαπημένοι, μακρὰν τῆς τυραννίας τοῦ Ζώγκου καὶ τῶν ἀγάδων, ἡ δὲ δευτέρα, ἀποτελουμένη ἐκ κακοποιῶν στοιχείων, τῶν ὁποίων πικρὰν εἶχον τὴν ἀνάμνησιν οἱ Βορειοηπειρῶται Ἕλληνες, οὐδεμίαν ἀπήχησιν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ μεταξὺ τῶν Βορειοηπειρωτῶν. Ἡ θέσις τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀλβανίας εὑρίσκετο τὴν φορὰν αὐτὴν μεταξὺ σφύρας καὶ ἄκμονος, διότι, ἐὰν ἐτάσσοντο πρὸς τὸ μέρος μιᾶς ὁμάδος, θὰ ἐξήγειρον τὸ μῖσος τῆς ἄλλης ἐναντίον των, καὶ τανάπαλιν, οἱ δ' Ἀλβανοὶ καὶ τῶν δύο παρατάξεων ἤρχισαν ἐν τῷ μεταξὺ τὸν διωγμὸν καὶ τὴν τρομοκρατίαν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, τὸ ὁποῖον ἐξηνάγκαζον διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου νὰ ταχθῇ παρὰ τὸ πλευρόν των.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντος

Οὐδέποτε ἄλλοτε ἡ Δρόπολις διέτρεξε μεγαλύτερον κίνδυνον. Ἡ μαρτυρικὴ πατρὶς ὤφειλε τώρα νὰ ἐκλέξῃ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας της. Ἀλλεπάλληλοι συσκέψεις στελεχῶν τῆς μειονότητος εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ τὰ Τίρανα, κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα νὰ ὀργανωθῇ ἡ ἐν Ἀλβανίᾳ Ἑλληνικὴ μειονότης, ὥστε νὰ εἶναι ἑτοίμη νὰ ἀντικρούσῃ ὅλους τοὺς ἐπιβουλευομένους τὴν ἐθνικήν της ὑπόστασιν καὶ τὴν μελλοντικήν της ἕνωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἱδρύθη ὀργάνωσις ὑπὸ τὸν τίτλον Μέτωπον Ἀπελευθερωτικὸν Βορείου Ἠπείρου (Μ.Α.Β.Η.), ἡ ὁποία σκοπὸν εἶχε τὴν διὰ παντὸς τρόπου ἀπελευθέρωσιν τῆς Βορείου Ἠπείρου ἀπὸ τῶν ὀνύχων τῶν Ἀλβανῶν καὶ τὴν ἕνωσιν αὐτῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Σύνδεσμοι τῆς Ὀργανώσεως ταύτης ἀποσταλέντες εἰς τὰ Ἠπειρωτικὰ βουνὰ πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως Ναπολέοντα Ζέρβαν, καὶ ἐκθέσαντες τοὺς σκοποὺς καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς Ὀργανώσεως ταύτης, ἐπέτυχον τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ΜΑΒΗ ὡς προκεχωρημένου τμήματος τοῦ ΕΔΕΣ εἰς τὴν Βόρειον Ἤπειρον. Ἡ Ὀργάνωσις ὅμως τῶν Ἑλλήνων τῆς Βορείου Ἠπείρου εἶχεν ἀνάγκην ἑνὸς διακεκριμένου Ἀρχηγοῦ, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ κύρους του καὶ τῆς προσωπικότητός του νὰ ἐμπνέῃ ἐμπιστοσύνην καὶ θάρρος εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς Ὀργανώσεως. Ἡ ἀρχηγία τῆς ΜΑΒΗ ἀνετέθη, κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1943, εἰς τὸν παλαίμαχον τῆς Βορειοηπειρωτικῆς Ἰδέας, τὸν ἀκαταπόνητον ἐθνικὸν ἐργάτην Β α σ ί λ ε ι ο ν Σ α χ ί ν η ν. Οὗτος, γνωρίζων καλύτερον παντὸς ἄλλου τὴν ψυχοσύνθεσιν τοῦ «ἀ λ β α ν ο ῦ», τὴν πονηρίαν του, τὸν καιροσκοπισμόν, τὴν ἱκανότητα προσανατολισμοῦ, ἦτο ὁ κατάλληλος ἀρχηγός, κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίοδον τῆς σκοτεινῆς καὶ φρικτῆς νυκτὸς τῆς Κατοχῆς νὰ δώσῃ τὴν δέουσαν κατεύθυνσιν καὶ τὸν ὀρθὸν προσανατολισμὸν εἰς τὴν Βορειοπειρωτικὴν ὑπόθεσιν ὡς καὶ τὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν ὤφειλε νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ ἑλληνισμὸς τῆς Ἀλβανίας ἔναντι τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων. Ποῖαι δὲ ἦσαν αἱ ἀντιλήψεις τοῦ Βασιλείου Σαχίνη περὶ τῶν σκοπῶν τῶν Ἀλβανῶν, φαίνεται καλύτερον ἐκ τῆς κατωτέρω δημοσιευομένης ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τῶν Ἐθνικῶν Ὁμάδων Ναπολέοντα Ζέρβαν, αἱ ὁποῖαι μετὰ τὸν πόλεμον ἀπεδείχθησαν ἀληθεῖς[1].

---

1. Κύριε Στρατηγέ,

..Ἐλήφθη ἐπιστολή σας Μαΐου παρελθόντος μηνός. Τὸ περιεχόμενον ἐμελετήθη μετὰ μεγάλης προσοχῆς.

Ἰδοὺ αἱ ἀπόψεις μας:

1. Ἡ δύναμις τῆς περιφερείας Ἀργυροκάστρου καὶ τῆς Χιμάρας ἀνέρχεται εἰς 3.000 περίπου ἄνδρας, σχεδὸν ἀόπλους, ἀνοργανώτους, εὑρισκομένους μεταξὺ τῆς Ἰταλικῆς ἐπιτηρήσεως καὶ τῆς Ἀλβανικῆς δυσπιστίας καὶ ὑπονοίας. Ἡ θέλησις τοῦ πληθυσμοῦ φυσικὰ εἶναι νὰ ταχθῇ ὑπὸ ἑλληνικὴν ὀργάνωσιν καὶ στελέχη ἑλληνικά, ὅπερ ἀσφαλῶς θὰ προσκρούσῃ εἰς τὰ ἐθνικιστικὰ ἰδεώδη περὶ ἀνεξαρτήτου Ἀλβανίας, τελείως ἐλευθέρας μὲ τὰ προπολεμικά της σύνορα. Καὶ κατὰ τοῦτον εἶναι πλή-

Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Κόντας

Τὸ ἐθνικὸν ὅμως βορειοηπειρωτικὸν κίνημα ἀντιστάσεως, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει ἤδη νὰ ἀνησυχῇ τόσον τοὺς Ἐθνικιστὰς ἀλβανούς, ὅσον καὶ τοὺς

ρως σύμφωνοι τόσον οἱ ἐθνικισταὶ ὅσον καὶ οἱ κομμουνισταὶ Ἀλβανοί, τοὺς ὁποίους ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἑνώση ὁ ἐνδεχόμενος ἑλληνικὸς κίνδυνος καὶ αἱ βλέψεις τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Β. Ἠπείρου.

2. Μόνον - Βρεταννικὴ μεσολάβησις καὶ ἐπέμβασις ἐὰν εἶναι ἐπίκαιρος καὶ συμφέρουσα θὰ μποροῦσε νὰ ἀναγκάση μόνον — ὄχι ὅμως καὶ νὰ πείση — τοὺς Ἀλβανοὺς νὰ δεχθοῦν ἄθελα ἐνδεχομένην προσχώρησίν μας εἰς ἑλληνικὰς ὁμάδας.

3. Ἐὰν δὲν λυθῇ τὸ λεπτὸν πολιτικὸν ζήτημα, τότε ἢ πρέπει οἱ ἑλληνικοὶ ὑπὸ τὴν Ἀλβανίαν πληθυσμοὶ νὰ τεθοῦν ὑπὸ τὴν ὀργάνωσιν ἀλβανικῶν ὁμάδων — ὁπότε ἀσφαλῶς οἱ Ἰταλοὶ θὰ τοὺς κτυπήσουν ὡς μέλη ἥσσονος ἀντιστάσεως — ἢ νὰ συνεχίσουν τὴν μέχρι τοῦδε στάσιν των, τῆς ἀπολύτου οὐδετερότητος, ὀργανούμενοι παθητικῶς διὰ τὴν στοιχειώδη ἄμυνάν των κατὰ τῶν ἀλβανικῶν ληστοσυμμοριῶν. Ὅθεν ἡ λύσις τοῦ λεπτεπιλέπτου τούτου ζητήματος δι' ἡμᾶς ξεπερνᾶ τὰ ὅρια τῆς ἁρμοδιότητός μας, πρέπει νὰ ἔλθη ἐκ τῶν ἄνω καὶ κατόπιν ν' ἀκολουθήση ἡ συστηματικὴ ὀργάνωσις, ἐκτὸς ἂν προτιμηθῇ ἡ μέση λύσις τῆς βαθμιαίας καὶ ἀνεπαισθήτου διαρροῆς τῶν μαχίμων πρὸς τὴν ὀργάνωσίν σας, ὅπερ ὅταν θὰ γίνη τελείως ἀντιληπτὸν παρὰ τῶν Ἰταλῶν καὶ Ἀλβανῶν ἐνδεχομένως νὰ ἔχῃ πιεστικὰς συνεπείας εἰς βάρος τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ.

4. Ἕνας ἐκ τῶν κυρίων σκοπῶν τοῦ μέτρου τῆς ἀπαγορεύσεως παντὸς ἐμπορεύματος προωρισμένου διὰ τὴν Ἑλλάδα, τὸ ὁποῖον πρὸ δύο ἑβδομάδων ἔλαβε τὸ ἐδῶ Ἐθνικιστικὸν Κόμμα, ἀποβλέπει εἰς τὸν ἐξαναγκασμὸν τῶν ἐθνικιστῶν Ἑλλήνων νὰ παραιτηθοῦν πάσης διεκδικήσεως ἐπὶ τῆς Ἀλβανίας καὶ πρὸς τοῦτο τὸ ἐν λόγῳ Κόμμα σᾶς ἀπευθύνει τὴν συνημμένην ἐπιστολὴν ἐπιζητοῦν ν' ἀποσπάση παρ' ὑμῶν ἔγγραφον δήλωσιν περὶ παραιτήσεως πάσης ἐδαφικῆς ἀξιώσεώς σας ἐπὶ τῆς Ἀλβανίας, μέχρι πέρατος τοῦ πολέμου, ὁπότε ἡ τύχη τῶν Κρατῶν θὰ κανονισθῇ ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας διασκέψεως τῆς εἰρήνης. Ἐκτὸς τούτου διακαὴς πόθος τῶν ἐθνικιστῶν Ἀλβανῶν, τοὺς ὁποίους οἱ κομμουνισταὶ Ἀλβανοὶ ἔχουν παρουσιάσει εἰς τοὺς Ἄγγλους ὡς πληρωμένα ὄργανα τῶν Ἰταλῶν — κατὰ τύπους ἔτσι εἶναι, ἀλλ' κατ' οὐσίαν εἶναι καὶ ὡς ἐθνικισταὶ Ἀλβανοὶ πατριῶται ἀντιφασίσται ὅσον καὶ οἱ κομμουνισταὶ — διακαὴς λοιπὸν πόθος αὐτῶν εἶναι νὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν ἀγγλικὴν ἀποστολὴν ἐν Ἑλλάδι διὰ πολιτικοὺς σκοπούς, δηλαδὴ ν' ἀποσπάσουν καὶ ἀπὸ αὐτὴν δήλωσιν περὶ ἀκεραιότητος τῆς Ἀλβανίας. Διότι τοὺς τρομάζει ἡ μέλλουσα τύχη τῆς Ἀλβανίας καὶ ἔχουν ἀκριβῶς τὴν συνείδησιν τρικυμιώδη καὶ ταραγμένην, ὅπως ὁ ἔνοχος ποὺ συναισθάνεται τὴν προσέγγισιν τῆς δικαίας τιμωρίας. Γι' αὐτὸ οὔτε ὕπνος τοὺς πιάνει.

5. Ἀναμένομεν ἀπὸ ἓξ περίπου μηνῶν τὴν ὑπεσχημένην ἀποστολὴν ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ διὰ τὴν ὀργάνωσιν, ἡ δὲ μὴ ἄφιξίς του μέχρι σήμερον ἐπιδρᾶ ἡττοπαθῶς ἐπὶ τοῦ συνόλου.

6. Αἱ αἰτηθεῖσαι πληροφορίαι ἀποστέλλονται ὅσον τὸ δυνατὸ πλήρεις, εἶναι ὅμως ἐπιδεκτικαὶ αὐξομειώσεων μὲ τὴν καθημερινὴν μετακίνησιν δυνάμεων, λόγῳ καὶ τοῦ συστηματικοῦ τελευταίως σαμποτὰζ τῶν Ἀλβανῶν, ὅπερ κατέληξεν εἰς αἱματηρὰς καὶ συνεχιζομένας εἰσέτι μάχας καὶ συνέπεια τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ παρουσία γερμανικῶν πυρήνων καθ' ὅλην τὴν ἀλβανικὴν ζώνην.

Διαβιβάζω τοὺς ἀδελφικοὺς χαιρετισμοὺς τῶν ὁμαιμόνων καὶ ἐν ἀναμονῇ ὁριστικῶν ὁδηγιῶν διατελῶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ πατριωτικῆς ἀγάπης.

(Ἐφημ. Ἠπειρ. Μέλλον 18 Νοεμβρίου 1962) Β. Σ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Κομμουνιστάς, κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1943, ὑφίσταται ἰσχυρὰν πίεσιν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Μετώπου, τὸ ὁποῖον συνειργάζετο στενῶς μετὰ τοῦ ἀντιστοίχου ἀλβανικοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑποσχεθῆ πλήρη ἀναγνώρισιν τῶν προπολεμικῶν συνόρων τῆς Ἀλβανίας καὶ τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα, δηλαδὴ τὴν ὁριστικὴν προσάρτησιν τῆς Βορείου Ἠπείρου εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1943 τὸ Κ.Κ. Ἑλλάδος καὶ τὸ ΕΑΜ τῆς Ἠπείρου προώθησαν εἰς τὰ βορειοηπειρωτικὰ ἐδάφη τούς: Ἔξαρχον, Ἀλέξη Γιάνναρη (Μιλτιάδης Κυργιάννης) καὶ Πρῖνον (Χριστόφορος Βλάχος), μέλη τοῦ ΚΚΕ καὶ ἡγετικὰ στελέχη τοῦ ΕΑΜ Ἑλλάδος, τῆς περιοχῆς Ἠπείρου[1]. Τὰ στελέχη ταῦτα τῶν ἀπατρίδων Ἠπειρωτῶν, ἔχοντα ἐντολὴν ἀπὸ τὴν Ὀργάνωσιν νὰ ἐπιβάλωσι μὲ κάθε μέσον τὴν συνεργασίαν τῶν Βορειοηπειρωτῶν μετὰ τῶν Ἀλβανῶν, συνεκάλεσαν σύσκεψιν τὴν 1 Ἰουνίου 1943 εἰς τὸ χωρίον Ἐπισκοπὴ τῆς Δροπόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος ἀντιπρόσωποι, ἐκ μέρους τοῦ ΕΑΜ Ἀλβανίας ὁ Κεμὰλ Καραγκιόζης, μέλος τῆς περιφερειακῆς Ἐπιτροπῆς Ἀργυροκάστρου Κ.Κ. Ἀλβανίας καὶ ἐκ μέρους τοῦ ΕΑΜ Ἑλλάδος ὁ Μιλτιάδης Κυργιάννης, ὁ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Γιάνναρης κομμουνιστὴς δάσκαλος ἀπὸ τὰ Δολιανὰ τῆς Ἠπείρου, μέλη τῆς ΜΑΒΗ καὶ τῶν ἄλλων Βορειοηπειρωτικῶν Ὀργανώσεων, ἐκπρόσωποι τῶν χωρίων τῆς Δροπόλεως, ὁ Ν. Σύρμος ἀπὸ τὴν Δερβιτσάνην, ὁ Δ.Λ. ἀπὸ τὴν Βάνισταν, ὁ Γ.Κ. ἀπὸ τὸ Χάσκοβον, ὁ Βάσος Οἰκονόμος ἀπὸ τὴν Δουβιανήν, ὁ Γ.Ζ. ἀπὸ τὸ Τεριαχάτι, ὁ Κ. Πάσχος καὶ Θ. Π. ἀπὸ τὴν Γορίτσαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς συσκέψεως, ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ ΕΑΜ Ἀλβανίας περιορίζεται εἰς ἀορίστους καὶ οὐδόλως ἱκανοποιητικὰς ὑπαναχωρήσεις διὰ τὸ ζήτημα τῆς Βορείου Ἠπείρου. Ἐκ τῆς τακτικῆς αὐτῆς τοῦ Ἀλβανοῦ ἀντιπροσώπου κατέστη σαφές, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ ἀγωνίζονται ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν κατοχὴν τῆς Βορείου Ἠπείρου μετὰ τὸν πόλεμον. Διὰ τοῦτο οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἀγωνιζομένων Βορειοηπειρωτῶν ἀπέρχονται καὶ ἡ σύσκεψις ἀποτυγχάνει.

Ἡ ἀποτυχία αὕτη τῆς συσκέψεως τῆς Ἐπισκοπῆς, ὀφειλομένη ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς Ἀλβανούς, ἔμελλε νὰ ἔχῃ φοβερὰς συνεπείας διὰ τοὺς Ἕλληνας τῆς Δροπόλεως. Οἱ Ἀλβανοὶ παρτιζάνοι καὶ οἱ Μπαλῖσται ἤρχισαν πλέον φοβερὸν διωγμὸν ἐναντίον τῶν ἀντιφρονούντων, τῶν ἐθνικιστῶν Βορειοηπειρωτῶν, καὶ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καταστρέφουν τὰς οἰκίας, λεηλατοῦν τὴν περιουσίαν, δολοφονοῦν προκρίτους καὶ προβαίνουν

---

1. The resistance movement of Northern Epirotes, published by the «Peace Through Justice» League, Athens 1947, σελ. 16 — 17, Ν. Ἀργυροκαστρίτου. Οἱ υἱοὶ τῶν μισθοφόρων Α' (1956), Ἀθ. σελ. 161 (ἔνθα ἡ 1 Αὐγούστου 1943 νὰ γραφῇ 1 Ἰουνίου), B. P. Papadakis, Histoire Diplomatique de la question Nord - Epirote (1912 - 1967), Athènes, 1958, σελ. 169 - 170. Πρβ. καὶ ἐφημ. Ἀθηνῶν «Ἐλεύθερος Κόσμος», 24 Ἰανουαρίου 1968.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντας

εἰς ὁμαδικὰς σφαγάς, κατὰ τὸν πλέον φρικτὸν καὶ ἀνηλεῆ τρόπον, ὡς συνέβη μὲ τὰς σφαγὰς τῆς Γλίνας, κατὰ τὴν 2 Αὐγούστου 1943. Ἔχοντες δὲ στενοὺς συνεργάτας τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ ΕΑΜ Ἠπείρου, τοὺς ἀνωτέρω ἀναφερθέντας ἀπάτριδας Ἠπειρώτας, οἱ ὁποῖοι ἀπέβησαν ἑκούσια ὄργανα τῶν ἀδελφῶν των Ἀλβανῶν, προέβησαν εἰς ἀκατονόμαστα ὄργια. Μέγας καὶ ἀτελεύτητος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Μετώπου δολοφονηθέντων Δροπολιτῶν ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῶν τεράτων τῆς ἐλευθέρας Ἠπείρου.

Οἱ ἀνάξιοι οὗτοι Ἠπειρῶται, ἐλεύθεροι ἀπὸ τοῦ 1913, μὴ γνωρίσαντες τὴν Ἀλβανικὴν τυραννίαν, πρὸ τῆς ὁποίας ὠχριᾷ ἡ τουρκικὴ δουλεία, ὑπῆρξαν οἱ ἠθικοὶ αὐτουργοὶ τῆς κομμουνιστικοποιήσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Βορείου Ἠπείρου, ὁ ὁποῖος μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἠγνόει καὶ τὴν λέξιν «κομμουνισμός», καὶ μόνον τὴν Ἑλλάδα ἔβλεπε ὡς φυσικὴν μητέρα, προωρισμένην νὰ τὸν ἀπελευθερώσῃ ἀπὸ τὸν ἐπάρατον ἀλβανικὸν ζυγόν. Οὗτοι σταλέντες ὡς καθοδηγηταὶ καὶ διαφωτισταί, διέφθειραν συνειδήσεις, ἐξηπάτησαν τοὺς ἀφελεῖς, παρέσυραν ἀθώους καὶ ἀνιδέους εἰς τὰ ἐγκληματικά των σχέδια, ἐξεμεταλλεύθησαν τὴν δυστυχίαν τῶν πτωχῶν καὶ ἀκτημόνων, ἐνέσπειραν τὸ μῖσος μεταξὺ τῶν κατοίκων, ἐπρόδωσαν εἰς τοὺς ἀλβανοὺς τὴν Ἐθνικὴν ἀντίστασιν τῶν Βορειοηπειρωτῶν, ἐδολοφόνησαν προκρίτους καὶ ἐδήμευσαν τὴν περιουσίαν των, ἀπεμπόλησαν τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια τῆς Φυλῆς καὶ ἐπεδίωξαν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου τὸν ἀφελληνισμὸν τῶν κατοίκων τῆς Βορείου Ἠπείρου, ἐπέβαλον διὰ τῆς βίας καὶ τῆς τρομοκρατίας τὴν συνεργασίαν τῶν ἀτυχῶν Ἑλλήνων τῆς Βορείου Ἠπείρου μετὰ τῶν δημίων των καί, τέλος, ἵδρυσαν μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ἀλβανῶν φίλων των, τὸ φρικτὸν καὶ ἐγκληματικὸν κατασκεύασμα, τὸ κομμουνιστικὸν «τάγμα τῆς μειονότητας», σκοπὸς τοῦ ὁποίου ἦτο ἡ σφαγὴ παντὸς ἐθνικόφρονος Βορειοηπειρώτου καὶ ἡ τρομοκρατία.

Ἐκ τῶν ἀπεσταλμένων ἀπατρίδων ἑλλήνων διὰ τὴν κομμουνιστικοποίησιν τοῦ λαμπροῦ καὶ ἀκμαίου ἑλληνισμοῦ τῆς Δροπόλεως, τοῦ Πωγωνίου καὶ τοῦ Δελβίνου ὁ Γιάνναρης ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος ἠθικὸς ἐγκληματίας. Ὁ ἀπαίσιος οὗτος προδότης, ὁ ἀποτυχημένος δάσκαλος ἐκ τῶν Δολιανῶν τῆς ἐλευθέρας Ἠπείρου, ἐλθὼν εἰς τὴν Δρόπολιν καὶ εὑρεθεὶς ἐνώπιον ἀνωτέρου ἐκπολιτιστικοῦ ἐπιπέδου, ἐνώπιον ζωντανοῦ ἑλληνισμοῦ, μὲ μακρὰν παράδοσιν καὶ ἀκμαῖον ἐθνικὸν φρόνημα, κυρίως δὲ εἰς τὴν Δουβιανήν, τὴν ὁποίαν ἐξέλεξεν καὶ ὡς ἕδραν διαμονῆς του, ἀντὶ νὰ συγκινηθῇ καὶ νὰ συμπονέσῃ διὰ τὴν τύχην τῶν ἀτυχῶν αὐτῶν Ἑλλήνων, τουναντίον, ἔχων ὡς φρουρὰν τουρκαλβανοὺς καὶ κομμουνίζοντας νέους, ἐπεδόθη εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἀφελληνισμοῦ καὶ τῆς διαφθορᾶς. Ἴσως διὰ πρώτην φορὰν ὁ Μιλτιάδης Κυργιάννης ἐπάτησε τὸ πόδι του εἰς ἀρχοντικὰ σπίτια, ἴσως διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν του εὑρέθη εἰς τοιοῦτον πε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

ριβάλλον, διότι ἕως τότε, ὑπηρετῶν ὡς δάσκαλος εἰς κατσάβραχα τῆς ἐλευθέρας Ἠπείρου καὶ ἄλλων περιοχῶν, ὅπου οἱ κάτοικοι τὴν ἑσπέραν ἐκοιμῶντο εἰς χαμοκέλας καὶ τρώγλας μετὰ τῶν ζώων των, ἐπέδειξεν ὅλην του τὴν ἐμπάθειαν καὶ τὴν ἀπανθρωπίαν. Ἐγκατασταθεὶς εἰς τὸ ἀρχοντικὸν τῶν Κονομάτων τῆς Δουβιανῆς, συμπεριεφέρετο δεσποτικῶς καὶ αὐταρχικῶς, ὡς νέος τύραννος, ὥστε νὰ λέγουν οἱ Δουβιανῖται μεταξύ των «κακὸς μπελιὰς μᾶς ἦλθε στὸ κεφάλι μας». Ἐκεῖθεν ὁρμώμενος ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ ΕΑΜ τῆς Ἠπείρου, ἔκαμνε περιοδείας εἰς τὰ πέριξ χωρία καὶ διωργάνωνε τὴν νεολαίαν, ἐνσπείρων τὸ μῖσος μεταξὺ τῶν ἀντιφρονούντων. Τὴν 2 Ὀκτωβρίου 1943 ὁ Γιάνναρης συνεκάλεσεν εἰς τὰ πλάγια τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς σύσκεψιν ὅλων τῶν χωρίων τῆς Κάτω Δροπόλεως, ἀπὸ τῆς Δερβιτσάνης μέχρι τῆς Γράψης. Εἰς τὴν σύσκεψιν αὐτὴν παρουσιάσθησαν ἐκπρόσωποι τῶν χωρίων, οἱ ὁποῖοι ἤκουσαν κατάπληκτοι τὰς δηλώσεις τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ ΕΑΜ Ἠπείρου. Περιστοιχιζόμενος ὁ νέος τύραννος τῆς Δουβιανῆς ὑπὸ ὀλίγων πιστῶν ὀπαδῶν, ἐκήρυξεν, ὅτι «ὅποιος δὲν εἶναι μαζί μας εἶναι ἐχθρὸς τοῦ λαοῦ καὶ θὰ δικαστῆ ἀπὸ λαϊκὸ δικαστήριο». Ἐζήτησε ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους νὰ μὴ διστάσουν νὰ στείλουν τὰ παιδιά τους «στὸ τάγμα τῆς μειονότητας», καὶ νὰ μὴ δυσπιστοῦν εἰς τὴν συνεργασίαν μὲ τὸ Ἀλβανικὸν ΕΑΜ, «διότι εἶναι ἀδελφικὴ ὀργάνωσις καὶ ἔχει τὰ ἴδια ἰδανικὰ μὲ τὴν ἀντίστοιχον ἑλληνικήν, τὸ ἐθνικὸν μῖσος πρέπει νὰ ἐκλείψῃ πιά, οἱ Ἀλβανοὶ εἶναι οἱ καλύτεροι φίλοι καὶ πολύτιμοι συνεργάται, ἡ ἀντίδρασι, ποὺ ἔχει κέντρο τὸ χωριὸ τοῦτο, πρέπει νὰ παταχθῇ, δὲν πρέπει νὰ δίδετε ἐμπιστοσύνη εἰς τὰ λόγια σαράφηδων, ἀγρίων ἐκμεταλλευτῶν τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀντιδραστικῶν συνεργατῶν τους». Καὶ κατέληγεν ὁ διαφωτιστὴς τῆς ἐλευθέρας Ἠπείρου μὲ τὸ ἀλβανικὸν σύνθημα «Θάνατος στὸ Φασισμό, Λευτεριὰ στὸ Λαό». Μερικοὶ συμπολῖται, οἱ ὁποῖοι ἠθέλησαν νὰ ἐκφράσουν ἐλευθέρως τὴν γνώμην καὶ νὰ ζητήσουν περισσοτέρας πληροφορίας περὶ τῆς συνεργασίας μετὰ τῶν Ἀλβανῶν, ἀπεμακρύνθησαν ἀμέσως ὑπὸ τῶν ἐνόπλων ὀπαδῶν τοῦ διαφωτιστοῦ ὡς ἀντιδραστικοί.

Ὁ μακαρίτης Γιάννης Ἀλέξης - Οἰκονόμου, εἰς τὸ ἀρχοντικὸν τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐγκατασταθῆ ὁ Κυργιάννης, κατέβαλλε πολλὰς προσπαθείας καὶ ἐνεργείας διὰ νὰ πείσῃ τὸ ἀνθρωπόμορφον τοῦτο τέρας, τὸν κατάπτυστον προδότην, περὶ τῶν φρονημάτων τῆς Δουβιανῆς καὶ ὅλης τῆς Δροπόλεως. Ὑπενθύμιζεν εἰς αὐτὸν τὰ μαρτύρια τοῦ πληθυσμοῦ, τὰ ὁποῖα ἐπὶ μακρὰ ἔτη εἶχεν ὑποστῆ ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν, τοὺς ἀγῶνας του διὰ τὴν σωτηρίαν του ἀπὸ τοῦ ἐξαλβανισμοῦ, τὸ μῖσος τῶν Ἀλβανῶν ἐναντίον τῆς Δουβιανῆς ἰδιαιτέρως καὶ ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Βορείου Ἠπείρου, τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τῶν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ παρτιζάνου ἐμφανιζομένων Ἀλβανῶν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ τοῦ ἀπάτριδος τούτου Ἠπειρώτου ἦτο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντας

ἐμποτισμένη μὲ τὸ μῖσος ἐναντίον τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας, ὥστε νὰ μένῃ ἀσυγκίνητος καὶ ἀμετάπειστος. Φιλοξενούμενος δὲ εἰς τὴν Δουβιανήν, τὴν πατρίδα τοῦ Βασιλείου Σαχίνη, ἤκουε παρὰ τῶν κατοίκων πολλὰ διὰ τὴν ἐθνικὴν δρᾶσίν του καὶ τὴν ἐπὶ ὁλόκληρον εἰκοσιπενταετίαν ἀκαταπόνητον καὶ θαρραλέαν ἀντιμετώπισιν τῶν Ἀλβανῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπεδίωκον τὸν ἀφελληνισμὸν τῆς Βορείου Ἠπείρου. Αἱ πληροφορίαι αὗται καὶ ἡ ἀντίδρασις τῶν Βορειοηπειρωτῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ καταχθόνια σχέδια τοῦ ἀπεσταλμένου τούτου εἰς τὴν Δρόπολιν, ἀνησύχουν σοβαρῶς τὸν Κυργιάννην, διότι ἔβλεπεν, ὅτι ὁ ἀντικειμενικός του σκοπὸς ἀπετύγχανε καὶ οἱ Δροπολῖται καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες τῆς Βορείου Ἠπείρου κατ' οὐδένα τρόπον ἐπεθύμουν νὰ συνεργασθοῦν μετὰ τῶν Ἀλβανῶν δημίων των, διὰ τοῦτο καὶ εἰσηγήθη εἰς τοὺς πάτρωνάς του τὴν διὰ παντὸς τρόπου ἐξόντωσιν τοῦ ἀρχηγοῦ Βασιλείου Σαχίνη.

Καὶ πράγματι, αἱ εἰσηγήσεις τοῦ Κυργιάννη ἔφεραν τὸ ἀποτέλεσμά των. Τὸ Ε.Α.Μ. Ἠπείρου ὑπέδειξεν εἰς τὸ ἀντίστοιχον ἀδελφικὸν ἀλβανικὸν Φρόντι Νατσιονὰλ Τσιλιμπτὰρ τὴν δολοφονίαν τοῦ Βασιλείου Σαχίνη. Κατὰ τὴν 17 Νοεμβρίου 1943 οἱ Ἀλβανοὶ παρτιζᾶνοι, μετὰ τὴν προσωρινὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Ἀργυροκάστρου ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, εἰσώρμησαν ὡς θύελλα εἰς αὐτὸ καὶ ἐπεδόθησαν εἰς παντοῖς εἴδους ληστείας, ἁρπαγὰς περιουσιῶν, πυρπολήσεις οἰκιῶν ἀντιφρονούντων καὶ συλλήψεις καὶ ἐκτελέσεις διακεκριμένων πολιτῶν. Τὴν θυελλώδη καὶ βροχερὰν νύκτα τῆς 17 Νοεμβρίου 1943, συλλαβόντες τὸν Βασίλειον Σαχίνην καὶ ὑποβαλόντες τοῦτον εἰς ὁλονύκτιον ἐξαντλητικὴν ἀνάκρισιν, κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς 18 Νοεμβρίου ἐδολοφόνησαν τοῦτον, πλησίον τοῦ παλαιοῦ σχολείου τῆς πόλεως «Ντρίτα», κατὰ τὸν πλέον ἄνανδρον καὶ θρασύδειλον τρόπον. Οἱ Ἀλβανοὶ παρτιζᾶνοι κατ' οὐδένα τρόπον θὰ ἐτόλμων νὰ δολοφονήσουν τὸν Βασίλειον Σαχίνην, ἐὰν δὲν εἶχον πρὸς τοῦτο τὴν ἔγκρισιν καὶ συγκατάθεσιν τοῦ σλαβοκινήτου καὶ ἀντεθνικοῦ συρφετοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ Ε ΑΜ καὶ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ὀργανώσεων αἱ ὁποῖαι ἠγωνίσθησαν διὰ παντὸς μέσου νὰ παραμείνῃ ἡ Βόρειος Ἤπειρος ὑπὸ τὸν ἀλβανικὸν ζυγόν, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς σλαβικῆς ἰδέας καὶ τοῦ Διεθνοῦς Κομμουνισμοῦ.

Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Βασιλείου Σαχίνη, ὁ ἄπατρις καὶ κατάπτυστος Ἠπειρώτης, ἐπανέλαβε μετὰ μεγαλυτέρας προσπαθείας τὸν ἀγῶνά του διὰ κομμουνιστικοποίησιν τῆς Δουβιανῆς καὶ τῆς Δροπόλεως γενικώτερον. Ἡ ἀντίδρασις ὅμως τῆς Δουβιανῆς ἦτο ἰσχυρὰ καὶ ἐπίμονος, παρὰ δὲ τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς διαφωτίσεις τοῦ Κυργιάννη εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου, ὅπου ἀναγκαστικῶς προσήρχοντο ὅλοι οἱ κάτοικοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες διὰ νὰ... διαφωτισθοῦν, οὐδεὶς Δουβιανίτης προσῆλθεν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Κυργιάννη καθοδηγουμένας κομμουνιστικὰς ὁμάδας, ἐκτὸς δύο

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

φαιδρῶν ὑποκειμένων, τοῦ Κώτσιου Ντώνη Μποζιώρη καὶ τοῦ Νέτζιου Ζέρρη, ἐνῷ εἰς τὰς ἐθνικὰς ὁμάδας τοῦ στρατηγοῦ Ναπολέοντος Ζέρβα προσῆλθον τὰ καλύτερα παλληκάρια τοῦ χωριοῦ, ὁ Βάσος Οἰκονόμου, ὁ Γρ. Κέντρος καὶ ὁ Τ. Ζῆκος, ἐκλεκτοὶ νέοι, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον μέρος εἰς πολλὰς μάχας ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, παρασημοφορηθέντες ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Ναπολέοντος Ζέρβα.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἡ Δουβιανή, ὅπως καὶ ὅλη ἡ Βόρειος Ἤπειρος, περιῆλθε καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν ἀλβανικὴν δουλείαν. Αἱ ὑποσχέσεις τῶν

Η ΚΑΤΙΝΑ ΣΑΧΙΝΗ, Ο ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΙ Η ΜΑΛΑΜΩ ΖΕΡΡΗ (1938)

Συμμάχων, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου διετυμπάνιζον, ὅτι μετὰ τὸν πόλεμον «θὰ μοιρασθοῦμε τὴν νίκην», ἀπεδείχθησαν φροῦδοι καὶ ἡ Βόρειος Ἤπειρος ἐθυσιάσθη καὶ πάλιν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Μολώχ, χάριν τῆς... Διεθνοῦς Εἰρήνης καὶ τῆς... Διεθνοῦς Δικαιοσύνης. Ἀλλὰ...

ἔτι μέγας οὐρανῷ
Ζεύς, ὃς ἐφορᾷ πάντα καὶ κρατύνει
(Σοφ. Ἠλ. 174–75)

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΔΟΥΒΙΑΝΗΣ

Τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα Μοναστήρια τοῦ τμήματος Δροπόλεως, τῆς ἄλλοτε ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας Δρυϊνουπόλεως, δὲν ἔχει τὸν πλοῦτον καὶ τὰς ἁγιογραφίας ἄλλων μοναστηριακῶν συγκροτημάτων. Τὰ Μοναστήρια τῆς Δροπόλεως δὲν ἐγνώρισαν, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν ἄλλων Ἠπειρωτικῶν Μοναστηρίων, ἀλλ' οὔτε καὶ περιῆλθον ποτὲ εἰς τελείαν παρακμήν, διότι

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΔΟΥΒΙΑΝΗΣ

ἱδρυμένα εἰς περιοχήν, ὅπου ἤκμαζεν ὁ θρησκευτικὸς ζῆλος καὶ τὸ φιλόθρησκον τῶν κατοίκων, συνετηροῦντο ἐκ τῶν πόρων τῶν εὐσεβῶν κατοίκων, οἱ ὁποῖοι ἀπέβλεπον διὰ τῶν εὐλαβῶν προσφορῶν των εἰς τὴν ψυχικήν των σωτηρίαν. Διὰ τοῦτο τὰ Μοναστήρια τῆς Δροπόλεως παρέμειναν καθ' ὅλον τὸν ἱστορικόν των βίον πτωχά, ἀλλὰ καὶ θεματοφύλακες, καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας τῆς τουρκικῆς δουλείας, τῶν ἱερωτέρων παραδόσεων τοῦ Ἔθνους μέχρι τῆς ὑποδουλώσεως τῆς χώρας εἰς τὸ Ἀλβανικὸν κρά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

τος, διὰ νὰ διαλυθοῦν ἐν μέσῳ εἰκοστῷ αἰῶνι ὑπὸ τοῦ ἀθέου κομμουνιστικοῦ καθεστῶτος τοῦ Ἐμβὲρ Χότζα καὶ τῶν Κινέζων συμβούλων του.

Τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς ἦτο «ἐνοριακὴ μονή», ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ Μοναὶ τῆς Δροπόλεως. Πατριαρχικαὶ καὶ Σταυροπηγιακαὶ Μοναὶ τῆς τέως ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας Δρυϊνουπόλεως ἦσαν ἡ Μονὴ Σπηλαίου παρὰ τὴν Σαρακίνισταν, τῆς Καμμένης τοῦ Δελβίνου, τοῦ Στύλου παρὰ τὴν Δίβρην τῶν Ἁγίων Σαράντα, τοῦ Ἰωάννου Θεολόγου παρὰ τὴν Γριάσδανην τοῦ Δελβίνου[1]. Τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς εἶναι ἱδρυμένον εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν τελευταίων σπιτιῶν τοῦ Ἀπάνω Μαχαλᾶ, ἐνῷ ἀντιθέτως ὅλα τὰ ἄλλα Μοναστήρια τῆς Δροπόλεως, ὡς τῆς Δερβιτσάνης, τῆς Καλογοραντζῆς, τῆς Βανίστης, τῆς Φραστανῆς, τῶν Γεωργουτσάτων, τῶν Βουλιαράτων καὶ Ζερβάτων, τῆς Πέπελης, τῶν Ζωναρίων τῆς Κατούνας καὶ Ἁγίου Νικολάου, τῆς Κοσοβίτσας, εἶναι ἱδρυμένα εἰς ἀπροσίτους περιοχάς, μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ὑπόπτων βλεμμάτων τῶν ἔξω. Ἡ περιοχή, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἱδρυμένον τὸ Μοναστήριον, εἶναι ἀθέατος ἀπὸ μακράν, μέσα εἰς πλουσίαν βλάστησιν καὶ καταπράσινα λιβάδια μὲ πυκνὸν δάσος πουρναρίων, καρυῶν, συκῶν καὶ ἄλλων δένδρων, ὅπου ἔβοσκον τὰ πρόβατα τοῦ Μοναστηρίου καὶ ἐξυλεύοντο, κατόπιν ἀδείας τοῦ Ἡγουμένου, οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου.

Τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, προικισθὲν δὲ εἰς ἄγνωστον ἐποχὴν καὶ διὰ τῆς κάρας τῆς Ἁγίας Ἰουλίττας, ἑώρταζε δύο φορὰς τὸ ἔτος, τὴν 14 Ἰουλίου, πρὸς τιμὴν τῆς Ἁγίας Ἰουλίττας, καὶ τὴν 8 Σεπτεμβρίου, ἑορτὴν τῶν Γενεθλίων τῆς Θεοτόκου. Ὁ χρόνος τῆς ἱδρύσεως τοῦ Μοναστηρίου δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ μετ' ἀκριβείας. Παλαιὰ παράδοσις ἀνέφερεν, ὅτι τὸ Μοναστήριον τοῦτο ἱδρύθη κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους. Ἡ παράδοσις αὕτη διαδιδομένη ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ὑπὸ τῶν μοναχῶν τοῦ Μοναστηρίου, ἔφθασε μέχρι τοῦ 17 αἰ., ὁπότε ἄγνωστος μοναχὸς ἐσημείωσεν ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ καταστίχου τοῦ Μοναστηρίου, ὅτι ἱδρύθη τὸ 1089 μ.Χ., ἐπὶ ἡγουμένου Γαρδικίου[2]. Ἡ σημερινὴ ὅμως μορφὴ τοῦ καθολικοῦ ἀνάγεται χρονολογικῶς εἰς τὸν 17 αἰ., ὁπότε φαίνεται ἀνῳκοδομήθη ἐκ θεμελίων ὁ παλαιὸς ναὸς τοῦ Μοναστηρίου, ὅπως συνέβη καὶ μὲ ἄλλα Μοναστήρια τῆς Δροπόλεως καὶ τῆς Βορειοδυτικῆς Ἠπείρου, κατὰ τὸν αἰῶνα αὐτόν. Ὁ ὀργασμὸς αὐτὸς θὰ ἐξακολουθήσῃ μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐξισλαμισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 17 αἰ. ἀπειλεῖ νὰ μεταβάλῃ τὸν ἐθνολογικὸν χάρτην τῆς Ἠπείρου. Κατὰ τὸν 17 αἰ. εἰς ὅλην τὴν ἐπαρχίαν τῆς Δρυϊνουπόλεως παρατηρεῖται μέγας οἰκοδομικὸς ὀργασμὸς διὰ τὴν ἵδρυσιν ἢ καὶ ἀνακαίνισιν παλαιῶν ναῶν καὶ Μοναστηρίων, ὡς τοῦ ναοῦ τῆς Ἐπι-

1. Νέος Κουβαρᾶς Γ' (1965) σελ. 24 ἐξ.
2. Ν. Γ. Μυστακίδου, Ἠπειρωτικὸς Ἀστὴρ Α' (1904), σελ. 67—73.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντος

σκοπῆς[1], τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὁποίου ἐπεσκευάσθη[2] τὸ 1501, τοῦ Δρυάνου[3] τὸ 1589, τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ παρὰ τὸ χωρίον Γεωργουτσάταις[4] τὸ 1586, τοῦ Ζερβάταις[5] τὸ 1606, τῶν Ραβενίων τῆς Καλογοραντζῆς[6] τὸ 1611, τῆς Δερβιτσάνης, τῆς Μονῆς Βανίστης[7], τῆς Φραστανῆς[8], τῶν Ζωναρίων[9] ἢ Κακιωμένου, τῆς Πεπέλης, τῆς Κοσοβίτσης[10] καὶ ἄλλων ὁμόρων ἐπαρχιῶν.

Τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς ἀκολουθεῖ ἐξωτερικῶς τὸν τύπον τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦν ὅλα σχεδὸν τὰ Μοναστήρια τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, δηλ. χῶρον περιμανδρωμένον, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ὁποίου ἀνεπτύσσετο ἡ θρησκευτικὴ καὶ μοναστικὴ ζωή. Ἡ εἴσοδος εἰς τὸ Μοναστήρι γίνεται διὰ μικρᾶς θύρας, τῆς «θυροπούλας», κειμένης εἰς τὴν ἀνατολικὴν γωνίαν καὶ κτισμένης ἐκ μαύρου λίθου καὶ πολλάκις ἀνακαινισθείσης, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐπισκευῆς διαφόρων μερῶν αὐτῆς. Ἀπὸ τῆς «θυροπούλας» ὁδηγούμεθα διὰ μέσου θολοσκεποῦς διαδρόμου εἰς τὴν στενὴν δίοδον μεταξὺ τοῦ καθολικοῦ καὶ τῆς ἀνατολικῆς πτέρυγος τοῦ μοναστηριακοῦ συγκροτήματος, ὄπισθεν ἀκριβῶς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ τῶν κελλίων τοῦ ξενῶνος, καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Μοναστηρίου, ὅπου εὑρίσκεται ἡ στέρνα, ἀπέναντι τῆς ὁποίας ἦσαν τὰ διάφορα κελλία καὶ διαμερίσματα τοῦ Μοναστηρίου, καὶ εἰς τὸν ἐπάνω ὄροφον τὸ Ἡγουμενεῖον καὶ ἡ αἴθουσα ὑποδοχῆς τῶν ξένων, ὡς καὶ τὰ δωμάτια διὰ τὴν φιλοξενίαν των.

Εἰς τὸ κέντρον ἀκριβῶς τῆς πλατείας τοῦ Μοναστηρίου ὑψώνεται ὁ ναός, τὸ καθολικόν, μὲ τὸν προέχοντα τροῦλλόν του καὶ τὸ ὡραῖον σχῆμα τοῦ Βασιλικοῦ καὶ Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ. Ἐσωτερικῶς ὁ ναὸς σχηματίζει

---

1. Δ. Εὐαγγελίδου, ἡ Βόρειος Ἤπειρος, σελ. 45.

2. Δ. Εὐαγγελίδου, ἔνθ. ἀν. σελ. 45, ὅπου ἀναφέρεται, ἡ δὲ κοιλὰς τοῦ Ἀργυροκάστρου, ὅπως διετήρησε τὸν γνησιώτερον Ἑλληνισμὸν τῆς Ἠπείρου, οὕτω καὶ τώρα παρέχει θαυμασίαν εἰκόνα τῆς τέχνης τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ. Αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Ἄνω Λαμπόβου, τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ τοῦ Ζερβατίου, τὰ Μοναστήρια τῆς Κόδρας, τοῦ Χορμόβου, τῆς Ὑψηλῆς Πέτρας, τῆς Ραβένια κ.λπ. μαρτυροῦσιν τὴν ἀδιάπτωτον συνέχειαν τῆς βυζαντινῆς καλλιτεχνικῆς παραδόσεως ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Δεσποτάτου καὶ ἀρχαιότερον ἀκόμη μέχρι τοῦ 16 καὶ 17 αἰ.

3. Π. Πουλίτσα, ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνθυμήσεις ἐκ Βορείου Ἠπείρου, Ἐπετ. Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, Ε΄ (1928), σελ. 54.

4. Π. Πουλίτσα, ἔνθ. ἀν. σελ. 56.

5. Π. Πουλίτσα, ἔνθ. ἀν. σελ. 61.

6. Π. Πουλίτσα, ἔνθ. ἀν. σελ. 55.

7. Π. Πουλίτσα, ἔνθ. ἀν. σελ. 63.

8. Δ. Εὐαγγελίδου, ἔνθ. ἀν. σελ. 107.

9. Δ. Εὐαγγελίδου, ἔνθ. ἀν. σελ. 107.

10. Δ. Εὐαγγελίδου, ἔνθ. ἀν. σελ. 107.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

μὲ τόξα τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ, σύνηθες ἄλλωστε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ὁ τροῦλλος αὐτοῦ. Αἱ τοιχογραφίαι τοῦ ναοῦ καταστραφεῖσαι ὑπὸ τῆς ὑγρασίας, ἐπεσκευάσθησαν κατὰ διαφόρους ἐποχάς, πολλαὶ δὲ τούτων ἐπεχρίσθησαν ἐξ ὁλοκλήρου, πλὴν τοῦ Παντοκράτορος, ὅστις ἀνάγεται εἰς τὸν ΙΗ΄ αἰ. Μικρὸς καὶ κομψὸς ὁ ναὸς τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς, ἔχει στενὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν ναὸν τῶν Ραβενίων τῆς Καλογοραντζῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι σταυροειδὴς μετὰ χορῶν ἀγιορειτικοῦ τύπου καὶ τρούλλου, στηριζομένου ἐπὶ ὑψηλοῦ πολυγωνικοῦ τυμπάνου μετὰ διακοσμητικῶν ἀψιδωμάτων, περιβαλλομένων ὑπὸ πωρίνων πλαισίων καὶ ἀπολήγοντων εἰς ἡμικυκλικὰ τόξα. Ὁ δὲ τροῦλλος τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς καὶ αἱ κόγχαι αὐτοῦ εἶναι κατασκευασμένα ὑπὸ τῶν ἰδίων χειρῶν. Φαίνεται, ὅτι κατὰ τὸν 17ον αἰ. οἱ

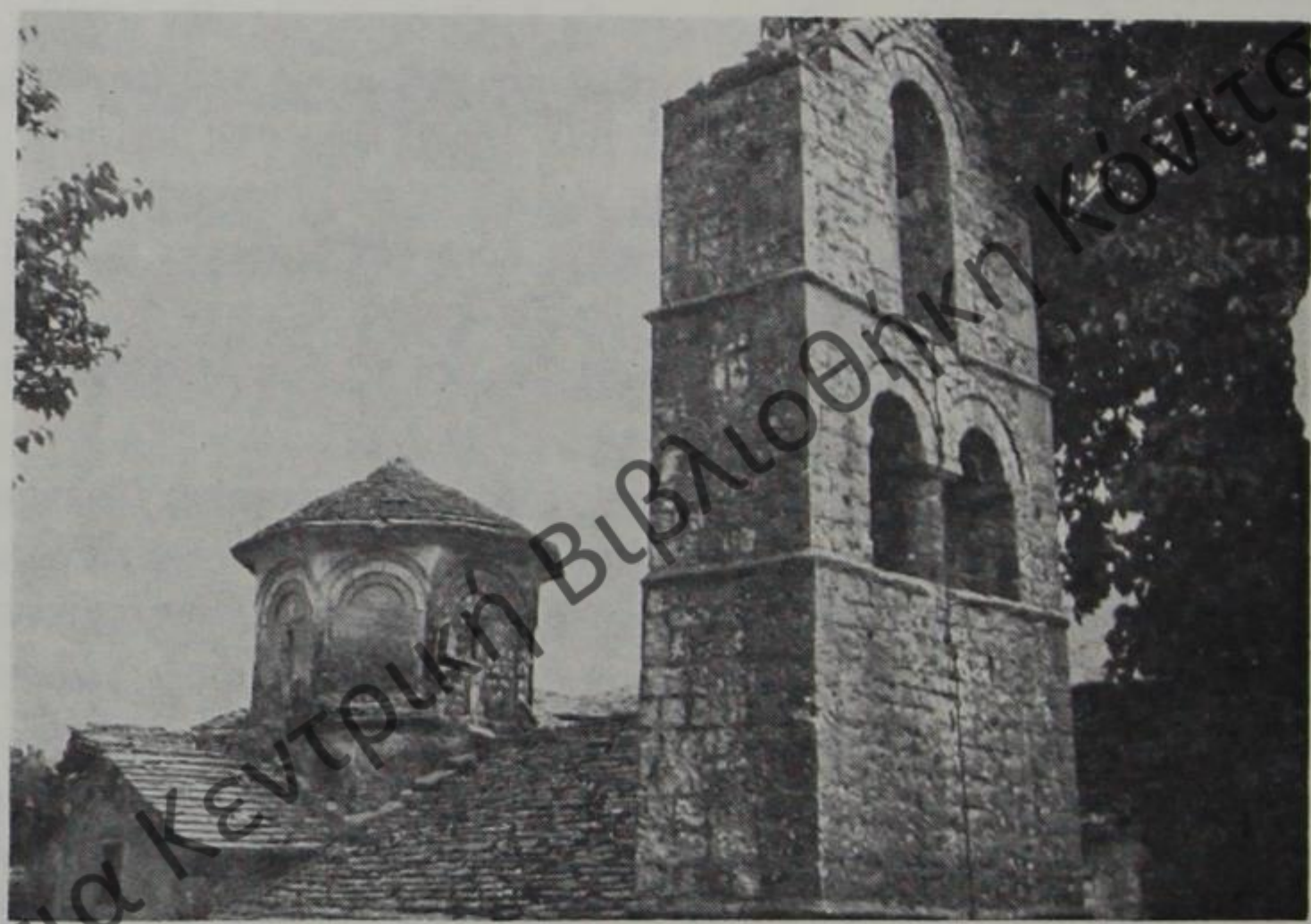

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΜΠΑΝΑΡΙΟΝ ΤΟΥ

ἴδιοι τεχνῖται εἰργάσθησαν καὶ εἰς τοὺς δύο ναούς, καταγόμενοι πιθανῶς ἐκ τῶν μαστοροχωρίων τῆς Κονίτσης, ὁπόθεν ἐπὶ αἰῶνας προήρχοντο αὐτοδίδακτοι ἀρχιτέκτονες, κατασκευάσαντες εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἀλβανίας ναούς, μοναστήρια καὶ γεφύρας.

Τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς, προικισθὲν διὰ διαφόρων ταπίων καὶ λόγῳ τῆς καλῆς του φήμης καὶ τῆς θεοσεβείας τῶν κατοίκων τῆς Δουβιανῆς καὶ τῶν γειτονικῶν χωρίων, ἀπέκτησε κτηματικὴν περιουσίαν εἰς τὸν Βοῦρκον, ἐλαίας εἰς τὸ Δέλβινον, τὸ Κακοδίκι καὶ τὴν Χειμάραν καὶ χωράφια εἰς τὸν κάμπον τῆς Δροπόλεως, «τὰ μοναστηριάτικα», διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ αἰῶνας ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν καλυτέρων Μοναστηρίων τῆς Δροπό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

λεως. Οἱ δὲ μοναχοί του ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ ἔργα τῆς εὐποιΐας καὶ τῆς φιλανθρωπίας, συνετέλουν ἀκόμη περισσότερον εἰς τὴν διάδοσιν τῆς φήμης τοῦ Μοναστηρίου. Εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Δροπόλεως τὸ Μοναστήριον τοῦτο, ἐκτὸς τῶν πολλῶν χωραφίων, εἶχε καὶ πολλὰ ἀμπέλια, τὰ μέχρι πρό τινος καλούμενα «π α λ ι ά μ π ε λ α», τὰ ὁποῖα μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος τούτου παρεῖχον μεγάλα εἰσοδήματα εἰς τὸ Μοναστήριον, ἄφθονα κρασιά, σταφύλια ἐκλεκτὰ καὶ μοῦστον, τὰ ὁποῖα πωλούμενα εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ Δελβίνου, ἔδιδον μεγάλα κέρδη εἰς τὸ Μοναστήριον. Μέχρι τοῦ 1930 ἐσώζοντο εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Μοναστηρίου παλαιὰ βαγένια κρασιοῦ, ἱκανὰ νὰ περιλάβουν ἕκαστον ἄνω τῶν δέκα καὶ δέκα πέντε χιλιάδων ἀκάδων κρασιοῦ. Μέγα ὅμως πλῆγμα διὰ τὰ ἀμπέλια τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς, ὅπως καὶ δι' ὅλα ἐν γέ-

ΤΑ ΚΕΛΛΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

νει τὰ ἀμπέλια τῆς Δροπόλεως, ἦτο ἡ φυλλοξήρα, ἡ ὁποία προσέβαλε τὰ ἀμπέλια τῆς Δροπόλεως, κατὰ τὴν περίοδον 1890--1900 καὶ κατέστρεψε ταῦτα ὁλοσχερῶς. Οἱ κάτοικοι ἔκτοτε ἐγκατέλειψαν ταῦτα ὁριστικῶς καὶ οἱ ἀγάδες τοῦ Ἀργυροκάστρου, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνῆκε κληρονομικῷ δικαιώματι ἡ πεδιὰς τῆς Δροπόλεως, διέταξαν τὴν ἐκρίζωσιν ὅλων τῶν ἀμπέλων καὶ τὴν μετατροπὴν τῶν χωραφίων εἰς λιβάδια. Ἡ καταστροφὴ τῶν ἀμπέλων ἦτο ἀνυπολόγιστος ζημία διὰ τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς, ἔκτοτε δὲ ἀρχίζει ἡ παρακμή του, τῶν εἰσοδημάτων του περιορισθέντων εἰς ὀλίγας ἑκατοντάδας χρυσῶν ὀθωμανικῶν λιρῶν, προερχομένων ἐκ τοῦ ἐνοικίου τοῦ λιβαδίου του.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ὅπως ὅλα τὰ παλαιὰ Μοναστήρια ἐσημείωσαν κατὰ τοὺς μακροὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας πλουσίαν δρᾶσιν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς, πνευματικήν, κοινωνικήν καὶ ἐθνικήν, καὶ τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς δὲν ὑπελείφθη εἰς πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν δρᾶσιν (βλ. ἀν. σελ. 37), διότι ἐβοήθει τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀστέγους, ἐνίσχυε τὰ σχολεῖα καὶ διετήρει ἄσβεστον τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα καὶ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῶν κατοίκων καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοὺς πονηροὺς χρόνους, ὁπότε ὁ κίνδυνος τοῦ ἐξισλαμισμοῦ, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἠπείλει τὴν Δρόπολιν καὶ ὅλην τὴν Ἤπειρον.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐπεσκέφθησαν τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς ὁ Παναγιώτης Ἀραβαντινός, συλλέγων ὑλικὸν διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς Χρονογραφίας του καὶ ὁ ἐκ Δροβιάνης Ζῶτος Μολοσσός, διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος οὐδὲν ἀναφέρει σχετικῶς μὲ τὴν κατάστασιν τοῦ Μοναστηρίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ σωζομένων χειρογράφων, περιορισθεὶς νὰ ἀναγράψῃ ἁπλῶς μεταξὺ τῶν συνδρομητῶν τῆς Χρονογραφίας του καὶ τὸν τότε ἡγούμενον τοῦ Μοναστηρίου Γεράσιμον[1], ὁ δὲ Μολοσσὸς ἀναφέρει: «ἐν αὐτῇ (τῇ Μονῇ) εὑρίσκει ὁ περιηγητὴς πολλὰ μεσαιωνικὰ ἐν μεμβράνῃ χειρόγραφα καὶ συνθήκας τῶν Τούρκων καὶ Ἑλλήνων». Ἀπὸ τὰ χειρόγραφα ταῦτα ἀντέγραψεν ὁ Μολοσσὸς τὰ κατὰ τὴν συνθήκην Δροβιάνης καὶ Τούρκων[2]. Τί ἀπέγιναν ἔκτοτε τὰ χειρόγραφα ταῦτα εἶναι ἄγνωστον, διότι ἐκτὸς ἀκεφάλου καταστίχου, ἀρχομένου ἀπὸ τοῦ 17 αἰ. τὸ ὁποῖον ἐσώζετο εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς μέχρι τοῦ 1934, τὸ ὁποῖον καὶ ἀνωτέρω ἀνεφέρθη, οὐδὲν ἄλλο χειρόγραφον ἐσώζετο εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Μοναστηρίου.

Εἰς τὸ ἀκέφαλον τοῦτο κατάστιχον τοῦ Μοναστηρίου, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐνθυμήσεων, ἀνεγράφετο καὶ ἡ ἀκόλουθος, γραφεῖσα τὸ 1735: «Γάφομεν ἐμεῖς ἡ εὑρησκόμεν πατέρες τοῦ μοναστηρίου τῆς δοβηανῆς τὰ ὅσα δήνομε τὸν σπάχηδων διὰ νὰ φένοντε παντοτινὰ εἰς τοὺς μεταγενέστερους, ἔτους αυλέ (1735):

Ἐ χασὰν κάλφας διὰ τὸ κεσίμι του νὰ πάρη ἄσπρα χιλιάδες πέντε (5000) καὶ βούτυρο ὀκάδες ἤκοσι τέσερις (24), βαρεμένο τυρὶ ὀκάδες δέκα ἤτη (10) καὶ προσέτι ἀφήνι διακόσια ἤκοσι ἄσπρα ἀπὸ τὸ κεσίμι καὶ πέρνη βούτυρο ὀκάδες ἤκοσι (20).

Ἡ Ἠσοὺφ Χατζὴ καρὰς πέρνη διὰ τὸ κεσίμι του χιλιάδες χίλια ἑξακόσια ἕνα, ἤτη (1601), βούτυρο ὀκάδες τρῆς, ἤτη (3) κ ἕνα καλάθι σταφήλια.

Ποῖοι καὶ πόσοι κατὰ καιροὺς ἦσαν οἱ ἡγούμενοι καὶ πατέρες τοῦ

---

1. Π. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου, Β΄ σελ. 417.

2. Ζώτου Μολοσσοῦ, Δρομολόγιον Δ΄ Παρ. Ε. Μπόγκα, δύο ἐνθυμήματα τοῦ 15 αἰ. ἐκ Βορείου Ἠπείρου, Δελ. Ἱστορ. Ἐθνολ. Ἑταιρείας ΙΓ΄ (1959), σελ. 427—429, Α. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, Β΄, Θεσσαλονίκη, 1964, σελ. 289, σημ. 4.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

Μοναστηρίου τούτου, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῇ, διότι δὲν περιεσώθησαν δυστυχῶς χειρόγραφα ἀναφέροντα τὰ ὀνόματά των, διὰ τοῦτο καὶ ἀναφέρομεν μόνον τὰ ὀνόματα τούτων, τὰ ὁποῖα ἀντέγραψε περὶ τὸ 1900, ἐκ τῶν τότε σωζομένων χειρογράφων ὁ Ν. Μυστακίδης. Κατὰ τὸν κατάλογον τοῦτον τοῦ Ν. Μυστακίδου[1] ἡγουμένευσαν εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς οἱ ἑξῆς:

Ἀμβρόσιος Ἱερομόναχος (1582).
Παρθένιος καὶ Παπαποστόλης ἐκ Δουβιανῆς (1640)
Παπακυριάκος (1729).
Νικήτας Ἱερομόναχος (1736).
Παπαθανάσιος (1748).

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὰ τῆς διοικήσεως τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς ἐπεμελήθη ρέκτης καὶ τολμηρὸς ἱερομόναχος, ὁ Γεράσιμος ἐκ Δουβιανῆς, ὁ ὁποῖος ποικιλοτρόπως ἐφρόντισε διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Μοναστηρίου. Ὁ Γεράσιμος, τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη διετηρεῖτο ζωηρὰ εἰς τὴν Δουβιανὴν μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων, ἦτο φιλόμουσος καὶ ἔνθερμος προστάτης τῶν γραμμάτων, διὰ δὲ τῶν ἐνεργειῶν του περισυνελέγησαν παλαιὰ χειρόγραφα καὶ βιβλία εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Μοναστηρίου, ὥστε μέχρι τοῦ 1900 νὰ εἶναι αὕτη ἡ πλουσιωτέρα Μοναστηριακὴ Βιβλιοθήκη, διαλυθεῖσα δυστυχῶς ἔκτοτε. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ἱερομονάχου Γερασίμου ἱδρύθη εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦτο, ὡς ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω, ἡ πρώτη Σχολὴ Θηλέων εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα. Ἡ Σχολὴ αὕτη ἱδρυθεῖσα τὸ 1858, ἐλειτούργησε μέχρι τοῦ 1885 καὶ ὠφέλησε ποικιλοτρόπως τὰς νέας τοῦ χωρίου. Δυστυχῶς διακόψασα τὴν λειτουργίαν της τὸ 1885, ἐστέρησε τὰς μελλοντικὰς γενεὰς ὠφελίμων οἰκιακῶν γνώσεων ὑφαντουργικῆς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γερασίμου, τὸ 1870, δὲν ἀναφέρεται ἄλλος μοναχὸς τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Γεράσιμος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ τελευταῖος μοναχὸς τοῦ Μοναστηρίου.

Ὁ Γεράσιμος, ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, κατέστησε δι' ἐπισήμων ἐγγράφων μόνιμον διαχειριστὴν τοῦ Μοναστηρίου τὸν Φίλιππον Λαμποβιτιάδην, δικηγόρον τότε ἐν Ἀργυροκάστρῳ, ἄγνωστον ἐπὶ τῇ βάσει τίνος δικαιώματος, ἐκτός, ἐὰν βεβαίως ὁ Γεράσιμος κληρονομικῷ δικαιώματι εἶχε τὴν κυριότητα ἐπὶ τοῦ Μοναστηρίου. Ἡ οἰκογένεια Λαμποβιτιάδου διεχειρίσθη τὴν περιουσίαν καὶ τὰ κτήματα τοῦ Μοναστηρίου ἐπὶ μακρὰ ἔτη, χωρὶς νὰ λογοδοτῇ εἰς τὸ κοινὸν τοῦ χωρίου, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἀτομικῆς περιουσίας, ἐνοικιάζουσα τὰ κτήματα, ὅπως ἤθελε καὶ θέ-

1. Ν.Γ. Μυστακίδου, ἔνθ. ἀν. σελ. 67—73.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

τουσα ταῦτα ἐνίοτε καὶ ὑπὸ ἐγγύησιν. Εἰς τὴν ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν «Φωνὴ τῆς Ἠπείρου» τῆς 18 Δεκεμβρίου 1898 ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς περὶ τῶν κτημάτων τοῦ Μοναστηρίου τῆς Δουβιανῆς: «Ὁ ἐκ Δουβιανῆς ἀξιότιμος Λαμποβιτιάδης ἔχει ὑπὸ τὴν διαχείρησίν του κτήματα τῆς Μονῆς τῆς κοινότητος. Ἐσχάτως ὁ Παπαδόπουλος ἔχων ἀνάγκην νὰ δώσῃ ἐγγύησιν εἰς τὴν Διοίκησιν Ἀργυροκάστρου, παρουσίασεν ὡς κτηματίαν τὸν Λαμποβιτιάδην, ὅστις προθύμως παρέσχε τὴν ἐγγύησιν ταύτην. Ἴσως ὁ Λαμποβιτιάδης ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως, χωρὶς νὰ ἀναμετρήσῃ τοὺς κινδύνους ταύτης καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ λοιποὶ Δουβιανῖται θὰ φροντίσουν ἐν τῷ συμφέροντι τῆς κοινότητος αὐτῶν ν' ἀπαλλάξωσι τὰ κτήματά των ταῦτα ἀπὸ τὸν κίνδυνον, ὃν δύνανται νὰ διατρέξουν».

Βραδύτερον ἡ κοινότης τῆς Δουβιανῆς, κατὰ τὸ 1923 καὶ 1924, ἤγειρεν ἀγωγὴν εἰς τὰ ἀλβανικὰ δικαστήρια Ἀργυροκάστρου ἐναντίον τοῦ γέροντος ἤδη Φιλίππου Λαμποβιτιάδου, ζητοῦσα τὴν ἀπόδοσιν τοῦ Μοναστηρίου εἰς τὴν κοινότητα. Οἱ δικαστικοὶ οὗτοι ἀγῶνες ἦσαν σκληροὶ καὶ τὸ χωρίον διῃρέθη εἰς δύο ἀντιμαχομένας μερίδας, τοὺς Λαμποβιτινοὺς καὶ τοὺς Μοναστηριακούς. Τὸ 1929 ἡ Αὐτοκέφαλος Ἀλβανικὴ Ἐκκλησία ἐπέβαλε χεῖρα εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν Μοναστηρίων καὶ μοναστηριακῶν κτημάτων καὶ ἔκτοτε ἡ κυριαρχία τοῦ Μοναστηρίου περιῆλθεν εἰς τὴν κοινότητα διὰ λογαριασμὸν τῆς Ἐπισκοπῆς Ἀργυροκάστρου.

Τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς εἶχε μέχρι τοῦ 1912 εἰσόδημα εἰς χρυσᾶς λίρας Τουρκίας 180, ἐκ τῶν ὁποίων 20 διετίθεντο διὰ τὰ σχολεῖα τῆς Δουβιανῆς[1].

1. Νέος Κουβαράς, Γ' (1965), σελ. 251.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΛΑΣΙΟΥ

Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Βλασίου, ὁ ἐνοριακὸς ναὸς τοῦ χωρίου, εὑρίσκεται εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου, εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευράν, τὴν χωριζομένην ἀπὸ τὸν «λάκκον», ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπροφυλάσσετο, ὡς ἐκ φυσικοῦ ἀναχώματος ἐκ πελωρίων ὀγκολίθων, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὁποίων μιλικοκκιὲς γηραλέες συνεκράτουν τὸν ὁρμητικὸν κατὰ τὸν χειμῶνα λάκκον.

Ὁ ναὸς οὗτος ἐκτίσθη τὸ 1870 ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ παλαιοτέρου ναοῦ τοῦ Ἁγίου Βλασίου, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω (σελ. 35), δαπάναις τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Δουβιανιτῶν, καὶ ἐπλουτίσθη σὺν τῷ χρόνῳ μὲ πολύτιμα ἐξαπτέρυγα καὶ ἄλλα ἀφιερώματα καὶ δωρεὰς τῶν ξενητευμένων, ὥστε νὰ γίνῃ εἷς τῶν πλουσιωτέρων ναῶν τῆς Κάτω Δροπόλεως. Ὁ ναὸς ἔχει τὸ σύνηθες σχῆμα ὅλων τῶν μετὰ τὸ 1800 ἱδρυθέντων ναῶν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπαρχίαν Δρυϊνουπόλεως, ἤτοι σχῆμα μονοκλίτου Βασιλικῆς, μὲ δύο εἰσόδους, μίαν πρὸς βορρᾶν καὶ ἄλλην πρὸς δυσμάς. Ἡ κυρία εἴσοδος ἦτο πρὸς βορρᾶν, πρὸ τῆς ὁποίας ὑπῆρχε τὸ λεγόμενον «χαγιάτι», μὲ τὴν ἐπικλινῆ του στέγην καὶ τὰ πεζούλια, ὅπου ἐκάθηντο οἱ ἄνδρες τοῦ χωρίου μετὰ τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς καὶ συνεζήτουν διάφορα ζητήματα τῆς κοινότητος. Εἰς τὴν εἴσοδον ὑπῆρχον ὀλίγα ἀνηφορικὰ σκαλοπάτια καὶ μικρὰ καὶ στενὴ θύρα, κατὰ τὴν παλαιόθεν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν εἰς τοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς τῆς Τουρκοκρατίας, διότι οἱ Τοῦρκοι πρὸς ἐμπαιγμὸν τῶν χριστιανῶν ἐχρησιμοποίουν πολλάκις τοὺς ἱεροὺς ναοὺς πρὸς διανυκτέρευσιν τῶν ζώων των, ἀναγκάζοντες ὡς ἐκ τούτου τοὺς χριστιανοὺς νὰ κτίζουν μικρὰς καὶ στενὰς τὰς εἰσόδους τῶν ναῶν καὶ μὲ πολλὰ σκαλοπάτια, ὥστε νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ εἰσέρχωνται καὶ νὰ ἐξέρχωνται τὰ ζῶα τῶν Τούρκων.

Ἡ ἄλλη εἴσοδος πρὸς δυσμὰς ὡδήγει εἰς τὸν γυναικωνίτην. Ὁ γυναικωνίτης ἦτο ὑψηλότερος τοῦ κυρίως ναοῦ καὶ ἐχωρίζετο ἀπ' αὐτοῦ διὰ καφασίου ἐλαφροῦ, ὥστε αἱ γυναῖκες νὰ παρακολουθοῦν καλύτερον τὴν θείαν λειτουργίαν καὶ τὰ τελούμενα κατ' αὐτήν. Ὁ γυναικωνίτης συνεκοινώνει ἐσωτερικῶς μὲ τὸν κυρίως ναὸν διὰ μεγάλης θύρας εὑρισκομένης εἰς τὸ κέντρον, πλησίον τῆς θέσεως τοῦ παγκαρίου, ἐκ τῆς ὁποίας εἰσήρχοντο αἱ γυναῖκες εἰς τὸν σολέαν, διὰ νὰ λάβουν τὸ ἀντίδωρον ἢ καὶ νὰ μεταλάβουν. Εἰς τὴν Νοτιοδυτικὴν γωνίαν τοῦ γυναικωνίτου εὑρίσκετο τὸ λεγόμενον «χωνευτήρι», μέρος εἰς τὸ ὁποῖον ἀπερρίπτετο τὸ κα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντος

τὰ τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος χρησιμοποιούμενον ὕδωρ καὶ ἐκεῖθεν ὑπογείως ἐχάνετο.

Πρὸς βορρᾶν καὶ νότον οἱ τοῖχοι τοῦ κυρίως ναοῦ ἐκαλύπτοντο δι' ὁλοσώμων εἰκόνων ἁγίων, ἔργα ζωγράφων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ εἰς τὰς γωνίας τοῦ Ἱεροῦ Βήματος νεώτεραι φορηταὶ εἰκόνες, εὐλαβῆ ἀφιερώματα ξενητευμένων Δουβιανιτῶν, ἐστόλιζον τὸν ναόν. Αἱ φορηταὶ εἰκόνες ἔφερον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ζωγράφου Θεοδόση, ἐκ τοῦ Χλωμοῦ τοῦ Πωγωνίου, ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ ὁ μόνος ἁγιογράφος εἰς ὅλην τὴν Δρόπολιν, ἀπὸ τοῦ (1910—1940) καὶ εἶχεν εἰκονογραφήσει τοὺς περισσοτέρους ναούς. Ἐκ τῶν εἰκόνων τῶν ὁλοσώμων ἁγίων διεκρίνοντο αἱ εἰκόνες τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ Ἁγίου Γεωργίου, τῶν Ἁγίων Θεοδώρων Τήρωνος καὶ Στρατηλάτου, τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τοῦ προφήτου Ἠσαΐου, τοῦ Ἁγίου Δανιήλ, τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Ὡραιότατον ὡσαύτως ἦτο τὸ ξυλόγλυπτον Τέμπλον τοῦ ναοῦ, κατεσκευασμένον ἐκ ξύλου δρυὸς μὲ σκαλισμένα ἄνθη εἰς διαφόρους συνδυασμούς, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ὑψοῦτο ὁ Σταυρὸς μὲ δύο λέοντας ἑκατέρωθεν αὐτοῦ.

Ὁ ναὸς καὶ εἰς τὰς τρεῖς πλευράς του εἶχε στασίδια παλαιά, ἐκ δρυὸς δὲ ἦσαν κατεσκευασμένα τὸ Δεσποτικόν, τὸ Ἐπιτροπικὸν καὶ τὸ Προσκυνητάριον. Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Δουβιανῖται, κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, δι' ἐνεργειῶν των πρὸς τοὺς ἐν Ρουμανίᾳ πλουσίους ὁμογενεῖς, ἀπέκτησαν πολύτιμον βελούδινον ἐπιτάφιον, ὁ ὁποῖος ἐφυλάσσετο ἐντὸς ὑαλίνης θήκης εἰς τὸ νότιον μέρος τοῦ ναοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου κατεβιβάζετο μόνον κατὰ τὴν ἀκολουθίσαν τοῦ ἐπιταφίου, ἑκάστην Μεγάλην Παρασκευήν. Μεγάλα κηροπήγια (μανουάλια) ὑπῆρχον εἰς τὰς τρεῖς πλευρὰς τοῦ ναοῦ, κατασκευασθέντα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1890, ὡς ἀνεγράφετο εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν.

Εἰς τὸ κέντρον ἀκριβῶς τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ, ὄπισθεν τοῦ γυναικωνίτου, εὑρίσκετο τὸ κωδωνοστάσιον (καμπαναριό), ὕψους 15 μέτρων, μὲ δύο ἀψιδωτὰ ἀνοίγματα ὑπὸ τύπον παραθύρων. Γύρωθεν δὲ ὁ ναὸς περιεβάλλετο ἀπὸ μεγάλην ἔκτασιν, περικλειομένην διὰ μανδροτοίχου, ἡ ὁποία ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς νεκροταφεῖον, κυρίως τοῦ Κάτω μαχαλᾶ, διότι ὁ Ἐπάνω μαχαλὰς ἐχρησιμοποίει ὡς νεκροταφεῖον τὸν περίβολον τοῦ Ἅη Νικόλα.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Βλασίου ἦτο μικρὸς καὶ ἀρκετὰ σκοτεινός, τὸ δὲ χωρίον ηὔξανεν εἰς πληθυσμόν, ἀπὸ τοῦ 1900 καὶ μετὰ ταῦτα, οἱ ἐν Ἀμερικῇ Δουβιανῖται, ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ἵδρυσαν σωματεῖον, ὁ Κανονισμὸς τοῦ ὁποίου ἐδημοσιεύθη ἀνωτέρω (σελ. 87—89), διὰ τὴν συγκέντρωσιν χρημάτων πρὸς ἀνέγερσιν νέου μεγαλοπρεποῦς καὶ συγχρόνου ναοῦ, εἰς τὸ κέντρον τοῦ χωρίου, πλησίον τῆς Κούλας. Δυστυχῶς ὅμως φιλονικίαι ἐγερθεῖσαι μεταξὺ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντας

χωριανῶν ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ, διότι ἡ Κούλα, ἕνεκα τοῦ ἀνωμάλου καὶ ἀποκρήμνου ἐδάφους καὶ τῆς μεγάλης ἀποτόμου χαράδρας της πρὸς τὰ ΝΔ, δὲν προσεφέρετο διὰ τὴν ἀνέγερσιν νέου καὶ συγχρόνου ναοῦ, ἐματαίωσαν τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ὑπὸ μελέτην ἐνοριακοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Μετὰ δὲ τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐκ νέου ὑποδούλωσιν τῆς Δουβιανῆς εἰς ζυγόν, ἀσυγκρίτως χειρότερον τοῦ προπολεμικοῦ, οἱ ἄρχοντες τοῦ ἀθέου ἀλβανικοῦ κομμουνιστικοῦ κρατιδίου, κηρύξαντες ἀπὸ τοῦ 1967 τὸν διωγμὸν καὶ τὴν κατάργησιν τῆς θρησκείας, ὄχι μόνον δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἀνέγερσιν νέων ναῶν, ἀλλὰ προέβησαν καὶ εἰς τὴν κατεδάφισιν τῶν ὑπαρχόντων ἢ καὶ τὴν μετατροπὴν αὐτῶν εἰς στάβλους.

Τὸ ἐξωκκλήσι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου: Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Μοναστηρίου, ἐντὸς πυκνοτάτου δάσους βελανιδιῶν, ζελινιῶν καὶ ἄλλων δένδρων καὶ ἐντὸς τερπνῆς τοποθεσίας εὑρίσκεται τὸ ἐξωκκλήσι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Τὸ ναΐδριον τοῦτο ἐκτίσθη περὶ τὸ 1840—45 ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Γερασίμου, ὡς ἰδιαίτερος τόπος προσκυνήματος καὶ προσευχῆς, ἑώρταζε δὲ τὴν 2 Μαΐου. Οἱ τοῖχοι τοῦ ναοῦ τούτου ἦσαν κατάκοσμοι δι' ὁλοσώμων εἰκόνων ἁγίων, τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τῶν Ἁγίων Θεοδώρων Τήρωνος καὶ Στρατηλάτου καὶ τοῦ νεομάρτυρος Ἁγίου Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας, ὅτι ὁ νεομάρτυς Γεώργιος, μετὰ τὸ κατὰ τὸ 1838 μαρτύριόν του εἰς τὰ Ἰωάννινα, κατετάγη ὑπὸ τῶν Ἠπειρωτῶν μεταξὺ τῶν ἁγίων καὶ ἡ μορφή του ἀπεικονίζεται εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ μοναστήρια. Ἡ πρώτη δὲ ἀπεικόνισις τοῦ νεομάρτυρος εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς Δροπόλεως εἶναι ἡ ἀπεικόνισις αὐτοῦ εἰς τὸ ναΐδριον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τῆς Δουβιανῆς τὸ 1845.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος: Ὁ ναὸς τοῦ Ἀπάνω μαχαλᾶ, ὁ Ἅη Νικόλας εἶναι ἵδρυμα τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰ. διὰ νὰ ἐξυπηρετῆται τὸ ἐκκλησίασμα τοῦ Ἀπάνω μαχαλᾶ, ἐχρησίμευε δὲ καὶ ὡς κοιμητήριον. Ἀπὸ ἀρχιτεκτονικῆς ἀπόψεως καὶ εἰκονογραφικῆς δὲν παρουσίαζε τι τὸ ἀξιόλογον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ο ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΑΧΙΝΗΣ (1894—1943)

Σὰν βράχος πάντα ἀτράνταχτος, ὀρθὸς ποὺ στέκ' αἰώνια,
ἀλύγιστος στὶς θύελλες στάθηκες τόσα χρόνια!
Καὶ τῆς πατρίδας λάμπρυνες τὴ μαύρη ἱστορία,
μὲ τὴ ζωή, τὸ αἷμα σου. Καὶ τώρα; Ἀθανασία.

Στὸ ἔρμο τ' Ἀργυρόκαστρο, τουρκαλβανοὶ φονιάδες
καὶ μητραλοῖες ἕλληνες, τοῦ πάθους δουλευτάδες,
σὲ κατεσφάξαν, μάρτυρα, μὲ σὲ γιὰ ν' ἀφανίσουν
ὅ,τι ὡραῖο, ἑλληνικό, οἱ ἀγῶνες σου ἐχτίσαν.

(Μ. Μάνος)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

Ἡ διοίκησις τοῦ χωρίου: Ἡ Δουβιανὴ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν της καὶ δὲν ἔγινε τσιφλίκι τῶν μπέηδων καὶ τῶν ἀγάδων τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ τοῦ Λυμποχόβου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1840 ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπίσημα τουρκικὰ βιβλία ὡς ἐλεύθερον χωρίον, ὡς κεφαλοχώρι. Ὡς ἐλεύθερον χωρίον ἀνεπτύχθη κοινωνικῶς καὶ ἐδημιούργησε τὸν ἰδιάζοντα Ἠπειρωτικὸν πολιτισμόν. Εἰς τὴν Δουβιανήν, ὅπως καὶ εἰς τὰ ἄλλα κεφαλοχώρια, τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ χωρίου εἰς τὴν Διοίκησιν δὲν διώριζεν ὁ μπέης ἢ ὁ ἀγάς, ὡς ἐγένετο εἰς τὰ τσιφλίκια, ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἐξέλεγεν εἰς τὸ χαγιάτι τοῦ Ἅη Βλάση τὸν μουχτάρην καὶ τοὺς δημογέροντας διὰ βοῆς κατὰ τὰ παλαιότερα χρόνια, καὶ διὰ τῆς ὑπογραφῆς σχετικοῦ πρακτικοῦ κατὰ τὰ νεώτερα χρόνια, ἀπὸ τοῦ 1890—1912.

Τὸ Διοικητικὸν τοῦτο συμβούλιον τοῦ χωρίου, μὲ τὸν μουχτάρην του ἐπικεφαλῆς, ἐφρόντιζε διὰ τὰ ζητήματα τοῦ χωρίου, ὥριζε τοὺς φόρους, τοὺς ὁποίους ὤφειλε νὰ πληρώνῃ κάθε οἰκογένεια εἰς τὸ «Ντοβλέτι», ἀναλόγως τῶν ἐσόδων της, ἐβοήθει τὸν δημόσιον εἰσπράκτορα, «τὸν ταξιντάρην» διὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων, εἰδοποιοῦσε τὸ «καρακόλι» τοῦ Σωφράτικα διὰ τὴν ἐμφάνισιν λῃστῶν ἢ ἄλλων κακοποιῶν, συνεκέντρωνε τρόφιμα διὰ «τὴν κοσιάδα», ὅταν ἔκανε τὴν περιοδείαν της, διώριζε κάθε ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοὺς ἱερεῖς τῆς κοινότητος καὶ καθώριζε τὸν μισθόν των εἰς γέννημα ἢ μετρητὰ γρόσια. Διὰ τὸν διορισμὸν τοῦ ἱερέως ἢ τῶν ἱερέων ὑπεγράφετο συμβόλαιον ὑπὸ τῶν ἐνοριτῶν καὶ ἐνεκρίνετο τοῦτο κατόπιν ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως. Κάθε χρόνον ὅμως, εἰς τὸ τέλος Αὐγούστου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου, ὁ μουχτάρης τοῦ χωρίου καὶ οἱ δημογέροντες ἐφρόντιζαν διὰ τὸν διορισμὸν ἑνὸς ἢ περισσοτέρων διδασκάλων, ἀναλόγως τῶν ἐσόδων τοῦ Μοναστηρίου καὶ τῶν δωρεῶν τῶν πλουσίων ξενητεμένων, ἰδίως μετὰ τὸ 1850, ὅταν ἤρχισεν ἡ μετανάστευσις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Βλαχίαν καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Διὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ τὸν διορισμὸν τοῦ διδασκάλου, ὁ μουχτάρης συνεκάλει γενικὴν συνέλευσιν ὅλων τῶν χωριανῶν εἰς τὸ χαγιάτι τοῦ Ἅη Βλάση ἢ τοῦ Ἅη Νικόλα, μετὰ τὴν λειτουργίαν. Εἰς τὴν συγκέντρωσιν αὐτὴν τοῦ κοινοῦ ἐλάμβανον μέρος μόνον οἱ ἡλικιωμένοι, εἰς τοὺς νέους κάτω τῶν εἴκοσι ἐτῶν δὲν ἐπετρέπετο νὰ παρευ-

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ρίσκωνται εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ «κ ο ι ν ο ῦ» καὶ τῆς μουχταροδημογεροντίας. Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ διορισμὸς διδασκάλου καὶ οἱ ὑποψήφιοι ἦσαν πολλοί, τὸ «κοινὸν» ἐξέλεγε δάσκαλον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ καλὸς ψάλτης, διότι ὁ δάσκαλος ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀπαραιτήτως καὶ ψάλτης, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶχε δίπλωμα δασκάλου καὶ ἦτο κατώτερος ἀπὸ ἄλλον συνυποψήφιον. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἠκούετο καὶ ἡ γνώμη τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου.

Ὁ Αὔγουστος ἦτο διὰ τὸν δάσκαλον τῶν χρόνων ἐκείνων μὴν ἀγωνίας. Ἦτο ὑποχρεωμένος τὸν Αὔγουστον νὰ εὕρῃ θέσιν καὶ διὰ τοῦτο ἔτρεχεν ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον, ὅπου ἐπληροφορεῖτο, ὅτι ὑπῆρχε θέσις, ἐπιδεικνύων ὡς πρῶτον δεῖγμα τῆς ἱκανότητός του τὴν ψαλτικήν. Πρὸς τοῦτο, ἐπήγαινεν ἐνωρὶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐκεῖ ἔψαλε μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν, διὰ νὰ ἐντυπωσιάσῃ τὸ ἐκκλησίασμα καὶ τοὺς προκρίτους. Ὁ δάσκαλος ἀπὸ τὸν Λόγγον τῆς Δροπόλεως, Κ. Εὐαγγελίδης εἰς τὸ βιβλίον του «Ἀναμνήσεις», ὡς ἑξῆς διεκτραγωδεῖ τὴν θέσιν τοῦ δασκάλου τῶν χρόνων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔτρεχον τὸν Αὔγουστον ἑκάστου ἔτους ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον διὰ τὴν εὕρεσιν θέσεως:

Ἅμα ἔμβῃ ὁ Αὔγουστος τὰ πόδια καλιγώνουν,
κι ἀπὸ χωρίου εἰς χωριὸ οἱ μαῦροι τὰ σελώνουν.
Ἔχοντες τὴν καρδίαν των βαθέως πληγωμένην,
οἱ δυστυχεῖς καὶ τλήμονες ἀπὸ τὴν εἱμαρμένην.
Ἥτις, ἅμα ὡς λήξωσι τῆς διδαχῆς οἱ μῆνες,
ὠθεῖ αὐτοὺς νὰ τρέχωσι πάλιν ὡς ἐλαφῖνες.
Στοὺς ἱερεῖς πορεύονται, κι αὐτοὶ στὴν ἐφορείαν
συστήνουσι καὶ ἐπαινοῦν διὰ πολυπειρίαν.

Κατὰ τὴν πρώτην Ἀλβανοκρατίαν (1920—40) συνεχίζεται εἰς τὴν Δρόπολιν τὸ παλαιὸν τουρκικὸν σύστημα, διότι ἡ νέα Ἀλβανία ἦτο ὑποκατάστατον τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Βαλκανικήν. Ἡ Ἀλβανικὴ Διοίκησις διετήρησε τὸν θεσμὸν τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου καὶ ἄφησε σχετικὴν αὐτονομίαν εἰς τὰς κονότητας. Εἰς τὴν νέαν διοίκησιν ὁ μουχτάρης τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας μετωνομάσθη εἰς τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν «κρυεπλιάκου» καὶ οἱ δημογέροντες «ἀνετάρηδες», δηλ. μέλη τῆς διοικήσεως. Ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος ἐκλεγόμενος ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, ὤφειλε νὰ ἐμπνέῃ ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς ἀρχάς, διότι ἡ ἐκλογή του ἔπρεπε νὰ ἐγκριθῇ ὑπὸ τῆς Νομαρχίας Ἀργυροκάστρου. Πολλοὶ τῶν προέδρων τῆς Δροπόλεως, κατὰ τὴν πρώτην ἀλβανικὴν κατοχὴν τῆς χώρας, ἀνεδείχθησαν ἀντάξιοι τῆς ἀποστολῆς των, συνεχίζοντες τὴν ἐθνικὴν δρᾶσιν τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας. Διὰ τοῦτο καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ὑπέστησαν πολλὰ βάσανα, ἐφυλακίσθησαν, ἐξωρίσθησαν, ἐδάρησαν καὶ ἐπαύθησαν τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντος

θέσεώς των ὑπὸ τῶν ἀλβανικῶν ἀρχῶν, κυρίως δὲ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Σχολικοῦ Ἀγῶνος (1930–35). Ἐπὶ πολλὰ ἔτη πρόεδρος τῆς Δουβιανῆς ἦτο ὁ Κώτσιος Λανίδης ἢ Κῦρος, ἄνθρωπος ἀγαπητός, φιλόπατρις καὶ δραστήριος, διὰ τοῦτο καὶ ὅλοι οἱ Δουβιανῖται ἀγαποῦσαν τὸν Κώτσιο τους. Ἀπέθανεν ὁ Κώτσιος τὸ 1945, μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς δευτέρας Ἀλβανοκρατίας, μὲ τὸν καημὸν καὶ τὴν πικρίαν νὰ μὴ ἴδῃ ἐλευθέραν τὴν Δουβιανήν του.

Κοινωνικὴ ἀλληλεγγύη: Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Δουβιανῆς εἶχον ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν μεταξύ τους, σπανίως ἐφιλονικοῦσαν καὶ ἀντήλλασσον πικροὺς λόγους. Καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πτωχοί, καὶ οἱ ἀγρόται καὶ οἱ μετανάσται, οἱ ξενῖτες τῆς Ἀμερικῆς, ἐδείκνυαν μεταξύ τους αἰσθήματα ἀγάπης καὶ κατανοήσεως, ἀλλὰ κυρίως κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης, φαινόμενον τὸ ὁποῖον κατέπλησσε τὰ ἄλλα γειτονικὰ χωρία. Τοῦτο ὠφείλετο εἰς τὴν μακρὰν ἐκπαιδευτικὴν παράδοσιν τοῦ χωρίου καὶ τὴν ἀπομόνωσιν αὐτοῦ ἀπὸ τὰ ἄλλα χωρία τῆς Δροπόλεως. Εἰς τὴν Δουβιανήν, ἕνεκα τῶν ἰδιαιτέρων τρόπων τῆς ζωῆς, ἀνεπτύχθη εἰς μέγαν βαθμὸν ἀλληλεγγύη μεταξὺ τῶν κατοίκων. Ὅταν μία οἰκογένεια εἶχεν ἀνάγκην περιθάλψεως, ἐνισχύσεως καὶ βοηθείας, δὲν ἦτο σπάνιον τὸ φαινόμενον νὰ σπεύδουν αἱ ἄλλαι οἰκογένειαι πρὸς ἐνίσχυσίν της, διὰ τοῦτο καὶ οἱ Δροπολῖται θαυμάζοντες τὴν μεταξὺ τῶν Δουβιανιτῶν ἀλληλεγγύην, ἔλεγον συχνά: «αὐτοὶ οἱ Δουβιανῖτες σὰν Ἑβραῖοι βοηθοῦνται συνατοί τους». Χλευαστικοὶ χαρακτηρισμοὶ μεταξὺ τῶν κατοίκων δὲν ἀντηλλάσσοντο, ὅπως συνέβαινεν εἰς ἄλλα χωρία τῆς ἐπαρχίας, καὶ τοῦτο συνετέλει ἀκόμη περισσότερον εἰς τὴν ἀγάπην μεταξύ των. Ἡ κοινωνικὴ ἀλληλεγγύη, ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ θρησκευτικότης ἦσαν μεγάλα προσόντα τῶν κατοίκων τῆς Δουβιανῆς μέχρι τοῦ 1940, ἦσαν ἰσχυροὶ πόλοι περὶ τοὺς ὁποίους ἐκινεῖτο ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ χωρίου. Οἱ κάτοικοι τῆς Δουβιανῆς ἦσαν φιλόθρησκοι καὶ αἱ γυναῖκες εὐσεβεῖς, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁη Βλάση ἢ τοῦ Ἅη Νικόλα ἦτο κάθε Κυριακὴν γεμάτη ἀπὸ εὐσεβὲς ἐκκλησίασμα. Τόση δὲ ἦτο ἡ προσήλωσις τῶν Δουβιανιτῶν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὥστε, ὅταν τὸ 1928 ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου Παπαβλάσης προσεχώρησεν εἰς τὴν Αὐτοκέφαλον Ἀλβανικὴν Ἐκκλησίαν, προτοῦ αὕτη ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁλόκληρον τὸ χωρίον ἐξηγέρθη ἐναντίον του καὶ ἔπαυσε νὰ τὸν καλημερίζῃ.

Οἰκογένεια: Σεβασμὸς καὶ πραγματικὴ ἀγάπη ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Ὅλοι ἐζοῦσαν ἀγαπημένοι καὶ ἡνωμένοι, οἱ μικροὶ ἐσέβοντο τοὺς γεροντότερους, αἱ γυναῖκες τοὺς συζύγους των καὶ αἱ νυφάδες τοὺς πεθερούς. Ἡ σύζυγος ἀγαποῦσε εἰλικρινῶς τὸν ἄνδρα της, τὸν ἐσέβετο καὶ ποτὲ δὲν τοῦ ἀντιμιλοῦσε, διότι τὸν ἐθεώρει

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κοντοας

στήριγμα καὶ παρηγορίαν της, καὶ ὅταν ἔλειπε χρόνια πολλὰ εἰς τὰ ξένα καὶ τὰ μακρινά, ἀνέμενε τὴν ἐπιστροφήν του μὲ ὑπομονὴν καὶ ἐγκαρτέρησιν ὡς ἡ Ὁμηρικὴ Πηνελόπη, πιστὴ «στὸ στεφάνι» της καὶ «τὸ δαχτυλίδι της». Ὅταν ἐχήρευε νέα καὶ μὲ παιδιά, δὲν ἐγκατέλειπε τὰ πεθερικὰ καὶ δὲν ἐπέστρεφεν εἰς τοὺς γονεῖς της, ἀλλὰ παρέμενεν εἰς τὸ σπίτι τοῦ συζύγου της, διὰ νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἀνατροφὴν καὶ μόρφωσιν τῶν παιδιῶν της, χωρὶς νὰ δίδῃ ἀφορμὴν διὰ πικρόχολα σχόλια. Τὸν πεθερὸν ἐσέβετο ἰδιαιτέρως ἡ Δουβιανίτισσα, ὅπως καὶ τὴν πεθερά της, ἐφαρμόζουσα τὴν εὐχὴν τοῦ γαμηλίου τραγουδιοῦ «τίμα τὸν πεθερό σου, τίμα τὴν πεθερά σου», ἀποκαλοῦσε αὐτὸν «πατέρα» καὶ τὴν πεθερὰν «μάνα» ἢ καὶ μητέρα. Ἀλλὰ καὶ τὰ «ἀντράδελφα» καὶ τὶς «ἀντραδέλφες» ἀγαποῦσε καὶ ποτὲ δὲν ἐφιλονικοῦσε καὶ δὲν ἀντήλλασσε πικροὺς λόγους. Ἔτσι ὅλοι μαζὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν, παντρεμένοι καὶ ἀνύπαντροι, ἐβοηθοῦσαν μὲ μίαν ψυχήν, μὲ ὁμοφωνίαν, μὲ ἀγάπην καὶ κατανόησιν, ἐφρόντιζαν διὰ τὸ γενικὸν καλόν, τὴν ἀνύψωσιν τῆς οἰκογενείας καὶ τὴν προκοπήν της, διατηροῦντες ἀπαραμείωτον τὸ ἐθνικόν των φρόνημα, ὅπως καὶ τὰ πατριαρχικὰ ἤθη καὶ ἔθιμά των καὶ ἔχοντες ζωηρὸν τὸν πόθον τῆς ἐλευθερίας. Σπανίως τὰ μέλη της ἐχώριζον, διὰ νὰ θεμελιώσουν ἄλλην οἰκογένειαν. Καὶ ὅταν ὁ ξενίτης ἠναγκάζετο νὰ πάρῃ εἰς τὰ ξένα τὴν σύζυγόν του, δὲν ἠμποροῦσε νὰ λησμονήσῃ τοὺς γονεῖς του, δὲν ἤθελε νὰ τοὺς πικράνῃ, διὰ τοῦτο καὶ μὲ μεγάλην του θλῖψιν ἄφηνεν ὡς παρηγορίαν τῶν γονέων του ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιά του, ἐλπίδα καὶ σύμβολον τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸ πατρικὸν σπίτι.

Εἰς τὸ τραπέζι, τὸ μεσημέρι καὶ τὸ βράδυ, ἐκάθηντο ὅλοι μαζί. Παλαιότερον ἔστρωναν τὸν «σουφρά», κυκλικὴν τράπεζαν, καὶ ἐκάθηντο ὅλοι γύρω σταυροπόδι. Εἰς τὴν κορυφὴν ἐκάθητο ὁ πεθερός, καὶ ἔπειτα τὰ ἄλλα ἄρρενα μέλη τῆς οἰκογενείας, ἠκολούθουν δὲ αἱ γυναῖκες ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευράν. Μέχρι τῶν ἀρχῶν ὅμως τοῦ αἰῶνος, ὡς διηγοῦντο οἱ παλαιότεροι, κατὰ τουρκικὴν συνήθειαν, ἔτρωγον χωριστὰ οἱ ἄνδρες καὶ χωριστὰ αἱ γυναῖκες, εἰς ἄλλην κάμαραν οἱ ἄνδρες καὶ εἰς ἄλλην αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ τὸ ἔθιμον τοῦτο κατηργήθη μετὰ τὸ 1900. Αἱ γυναῖκες ἀπὸ σεβασμὸν καὶ ἐντροπὴν δὲν ἐφώναζον ποτὲ τοὺς συζύγους των μὲ τὸ βαπτιστικόν τους, ἀλλὰ μὲ τὴν λέξιν «νοικοκύρης» ἢ «αὐτὸς» καὶ μόνον αἱ γερόντισαι, κατ' ἐξαίρεσιν συνήθιζον νὰ φωνάζουν τὸν σύζυγον μὲ τὸ ὄνομά του. Οἱ ἄνδρες τὰς συζύγους των ἐφώναζον μὲ τὸ ὄνομά τους εἰς θηλυκὸν γένος, ὡς π.χ. Βασίλαινα, Γιώργαινα, Κώσταινα, Χρίσταινα κ.λπ. Τὰ ἀγροτικὰ σπίτια τὸ πρωΐ, ὅταν ἡτοιμάζοντο νὰ καλλιεργήσουν τὰ χωράφια, νὰ σπείρουν καὶ νὰ σκαλίσουν, ἔτρωγαν τὸν τραχανά, ποὺ ἑτοίμαζεν ἡ νύφη ἢ σπανιώτερον τὴν «ζεματούρα», σούπαν μὲ κομματάκια ψωμὶ ζεματισμένον εἰς βραστὸν καὶ κοχλαστὸν νερόν. Ἀλλὰ δὲν διαρκοῦσε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντας

πολὺ ἡ εὐλογημένη ζεματούρα, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ζευγῖται ἔλεγον συχνά: «ζεματούρα κι ὡς τὴ θύρα, τραχανὰ κι ὡς τὸ χωράφι», διὰ νὰ δείξουν, ὅτι ὁ τραχανὰς ἦτο προτιμότερος διὰ τὰς ἐργασίας τοῦ κάμπου καὶ ὄχι ἡ ζεματούρα.

Ἀπὸ τοῦ 1860 καὶ μετὰ ταῦτα, ἀφ' ὅτου ἱδρύθη εἰς τὸ Μοναστήρι τῆς Δουβιανῆς ἡ Οἰκοκυρικὴ Σχολή, ὅπου ἐδιδάσκοντο καὶ τὴν ὑφαντικήν, πολλὰ σπίτια εἰς τὴν Δουβιανὴν εἶχαν ἀργαλειούς, ὅπου ὕφαινον «διμιτένια τόπια» καὶ ἔπλεκον διμιτένια σκουτιά. Οἱ ἀργαλειοὶ τῆς Δουβιανῆς ἔγιναν σιγὰ σιγὰ γνωστοὶ εἰς ὅλην τὴν Δρόπολιν, τὸ Κάστρον καὶ τὴν Λιαμπουριὰν ἀκόμη, διὰ τοῦτο ὅλα τὰ ὑφαντὰ τῶν Λιάμπιδων, οἱ ἄσπρες ζῶνες, τὰ ποτούρια, τὰ δίμιτα καὶ τὰ σαμαρασκούτια ἐπλέκοντο εἰς τοὺς ἀργαλειοὺς τῆς Δουβιανῆς, καὶ ἔτσι πολλαὶ οἰκογένειαι ἀποζοῦσαν ἀπὸ τὸν ἀργαλειόν. Ἀλλὰ καὶ Δουβιανῖται ραφτάδες πολλοὶ ἀνεδείχθησαν τὰ χρόνια ἐκεῖνα, ὅπως ὁ Γιάννης Οἰκονόμου, ὁ Δημήτρης Λαμποβίτης, ὁ Κολιγιώτης καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἔρραβαν εἰς τὸ Κάστρο καὶ εἰς τὴν Δουβιανὴν τὰ γαμπριάτικα φορέματα ἀπὸ σιαγιάκι καὶ τσόχα, τὴν σκούφια τῆς νύφης μὲ τὰ πολλὰ σιρίτια, τὰ καντιφένια γελέκα, τὶς ὁλόασπρες σῖτες. Ἡ Δουβιανίτισσα νύφη, διὰ νὰ προκόψῃ καὶ νὰ δημιουργήσῃ καλὸ νοικοκυριόν, ἔπρεπε νὰ εἶναι ἔξυπνη καὶ τετραπέρατη, νὰ ξέρῃ νὰ κεντάῃ καὶ νὰ ὑφαίνῃ εἰς τὸν ἀργαλειόν, ν' ἀνοίγῃ πέτουρα μὲ τὸ καλαμίδι διὰ τὴν πίτταν, νὰ συγυρίζῃ τὸ σπίτι, ὥστε ν' ἀστράφτῃ ἀπὸ καθαριότητα, νὰ ξεχωρίζῃ τὰ λάχανα τοῦ κήπου καὶ τοῦ κάμπου, τὰ λάπατα τὰ λαγόφτια, τὰ ψωρίλια καὶ νὰ ξέρῃ νὰ βάνῃ τὰ φκιασίδια.

Ὁ ξενιτεμός: Τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεως ἀπὸ τὴν πατρίδα διὰ τὴν μακρινὴν ξενιτιάν, ἐπήγαιναν εἰς τὸ σπίτι τοῦ ξενιτεμένου ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι, διὰ νὰ τοῦ εὐχηθοῦν «καλὸ ταξίδι καὶ καλὸ γυρισμό» καὶ νὰ τοῦ δώσουν διάφορα εἰδήσματα διὰ τοὺς ἰδικούς των εἰς τὰ ξένα, φυλαχτά, «τζουράπια», ζῶνες, μαντήλια. Τὸ βράδυ ἔτρωγαν ὅλοι μαζὶ εἰς κοινὸν τραπέζι καὶ πολλὲς φορὲς ἐτραγούδοῦσαν ὅλην τὴν νύκτα τὰ πικρὰ τραγούδια τοῦ ξενιτεμοῦ. Τὴν αὐγὴν τῆς ἑπομένης ὁ ταξιδιώτης ἐπήγαινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἅη Βλάση καὶ ἄναβε ἕνα κερί, ἔπειτα ἐγύριζεν εἰς τὸ σπίτι, ὅπου ἔβλεπε τοὺς συγγενεῖς του διὰ τελευταίαν φορὰν καὶ ἀντήλλασσε τὸ φιλὶ τοῦ ἀποχωρισμοῦ μὲ πόνον καὶ μὲ δάκρυα. Οἱ στενοὶ φίλοι καὶ συγγενεῖς ἐξεπροβοδοῦσαν τὸν ξενίτην τὰ παλαιότερα χρόνια ἕως τὸν «τζιαντέ», τὸν δημόσιον δρόμον ἢ καὶ ὡς τὸ Γκατζάβι τοῦ βουνοῦ τοῦ χωριοῦ, πρὸ τοῦ 1900, ὅταν ἔφευγε διὰ τὴν Πόλη καὶ τὴν Βλαχιὰ ἀπὸ τὸ Σκάλωμα, ὅπου τὸν παρελάμβανον οἱ ἀγωγιάτες ἢ κερατζῆδες. Σπαρακτικαὶ ἦσαν αἱ σκηναὶ τοῦ ἀποχωρισμοῦ. Οἱ γονεῖς ἔπεφταν εἰς τὴν ἀγκαλιάν του καὶ ἔκλαιαν ἀπαρηγόρητα διὰ τὸν ἀποχωρισμόν, ἐνῶ αἱ συγγενεῖς γυναῖκες

Δημοτικὴ Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ἐτραγουδοῦσαν ἢ καλύτερα ἐμυρολογοῦσαν τὸ τραγούδι τοῦ ξενιτεμοῦ:

Ξενιτεμένο μου πουλὶ καὶ παραπονεμένο,
ἡ ξενιτιὰ σὲ χαίρεται καὶ 'γὼ χω τὸν καημό σου.
Τί νὰ σοῦ στείλω ξένε μου, τί νὰ σοῦ μολοήσω,
μὴλ' ἂν σοῦ στείλω σέπεται, κυδώνι μαραγκιάζει,
νὰ στείλω μοσκοστάφυλο, στὸ δρόμο ξεσπειριάζει.
Νὰ στείλω καὶ τὸ δάκρυ μου σ' ἕνα φτενὸ μαντήλι;
Τὸ δάκρυ μου ἦταν καφτερὸ κι ἔβαψε τὸ μαντήλι·
πέντε ποτάμια τό 'πλεναν κι ἔβαψαν καὶ τὰ πέντε
κι ἕνας ἀητὸς ἐπέρασε κι ἐβάψαν τὰ φτερά του,
ἐπέρασε κι ἕνας πασᾶς κι ἔβαψε τ' ἄλογό του.

'Αργότερα, μετὰ τὸ 1910, τοὺς κερατζῆδες ἀντικατέστησαν οἱ «παλίκες» καὶ μετὰ τὸ 1920 τὰ αὐτοκίνητα. 'Αφοῦ ἐξεπροβοδοῦσαν τὸν ξενίτη, ἐγύριζαν εἰς τὸ σπίτι, διὰ νὰ παρηγορήσουν τρόπον τινὰ τοὺς πικραμένους γονεῖς του. Εἰς τὸν δρόμον ἐμάζευαν λουλούδια καὶ τὰ ἔφερον εἰς τὸ σπίτι, ὅπου τὰ ἐσκόρπιζαν εἰς τὸ πελιαύρι καὶ τὰ παράθυρα, ἐνῶ ὅλαι μαζὶ ἐτραγουδοῦσαν «ὅσα λουλούδια ἔχει ἄνοιξη κι ἡ Πόλη παραθύρια, τόσα φλωράκια ξένε μου στὰ ξένα ν' ἀποχάσης». Τὰ λουλούδια ἐσυμβόλιζαν τὴν εὐτυχίαν καὶ τὸν πλοῦτον.

Ἡ περπερίτσα—τουρτουλίδα: Εἰς ἐποχὴν μεγάλης ξηρασίας κατὰ τὸν Μάϊον ἢ 'Ιούνιον τὴν ἡμέραν συνήθως τῶν 'Αγίων 'Αποστόλων, τὰ κορίτσια μέχρι τοῦ 15—16 ἔτους, ἀνέβαινον πρωὶ - πρωὶ εἰς τὸ «Κουρὶ τοῦ Μοναστηριοῦ» καὶ ἔκοβαν κληματσῖδες (χελιδρονιές), ἀνθισμένους θάμνους, φύλλα καὶ διάφορα χόρτα, βούζια ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ φύλλα ἀπὸ τὶς καρυδιὲς καὶ ἔπειτα συνεκεντρώνοντο εἰς τὸ Μετόχι τοῦ Μοναστηριοῦ. 'Εδῶ ἔρριχναν «τὰ σόρτια» (τοὺς κλήρους) καὶ εἰς ὁποιαν ἔπιπτεν ὁ κλῆρος, ἐγίνετο «περπερίτσα ἢ τουρτουλίδα». Μὲ μεγάλην μυστικότητα ἐστόλιζον αὐτὴν μὲ ἄνθη, φύλλα, καὶ διάφορα χόρτα, τὰ ὁποῖα εἶχαν κόψει προηγουμένως καὶ ἔδεναν τὸ κεφάλι της μὲ κληματσῖδες καὶ φύλλα καρυδιᾶς, ὥστε νὰ εἶναι ἀγνώριστη. Ὅταν ἐτελείωνε ὁ στολισμός, ὅλον τὸ πλῆθος μὲ τὴν περπερίτσα εἰς τὸ μέσον κατέβαινε πρὸς τὸ χωρίον μὲ φωνάς, γέλια καὶ τραγούδια, ποὺ ἀντηχοῦσαν οἱ δρόμοι καὶ τὰ σοκάκια τοῦ χωριοῦ. Γυναῖκες μεσόκοποι καὶ νυφάδες ἔτρεχαν τότε εἰς τὴν αὐλόθυραν ἢ ἔβγαιναν εἰς τὰ παράθυρα τῶν σπιτιῶν νὰ ἴδουν τὴν περπερίτσα, ποὺ κατέβαινε μὲ τὴν ἀκολουθίαν καὶ μὲ τὸ «κανατσιέλι», «τὸν μαστραπά», ἢ «τὴν ὀκάρα» ποὺ εἶχαν γεμᾶτα νερὸν, ἐράντιζαν τὰ φύλλα τῆς περπερίτσας, ἐνῶ ἡ ἀκολουθία της ἐτραγουδοῦσε δυνατὰ καὶ μὲ χοροπηδήματα:

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντος

Περπερίτσα περπατεῖ, τὸ Θεὸ παρακαλεῖ
γιὰ νὰ βρέξῃ μιὰ βροχή, μιὰ βροχὴ καλή, καλή,
νὰ γενοῦν τὰ καλαμπόκια, τοῦ Θεοῦ τὰ παρασπόρια.

Ἀφοῦ ἡ περπερίτσα ἐγύριζεν ὅλους τοὺς δρόμους καὶ τὰ σοκάκια τοῦ χωριοῦ, ἔφθανεν ἕως τὰ τελευταῖα σπίτια τοῦ κάτω μαχαλά, ὅπου ἡ πομπὴ διελύετο καὶ τότε ἀπεκαλύπτετο ποία ἦτο ἡ περπερίτσα τῆς χρονιᾶς.

Ἡ ἑ ο ρ τ ὴ τ ῆ ς κ ρ α ν ι ᾶ ς: Παλαιότατον ἔθιμον, λείψανον πιθανῶς ἀρχαιοτάτης λατρείας, διετηρεῖτο εἰς τὴν Δουβιανὴν μέχρι τοῦ 1940, τὸ ὁποῖον εἰς οὐδὲν ἄλλο χωρίον τῆς Δροπόλεως ὑπῆρχε, ἡ ἑορτὴ τῆς κρανιᾶς. Τὴν πρώτην Μαρτίου ἑκάστου ἔτους, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐθίμων, ὡς τοῦ χελιδονίσματος, τοῦ δεσίματος τῆς κλωστῆς εἰς τὸ ἀριστερὸν χέρι τῶν παιδιῶν — διὰ νὰ μὴ τὰ μαυρίσῃ ὁ ἥλιος τοῦ Μαρτιοῦ — ἑωρτάζετο μὲ ἐνθουσιώδεις ἐκδηλώσεις ὑπὸ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν κυρίως, ἡ ἑορτὴ τῆς κρανιᾶς. Ἡ κρανιά, ἡ «κρανέα» τῶν ἀρχαίων, τὸ ἰσχυρότατον, εὐθυτενὲς καὶ ὑπερήφανον τοῦτο δένδρον τῶν Ἠπειρωτικῶν βουνῶν, τῆς Λευτοκαρυᾶς τῆς Δροπόλεως καὶ τοῦ Κουριοῦ τῆς Δουβιανῆς, ἐκίνησε ἀπὸ παλαιοτάτης ἐποχῆς τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν προσοχὴν τοῦ ἐφημέρου ἀνθρώπου. Ἡ κρανιὰ δὲν λυγίζει καὶ δὲν κάμπτεται εὔκολα, τὸ σαράκι δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν τρυπήσῃ καὶ μένει εἰς τὴν θέσιν της ἀκίνητος, εὐθυτενής, μέχρις ὅτου ἡ πολυκαιρία ἐπιφέρῃ τὴν ξηρασίαν της ἢ τὸ τσεκούρι τοῦ ξυλοκόπου. Εἰς τὴν Δουβιανὴν ἰδιαιτέρως ἐκαμάρωναν τὸ ἰσχυρότατον τοῦτο δένδρον, τὴν κορμοστασιάν του καὶ τὴν ἀντοχήν του «σὲ μπόρες καὶ σιουγκράβια», διὰ τοῦτο καὶ ὁ θαυμασμὸς πρὸς τὴν κρανιάν, ἔγινεν ἀληθινὴ λατρεία, παραδοθεῖσα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, λαϊκὴ πανήγυρις ἑορταζομένη τὴν πρώτην Μαρτίου ἑκάστου ἔτους.

Τὴν παραμονὴν τῆς πρώτης Μαρτίου οἱ κοπέλλες τοῦ χωριοῦ, τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου καὶ οἱ νιόνυφες, ἀνέβαιναν εἰς τὸ «κουρὶ τοῦ χωριοῦ καὶ τοῦ Μοναστηριοῦ» καὶ ἔκοπτον προσινισμένα κλαδιὰ τῆς κρανιᾶς καὶ ἔπειτα «τὰ ζαλώνονταν ἐλαφριὰ στὴν πλάτη», διότι ἡ Δουβιανίτισσα ἦτο «ντελικάτη» καὶ δὲν ἀντεῖχε εἰς βαρὺ φορτίον, «στὸ ζάλωμα», ὅπως ἀντεῖχον οἱ γεροδεμένες γυναῖκες τῶν ἄλλων χωρίων, καὶ τὰ ἔφερον εἰς τὸ σπίτι τους. Μὲ τὰ κλαδιὰ τῆς κρανιᾶς ἐστολίζονταν ὅλα τὰ σπίτια τὴν πρώτη Μαρτίου· πράσινον φύλλωμα κρανιᾶς ἐκρέματο εἰς τὰ παράθυρα τῶν σπιτιῶν, τὴν ἐξώπορταν καὶ τὸ «πελιαύρι», τὰ παιδιὰ ἔπλεκαν στεφάνια ἀπὸ τὴν κρανιὰ καὶ τὰ ἐκρεμοῦσαν εἰς τὸν λαιμόν τους καὶ τὰ χέρια καὶ ἀνθοστεφανωμένα ἀντήλλασσον τὰ στεφάνια καὶ ἐτραγουδοῦσαν: «κ ο υ τ σ ὸ π ο δ ά ρ ι χ ά σ α μ ε, κ ρ α ν ί τ ι κ ο σ τ ὸ ν τ ό π ο». Τὸ βράδυ τῆς ἰδίας ἡμέρας αἱ γυναῖκες ἔστρωναν τὰ κλαδιὰ τῆς

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

κρανιᾶς κάτω ἀπὸ τὸ προσκεφάλαιόν τους καὶ ἐκοιμῶντο ὅλην τὴν νύκτα ἐπάνω εἰς αὐτά. Τὴν αὐγὴν τῆς ἑπομένης ἐδάγκωναν τὰ φύλλα τῆς κρανιᾶς εὐχόμεναι μεταξύ τους: «ὅπως οἱ βέργες τῆς κρανιᾶς εἶναι γερὲς καὶ ἴσιες, ἔτσι νὰ εἴμεθα κι' ἐμεῖς ὅλη τὴ χρονιά».

Τ ὰ χ ε λ ι δ ο ν ί σ μ α τ α: Τὰ παλαιότερα χρόνια, τὴν πρώτην Μαρτίου, ὅπως ἀνέφερον οἱ γέροντες τοῦ χωριοῦ, ἑωρτάζετο καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ χελιδονιοῦ, τὰ χελιδονίσματα. Τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου, ὅταν ἐτελείωναν τὰ πρωϊνὰ μαθήματα καὶ ἐγύριζαν εἰς τὸ σπίτι, ἐτραγουδοῦσαν τὸ «χελιδόνισμα», τραγούδι διὰ τὸν καλὸν ἐρχομὸν τοῦ χελιδονιοῦ, διότι τὰ χελιδόνια δὲν ἔρχονται ἐνωρὶς εἰς τὴν Δρόπολιν καὶ μάλιστα, ἂν ὁ χειμὼν εἶναι βαρύς. Συνήθως τὰ χελιδόνια ἔρχονται ἐκεῖ ὑψηλὰ ἀπὸ τὰ θερμὰ κλίματα τῆς Ἀφρικῆς τὴν 25—27 Μαρτίου.

Ἔ θ ι μ α τ ῆ ς Π ρ ω τ ο χ ρ ο ν ι ᾶ ς: Τὴν παραμονὴν τῆς Πρωτοχρονιᾶς, μετὰ τὸ δεῖπνον ἐκάθηντο ὅλοι «παραστιᾶς» καὶ ἔρριχναν εἰς τὸ τζάκι πολλὰ ξύλα, διὰ νὰ γίνῃ μεγάλη φωτιά, «τζιουλουμπέρα». Ἔπειτα ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας ἢ ὁ πάππος ἔπαιρνε τὸ «κοφτανέτσι» ἢ τὸ «πράλι», διὰ νὰ μαντεύσουν διὰ τὸν νέον χρόνον, ἂν θὰ εἶναι τυχερὸς ἢ ὄχι. Τὸ κοφτανέτσι ἦτο θάμνος ἀγκαθωτὸς μὲ καταπράσινα τριγωνικὰ ὀδοντωτὰ φύλλα καὶ ἐκόπτετο ἀπὸ τὰ ριζώματα τοῦ βουνοῦ τοῦ Μοναστηριοῦ ἢ ἀπὸ τὸ Κουρὶ τοῦ χωρίου μαζὶ μὲ κλαδιὰ πριναριοῦ. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας γύρω ἀπὸ τὴν φωτιὰν ἔκοπτεν μὲ τὴν σειρὰν ἕνα φύλλον ἀπὸ τὸ κοφτανέτσι ἢ ἀπὸ τὸ πουρνάρι καὶ μὲ τὸν «μασσιὰ» τὸ ἔρριπτεν εἰς τὴν μαύρην πλάκα τοῦ τζακιοῦ, ἀναφέρων μὲ τὴν σειρὰν τὸ ὄνομα τοῦ μέλους τῆς οἰκογενείας, διὰ τὸ ὁποῖον ἐρρίπτετο τὸ φύλλον. Ἂν τὸ φύλλον ἐπηδοῦσε πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ ἔτριζε, τὸ νέον ἔτος θὰ ἦτο τυχερόν, ἂν ἐκαίετο, θὰ ἦτο τὸ ἔτος διὰ τὸ μέλος τοῦτο τῆς οἰκογενείας ἄτυχο καὶ δύσεχτο. Τοῦτο ἐγίνετο μὲ τὴν σειρὰν δι' ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας. Κατόπιν ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας ἔρριπτεν εἰς τὴν φωτιὰν ὅλο τὸ κοφτανέτσι ἢ τὸ πουρνάρι, καὶ ἐνῶ τὰ καιόμενα φύλλα ἔτριζον, ὅλοι μαζὶ ἐφώναζαν «ὅσα φύλλα, τόσα φλωριά, ὅσα φύλλα τόσα πρόβατα κι ἀρνιά». Καὶ κατὰ τὴν πρώτην Ἀλβανικὴν κατοχὴν (1920—40), ἰδιαιτέρως ἔρριπτον εἰς τὸ τέλος φύλλον καὶ διὰ τὸ Ρωμαΐικο, νὰ ξαναγυρίσῃ μὲ τὸ καλό.

Τὴν αὐγὴν τῆς Πρωτοχρονιᾶς, μικροὶ καὶ μεγάλοι ἐσηκώνοντο γρήγορα, ὅταν ἤρχιζε νὰ φέγγῃ καὶ ἔτρεχαν νὰ δοῦν τὰ πρόβατα, ἂν ὅμως αὐτὰ ἦσαν μακριὰ καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τὰ ἰδοῦν, χωρὶς νὰ πρωταντικρύσουν ἄλλο πρόσωπον, ἐγύριζαν τὰ μάτια τους εἰς τὰ ἀπέναντι ὑψηλὰ βουνά, τὴν ἀέρινον Νεμέρτσικα, ποὺ προβάλλει τὸ χιονοσκεπασμένον κεφάλι της μέσα ἀπὸ τὴν Γκρίκαν τοῦ Λυμποχόβου ἢ τὰ βουνὰ τοῦ Μακρύκαμπου καὶ τῆς Νεμπράβιστας. Τὰ πρόβατα, ἐπίστευαν οἱ Δουβιανῖται,

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

εἶναι ἀθῶα πλάσματα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅποιος τὰ πρωτοβλέπει τὴν Πρωτοχρονιάν, θὰ εἶναι ἀθῶος καὶ ἀπονήρευτος ὅλον τὸν χρόνον ποὺ ἔρχεται, ἐνῶ τὰ ὑψηλὰ βουνὰ συμβολίζουν τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ἀντοχὴν εἰς τὰς κακουχίας καὶ τὰ πλήγματα τῆς ζωῆς. Ἂν ὅμως τὸ πρωῒ τῆς Πρωτοχρονιᾶς ἔβλεπε κανεὶς πρόσωπον, «ποὺ δὲν εἶχε ἄγγελον καλό», ἡ χρονιὰ θὰ τοῦ ἐπήγαινε ἄσχημα καὶ μὲ πολλὰ ἀτυχήματα. Δὲν ἐλησμονοῦσαν ὅμως τὴν Πρωτοχρονιὰ καὶ «τοὺς γελαδάρηδες τοῦ χωριοῦ, τοὺς πιστικοὺς καὶ τοὺς μπεξῆδες ἀκόμα». Ξεχωριστὴ βασιλόπιττα ἀπὸ «κοφτὸ» καμωμένη, ἐστέλλετο τὸ πρωῒ τῆς Πρωτοχρονιᾶς «γιὰ μπαξίσι» εἰς αὐτούς.

Φιλόθρησκοι οἱ Δουβιανῖται καὶ αἱ Δουβιανίτισσαι, περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα χωριὰ τῆς Δροπόλεως, ἔπρεπε νὰ ἐκκλησιασθοῦν ὅλοι τὴν ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου καὶ τῆς Πρωτοχρονιᾶς. Μετὰ τὴν λειτουργίαν ἐγίνοντο αἱ ἐπισκέψεις εἰς τοὺς ἑρτάζοντας. Ὅλοι οἱ χωριανοί, μὲ τὸν παπᾶν εἰς τὴν κορυφὴν ἤρχιζαν ἀπὸ τὸν Κάτω μαχαλὰν τὰς ἐπισκέψεις καὶ ἔφθαναν ἕως τὸν Ἐπάνω, μὲ τραγούδια καὶ εὐχὰς διὰ τὸν νέον χρόνον. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων τραγουδιῶν, ποὺ ἀντηχοῦσαν εἰς ὅλον τὸ χωρίον, συνηθέστατον ἦτο καὶ τὸ τραγούδι:

Ἅγιος Βασίλης ἔρχεται, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδόνι.
Γενάρης ξημερώνει, τὸ λέει τ' ἀηδονάκι,
νὰ βγοῦν οἱ Βλάχοι στὰ βουνά, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδόνι,
νὰ βγοῦν κι οἱ Βλαχοποῦλες, τὸ λέει τ' ἀηδονάκι.

Ἡ καθαρὰ Δευτέρα: Τὴν καθαρὰν Δευτέραν συνέχιζαν τὴν διασκέδασιν. Ἀπὸ τὰς πρωϊνὰς ὥρας ἤρχιζαν νὰ συγκεντρώνωνται εἰς τὴν Κούλαν, ὅπου σιγὰ - σιγὰ ἤρχετο ὅλο τὸ χωριὸ μὲ τὶς πίττες τὶς νηστίσιμες καὶ τὶς λαχανόπιττες, διότι δὲν ἐπετρέπετο νὰ γίνῃ «ἀρτυμή». Ἡ νηστεία συνεχίζετο αὐστηρῶς μέχρι τοῦ Σαββάτου τῶν Ἁγίων Θεοδώρων. Τὸ Σάββατον αὐτὸ μετελάμβανον καὶ ἐξακολουθοῦσαν νὰ νηστεύουν μέχρι τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. Ἡ τήρησις τῶν ἐθίμων τούτων διετηρεῖτο αὐστηρῶς μέχρι τοῦ 1920, ὕστερον ὅμως ἤρχισε νὰ χαλαροῦται καὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου κατηργήθη. Τὴν καθαρὰν Δευτέραν ἀπαραίτητα ἦσαν «τὰ προσώπια» διὰ τὸ γλέντι τῆς Κούλας. Οἱ νέοι τοῦ χωριοῦ, ὅσοι «ἐγίνοντο προσώπια», συνεκεντρώνοντο εἰς τὰ σπίτια τῶν Κωτσικιάτωνε καὶ ἐκεῖ ἐμασκαρεύοντο, ὕστερα ἀνέβαιναν εἰς τὴν Κούλαν, ὅπου ἤρχιζαν τὸν χορὸν μὲ τὰ ἀκράτητα γέλια καὶ τὰ εὔθυμα τραγούδια ὅλων.

Ἡ Μεγάλη Σαρακοστή: Τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου κάθε Παρασκευὴ τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς δὲν ἐπήγαιναν τὸ ἀπόγευμα εἰς τὸ σχολεῖον. Μετὰ τὸ μεσημβρινὸν φαγητὸν ἔτρεχαν εἰς τὰ πλάγια τοῦ Μοναστηριοῦ, τὰ «σιαδαράκια» καὶ ἐμάζευαν «μανουσάκια», ποὺ τὰ ἔκα-

Δημοτική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ναν «τοῦφες, τοῦφες» καὶ ὕστερα τὰ ἔφερναν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἅη Βλάση ἢ τοῦ Ἅη Νικόλα καὶ τὰ ἄπλωναν εἰς τὰ εἰκονίσματα. Ὅταν ἐτελείωναν οἱ χαιρετισμοί, τὰ κορίτσια τοῦ σχολείου ἐμοίραζαν αὐτὰ εἰς τοὺς προσκυνητάς. Τὸ ἔθιμον τοῦτο διετηρήθη μέχρι τοῦ 1930.

Τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου: Τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου δὲν ἐγίνετο μάθημα. Ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κορίτσια, συνεκεντρώνοντο εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου καὶ παρετάσσοντο εἰς τὴν γραμμήν, διὰ νὰ ξεκινήσουν διὰ τὸν Λάζαρο. Προτοῦ ξεκινήσουν ὅμως, ἔκαναν δοκιμὴν τῶν τραγουδιῶν, καὶ ἂν οἱ δάσκαλοι ἔμεναν εὐχαριστημένοι, ἔδιδαν διαταγὴν νὰ ξεκινήσουν, ἂν ὅμως δὲν εἶχαν μάθει καλὰ τὰ τραγούδια τοῦ Λαζάρου, τὰ ἐπανελάμβανον διὰ δευτέραν φοράν, καὶ ἔπειτα, κατὰ τάξεις, κατέβαιναν τὰ σκαλοπάτια τοῦ σχολείου καὶ ἤρχιζαν τὰ τραγούδια ἀπὸ τὸν Κάτω μαχαλά. Προηγοῦντο τὰ μεγαλύτερα παιδιά. Αὐτὰ ἐκρατοῦσαν ἕνα μεγάλο ξύλο κρανιᾶς, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκρεμῶντο τὰ καλάθια διὰ τὰ αὐγά. Τὰ πελιαύρια τῶν σπιτιῶν ἐγέμιζαν ἔπειτα ἀπὸ τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου. Οἱ νοικοκυρὲς μὲ χαμόγελον καὶ καλωσύνη ἐκαλωσόριζαν τὰ παιδιὰ καὶ ἐστέκοντο εἰς τὴν θύραν τοῦ σπιτιοῦ μὲ ἕνα δίσκο εἰς τὸ χέρι, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον εἶχαν σῦκα, σταφίδες, καρύδια καὶ δύο αὐγά.

Τὰ παιδιὰ ἤρχιζαν τὰ τραγούδια μὲ πρῶτον τραγούδι, τὸ τραγούδι τοῦ Λαζάρου, καὶ ἔπειτα ἐτραγουδοῦσαν ἐγκωμιαστικὰ τραγούδια διὰ τὸ ἀνύπαντρο παλληκάρι, τὴν ἀνύπαντρη κόρη καὶ τοὺς ξενιτεμένους.

ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

Καλὴ μέρα σας, καλὸ πουρνό σας,
καλῶς σᾶς ἠῦραμε στὴν ἀφεντιά σας.
Ἂν ὁρίζετε νὰ σᾶς εἰποῦμε
διὰ τὸν Λάζαρο, ποῦ προσκυνοῦμε.
Ἦρθ' ὁ Λάζαρος, ἦρθαν τὰ Βάγια,
ἦρθε κι ἡ γιορτή, ποῦ εἶν' ἁγία,
ἦρθε κι ὁ Χριστὸς στὴ Βηθανία,
κι ἐκεῖ εὕρισκε Μάρθα καὶ Μαρία.
— Μάρθα, ποῦ ν' ὁ Λάζαρος ὁ ἀδερφός σου,
ὁ παμφίλτατος κι ἀγαπητός μου.
— Εἶναι, Κύριε, ἀποθαμένος
καὶ μὲ τοὺς νεκροὺς ἀνταμωμένος.
Ἂς ὑπάγωμε νὰ τὸν ἰδοῦμε
καὶ στὸν τάφο του νὰ λυπηθοῦμε.
Καὶ ὁ Χριστὸς ἐδάκρυσε, τὸ Λάζαρο φωνάζει:

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντας

— Λάζαρε, Λάζαρε «δεῦρο ἔξω».
Καὶ ὁ Λάζαρος εὐθὺς ἐξῆλθε,
τὰ χεράκια του σταυροδεμένα,
τὰ ποδαράκια του σφιχτοδεμένα.
Πές μας, Λάζαρε, τί εἶδες;
εἰς τὸν Ἅδη, ὅπου ἐπῆγες;
— Εἶδα φόβους, εἶδα τρόμους
εἶδα βάσανα καὶ πόνους.

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Καλὸν καὶ τ' Ἅγιος ὁ Θεός, καλὸν καὶ νὰ τὸ ποῦμε,
ὅποιος τὸ λέει, χαίρεται, κι ὅποιος τ' ἀκούει ἁγιάζει,
κι ὅποιος καλοφικράζεται, Παράδεισο θὰ λάβῃ,
Παράδεισο καὶ λειτουργιὰ 'πὸ τ' Ἅγιο Μοναστήρι,
ποῦ λειτουργοῦσεν ὁ Χριστὸς κι οἱ Δώδεκ' Ἀποστόλοι.
Κάτω στὸ Ἐροσόλυμα καὶ στοῦ Χριστοῦ τὸν τάφο,
ἐκεῖ δέντρος δὲν ἤτανε, δέντρος ἐφανερώθη,
ὁ Δέντρος ἦταν ὁ Χριστὸς καὶ ρίζα Παναγία,
κι αὐτὰ τὰ φύλλα πώπεφταν οἱ Δώδεκ' Ἀποστόλοι,
ποῦ μολογοῦσαν κι ἤλεγαν, ποῦ μολογᾶν καὶ λένε:
Χριστέ, ὅταν σὲ σταύρωσαν οἱ ἄνομοι Ἑβραῖοι,
οἱ ἄνομοι καὶ τὰ σκυλιὰ κι οἱ τρισκαταραμένοι,
τὸν Φαραοὺν διέταξαν, νὰ φκιάσῃ δυὸ περόνια,
κι αὐτὸς ὁ τρισκατάρατος βαρεῖ καὶ φκιάνει πέντε.
Σὺ Φαραοὺν, ποῦ τὰ φκιασες ἔλα νὰ διατάξῃς:
Τὰ δυὸ βάλτε στὰ χέρια του, τὰ δυὸ βάλτε στὰ πόδια,
τὸ πέμπτο τὸ φαρμακερό, βάλτε το στὴν καρδιά του,
νὰ στάξῃ αἷμα καὶ νερὸ νὰ πικραθῇ ἡ καρδιά του.
Κι ἡ Παναγιὰ σὰν τ' ἄκουσε, βαρειὰ τῆς κακοφάνη,
ζητάει μαχαίρι νὰ σφαγῇ, γκρεμὸ νὰ πέσῃ κάτω.
Μάννα μου κι ἂν σφαγῇς ἐσύ, σφάζοντ' οἱ μάννες ὅλες,
μάννα μου, κι ἂν πνιγῇς ἐσύ, πνιγοντ' οἱ μάννες ὅλες.

ΓΙΑ ΤΟ ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΝ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ

Ἐδῶ 'χουν τὸν μικρὸν ὑγιό, τὸ (ὄνομα παιδιοῦ) κανακάρη,
τὸν λούζουν, τὸν χτενίζουνε, στὸ δάσκαλο τὸν στέλλουν,
κι ὁ δάσκαλος τὸν ἔκρουγε μὲ δυὸ κλωνιὰ τοῦ μόσκου.
Μωρὲ καὶ ποῦν τὰ γράμματα, μωρὲ καὶ ποῦν ὁ νοῦς σου;

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Τὰ γράμματα στὶς ἐκκλησιές, κι ὁ νοῦς του ἐκεῖ πέρα,
ἐκεῖ πέρα κι ἀντίπερα, πέρα στὶς μαυρομάτες,
πόχουν τὸ μάτι σὰν ἐλιά, τὸ φρύδι σὰν γαϊτάνι,
πόχουν τὸ ματοτζίναρο σὰν ἑλληνικὸ δοξάρι.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΥΠΑΝΤΡΗ ΚΟΡΗ

Ἐδῶ 'χουν θύγω ὄμορφη, θύγω καμαρωμένη,
τὴν τάζουνε τοῦ βασιλιᾶ, τὴν τάζουνε τοῦ Ρήγα,
τὴν τάζουν τ' ἀρχοντόπουλου μὲ τὲς πολλὲς χιλιάδες,
ποῦ κοσκινίζει τὸ φλωρὶ καὶ πέφτει τὸ γαϊτάνι
καὶ τ' ἀποκοσκινίσματα τὰ δένει στὸ μαντήλι,
καὶ τὸ μαντήλι στὸ σπαθὶ καὶ τὸ σπαθὶ στὴ μέση,
κι ἡ μέση πάνω στ' ἄλογο, καὶ τ' ἄλογο στοὺς κάμπους.
Διψοῦν οἱ κάμποι γιὰ νερὸ καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνια,
διψάει καὶ τ' ἄγριο μέλισσο γιὰ τὸ ἥμερο λουλούδι.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥΣ

Τοῦτα τὰ σπίτια τὰ ψηλά, τὰ μαρμαροχτισμένα,
πόχουν τοὺς ἀφεντάδες τους πολὺ μακριὰ στὰ ξένα.
Νὰ πᾶν καλά, ναρθοῦν καλά, ναρθοῦν καζαντισμένοι,
νὰ φέρουν ἄλογο καλὸ καὶ σέλλα ἀσημένια
καὶ τὰ καλλιγοσφύρια του νὰ εἶν' μαλαματένια,
χίλια ν' ἀξίζῃ τ' ἄλογο, κι ἡ σέλλα τρεῖς χιλιάδες
καὶ τὰ καλλιγοσφύρια του ἀμέτρητες χιλιάδες.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΕΘΙΜΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Ὁ χρόνος ἔσβησε μὲ τὴν πάροδόν του πολλὰ γραφικὰ ἔθιμα τοῦ γάμου, ὅπως καὶ ἄλλων λαϊκῶν ἐκδηλώσεων, ὡραῖαι συνήθειαι ἐλησμονήθησαν καὶ μόνον εἰς τὴν μνήμην τῶν γεροντοτέρων διετηροῦντο ζωηραὶ καὶ νοσταλγικαὶ μέχρι τοῦ (1930 - 40), παλαιὰ τραγούδια ἀντικατεστάθησαν μὲ νεώτερα, ἐκτὸς τῆς παραδοσιακῆς μουσικῆς καὶ τοῦ δροπολίτικου χοροῦ «στὰ δυὸ καὶ στὰ τρία». Εἰς διάστημα σαράντα χρόνων (1900 - 1940) ἡ δροπολίτικη χαρὰ ἔχασε τὴν παλαιάν της γραφικότητα καὶ χάριν, τὴν εὐθυμίαν καὶ τὴν αὐστηρὰν ἐθιμοτυπίαν, τὴν λαμπρότητα καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν παλαιῶν χρόνων. Ἡ χαρά, ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Δουβιανήν, ἦτο σοβαρὴ καὶ αὐστηρά, σεμνὴ καὶ πολιτισμένη μὲ ἐθιμοτυπίαν, ἡ ὁποία διετηρεῖτο μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν καὶ τάξιν. Τὰ ἔθιμα τοῦ γάμου ἢ τῆς «Χαρᾶς», ὅπως ἐλέγετο ὁ γάμος εἰς ὅλην τὴν Δροπόλιν καὶ τὴν Δουβιανήν, περιελάμβανον τρεῖς κύκλους, τὰ ἔθιμα τῆς ἀρραβώνας, «τὰ ἀρραβωνιάσματα», «τῆς Χαρᾶς» καὶ τὰ ἔθιμα ποὺ ἀνεφέροντο εἰς τὰ «Φιλέματα» ἢ «πιστρόφια».

Τ' ἀρραβωνιάσματα. — Τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ γάμου εἶχε πάντοτε ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ. Αὐστηρός, μὲ τὰς πατριαρχικάς του παραδόσεις, ἐφρόντιζε νὰ διαλέξῃ νύφη μέσα ἀπὸ τὸ χωρίον, μέσα ἀπὸ «τὴ Δούβιανη», διότι σπανίως ἔπαιρναν νύφη εἰς τὴν Δουβιανὴν ἀπὸ ἄλλο χωρίον τῆς Δροπόλεως. Κατὰ πληροφορίας τοῦ μουχτάρη τῆς Δουβιανῆς Κ. Κύρου, ἀπὸ τοῦ (1900) μέχρι τοῦ (1940) οἱ «νυφάδες», ποὺ ὑπανδρεύθησαν εἰς τὴν Δουβιανὴν ἀπὸ ἄλλα χωρία τῆς Δροπόλεως, δὲν ὑπερέβαινον τὰς 15. Κατὰ προτίμησιν λοιπὸν ἡ νύφη ἔπρεπε νὰ εἶναι Δουβιανίτισσα καὶ ὄχι «ξενοχωριάτισσα», μὲ ἄλλες συνήθειες καὶ χωρὶς γράμματα. Ἀλλὰ καὶ ἡ Δουβιανίτισσα δὲν ὑπανδρεύετο εἰς ἄλλο χωρίον τῆς Δροπόλεως ἢ ἄλλων ἐπαρχιῶν· «δὲν ἔβγαιν' ὄξω 'πὸ τὸ χωριό», νὰ γίνῃ «ξενοχωριάτα» καὶ ν' ἀποξενωθῇ ἀπὸ τὸν κύκλον τοῦ χωριοῦ της καὶ τὸ περιβάλλον του, διὰ τοῦτο ἐπροτιμοῦσε ἀκόμη νὰ μείνῃ ἀνύπαντρη, «μπατάλλα» (γεροντοκόρη) παρὰ νὰ «βγῇ ὄξω ἀπὸ τὴν Δούβιανη». Ἡ νοοτροπία αὐτὴ ἐζημίωσε πολὺ τὴν Δουβιανίτισσαν, διότι πολλαὶ Δουβιανίτισσαι ἔμειναν ἀνύπαντρες. Οἱ γάμοι ἀπὸ αἴσθημα ἦσαν σπάνιοι. Ἡ κόρη ἔπρεπε νὰ εἶναι σοβαρὴ καὶ σεμνή, νὰ μὴ γλυκοκοιτάζῃ τοὺς νέους καὶ τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ, νὰ χαμηλοβλέπῃ, ὅταν περνοῦσε κοντὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Η ΧΑΡΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΩΣ ΣΑΧΙΝΗ ΜΕ ΤΟ ΓΙΩΡΓΗ ΠΑΠΑΖΗΣΗ (1933)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

εἰς τοὺς νέους ἢ καὶ νὰ ἀλλάζῃ δρόμον, διὰ νὰ μὴ τοὺς καλημερίσῃ, «νὰ μὴ τῆς βγῇ κακὸ ὄνομα καὶ δὲν παντρευτῇ κατόπι εὔκολα». Διὰ τοῦτο δὲν ἠμποροῦσε νὰ ὑπανδρευθῇ ἡ Δουβιανίτισσα ὅποιον ἤθελε, ἀλλὰ ὅποιον θὰ τῆς ὥριζε ὁ πατέρας της. Μὲ αὐτὰς τὰς ἀρχὰς ἐμεγάλωνεν ἡ Δουβιανίτισσα καὶ αὐτὰς τὰς ἀρχὰς ἐτηροῦσε πιστῶς μέχρι τοῦ 1940. Στενὸς ὅμως ὁ κύκλος τοῦ χωριοῦ, ὅλοι ἐγνωρίζοντο, νέοι καὶ νέαι δὲν ἦσαν ξένοι πολλὲς φορές, εἶχαν καὶ μακρινοὺς συγγενικοὺς δεσμούς, διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν Δουβιανὴν παρετηρεῖτο τὸ σπάνιον φαινόμενον νὰ συνδέεται ὅλον τὸ χωρίον διὰ στενῶν ἢ μακρινῶν συγγενικῶν δεσμῶν.

Ὅταν ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ ἀπεφάσιζε νὰ εὕρῃ νύφη, ἀνέθετε τὴν φροντίδα ἢ εἰς τὴν «προξενήτρα» ἢ καὶ ὁ ἴδιος ἔπαιρνε τὸ θάρρος καὶ ἐπρότεινεν εἰς τὸν πατέρα τῆς κόρης «νὰ γίνουνε ἕνα σπίτι, νὰ τοῦ δώσῃ τὴν κοπέλλα του στὸ παιδί του», καὶ ἂν ἐγίνετο δεκτὴ ἡ πρότασίς του, «ἔδιναν ὕστερα λόγο» καὶ ὥριζαν τὴν ἡμέρα ποὺ «θ' ἄλλαζαν τὰ δαχτυλίδια» τυπικῶς, ὥσπου νὰ κάμουν τὴν ἐπίσημη ἀρραβώνα.

Αὐτὴ ἐγίνετο συνήθως Σαββατόβραδο ἢ Κυριακήν, εἰς ἐκτάκτους δὲ περιστάσεις ἐγίνετο ἄλλην ἡμέραν, κυρίως Πέμπτην. Τὴν ἡμέραν τῆς ἀρραβώνας ὁ γαμπρὸς συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς γονεῖς του καὶ τοὺς συγγενεῖς του, ἐπήγαινε εἰς τὸ σπίτι τῆς κόρης, διὰ νὰ ἐπισημοποιήσῃ πλέον τὸ ἄλλαγμα τοῦ δαχτυλιδιοῦ. Ζήτημα προίκας δὲν ἐτίθετο, διότι παλαιότερον, μέχρι τοῦ 1920 ὁ γαμπρὸς ἔδιδε εἰς τὴν νύφην προίκα, ἡ ὁποία ἐλέγετο «ἀγριλίκι», ἕνα ποσὸν χρυσῶν νομισμάτων ἢ ἄλλων πολυτίμων εἰδῶν, φερμένων ἀπὸ τὴν Πόλη ἢ ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν, χωράφι ἢ οἰκόσιτα ζῶα, ἔπειτα ὅμως καὶ τὸ ἔθιμον τοῦτο σιγὰ - σιγὰ ἔσβησε καὶ ὁ γάμος ἐγίνετο χωρὶς προίκα μέχρι τοῦ 1930. Εἰς τὴν Δουβιανὴν διὰ πρώτην φορὰν ἐδόθη προίκα μετὰ τὸ 1930, καὶ ἔπειτα ἔγινε συνήθεια νὰ δίδεται προίκα εἰς τὸν γαμπρόν[1].

---

1. Πρώτη ἡ Βασίλω τῶν Λαμποβίτωνε ἔδωσε προῖκα τὸ 1929 εἰς τὸν Βασίλη Τζιὰ ἀπὸ τὰ Σωφράτικα, διὰ νὰ σπουδάσῃ δικηγόρος εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἀθήνας. Τὸ ἔθιμον τοῦτο τῆς προίκας ἐδημιούργησε πολλὰ προβλήματα εἰς τοὺς γονεῖς, διότι ὁ τόπος ἦτο πτωχὸς καὶ οἱ Ἀμερικάνοι δὲν ἔστελλαν δολλάρια, ἔπειτα ἀπὸ τὴν μεγάλην οἰκονομικὴν κρίσιν τῆς Ἀμερικῆς μετὰ τὸ 1930. Μόνον ὀλίγοι Ἀμερικάνοι κατώρθωναν νὰ ἐξοικονομοῦν τὴν προίκα τῆς κόρης τους, καὶ μάλιστα ἂν τὰ χρόνια της ἤρχισαν νὰ περνοῦν καὶ ἐφοβοῦντο, μήπως μείνῃ «μπατάλλα». Τέλος ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ δίδεται προίκα εἰς τοὺς ἐπιστήμονας, ἰατρούς, δικηγόρους, φαρμακοποιούς, καθηγητάς, ποὺ τοὺς ἐκυνηγοῦσαν «φιρί, φιρὶ οἱ Δουβιανίτισσες», τοὺς δασκάλους, τοὺς ἐμπόρους καὶ γενικῶς τοὺς μορφωμένους. Ἔτσι μετὰ τὸ 1931 προίκα ἐπῆραν ὁ δικηγόρος Γιάννης Κολιγιώτης, ποὺ ἐπαντρεύτηκε τὸ 1931 τὴν Ὀλυμπία τοῦ Κονόμου, ὁ δημοσιογράφος Δημήτρης Κάτσης τὸ 1933 ἀπὸ τὴν Εὐδοξία τῶν Μυλάτωνε, ὁ φαρμακοποιὸς Δῆμος Σωκράτης τὸ 1938 ἀπὸ τὴν Ἀμαλία τοῦ Κέντρου, ὁ δάσκαλος Π. Μπάγκας τὸ 1939 ἀπὸ τὴν Φιγαλεία τοῦ Τζούπη, ὁ Κίτσιος Δόκιος τὸ 1940 ἀ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ὅταν οἱ καλεσμένοι τοῦ γαμπροῦ ἔφθαναν εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης, διὰ τὴν ἀρραβώνα, τοὺς ὑπεδέχοντο εἰς τὴν ἐξώθυραν οἱ γονεῖς τῆς κόρης, ἐφιλοῦσαν τὸν γαμπρὸν καὶ τοὺς πλησιεστέρους του συγγενεῖς καὶ ἔπειτα τοὺς ὡδηγοῦσαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπιτιοῦ, εἰς τὴν μεγάλην κάμαραν, ὅπου ἦτο στρωμένον τὸ τραπέζι μὲ τὰ ποτήρια γεμᾶτα ρακὴ καὶ τὰ πιάτα γεμᾶτα μεζέδες, καὶ ἰδιαιτέρως μὲ τηγανῖτες καὶ δίπλες, ποὺ οἱ Δουβιανίτισσες τὶς ἔκαναν μὲ πολλὴν τέχνην καὶ πολλὲς γαρνιτοῦρες, «τοὺς φιόγκους». Οἱ συμπέθεροι ἐκάθηντο εἰς τὴν σειράν, κατὰ τὴν πλησιεστέραν συγγένειαν καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν, τὸν γαμπρὸν τὸν ἔβαναν νὰ καθήσῃ εἰς τὸ μέσον τοῦ τραπεζιοῦ, δίπλα ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ τὸν παπᾶ τοῦ χωριοῦ, διότι χωρὶς τὴν παρουσίαν τοῦ παπᾶ τοῦ χωριοῦ ἡ ἀρραβώνα δὲν ἐπισημοποιεῖτο, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ κόρη ἔπρεπε νὰ δηλώσῃ εἰς τὸν παπᾶν, ὅταν θὰ τὴν ἠρώτα, ἂν ἐπιθυμῇ νὰ ἀρραβωνισθῇ τὸν νέον, ποὺ τῆς ἐπρότειναν οἱ γονεῖς της, ὅτι τὸν θέλει καὶ δὲν ἔχει ἀντίρρησιν.

Προτοῦ ἀρχίσῃ τὸ γλέντι καὶ τὸ τραγούδι, ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τῶν καλεσμένων ἡ ἀρραβωνιστική, νὰ φέρῃ «τὴν ἄπλάδα», τὸν δίσκον μὲ τὸ γλυκὸ δηλαδὴ καὶ νὰ «κεραστῇ». Μετ' ὀλίγον ἤρχετο ἡ ἀρραβωνιστική, σεμνή, ἐντροπαλή, κυπαρισσόκορμη, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένον ἀπὸ σεβασμὸν πρὸς τοὺς καλεσμένους, μὲ τὸν σταυρὸν κρεμασμένον εἰς τὴν μέσην τοῦ στήθους, μὲ μάτια γεμᾶτα γλυκὰ καὶ ἀθωότητα, μὲ μάγουλα κατακόκκινα καὶ σιγανὸν βάδισμα, κρατοῦσα εἰς τὰ δύο της τρυφερὰ χέρια τὴν «ἄπλάδα» μὲ τὸ γλυκὸν καὶ τὰ ποτήρια τοῦ νεροῦ, συνοδευομένη ἀπὸ νεαρὰν φίλην της ἢ συγγενῆ, τῆς ὁποίας ὅμως ἔπρεπε νὰ ζοῦν οἱ δύο γονεῖς, ἡ ὁποία ἐκρατοῦσε «τὸν μαστραπάν» γεμᾶτον νερόν, διὰ τὰ ἐφεδρικὰ ποτήρια. Ἡ ἐμφάνισις τῆς ἀρραβωνιστικῆς κρατεῖ ἐντεταμένην τὴν προσοχὴν τῶν καλεσμένων. Ὅλων τὰ μάτια προσκολλῶνται εἰς αὐτὴν καὶ ἐπιδιώκουν νὰ γνωρίσουν τὰ ἰδιαίτερα προσόντα τῆς κόρης. Καὶ ἡ κόρη κατὰ τὸ πρῶτον βαδίζει πρὸς τὸ μέρος τοῦ παπᾶ τοῦ χωριοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον προσφέρει γλυκόν, ἔπειτα εἰς τὸν μέλλοντα πεθερόν της, τοὺς καλεσμένους καὶ τελευταῖον τὸν ἀρραβωνιστικόν. Μετὰ τὸ γλυκὸν ἤρχιζον τὰ κεράσματα. Ἐπάνω εἰς τὸν δίσκον ἐρρίπτοντο σταυροὶ μαλαματένιοι, πεντόλιρα, ναπολεόνια, χαρτονομίσματα, δολλάρια, δακτυλίδια καὶ βραχιόλια καὶ πολύτιμα κοσμήματα. Καὶ ἡ ἀρραβωνιστικὴ κα-

---

πὸ τὴν Ἰουλία τοῦ Γκάτζαρου, ὁ ἰατρὸς Π. Γιωβάννης τὸ 1941 ἀπὸ τὴν Λευτέρω τῶν Μυλάτωνε, ὁ καθηγητὴς Μίνως Πόλιος ἀπὸ τὴν Βούλα τοῦ Τσούρη, τὸ 1940, ὁ γεωπόνος Βάσος Κυριάκος ἀπὸ τὴν Ὄλγα τοῦ Ζέρρη, καὶ ἄλλοι. Ἀπὸ τὴν Δουβιανὴν ἡ προίκα ἐπεκράτησε νὰ δίδεται καὶ εἰς τὰ ἄλλα χωρία τῆς Δροπόλεως, διὰ τοῦτο καὶ πικρόχολα ἦσαν τὰ σχόλια εἰς βάρος τῆς Δουβιανῆς εἰς τὴν Δρόπολιν, ὅπου συχνὰ ἤκουε κανείς: «αὐτὲς οἱ μολυβοπαρμένες καὶ ντουφεκισμένες οἱ Δουβιανίτισσες, γιὰ νὰ μὴ μείνουν μπαττάλες, βρῆκαν τὴν προίκα, ποὺ νὰ μὴ φτάκουν».

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντοας

τακόκκινη καὶ ἱκανοποιημένη, ὀπισθοχωρεῖ μὲ τὴν ἰδίαν τάξιν καὶ σεμνότητα καὶ παραδίδει τὸν δίσκον μὲ τὰ κεράσματα εἰς τὴν μητέρα της, ποὺ ἐπερίμενεν εἰς τὴν ἄλλην θύραν τοῦ σπιτιοῦ, εἰς τὸ μέρος τῶν γυναικῶν.

Μετὰ «τὸ γλυκὸν» καὶ τὸ «κέρασμα» ἐπισημοποιεῖτο πλέον ἡ ἀρραβώνα. Ἦτο πλέον καιρὸς οἱ καλεσμένοι νὰ ἀρχίσουν τὸ γλέντι καὶ νὰ δείξουν ὅλην τους τὴν χαράν. Πρῶτοι ἤρχιζαν τὸ τραγούδι οἱ ἄνδρες καὶ ἔπειτα αἱ γυναῖκες μὲ τὴν γλυκειά τους φωνὴν καὶ τὰ εὐγενικά τους τραγούδια, τραγούδια γεμᾶτα πάθος καὶ καημόν, ἐπίκαιρα τραγούδια, κληρωμένα ἀπὸ τὴν μακραίωνα παράδοσιν καὶ μὲ τὴν παραδοσιακήν τους μουσικήν, ποὺ καὶ τὰ ἄψυχα ἀκόμη συνεκινοῦντο. Ἡ διασκέδασις ἐξηκολούθει καθ' ὅλην τὴν νύκτα καὶ οἱ καλεσμένοι μὲ τὰ τραγούδια τους ἐτράνταζαν τὴν γαλήνιαν καὶ ἤρεμον ἀτμόσφαιραν τοῦ χωριοῦ.

Χωρισμένοι εἰς δύο ὁμάδας, ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν οἱ ἄνδρες καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην αἱ γυναῖκες, ἤρχιζαν τὸ τραγούδι. Πρῶτοι ἤρχιζαν οἱ ἄνδρες, οἱ συγγενεῖς τῆς νύφης:

Φίλοι καλῶς ὡρίσατε, φίλοι κι ἀγαπημένοι

καὶ οἱ καλεσμένοι τοῦ γαμπροῦ ἀπαντοῦσαν:

Φίλοι καλῶς τὸν ἠύραμε τοῦτον τὸν νοικοκύρη,
μὲ τὰ γλυκά του τὰ πιοτά, μὲ τὰ καλά του λόγια.
Νὰ τοῦ προκόψουν τὰ παιδιὰ καὶ σ' ἄλλα νὰ χαροῦμε.
Φᾶτε καὶ πιέτε βρὲ παιδιά, χαρῆτε νὰ χαροῦμε
τοῦτον τὸν χρόνο τὸν καλό, ὅσο νὰ θρθῇ κι ὁ ἄλλος,
γιὰ ζοῦμε, γιὰ πεθαίνουμε, γιὰ σ' ἄλλο κόσμο πᾶμε,
κι ἐκεῖ χαρὲς δὲ γίνονται κι οὔτε καὶ πανηγύρια.

Καὶ ἀπὸ τὸ διπλανὸν δωμάτιον, ὅπου ἦσαν αἱ γυναῖκες, ἀντηχοῦσαν τραγούδια καθαρῶς γυναικεῖα:

Τρικαλινή μου πέρδικα, τ' ἀηδόνι, τ' ἀηδόνι
καὶ Λαρισινὴ τρυγόνα, τὸ λέει τ' ἀηδονάκι.
Πότε θαρθῇ κι ἕνας καιρός, κι ἕνας βαρὺς χειμώνας,
νὰ στήσω βρόχια στὰ βουνὰ κι ὀξόβεργα στοὺς κάμπους,
γιὰ νὰ σὲ πιάσω ζωντανή, τρυγόνα μου γραμμένη,
καὶ νὰ σὲ βάλω στὸ κλουβί, τὸ χρυσοκεντημένο,
γιὰ νὰ λαλῇς κάθε πουρνὸ καὶ κάθε μεσημέρι,
καὶ νὰ ξυπνᾶς τὸ νιόγαμπρα, τὰ πολυαγαπημένα.

Καὶ ἀκολουθοῦσε τό:

Ἐδῶ σ' αὐτὴ τὴ γειτονιὰ δὲν πρέπει νᾶν φεγγάρι,
γιατ' ἔχω μιὰ ἀρραβωνιαστικιά, κι ἐκείν' εἶν' τὸ φεγγάρι,
π' ὄντας προβάλλει νὰ τὴ δῶ, σκορπιέται τὸ σκοτάδι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Καὶ μὲ τὸν ἥλιο μάλωνε, μὲ τὸν ἥλιο μαλώνει,
— Ἔβγα, Ἥλιε, γιὰ νὰ βγῶ, γιὰ λάμψε, γιὰ νὰ λάμψω,
κι ἐσὺ κι ἂν λάμψῃς, Ἥλιε μου, μαραίνεις τὰ χορτάρια,
κι ἐγὼ κι ἂν λάμψω, Ἥλιε μου, μαραίνω παλληκάρια.

Συχνὰ τὸ γλέντι καὶ ἡ εὐθυμία διαρκοῦσαν μέχρι τῶν πρωινῶν ὡρῶν, καὶ ἔπειτα ἐχωρίζοντο μὲ τὰς εὐχὰς «καὶ στὴ χαρά, καὶ στὰ στέφανα νὰ χαροῦμε», ἐνῶ ἀπὸ τὸν ὀντὰ τῶν γυναικῶν συνεχίζετο μὲ γλυκεῖαν καὶ μελαγχολικὴν φωνὴν τὸ παθητικὸν τοῦτο τραγούδι:

Χιόνια καὶ χιόνια πάτησα, Ρωμιά μου, ρωμιά μου,
ὅσο νὰ σ' ἀγαπήσω, ρωμιὰ καὶ ρωμιοπούλα.
Καὶ τώρα ποὺ σ' ἀγάπησα, μοῦ λένε νὰ σ' ἀφήκω,
μὴ νὰ 'σαι κάλπικος παράς, γιὰ νὰ σὲ ρίξω κάτω.
Σύ 'σαι βενέτικο φλουρί, χρυσῆ μου ταμπακιέρα
στὴν τζέπη μου σὲ βάζω, ρωμιὰ καὶ ρωμιοπούλα.

καὶ ἀπὸ τὸν ὀντὰν τῶν ἀνδρῶν τὸ τελευταῖον τραγούδι τῆς ἀρραβώνας:

Μιὰ κοκκινοφορεμένη, μόχει τὴν καρδιὰ χαμένη,
δὲ μπορῶ νὰ τὴ γελάσω, τὸ χεράκι της νὰ πιάσω.
Καὶ μ' ὡρμήνεψε μιὰ θειά της, μιὰ γριὰ νοικοκυρά της:
— «Στὸ χορό, κι ὅπου χορεύει, πάνε, πιάστη 'πὸ τὸ χέρι,
κι ἂν τὴν δῇς νὰ κοκκινίσῃ, πάλε ἐσένα θ' ἀγαπήσῃ,
κι ἂν τὴν δῇς νὰ πάρῃ κρύα, ἔχε μιὰ ἐλπίδα ἀκόμα,
κι ἂν τὴν δῇς νὰ πάρῃ πέτρα, πάρ' τὴν κάπα καὶ σκαπέτα.

Δουβιανίτικη χαρά. Ἡ ἀρραβώνα τὰ παλαιότερα χρόνια δὲν ἔπρεπε νὰ κρατήσῃ πολὺν καιρόν, διότι τὰ ἤθη ἦσαν αὐστηρὰ καὶ δὲν ἦτο ὀρθὸν νὰ παραταθῇ πέρον τοῦ τριμήνου ἢ τοῦ ἑξαμήνου. Ἀργότερον ὅμως, ὅταν ὁ ἀρραβωνιαστικὸς ἦτο ἀμερικάνος, ἡ ἀρραβώνα κρατοῦσε πολὺν καιρόν, ἀκόμα καὶ χρόνια, ἕως ὅτου ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὰ ξένα καὶ τὰ μακρινὰ ὁ ἀγαπητὸς καὶ νὰ κάμῃ τὴν χαράν του πλουσιοπάροχα καὶ μὲ μεγάλη ἐπιβλητικότητα. Ἡ ἡμέρα τῆς χαρᾶς ὡρίζετο καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Ἡ ἑβδομάδα τῆς χαρᾶς ἦτο ἑβδομάδα ἀληθινῆς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας. Ἡ Δουβιανίτικη χαρὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ μὲ ὅλην της τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τάξιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἔπρεπε νὰ παραλειφθῇ τὸ παραμικρόν. Τὰ παλαιότερα χρόνια, ἕως τὸ 1920, ὁ παπᾶς τοῦ χωριοῦ ἢ ὁ δάσκαλος ἔγραφε προσκλητήρια τοῦ γάμου, τοὺς «τεσκερέδες», ὅπως ἐλέγοντο τότε καὶ ἕνας συγγενὴς τοῦ γαμπροῦ, συνήθως παιδί, τοῦ ὁποίου ἔζοῦσαν καὶ οἱ δύο γονεῖς ἀνελάμβανε νὰ τοὺς μοιράσῃ εἰς τοὺς καλεσμένους μαζὶ μὲ ἕνα κομμάτι μπουγκάτσια. Αὐτὸ ἐγίνετο τὴν Πέμπτην.

Τὴν ἰδίαν Πέμπτην εἰς τὰ δύο σπίτια, τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης γυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ναῖκες συγγενεῖς ἐμαζεύοντο καὶ μὲ τραγούδια καὶ γέλια ἐζύμωναν τὶς «μπουγκάτσιες» καὶ τὰ γλυκίσματα, ποὺ ἔστελλε τὸ ἴδιον βράδυ ὁ γαμπρὸς εἰς τὴν νύφην, μαζὶ μὲ τὴν «ὀκνά», τὴν μπογιὰν δηλαδή, μὲ τὴν ὁποίαν θὰ ἔβαφε τὰ μαλλιά της ἡ νύφη τὴν Κυριακὴν τοῦ γάμου. Καὶ εἰς τὸ βάψιμο τοῦτο ἡ Δουβιανίτισσα ὑπερεῖχε μέσα εἰς ὅλην τὴν Δρόπολιν.

Τὸ Σάββατον, παραμονὴν τοῦ γάμου, ἐστέλλοντο τὰ δῶρα εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, «τὰ κανίσκια», ἕνα ἀρνὶ ἢ κατσίκι ἢ κριάρι, τοῦ ὁποίου εἶχαν στεφανώσει τὰ κέρατα μὲ λουλούδια καὶ εἶχαν βάψει τὸ κεφάλι καὶ τὴν μέσην μὲ κόκκινο χρῶμα. Τὰ τελευταῖα χρόνια ὅμως, ἀντὶ νὰ στέλλουν ἀρνὶ ἢ κριάρι, ἔστελλαν χρήματα καὶ ζυμωμένο ψωμὶ μὲ μιὰ «πλόσκα» κρασί. Τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου ἤρχοντο τὰ «βιολιὰ» εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ καὶ θὰ ἔμεναν ἐκεῖ μέχρι τῆς Δευτέρας τὸ βράδυ, ὅταν θὰ ἐτελείωνε ἡ χαρά. Τελευταῖοι ἔφευγαν οἱ βιολιτζῆδες ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, ἀφοῦ θὰ ξεπροβοδοῦσαν τοὺς συμπεθέρους.

Τὸ Σαββατόβραδον εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ ἐμαζεύοντο οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς καὶ οἱ μακρινοὶ καλεσμένοι, οἱ ὁποῖοι μὲ ὁλονύκτιον πολλὰς φορὰς διασκέδασιν ἐώρταζον τρόπον τινὰ τὰ προεόρτια τοῦ γάμου καὶ «τὸν τσέλιον». Τὸ ἔθιμον τοῦτο τοῦ «τσέλιου» ἦτο παλαιότατον, ὄχι μόνον εἰς τὴν Δουβιανήν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλην τὴν Δρόπολιν καὶ ἄλλας ἀκόμη Ἠπειρωτικὰς ἐπαρχίας, τῆς Λιούντζης, τοῦ Δελβίνου, τοῦ Πωγωνίου.

Μιὰ νεαρὰ κοπέλλα, συνήθως συγγενὴς τοῦ γαμπροῦ, ἀνεψιὰ ἢ ἐξαδέλφη, ἡλικίας 15 - 16 ἐτῶν, ἐφοροῦσε ἀνδρικὰ ἐνδύματα καὶ φουστανέλλα, τσαρούχια, σελάχι μὲ παλιὰ κομπούρια κρεμασμένα εἰς τὴν μέσην καί, συνοδευομένη ἀπὸ χορὸν συνομηλίκων της, παρουσιάζετο τὸ Σαββατόβραδο εἰς τὸν ὀντὰν τῶν ἀνδρῶν μὲ σοβαρότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ τσέλιου ἔδιδε ἰδιαιτέραν χαρὰν εἰς τὴν συγκέντρωσιν. Ὁ γυναικεῖος χορός, ποὺ συνώδευε τὸν τσέλιον, ὅταν ἔμπαινε εἰς τὸν ὀντὰν τῶν ἀνδρῶν ἐτραγουδοῦσε τὸ τραγούδι τοῦ τσέλιου:

Συγυρῖστε τὰ πουγγιά σας ἀφεντάδες,
κι ἦρθ᾽ ὁ τσέλιος μεθυσμένος, λεβεντάδες.
Θὰ σᾶς κόψῃ μὲ τὴν πάλλα, λεβεντάδες.
Τέτοια ὥρα ἦταν ἐψές, μωρὲ τσέλιο,
τέτοια ὥρα ἦταν ἐψὲς μπὶρ ᾽ιζότι,
ποὺ γενόταν οἱ χοροί, μωρὲ τσέλιο,
μέσ᾽ τοῦ (ὄνομα τοῦ πεθεροῦ) τὴν αὐλή, μωρὲ τσέλιο,
μέσ᾽ τοῦ (ὄνομα τοῦ γαμπροῦ) μπὶρ ᾽ιζότι.

Ἡ Κυριακὴ τῆς χαρᾶς, ἡ ἡμέρα ποὺ μὲ ἀπερίγραπτον ἀγωνίαν καὶ λαχτάραν ἀνέμεναν ὅλοι, νύφη καὶ γαμπρός, συμπέθεροι, «κροῦσκοι» καὶ συγγενεῖς, «δικοί», διὰ νὰ καμαρώσουν τὰ νιόγαμπρα καὶ νὰ γλεντήσουν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ΕΛΕΝΗ ΚΟΡΡΕ, Β. ΣΑΧΙΝΗΣ, ΝΕΟΚΛΗΣ ΚΟΡΡΕΣ, ΚΑΤΙΝΑ ΚΑΙ ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΚΟΡΡΕ (1926)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

μὲ ὅλην τους τὴν καρδιάν, «νὰ τὸ σκούξουν ψίχα», καὶ νὰ «σηκώσουν ντολί», εἰς ὑγείαν τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης καὶ ὅλων τῶν καλεσμένων, ἔρχεται μὲ ἀπερίγραπτον χαράν. Τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς, «μὲ τὸ κρούξιμο τῆς μέρας» καὶ εἰς τὰ δύο σπίτια, τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμπροῦ παρετηρεῖτο μεγάλη κίνησις. Τὰ βιολιά, ποὺ δὲν ἦσαν ἀπαραίτητα εἰς τὴν Δουβιανίτικην χαράν, ἐξεκινοῦσαν μαζὶ μὲ τοὺς στενοὺς συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ νὰ φέρουν τὸν κουμπάρον «τὸν νουνό». Ὅλοι οἱ δρόμοι ἀντηχοῦσαν ἀπὸ τὰ περπατήματα καὶ τὰ πηδήματα τῶν παλληκαριῶν, ποὺ συνώδευον τοὺς βιολιτζῆδες εἰς τὸ σπίτι τοῦ νουνοῦ, ὅπου ἐγίνοντο πρόσχαρα δεκτοὶ μὲ καλωσορίσματα: «καλῶς ἐκοπιάσατε» ἦτο ἡ συνηθισμένη εὐχὴ — «καὶ στοὺς ἀνύπαντρους νὰ χαροῦμε». Ἂν ὁ χρόνος τὸ ἐπέτρεπε, ἀνέβαιναν ὡς τὸν «ὀντά», ὅπου ἔπιναν τὴν πρεμετηνὴ ρακή, ἔτρωγαν «τηγανῖτες μὲ τὸ μέλι» ἢ «δίπλες» καὶ ἤρχιζαν κανένα σύντομον σκοπὸν οἱ βιολιτζῆδες. Ἀλλὰ τὸ «ἀντέτι» ὥριζε νὰ χορέψουν εἰς «τὸ πελιαύρι» ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας, καὶ ἔπειτα ἐπέστρεφαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμπροῦ ἀπὸ ἄλλον δρόμον καὶ ὄχι τὸν ἴδιον, διότι δὲν «ἐπρόκοβαν τ' ἀντρόγυνα, ἂν ἐγύριζαν ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο».

Μετὰ τὸν νουνό, ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ ἡ σειρὰ τοῦ «βλάμη», τοῦ ἀδελφοποιητοῦ, ὁ ὁποῖος πολλὰς φορὰς δὲν ἦτο ἀπαραίτητος. Συνήθως ὁ βλάμης ἦτο ἐπιστήθιος φίλος τοῦ γαμπροῦ ἢ στενὸς συγγενής, πρωτοεξάδελφος ἢ δευτεροεξάδελφος, τὸν ὥριζε δὲ ὁ γαμπρὸς καὶ ὄχι ἡ οἰκογένεια τοῦ γαμπροῦ, ὅπως συνέβαινε μὲ τὸν κουμπάρον. Ὁ βλάμης, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γάμου εἶχεν ὡρισμένας ὑποχρεώσεις, ἐβοηθοῦσεν εἰς τὴν τήρησιν τῆς τάξεως, ἐξυπηρετοῦσε τοὺς καλεσμένους καὶ ἐπεστατοῦσε τὰ τραπέζια νὰ εἶναι ὅλα μὲ τάξιν βαλμένα, νὰ μὴ λείπῃ ἡ ρακή, οἱ μεζέδες καὶ νὰ γεμίζῃ τ' ἀδειανὰ ποτήρια. Ὁ βλάμης, διὰ νὰ μὴ καθυστερῇ ἡ περιποίησις τῶν καλεσμένων, ἔπαιρνε βοηθοὺς δυὸ - τρεῖς νέους, ποὺ εἶχαν δεμένα εἰς τὴν μέσην ἄσπρα μαντήλια.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς μεγάλη κίνησις ἐγίνετο. Φίλες της καὶ συγγενοποῦλες ἤρχοντο, διὰ νὰ στολίσουν τὴν νύφη μὲ τραγούδια καὶ χορούς, μὲ τὴν βοήθειαν τῶν εἰδικῶν εἰς τὸ στόλισμα τῆς νύφης γυναικῶν τῆς Δουβιανῆς. Περίφημες «στολίστριες» ἦσαν ἕως τὸ 1940 ἡ Κώτση Τσικώλαινα, ἡ Γιάννη Τζούμπαινα, ἡ Σήμω τοῦ Μόσκου, «ποὺ ἤξεραν νὰ πλέκουν τὴν κόσσα τῆς νύφης σφικτὰ καὶ δυνατὰ νὰ μὴ ξεμπλέξῃ ὅλες τὶς μέρες τῆς χαρᾶς». Μετὰ τὸν στολισμὸν τῆς νύφης, ἂν ὁ καιρὸς ἦτο καλός, ἔβγαιναν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σπιτιοῦ, «τὸ πελιαύρι» καὶ μὲ τὴν νύφη στολισμένην, ἐχόρευαν καὶ ἐτραγουδοῦσαν νυφιάτικα τραγούδια, ποὺ ἐξυμνοῦσαν τὰ χαρίσματα τῆς νύφης, τὴν ὀμορφιάν της πρὸ πάντων, ὅπως αὐτά:

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοντοας

Στολίζεται μιὰ λυγερὴ
ἀπ᾽ τὸ πουρνὸ ὡς τὸ βράδυ
καὶ περιμένει τὸν ἀητό,
γιὰ νάρθῃ νὰ τὴν πάρῃ.
Βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπο
καὶ τὸ φεγγάρι φρύδια,
καὶ τὸν καθάριο αὐγερινὸ
τὸν βάνει δαχτυλίδια.

Καὶ ἔπειτα:

Σὲ πολλὲς χαρές, ποὺ ἐπῆγα
τέτοια νύφη δὲν τὴν εἶδα.
Ἔχει μπάλλα σὰ φεγγάρι
καὶ τὰ φρύδια σὰ γαϊτάνι,
ἔχει μάτια σὰ φλυτζάνι,
ποὺ ζωγράφος δὲν τὰ κάνει.

Καὶ τέλος «τὰ σανίδια»:

Τὰ σανίδια, νίδια, νίδια
τὰ λευκοπελεκημένα καὶ τ᾽ ἀσημοκαρφωμένα.
Νὰ ριχτῶ νὰ παίξ᾽ ἀπάνω μὲ τοῦ (ὄνομα πεθεροῦ) τὴν κοπέλλα,
Ποὺ πουλάει τὰ μῆλα δέκα, τὰ λεμόνια δεκαπέντε.
Παίρνω, σκίζω, ἵνα λεμόνι, βρίσκω τὴν ἀγάπη μέσα,
μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα καὶ μὲ τά μαλλιὰ πλεγμένα.
Ξέμπλεξ τα καὶ ρίξ᾽ τα πίσω, νάρθω ᾽γὼ νὰ σὲ φιλήσω,
ξέμπλεξ τα καὶ ρίξ᾽ τα μπρός, νάρθω ᾽γὼ νὰ μπῶ γαμπρός.

Ἔπρεπε ὅμως νὰ λάβουν μέρος εἰς τὸν χορὸν καὶ αἱ γυναῖκες, ποὺ ἐστόλισαν τὴν νύφην, μαζὶ μὲ τὶς φίλες τῆς νύφης. Καὶ τότε ὅλαι μαζί, μὲ τὶς «στολίστρες» τῆς νύφης δίπλα ἐτραγουδοῦσαν τὸ παθητικὸν τοῦτο τραγούδι, μέσα εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν μελαγχολίας καὶ καημοῦ:

Ἄσπρη κάτασπρη μπαμπακιὰ τὴν εἶχα στὴν αὐλή μου,
τὴ σκάλιζα, τὴν πότιζα, τὴν εἶχα γιὰ δική μου,
κι ᾽ρθε ξένος πεντάξενος, κι ἦρθε καὶ μοῦ τὴν πῆρε.
— Δὲ σ᾽τό πα γὼ μανούλα μου, ὅλην τὴν ἑβδομάδα,
τὸν ξένο μὴ τὸν καρτερεῖς, στὸ σπίτι μὴ τὸν μπάζῃς,
τ᾽ ὁ ξένος ὅπου κι ἔρχεται, πλανεύει μαῦρα μάτια.
Κρύψε με μάνα, κρύψε με, ὁ ξένος μὴ μὲ πάρῃ,
— Ποῦ νά σε κρύψω, μάτια μου, π᾽ ἐσὺ τοῦ ξένου εἶσαι.

Μέχρι τοῦ 1910 ἐγίνετο ἰδιαιτέρα τελετὴ εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

«ξούρισμα τοῦ γαμπροῦ». Τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς προσεκαλεῖτο εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ ὁ «μπερμπέρης», διὰ νὰ ξυρίσῃ τὸν γαμπρὸν καί, ἐνῶ ὁ μπερμπέρης ἐξύριζε τὸν γαμπρόν, χορὸς γυναικῶν περιστοιχίζων αὐτόν, ἐτραγουδοῦσε:

Ἀργυρὸ ξουράφι καὶ μαλαματένιο,
τράβα γάλι, γάλι, σὲ γαμπροῦ κεφάλι,
τρίχα μὴ τ' ἀφίσῃς καὶ τὸν ἀσκημίσῃς,
καὶ τὸν ἀσκημίσης στὰ πεθερικά του.

Μετὰ τὸ ξύρισμα καὶ τὸ λούσιμον τοῦ γαμπροῦ, ἔφεραν τὴν ἐπίσημον στολήν, τὰ γαμπριάτικα, καὶ ἐνῶ ὁ γαμπρὸς ἐφοροῦσε τὰ γαμπριάτικα, αἱ γυναῖκες ἐτραγουδοῦσαν:

Φέρτε τοῦ γαμπροῦ χρυσῆ ἁρμάτα.
Γαμπρέ μου, ποιός σ' ἁρμάτωνε,
μὲ τὴν εὐκή, μὲ τὴν εὐκή.
Ἀφέντης μου μ' ἁρμάτωνε
μὲ τὴν εὐκή, μὲ τὴν εὐκή.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς, τὸ ψίκι εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ ἦτο ἕτοιμον διὰ νὰ ξεκινήσῃ. Ὅλα ἦσαν βαλμένα μὲ τάξιν καὶ ἀκρίβειαν, ὁ γαμπρὸς λαμπροστολισμένος, δίπλα του οἱ συγγενεῖς, ὁ πατέρας του μὲ συγκίνησιν καὶ ὑπερηφάνειαν καμαρώνει τὸ παιδί του, ὁ νουνός, ὁ βλάμης, οἱ θειάκες, τὰ ἀδελφοξάδελφα καὶ ἄλλοι καλεσμένοι πλαισιώνουν τὸ ξεκίνημα τοῦ γαμπροῦ μὲ τραγούδια καὶ βιολιά, ἐνῶ ἡ συνοδεία τῶν γυναικῶν ἐτραγουδοῦσε, χωρισμένη εἰς δύο ἡμιχόρια. Ἔπαιρνε τὸ τραγούδι τὸ πρῶτον ἡμιχόριον:

Κίνα δεντρί μου, κίνα
κίνα κυπαρίσσι,
νὰ πᾶς νὰ φέρῃς νύφη,
φούντα καρυοφύλι

καὶ ἔπειτα συνέχιζε τὸ δεύτερον ἡμιχόριον:

Καλότυχη ἡ μάνα, ποὺ προβοδάει τὸν ἥλιο,
ποὺ προβοδάει τὸν ἥλιο, νὰ πάρῃ τὸ φεγγάρι,
νὰ λάμπῃ τοῦ σπιτιοῦ της κι ὅλης τῆς γειτονιᾶς της.
Ἄχ, καλὲ γαμπρέ, π' ἁρματώνεσαι καὶ ποῦ πηγαίνεις;
νὰ πατήσῃς πέτρα, ν' ἀνεβῇς λιθάρι.

Καὶ ἔπειτα ὅλοι μαζί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐτραγουδοῦσαν:

Ἐκίνησε (ὄνομα τοῦ γαμπροῦ) μὲ μόσκο, μὲ μόσκο,
νὰ πάῃ νὰ φέρῃ νύφη, μὲ γειὰ καὶ μὲ κλωνάρια.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ἐνῶ τὸ ψίκι ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης περιμένουν μὲ ἀγωνίαν τὸν ἐρχομόν του. Γυναῖκες, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν συνοδείαν τῆς νύφης, μὲ χαρὰν καὶ εὐθυμίαν τραγουδοῦν:

Σήμερα ἡ μάνα τοῦ (ὄνομα τοῦ γαμπροῦ) ὅλο δρόμους καθαρίζει,
ὅλο δρόμους καθαρίζει κι ὅλα ρόδα τοὺς γεμίζει,
νὰ διαβῇ ἡ νύφη τοῦ (ὄνομα γαμπροῦ), γιὰ νὰ σκύψῃ νὰ τὰ μάσῃ,
νὰ τὰ πάῃ στὸν πεθερό της, νὰ τὰ πάῃ στὴν πεθερά της,
νὰ τὰ δώκῃ τοῦ καλοῦ της, νὰ τὰ πάῃ στὴ γειτονιά του,
νὰ τὰ πάῃ στὴ γειτονιά του νὰ μυρίζ' ὁ κόσμος ὅλος.

Ὅταν τὸ ψίκι ἐπλησίαζε εἰς τὸ σπίτι τῆς νύφης, τρεῖς - τέσσερες νέοι, συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ μὲ ἄσπρα μεγάλα μαντήλια δεμένα εἰς τὴν μέσην, ἔτρεχαν πρῶτοι διὰ νὰ ἀναγγείλουν τὸν ἐρχομὸν τῶν συμπεθέρων. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ «συχαριᾶτες», ποὺ ἔπαιρναν ὡς δῶρον μεγάλα μαντήλια, τὰ ὁποῖα ἐκρεμοῦσαν ἐπιδεικτικῶς εἰς τὴν μέσην καὶ ἔπειτα ἔτρεχαν καὶ πάλιν πρὸς τοὺς συμπεθέρους, διὰ νὰ τοὺς βεβαιώσουν καὶ ἀνήγγειλαν τὸν ἐρχομόν τους. Τὸ ψίκι μὲ ὅλη του τὴν μεγαλοπρέπειαν ἔφθανε εἰς τὸ «πελιαύρι τῆς νύφης», ὅπου τὸ ὑπεδέχετο τὸ σ' ἀγκαλόγι της καὶ τὸ καθωδηγοῦσε εἰς τὴν μεγάλην «θύρα» τοῦ σπιτιοῦ, πίσω ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἦταν κρυμμένη ἡ πεθερὰ μὲ τὸ «μόσκο ἢ ἀθῶνερο», διὰ νὰ βρέξῃ τὸν γαμπρόν. Ἡ ἀκολουθία τοῦ γαμπροῦ τὴν στιγμήν, ποὺ ἡ πεθερὰ προσπαθεῖ νὰ βρέξῃ τὸν γαμπρόν, τὸν σκεπάζει καὶ μὲ ἀναφωνητὰ καὶ γέλια προχωρεῖ εἰς τὸν ὀντὰν τῶν ἀνδρῶν, ὅπου οἱ συμπέθεροι πίνουν σταυροειδῶς μὲ τοὺς συγγενεῖς τῆς νύφης, ἐνῶ ὁ παπᾶς τοῦ χωριοῦ διαβάζει τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἀρραβώνας, μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁποίας ὁ γαμπρὸς ἔκοπτε τὴν «κουρκουτόπιττα» καὶ ἐμοίραζε ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ ἕνα κομμάτι εἰς τοὺς καλεσμένους, εἰς ὅσους βέβαια κατώρθωναν νὰ εὑρεθοῦν μέσα εἰς τὸν ὀντάν, διότι οἱ νέοι ἔμεναν συνήθως ἔξω εἰς τὸ πελιαύρι, περιμένοντες νὰ βγῇ ἡ νύφη. Τὰ παλαιότερα χρόνια, μέχρι τοῦ 1925 τουλάχιστον, ὁ βλάμης συνώδευε μετὰ τὴν ἀρραβώνα τὴν νύφην εἰς τὸν ὀντὰν τῶν γυναικῶν, ὅπου τῆς προσέφεραν ὡς δῶρον ἕνα ὡραῖον ζεῦγος «πόχες μὲ τελατίνι κόκκινο», μέσα εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε βάλει μία χρυσῆ λίρα ἢ ναπολεόνι. Ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχαν ζαλωθῆ αἱ γυναῖκες τὸν «γιοῦκο» τῆς νύφης καὶ ἡ νύφη εἶχε κάμει τὸ «κλάψιμο», τὸ ὁποῖον ἦτο ἀπαραίτητον, διὰ νὰ προκόψῃ, τὸ συμπεθεριὸ ἤρχιζε νὰ μαζεύεται εἰς τὸ πελιαύρι. Ὁ γαμπρὸς τότε συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς στενούς του συγγενεῖς, τὸν νουνὸ καὶ τὸν βλάμην, ἐξεκινοῦσε νὰ πάρῃ τὴν νύφην καὶ νὰ τῆς πιάσῃ διὰ πρώτην φορὰν τὸ χέρι, ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην οἱ συγγενεῖς τῆς νύφης τὸν ἠμπόδιζον, φωνάζοντες «ὄχι, δὲν θὰ μᾶς τὴν πάρῃς», ἀλλὰ ἐπενέβαινε ὁ πατὴρ τῆς κόρης καὶ μὲ δάκρυα εἰς τὰ μάτια ἐφιλοῦσε τὴν κόρην του καὶ τὴν παρέδιδε

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

εἰς τὸν γαμπρόν, ἐνῶ ὅλοι μαζὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, χωρισμένοι εἰς δύο στίχους, ἐτραγουδοῦσαν τὸ τραγούδι τοῦ ξεκινήματος τῆς νύφης, μέσα εἰς συγκινητικὴν ἀτμόσφαιραν:

Ἔβγα, θύγω μ' ἔβγα, ἔβγα 'π' ταῖς αὐλαῖς σου,
ἔβγα 'π' ταῖς αὐλαῖς σου, σύρε στὶς δικές σου.

Καὶ ὁ χορὸς τῶν γυναικῶν συνέχιζε:

Βγαίνω, μάννα, βγαίνω, μὴ μὲ παραπέρνης,
ν' ἀποχαιρετήσω μάννα καὶ πατέρα,
τὰ καλά μου ἀδέρφια, τὰ πρωτοξαδέρφια.
Εὐχήσου με, μανούλα μου, τώρα στὸ κίνημά μου,
τώρα στὸ κίνημά μου, στὸ ξεπροβόδημά μου.

Καὶ ἐνῶ κατέβαιναν τὶς σκάλες τοῦ σπιτιοῦ, ὁ χορὸς τῶν ἀνδρῶν ἐτραγουδοῦσε τό:

Γιὰ μὴ σᾶς κακοφαίνετε, φίλοι καὶ συμπεθέροι,
πούρθαμε στὸ χωριό σας,
ἐμεῖς τὴ νύφη θέλουμε
καὶ τὸ χωριὸ δικό σας,

Καὶ ἀπαντοῦσε ὁ χορὸς τῶν συμπεθέρων τῆς νύφης:

Συμπέθεροι σᾶς ἔχουμε πάνω στὴν κεφαλή μας,
γιατὶ σᾶς ἀγαπήσαμε μὲ ὅλη τὴν ψυχή μας,
τὴν κόρη ποὺ σᾶς δίνουμε μέσ' ἀπ' τὴ φαμελιά μας,
νὰ μὴ μᾶς τὴ μαλώνετε, γιατὶ πονεῖ ἡ καρδιά μας.

Καὶ ὁ χορὸς τῶν συμπεθέρων συνέχιζε:

Ἐμεῖς τὴν κόρη θέλουμε μὲ ὅλη τὴν ψυχή μας,
καὶ ἂν θὰ τὴ μαλώνουμε, θᾶναι ντροπὴ δική μας.

Τὸ ψίκι τώρα κατευθύνεται διὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἅη Βλάση. Σπανίως ἡ στέψις ἐγίνετο καὶ εἰς τὸ σπίτι, ἀλλὰ συνήθως εἰς τὸν Ἅη Βλάση. Ὅταν τὸ ψίκι ἐπήγαινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὴν στέψιν, δὲν ἐπαιρνοῦσαν ἀπὸ τὸν ἴδιον δρόμον, ποὺ ἐπέρασεν, ὅταν ἐπῆγε νὰ πάρῃ τὴν νύφην, ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλον, διότι ὑπῆρχε φόβος μήπως κάμουν μάγια ἀπὸ κανένα παραθύρι.

Μετὰ τὸ στεφάνωμα ποὺ ἐγίνετο μὲ σεμνότητα καὶ σοβαρότητα καὶ δὲν ἐκτυποῦσαν τὸν γαμπρὸν μὲ χοντρὰ κουφέτα, ὅπως συνέβαινε εἰς ἄλλα χωριά, τὸ ψίκι μὲ ὅλην του τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐτραβοῦσε διὰ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, ἐνῶ αἱ γυναῖκες ἐτραγουδοῦσαν:

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Τάκουσες, κυρὰ νύφη, τί λέει τὸ Βαγγέλιο;
Τί λέει τὸ Βαγγέλιο, τί μολογάει τὸ γράμμα.
Τίμα τὸν πεθερό σου, τίμα τὴν πεθερά σου,
γιὰ νᾶσαι τιμημένη, στὸν κόσμο ξακουσμένη,
νὰ σὲ φωνάζουν νύφη, νύφη καὶ κυρὰ νύφη,
νύφη καὶ κυρὰ νύφη κι ἀρχοντοθυγατέρα.

Εἰς τὴν ἐξώθυραν ἐπερίμενε νὰ ὑποδεχθῇ τὴν νύφην ἡ πεθερά. Αὐτὴ δὲν ἐπήγαινε μαζὶ μὲ τοὺς συμπεθέρους, διὰ νὰ πάρουν τὴν νύφην, μόνον ὁ πεθερὸς ἐπήγαινεν. Εἰς τὴν ἐξώθυραν ἡ πεθερὰ ἐκρατοῦσεν ἕνα δίσκον μὲ μέλι, καὶ ὅταν ἡ νύφη ἐπατοῦσε τὸ πρῶτον σκαλί, ἡ πεθερὰ ἔκανε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπάνω εἰς τὴν θύραν μὲ τὸ μέλι καὶ ἔπειτα ἔδιδε καὶ τῆς νύφης νὰ γευθῇ.

Καὶ τώρα μέσα εἰς τοὺς ὀντάδες, χωριστὰ οἱ ἄνδρες καὶ χωριστὰ οἱ γυναῖκες, ἤρχιζαν τὸ γλέντι καὶ τὸ τραγούδι, ποὺ διαρκοῦσε μέχρι τῶν πρωινῶν ὡρῶν. Διὰ νὰ προκόψῃ ὅμως ἡ νύφη, ἔπρεπε νὰ σύρῃ μετὰ τὰ μεσάνυχτα τὸν χορὸν μαζὶ μὲ τὸν γαμπρὸν εἰς τὸ πελιαύρι ἢ στὸν ὀντάν. Αὐτὸς ἦτο ὁ χορὸς «τῆς εὐτυχίας». Ἡ νύφη «ἔσερε τὸ χορό» μὲ τὸν γαμπρὸν εἰς τὴν κορυφήν. Ἀκολουθοῦσεν ὁ πεθερός, ὁ νοῦνος, ὁ βλάμης, τ' ἀδέλφια καὶ ὅλοι οἱ στενότεροι συγγενεῖς. Ὅλοι μαζὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐτραγουδοῦσαν τὸ τραγούδι τῆς «εὐτυχίας»:

Ὄξω ἄξαινε χορέ, μέσα πλάταινε χορέ,
γιὰ νὰ ἰδοῦν τὰ νιόγαμπρα καὶ τὰ δυὸ στεφανωτά.
Ὅπως παίζουν χαίρονται, κι ὅπως παιγνιδεύονται,
μὲ τὸ νοῦνο χαίρονται καὶ μὲ τὰ στεφάνια τους,
μὲ τὸ βλάμη χαίρονται καὶ μὲ τὰ στεφάνια τους.

Μετὰ τὸν χορὸν «τῆς εὐτυχίας», ἔμπαιναν τώρα εἰς τὸν χορὸν ὅλαι αἱ γυναῖκες καὶ κρατούμεναι χέρι - χέρι μὲ τὸ μαντήδι, ἐτραγουδοῦσαν:

Αὐτὰ τὰ χέρια, ποὺ κρατεῖς
ματάκια, ματάκια,
γιὰ μὴ τὰ παρασφίγγῃς
ματάκια λιγωμένα.
Τί τὰ πονοῦν τὰ δάχτυλα
ματάκια, ματάκια
ν' ἀπὸ τὰ δαχτυλίδια,
ματάκια μου γραμμένα.

Τὰ παλαιότερα χρόνια, μέχρι τοῦ 1920, ἐτραγουδοῦσαν καὶ τὸ λησμονημένον κατόπιν τραγούδι:

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντος

Ὁ Ἥλιος ἐπαντρεύτηκε, τρυγώνα, τρυγώνα,
κ᾽ ἐπῆρε τὸ φεγγάρι, τρυγώνα νιογραμμένη.
Συμπέθερους ἐκάλεσε, τρυγώνα, τρυγώνα,
τοῦ οὐρανοῦ τ᾽ ἀστέρια, τρυγώνα νιογραμμένη.
Καὶ στρώματα τοὺς ἔστρωσε τὸν κόμπο μὲ λουλούδια,
τοὺς ἔβαλε καὶ φαγητὰ τὸν ἄνθο μὲ τὸ μόσκο,
κρασιὰ τοὺς ἔβαλε νὰ πιοῦν θάλασσα καὶ ποτάμια.
Ἀπ᾽ λα τ᾽ ἄστρα τ᾽ οὐρανοῦ αὐγερινὸς δὲν ἦρθε,
κι αὐτοῦ πρὸς τὸ ξημέρωμα αὐγερινὸς μᾶς ἦρθε·
φέρνει τὸν ὕπνο ζωντανὸ στὰ νιόγαμπρα πεσκέσι,
φέρνει καὶ στοὺς συμπέθερους φανάρι ἀναμμένο.
Συμπέθεροι νὰ φύγουμε τὰ νιόγαμπρα νυστάζουν,
τ᾽ ἔχουν βραδυὲς ἀκοίμητα, ἔχουν καὶ μεσημέρια.

Ὅπως καὶ τὰ ἐπίσης λησμονημένα:

Τώρα τὰ πουλιά, τώρα τὰ χελιδόνια,
τώρα οἱ πέρδικες γλυκολαλοῦν καὶ λένε.
— Ξύπν᾽ ἀφέντη μου, ξύπνα καλέ μ᾽ ἀφέντη,
ξύπνα ἀγκάλιασε κορμὶ κυπαρισσένιο,
κι ἄσπρονε λαιμὸ καὶ κόρφο σὰ λεμόνι.
— Ἄφ᾽σε με λυγερὴ λίγο ὕπνο νὰ πάρω,
γιατ᾽ ἀφέντης μου στὴ βίγλα μ᾽ εἶχε ἀπόψε,
καὶ στὸν πόλεμο μπροστὰ μὲ πᾶνε,
γιὰ νὰ σκοτωθῶ, γιὰ σκλάβο νὰ μὲ πάρουν,
κι ἔδωκ᾽ ὁ Θεὸς κι ἡ Παναγιὰ Παρθένα
καὶ ξεσπάθωσα μέσ᾽ τῶν ὀχτρῶν τ᾽ ἀσκέρι
χίλιους ἔκοψα στὸ ἔμπα καὶ στὸ ἔβγα,
κι ἦρθα κι ἔπεσα στὸ στρῶμα ποὺ κοιμᾶμαι,
νὰ ξεκουραστῶ, λίγο ὕπνο νὰ πάρω.

Ἤθελα ναρθῶ τὸ βράδυ, μ᾽ ἔπιασε ψιλὴ βροχή,
τὸ Θεὸ παρακαλοῦσα γιὰ νὰ σ᾽ εὕρω μοναχή.
Ἤρθ᾽ μωρ᾽ καὶ σὺ κοιμᾶσαι, μέσ᾽ τὸν ὕπνο τὸ βαθύ,
ξύπνα μωρ᾽ νὰ σὲ φιλήσω μέσ᾽ στὰ μάτια καὶ στὸ στῆθος,
ἔχω ροῦχα νὰ σ᾽ ἀλλάξω, πάπλωμα νὰ σκεπαστῆς,
καὶ κορμάκι ν᾽ ἀγκαλιάσης, ὅσο ποὺ νὰ βαρεθῆς.

Ἄλλα τραγούδια ποὺ ἀντηχοῦσαν κατὰ τὴν νύκτα τοῦ γάμου, τραγουδούμενα μέχρι τοῦ 1940, ἦσαν τὰ ἑξῆς:

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ὅσα λουλούδια ᾽χει ἡ ἄνοιξη, κι ἡ Πόλη παραθύρια
τόσα φλωράκια ξόδεψα, κόρη μου γιὰ τ᾽ ἐσένα.
— Δὲν τόξερα λεβέντη μου, ποὺ ξόδιασες γιὰ μένα,
νὰ γίνω γῆς νὰ μὲ πατῇς, γιοφύρι νὰ περάσῃς,
νὰ γίνω κι ἀσημόκουπα, νὰ πίνῃς τὸ κρασάκι,
ἐσὺ νὰ πίνῃς τὸ κρασί, κι ἐγὼ νὰ λάμπω μέσα.

Ὅλες οἱ νιὲς παντρεύτηκαν Γιαννούλα, Γιαννούλα,
κι ὅλες πῆραν ἄντρες, Γιαννούλα χαϊδεμένη.
Κι ἐγὼ Γιαννούλα ἡ ὄμορφη, πῆρα τὸ μαραζιάρη,
τοῦ βάν δεῖπνο, δὲ δειπνᾶ, γιόμα δὲ γιοματίζει,
τοῦ στρώνω πέντε στρώματα, πέντε προσκεφαλάδες,
σήκου μαράζη πλάγιασε, σήκου μαράζη μ᾽πέσε,
κι ἅπλωσε τὸ χεράκι σου στὸν ἀργυρό μου κόρφο
καὶ πιάσ᾽ τοῦ Μάη τὴ δροσιά, τ᾽ Ἀπρίλη τὰ λουλούδια.

Τοῦ Μάη εἶν᾽ τὰ λουλούδια, τ᾽ Ἀπρίλη εἶν᾽ οἱ δροσιές,
ἔτσι ᾽ν καὶ τῆς Θανάσως οἱ ἀναστεναξιές.
Κλέφτες πάησαν τὴν πῆραν ἀπὸ μέσα τὸ χωριό,
τὴν πῆραν καὶ τὴν πῆγαν σ᾽ ἕνα ψηλὸ βουνό.
— Ἀγάλια - ἀγάλια κλέφτες τ᾽ εἶμαι ξυπόλητη,
ὅσο νὰ δώκ᾽ τ᾽ ἄστρο, νὰ πάρῃ κι ἡ Αὐγή,
ν᾽ ἀνοίξῃ τὸ παζάρι, νὰ πάρω ποδεμή.
— Περβάτα, βρὲ Θανάσω, τί θὰ μᾶς πιάσουνε,
τ᾽ ἀδερφοξάδερφά σου θὰ μᾶς χαλάσουνε.
Δὲ φώναζες, Θανάσω, τὸ ποὺ σὲ πιάσανε.
— Τί νάλεγ᾽ ἡ καημένη, καὶ τί ᾽χα γιὰ νὰ πῶ,
τὸ στόμα βουλωμένο, τὴν πάλα στὸ λαιμό.

Μάνα της τὴ δέρει καὶ τὴν τυραννεῖ,
νὰ τῆς μαρτυρήσῃ, ποιός τὴ φίλησε.
— Μὴ μὲ δέρεις, μάνα, μὴ μὲ τυραννεῖς,
νὰ σοῦ μαρτυρήσω, ποιός μὲ φίλησε.
Μήτε ξένος ἦταν, μάνα, μήτε μακρινός
τῆς γειτόνισσάς μας ὁ μοναχογιός.
Μιὰ φορὰ στ᾽ ἀμπέλι, δυὸ στὸν ἀργαλειό,
κι ἄλλη μιὰ στὴ βρύση, πώπερνα νερό.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντιας

Ὅμορφος γενίτσαρος, χήρας ὑγιός,
στὸ σεφέρι κίνησε γιὰ πόλεμο,
πόλεμο δὲν ηὗρ᾽ ὁ γιὸς καὶ γύρισε,
γύρισε, ξεγύρισε στὸν Τύρναβο.
Κλέφτες τὸν ἐβίγλιζαν ἀπὸ κοντά,
ντουφεκιὲς τοῦ ρίξανε δεξιὰ μεριά,
μαχαιριὲς τοῦ δώσανε ζερβιὰ μεριά,
χύθηκε τὸ αἷμα του στὶς σιόλες του,
χύθηκαν τὰ σωθικὰ στὶς σέλες του.
Πάρτε ἕνα χρυσὸ ράμα καὶ ράψτε με,
ράψτε με σιγά, σιγὰ κι ἀνάλαφρα.

Πέρα σ᾽ ἐκεῖνο τὸ βουνὸ καὶ στ᾽ ἄλλο παραπέρα,
πώχει ν᾽ ἀντάρα στὴν κορφὴ καὶ καταχνιὰ στὸν πάτο.
Ἐκεῖ ᾽ταν κλῆμα ξέχωρο, ξεχώριστο ᾽πὸ τ᾽ ἄλλα,
κάνει σταφύλια κόκκινα καὶ τὸ κρασὶ μοσχάτο,
κι ὅσες μανοῦλες κι ἂν τὸ πιοῦν, ὅλες παιδιὰ δὲν κάνουν.
Νὰ τόχε πιῆ κι ἡ μάνα μου, νὰ μὴ ᾽χε κάμ᾽ ἐμένα,
παρὰ τὸ θιάμα ποὺ ᾽δα γὼ ἐψὲς στὸ πανηγύρι,
ν᾽ ἁρπάξ᾽ ὁ λύκος τὸ παιδὶ ᾽πὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μάνας.

Βαρέθηκα μωρ᾽ μάνα, μαντήλια νὰ κεντῶ.
— Κέντα, κόρη μου, κέντα καὶ τούτη τὴ χρονιά,
κι ἐγὼ θὰ σὲ παντρέψω μέσα στὰ Γιάννινα,
ποὺ εἶν᾽ τ᾽ ἄξια παλληκάρια καὶ τὰ καλὰ παιδιά.

Ἕνα πουλὶ θαλασσινό, σιαΐνι Μᾶρκο Μπότσιαρη,
κι ἕνα πουλὶ βουνήσιο, Μᾶρκο Μπότσαρη σουλιώτη.
Πέτρα τὴν πέτρα περπατεῖ, λιθάριν τὸ λιθάρι,
νὰ βρῇ τοῦ Μάρκου τὴν ὀρδή, τοῦ Μάρκου τὸ λιμέρι.
— Τὸ Μᾶρκο τὸν ἐβάρεσαν ὄξω στὸ Καρπενήσι.

Μάνα μὲ κακοπάντρεψες καὶ μ᾽ ἔδωκες στοὺς κάμπους,
κι ἐγὼ τὸ κάμα δὲ βαστῶ, ζεστὸ νερὸ δὲν πίνω,
τὸ λὲν οἱ κοῦκκοι στὰ βουνὰ κι οἱ πέρδικες στοὺς κάμπους,
τὸ λὲν κι οἱ Δροπολίτισσες, τὸ λὲν στὸ μυρολόϊ,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

τὸ ποιά 'χει ἄντρα στὴν ξενιτειά, νὰ μὴν τὸν περιμένῃ,
ξήντα καράβια βούλιαξαν, κι ὅλ' οἱ καπεταναραῖοι,
γιόμοσ' ἡ θάλασσα πανιά, κι οἱ ἄκρες παλληκάρια.

Ἂς τὸ ποῦμε ἕνα, ἕναν τ' ἀηδονάκι, τὸ χελιδονάκι,
πόρχεται τὸν Ἀπρίλη κι ὅλον τὸν Μάη λαλεῖ.
Ἂς τὸ ποῦμε δύο, δύο πέρδικες γραμμένες,
γραμμένες, πλουμισμένες, στὸ καφάσι βαλημένες.
Ἂς τὸ ποῦμε τρίγια, τρίγια πόδια ἀλετροπόδια,
δύο πέρδικες γραμμένες κ.λ.π.
Ἂς τὸ ποῦμε τέσσερα, τέσσερα βυζιῶν γελάδα
τρίγια πόδια ἀλετροπόδια κ.λ.π.
Ἂς τὸ ποῦμε πέντε, πέντε δάχτυλα στὸ χέρι
τέσσερα βυζιῶν γελάδα κ.λ.π.
Ἂς τὸ ποῦμε ἕξη, ἕξη ἄστρα σέρν' ἡ πούλια
πέντε δάχτυλα στὸ χέρι κ.λ.π.
Ἂς τὸ ποῦμ' ἑφτά, Ἑφταπάρθενος χορός,
ἕξη ἄστρα σέρν' ἡ πούλια κ.λ.π.
Ἂς τὸ ποῦμ' ὀχτώ, ὀχταπόδια τοῦ γιαλοῦ
Ἑφταπάρθενος χορὸς κ.λ.π.
Ἂς τὸ ποῦμ' ἐνιά, ἐνιὰ μῆνες τὸ παιδὶ στὴν κοιλιὰ τῆς μάνας του.

Μὴ χαλᾶτε τὸ χορό, τ' εἶμαι ξένος καὶ θὰ διῶ,
καὶ θὰ πᾶ νὰ μολογῶ, πέρα σ' κεῖν' τὸ μαχαλά,
ποῦ 'ν τὰ σπίτια τὰ ψηλά, παραθυράκια μὲ γυαλιά,
νὰ φανοῦν οἱ ὄμορφες κι οἱ νεραντζουμάγουλες,
καὶ ἡ κόρη τοῦ παπᾶ, πώχει δύο χαϊμαλιά,
κι εἶναι ἀρραβωνιασμένη, ἄχ καὶ μικροπαντρεμένη.

Μιὰ λιανὴ λιανούτσικη καὶ μελαχροινιούτσικη,
στὸ γιοφύρι κάθονταν κι ὅλα συλλογιόντανε:
«πῶς θαλὰ περάσ' ἐγὼ τοῦτο τὸ θολὸ νερό·»
— Καλὴ μέρα, νιούτσικε καὶ μελαχροινιούτσικε,
νὰ σοῦ δώκω φίλημα, φίλημα κι ἀγκάλιασμα.
Κι ὅσο τὴν ἀπέρασε κι ὕστερα τὸν γέλασε.
Κάπου δῶ καὶ κάπου ἐκεῖ, ὅσο πάει στὴν μάννα της.
— Ἔβγα, μάννα μ' νὰ μὲ δῇς, γάϊδαρο, ποὺ σούφερα,
φορτωμένο κούτσουρα καὶ στὰ μισοσάμαρα ὅλο προσανάματα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Τὴν Δευτέραν ἡμέρας τῆς χαρᾶς, μετὰ τὰ πρωινὰ τραγούδια καὶ τὸν πρωινὸν χορὸν εἰς τὸ πελιαύρι, ἐγίνοντο ἐπισκέψεις εἰς τὸ σπίτι τοῦ νουνοῦ, ἂν βέβαια κατήγετο ἀπὸ τὸ ἴδιο χωρίον, εἰς τοῦ βλάμη καὶ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν, ὅπου ἔτρωγαν «τηγανῖτες μὲ τὸ μέλι» καὶ ἔπιναν ρακὴ μὲ τὸ πεκμέζι». Τὸ μεσημέρι τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐγίνετο τὸ τελευταῖον γεῦμα, πλούσιον καὶ αὐτό, ὅπως καὶ τῆς Κυριακῆς, τὸ δὲ ἀπόγευμα ἤρχιζε ἡ ἀποχώρησις τῶν καλεσμένων μὲ τὰ βιολιά, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄντρες καὶ οἱ γυναῖκες ἐτραγουδοῦσαν τὸ τραγούδι τοῦ «ἀποχωρισμοῦ»:

Ἦρθε καιρὸς νὰ φύγωμε, παιδιά μου, παιδιά μου,
καιρὸς νὰ χωριστοῦμε, μωρὲ παιδιὰ καημένα.
Κι αὔριο καλὲς ἀντάμωσες, παιδιά μου, παιδιά μου,
στῆς νύφης τὰ πιστρόφια, μωρὲ παιδιὰ καημένα.

Πρῶτος ἀποχαιρετοῦσε τὰ νιόγαμπρα, τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς συμπεθέρους ὁ νουνός, ἐνῶ ὁ χορὸς τῶν ἀντρῶν καὶ ἔπειτα τῶν γυναικῶν τὸν ἐξεπροβοδοῦσε μὲ τὸ τραγούδι:

Στὸ καλό, καλέ μας νοῦνε, στὸ καλὸ καὶ τιμημένε,
στὸ καλό, καλέ μας νοῦνε, σῦρε στὸ καλό,
καὶ σὲ ἄλλα νὰ χαροῦμε, στὸ καλὸ καλέ μας νοῦνε.

Μιὰ ἑβδομάδα μετὰ τὴν χαρὰν ἐγίνοντο τὰ «πιστρόφια», ἢ ὅπως ἐλέγοντο παλαιότερα «τὰ φιλέματα» εἰς τὸ σπίτι τῶν γονέων τῆς νύφης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

ΕΘΙΜΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Ἀλλὰ καὶ ὁ θάνατος, τὸ θλιβερὸν τοῦτο γεγονός, ποὺ συνταράσσει τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ἔδωσε ἀφορμὴν νὰ δημιουργηθοῦν ὡρισμένα ἔθιμα, ἀναφερόμενα εἰς τὰ προγνωστικὰ τοῦ θανάτου, τὸ ψυχορράγημα, τὴν ταφὴν καὶ μετὰ τὴν ταφήν.

Ὡς προγνωστικὸν τοῦ θανάτου ἐθεωρεῖτο τὸ μονότονον καὶ συνεχὲς γαύγισμα τοῦ σκύλου εἰς τὴν αὐλήν (τὸ περιαύλι) τοῦ μελλοθανάτου, διὰ τοῦτο εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἠναγκάζοντο οἱ νοικοκυραῖοι νὰ κτυποῦν τὸν σκύλον διὰ νὰ ἡσυχάσῃ, νὰ τοῦ ἀλλάξουν κατοικίαν, νὰ τὸν βρέχουν μὲ κρύον νερὸν εἰς τὸ κεφάλι καὶ νὰ τὸν καταρῶνται «τὸ κεφάλι σου νὰ φᾶς παλιόσκυλο». Καὶ ὅταν ὁ σκύλος, παρ' ὅλα αὐτὰ συνέχιζε τὸ ἀνησυχητικόν του γαύγισμα εἰς τὸ σπίτι τοῦ μελλοθανάτου, τότε αἱ ὑποψίαι περὶ τοῦ μοιραίου ηὔξανον καὶ αἱ ἀνησυχίαι ἐμεγάλωναν, καὶ μάλιστα ἂν ἦτο ἄρρωστος βαριὰ ὁ πάππος ἢ ἡ γιαγιὰ ἢ ἡ «μάλε» ἢ ἄλλος στενὸς συγγενής. Διὰ τοῦτο ἡ πρώτη φροντὶς ἦτο νὰ ἀποφευχθῇ τὸ προγνωστικὸν γαύγισμα τοῦ σκύλου, νὰ τρέξουν τὴν αὐγὴ καὶ νὰ ἀνάψουν τοῦ Ἁγιβλάση ἢ τοῦ Ἁγινικόλα. Ἐκτὸς τοῦ σκύλου ὅμως, καὶ τοῦ κόρακα ἡ φοβερὰ κραυγὴ ἐπάνω ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ μελλοθανάτου ἐθεωρεῖτο ἀπαίσιος οἰωνός, θάνατος. Διὰ τοῦτο, ὅταν ὁ κόρακας ἐφώναζε ἐπάνω ἀπὸ τὸ σπίτι, ὅλοι οἱ ἔνοικοι ἔβγαιναν ἔξω εἰς τὴν αὐλήν, «τὸ περιαύλι», καὶ ἐφώναζαν δυνατὰ νὰ μὴ ξαναγυρίσῃ ὁ κόρακας εἰς τὸ μέρος τὸ ἴδιον. Σπανίως δέ, ἂν εἶχε κυνηγὸς τὸ τουφέκι του τὴν ὥραν ἐκείνην, ἔρριχνε καὶ εἰς τὸν ἀέρα πρὸς ἐκφοβισμόν. Ἐκτὸς τούτων καὶ τὸ λάλημα τῶν πετεινῶν καὶ ὀρνίθων εἰς ἀκατάλληλον ὥραν τῆς νυκτὸς ἐθεωρεῖτο ἢ μεταβολὴ τοῦ καιροῦ ἢ θάνατος εἰς τὸ σπίτι. Κυρίως κακὸς οἰωνὸς ἐθεωρεῖτο, ἂν μαύρη κόττα ἐλαλοῦσε παράξενα ὡσὰν πετεινός. Τὴν κόταν αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἡμέραν τὴν ἔσφαζαν καὶ τὴν ἔτρωγαν, «γιὰ νὰ μὴ φάῃ αὐτὴ τὸ κεφάλι τοῦ νοικοκύρη». Κάποτε ἐπάνω ἀπὸ τὸ σπίτι ἐλαλοῦσε καὶ ἡ κουκουβάγια, «ἡ κουκουμάτσιω». Καὶ τὸ λάλημα τῆς κουκουβάγιας ἐθεωρεῖτο κακὸν διὰ τὴν οἰκογένειαν, διὰ τοῦτο τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιᾶς, ὅταν ἡ κουκουβάγια ἐπετοῦσε ἐπάνω ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ ἐλαλοῦσε ἄσχημα, ἔβγαιναν ἔξω καὶ ἐφώναζαν δυνατά:

κουκουμάτσιω πάει στ' ἀμπέλι
μὲ τσαπὶ καὶ μὲ δικέλλι,
πάρτε με καὶ μὲ κοπέλλι.

Δημοτικη Βιβλιοθηκη Κάντας

Καὶ ὅταν τὸ μοιραῖον ἤρχετο καὶ ὁ Χάρος ἐκτυποῦσε τὸ σπίτι, ἔπαιρναν τὸν ἑτοιμοθάνατο καὶ τὸν ἔβαναν εἰς τὸ μέσον τοῦ σπιτιοῦ, εἰς τὴν «κάμαρα» καὶ ἐτηροῦσαν ἀπόλυτη ἡσυχία. Καὶ ἂν ἡ ψυχὴ ἀργοῦσε νὰ βγῇ, καὶ ὑπέφερε ὁ μελλοθάνατος εἰς τὸ ψυχορράγημα, ἐκαλοῦσαν τὸν παπᾶ νὰ τοῦ διαβάσῃ μιὰν εὐχή, ἄναβαν τὸ εἰκόνισμα τοῦ σπιτιοῦ καὶ προσηύχοντο «νὰ τὸν τελέψῃ γρήγορα» ὁ Θεός. Μετὰ τὸ ξεψύχισμα ἐκτυποῦσε πένθιμα ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ τρεῖς φορές, καὶ ἔπειτα ἕνα παιδὶ τοῦ σχολείου, ὅ-

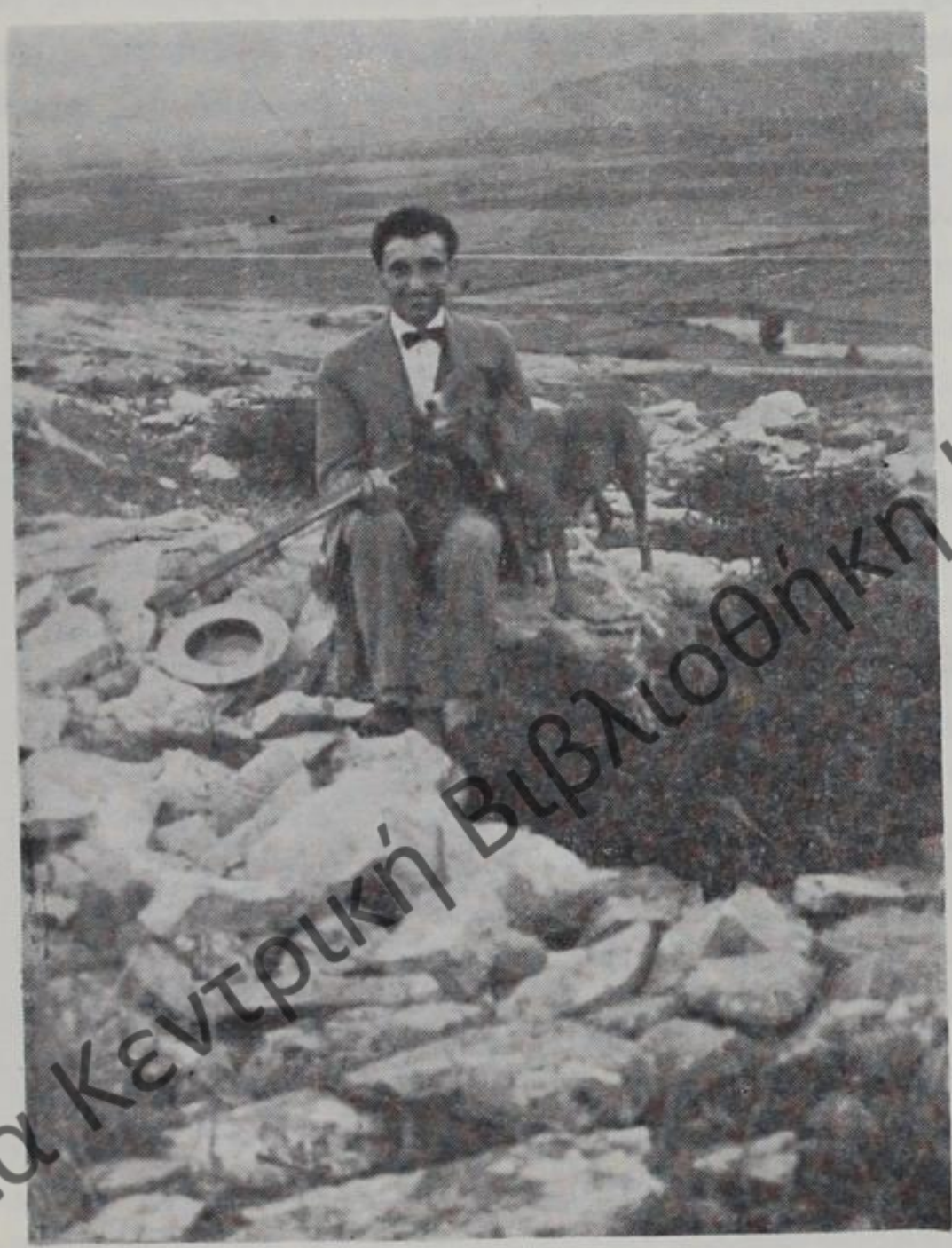

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ, ΔΟΛΟΦΟΝΗΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ ΤΟ 1944

ποιον ὥριζε ὁ δάσκαλος, ἔπαιρνε τὸ Ψαλτήρι καὶ ἐδιάβαζε πολλοὺς ψαλμοὺς ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του πεθαμένου.

Οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι τοῦ νεκροῦ ἔτρεχαν ἀμέσως εἰς τὸ σπίτι τοῦ πεθαμένου καὶ ἐλάμβανον μέρος εἰς τὸν γενικὸν θρῆνον. Αἱ γυναῖκες ἔκλαιον γοερὰ καὶ οἱ ἄνδρες ἐφώναζαν δυνατά, καλοῦντες τὸν νεκρὸν νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἐπάγγελμά του· ἂν ἦτο δάσκαλος ἐφώναζαν «σήκου, σὲ καρτεροῦν τὰ παιδιὰ γιὰ τὸ μάθημα», ἂν ἦτο ἰατρὸς «σὲ καρτεροῦν οἱ ἄρρωστοι», ἂν ἦτο ξενίτης «σὲ καρτεροῦν οἱ ἀγωγιάτες γιὰ τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ταξίδι», καὶ ἂν ἦτο νέος καὶ ἀνύπαντρος «σὲ καρτεροῦν τὰ συντρόφια σου νὰ παίξῃς στ' ἀργαστήρι». Αἱ γυναῖκες ἐχωρίζοντο εἰς δύο ὁμάδας — ὅπως τὰ ἡμιχόρια τῆς ἀρχαίας τραγωδίας — καὶ κάθε ὁμὰς ἔλεγε τὸ μοιρολόγι της, τὸ ὁποῖον ἦτο πάντοτε σχετικὸν μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ νεκροῦ.

Τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας ὅλοι οἱ χωριανοὶ ἄφηναν τὴν ἐργασίαν των καὶ ἔτρεχαν εἰς τὸ σπίτι τοῦ πεθαμένου, ἐχθροὶ καὶ φίλοι, καὶ παρηγοροῦσαν τοὺς συγγενεῖς καὶ οἰκείους καὶ ἔπειτα ἐγύριζαν εἰς τὸ σπίτι τους, ὅπου, ἀφοῦ ἐφοροῦσαν τὰ καλά τους, ἦσαν ἕτοιμοι, ὅταν θὰ ἐκτυποῦσε ἡ καμπάνα τοῦ Ἅη Βλάση ἢ τοῦ Ἅη - Νικόλα, νὰ συνοδεύσουν τὸν νεκρὸν εἰς τὴν τελευταίαν του κατοικίαν. Ὅλοι τους ἐθεωροῦσαν ἱερὰν ὑποχρέωσιν νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὴν κηδείαν, ἀκόμα καὶ ἂν ὁ νεκρὸς εἶχεν ἀποθάνει ἀπὸ φοβερὰν ἀρρώστειαν, ἀπὸ «θανατικὸ» ἢ ἀπὸ «χτίκι» δὲν ἔπρεπε νὰ λείπουν ἀπὸ τὴν κηδείαν.

Τὰς πρωινὰς ὥρας ἤρχιζεν ὁ μεγάλος θρῆνος εἰς τὸ σπίτι τοῦ νεκροῦ, καὶ ἂν μὲν ὁ νεκρὸς ἦτο νέος, ὁ θρῆνος διαρκοῦσε ὥρας πολλὰς καὶ ἦτο ἀσταμάτητος, ἂν δὲ ἦτο γεροντότερος διαρκοῦσε ὀλιγώτερον. Δὲν παρέλειπαν ὅμως πολλὰς φορὰς νὰ καλοῦν ἀπὸ γειτονικὰ χωριὰ ἢ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν Δουβιανὴν «β α γ ί σ τ ρ ε ς», γυναῖκες ὀπλαδὴ ποὺ εἶχαν ὡς ἐπάγγελμα νὰ καλοῦνται εἰς τὰς κηδείας καὶ νὰ θρηνοῦν τὸν νεκρὸν μὲ αὐτοσχέδια ποιήματα. Ἔτσι ὁλόκληρον τὸ χωριὸν ἀντηχοῦσε τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας ἀπὸ θρήνους καὶ μοιρολόγια.

Περίφημες μοιρολογίστριες ἦσαν εἰς τὴν Δουβιανὴν μέχρι τοῦ 1940 ἡ χαροκαμένη Γληγόρη Κέντροβα, ἡ Γιαννούλα τοῦ Κονόμου καὶ ἡ Μάρω τοῦ Κονόμου, ποὺ μὲ τὰ μοιρολόγια τους καὶ τὸ «βάϊ» τους συγκινοῦσαν καὶ τὰ ἄψυχα ἀκόμη, καὶ ἔκαναν, ὅπως ἔλεγαν εἰς τὴν Δουβιανήν, «καὶ τὰ λιθάρια νὰ δακρύζουν».

Καὶ ὅταν ἤρχετο ἡ πικρὰ ὥρα «νὰ σηκώσουν» τὸν νεκρόν, τότε αἱ γυναῖκες ἠμπόδιζαν τοὺς ἄνδρες ποὺ ἐκρατοῦσαν τὸ «ξυλοκρέββατο» νὰ πάρουν τὸν νεκρὸν καὶ νὰ τὸν ἀποθέσουν εἰς τὸ ξυλοκρέββατον, ποὺ ἐφυλάσσετο εἰς τὸν γυναικωνίτην τοῦ Ἅη Βλάση καὶ τοῦ Ἅη Νικόλα, ἡ μητέρα τοῦ νεκροῦ ἢ καὶ ἡ γυναῖκα του ἐκτυποῦσε δυνατὰ τὸ στῆθος καὶ λιπόθυμη ἔπεφτε εἰς τὰ χέρια τῶν συγγενῶν της καὶ ηὔχετο νὰ τὴν πάρῃ γρήγορα κοντά της ὁ πεθαμένος, διότι δὲν ἠμποροῦσε πλέον νὰ ζήσῃ χωρὶς αὐτὸν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. Συγγενεῖς δὲ τοῦ νεκροῦ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐκφορᾶς, μέσα εἰς τὴν κάμαραν, ὅπου ἐξεψύχησε, ἔπαιρναν τὴν φωτογραφίαν του καὶ τὴν ἐγύριζαν ἀνάποδα. Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν ἡ φωτογραφία ἔμενεν ἕνα χρόνον καὶ περισσότερον, ὥσπου νὰ μετριασθῇ τὸ πένθος.

Ἡ σύζυγος τοῦ ἀποθανόντος ἀπὸ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου ἐφοροῦσε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

τὴν «σίτα» ἀνάποδα, ἐκάλυπτε τὶς «κόσσες» καὶ ἔδενε «τὸ πόσι» ἀνάποδα, οἱ μεγαλύτερες ὅμως εἰς τὴν ἡλικίαν, πρὸ πάντων ἡ μητέρα, ἐφοροῦσαν τὸ φλοκωτό. Μαῦρα ποτὲ δὲν ἐφοροῦσαν. Μαῦρα ἐφοροῦσε μόνον ἡ γυναῖκα τοῦ ἀποθανόντος, ὅταν ἦτο ἐντελῶς μόνη εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, χωρὶς τέκνα, γονεῖς καὶ ἄλλους στενοὺς συγγενεῖς. Ἡ νιόνυφη, ὅταν ἔχανε τὸν ἄνδρα της, δὲν ἐφοροῦσε πλέον τὴν σκούφια καὶ τὰ φλωριά, ἀλλὰ μονάχα ἕνα φλωρὶ κρεμασμένον εἰς τὸ στῆθος καὶ τὴν σίταν ἀνάποδη. Ἐπίσης τὴν σίταν ἀνάποδη ἐφοροῦσεν ἡ νιόνυφη, ὅταν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της ἠναγκάζετο νὰ γυρίσῃ εἰς τὰ πατρικά της, διὰ τοῦτο καὶ μεγάλη κατάρα ἐθεωρεῖτο «νὰ φορέσῃς μωρὴ τὴ σίτα ἀνάποτα». Καὶ ὅταν πάλιν ἠ-

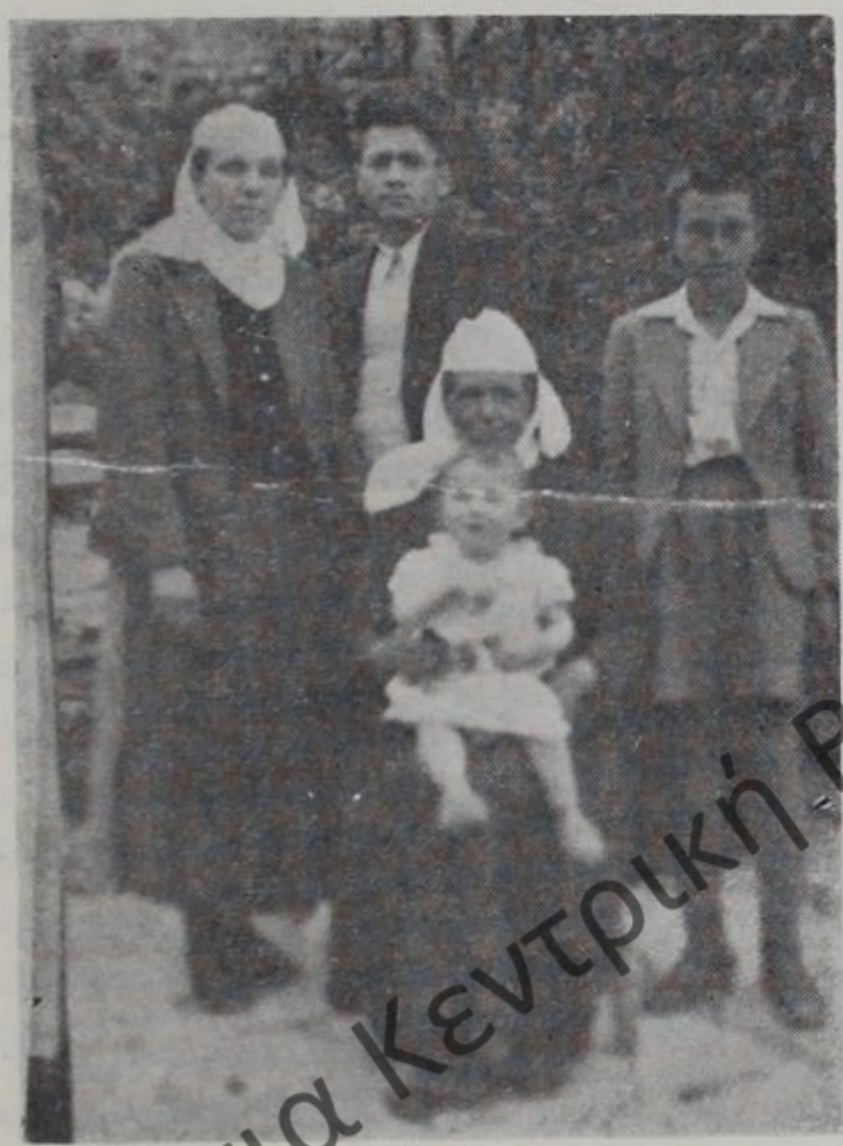

ΣΤΗΝ ΚΟΥΛΑ (1959)

ναγκάζετο ἡ νύφη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ πεθαμένου συζύγου της ἀπὸ τὰ ἀνδραδέλφια ἢ τὰ πεθερικά, καὶ τότε ἀκόμη ἐφοροῦσεν ἡ ἀτυχὴς χήρα τὴν σίταν ἀνάποτα.

Εἰς τὴν κηδείαν ἐμοίραζαν «σπυριά», δηλ. στάρι βρασμένον, καὶ εἰς τὰ τρίτα, «τὸ σκουτέλι» ψωμὶ ἄζυμον καὶ στάρι βρασμένον. Σαράντα ὁλοκλήρους ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον, ἔκλαιον τὸν πεθαμένον εἰς τὸ σπίτι κάθε ἡμέραν εἰς τὰς δέκα τὸ πρωΐ. Ἡ μάννα κεφαλοδεμένη, ὤφειλε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ μοιρολογῇ μίαν ὥραν τὴν ἡμέραν καὶ ἔπειτα ἐπήγαιναν οἱ δικοί της καὶ «τὴν σήκωναν». Τὰ παλαιότερα χρόνια, μέχρι τοῦ 1930, συνήθιζαν μετὰ τὴν κηδεία νὰ παραθέτουν δεῖπνον εἰς χωριανούς, ποὺ παρευρέθησαν εἰς τὴν κηδείαν. Τὸ δεῖπνον ἦτο ἀπὸ χορταρικὰ καὶ ὄχι ἀπὸ κρέας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΕΡΡΗΣ

Ὁ διδάσκαλος τῶν Δουβιανιτῶν καὶ τῶν Δροπολιτῶν. Ἐπὶ τεσσαράκοντα καὶ πλέον ἔτη ἐδίδαξε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἐγαλούχησεν ἑκατοντάδας ἑλληνοπαίδων μὲ τὰ νάματα τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῆς φιλοπατρίας, ὥστε δικαίως νὰ τοῦ ἀνήκῃ ὁ τίτλος τοῦ διδασκάλου τοῦ Γένους. Ἡ σεμνότης τοῦ ἤθους του, ἡ εὐσυνειδησία καὶ ἡ ἐργατικότης, ἡ ἀκεραιότης τοῦ χαρακτῆρος, ἡ ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τὸ διδασκαλικὸν ἔργον, ἡ ἀξιοπρέπειά του εἰς τὸ σχολεῖον καὶ τὴν κοινωνίαν, ἡ γλυκύτης τοῦ λόγου του καὶ ἡ ἀρτία φιλολογική του κατάρτισις εἶχον καταστήσει τὸν Κωνσταντῖνον Ζέρρην περιζήτητον διδάσκαλον εἰς ὅλας τὰς μεγάλας καὶ πλουσίας κοινότητας τῆς Ἠπείρου, τὸ Δέλβινον, τὸ Δελβινάκιον, τὴν Κοσοβίτσαν, τοὺς Μπουλιαράταις καὶ ἰδιαιτέρως τὴν Δουβιανήν.

Ὁ Κωνσταντῖνος Ζέρρης ἐγεννήθη τὸ 1860 εἰς τὴν Δουβιανήν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα μαθήματα, εἰς τὴν ἀκμάζουσαν τότε σχολὴν τῆς «Κ ο ύ λ α ς», οἱ μαθηταὶ τῆς ὁποίας, ὡς ἀνέγραφον αἱ σύγχρονοι ἐφημερίδες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διεκρίνοντο διὰ τὴν μεγάλην πρόοδον εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν χρηστοήθειαν, ταξιδεύσας δὲ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν νεαρώτατος, εὗρεν ἐκεῖ θερμὴν ὑποστήριξιν ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του πρὸς συνέχισιν τῶν σπουδῶν του. Κατηρτισμένος καλῶς εἰς τὰ μαθήματα, ὑπέστη ἐπιτυχῆ εἰσιτήριον ἐξέτασιν εἰς τὴν περιώνυμον Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν, εἰς τὴν ὁποίαν φοιτήσας ἐπὶ ὀκταετίαν, διεκρίθη μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν του διὰ τὴν φιλομάθειαν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν ἰδιαιτέως. Ἀπόφοιτος τῆς Μεγάλης Σχολῆς τοῦ Γένους μὲ τὸν ἐπίζηλον βαθμὸν «ἄ ρ ι σ τ α», ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἤπειρον, ὅπου ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα καὶ ἄλλων Μεγαλοσχολιτῶν, ἀπεφάσισε νὰ ἐξασκήσῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου εἰς διαφόρους κοινότητας καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ χωρίου του, τὴν Δουβιανήν, εἰς τὴν ὁποίαν διδάξας ἐπὶ μακρὰ ἔτη, κατέστησεν αὐτὴν ἀληθὲς πνευματικὸν κέντρον ἀνωτέρας μορφώσεως. Μαθηταὶ ἐκ τῶν γειτονικῶν χωρίων, τοῦ Σωφράτικα, τοῦ Χασκόβου, τῆς Βανίστης, τῆς Καλογοραντζῆς καὶ τῆς Γράψης, ἔσπευδον εἰς τὴν Δουβιανήν, διὰ νὰ μορφωθοῦν πλησίον τοῦ Κωνσταντίνου Ζέρρη. Μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων οἱ ἐγγράμματοι Δροπολῖται ἀνέφερον μετὰ σεβασμοῦ καὶ

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

συγκινητικῆς ἀναμνήσεως τὸ ὄνομα τοῦ διδασκάλου των Κωνσταντίνου Ζέρρη, καὶ ἔλεγον ὑπερηφάνως: «ἐγὼ ἔμαθα γράμματα στὸν Τζιέρρη».

Ὁ Κωνσταντῖνος Ζέρρης ἐφιλοδόξει νὰ καταστήσῃ τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου του ἀνώτερον τῶν ἄλλων σχολείων, διὰ τοῦτο καὶ ὑπεβάλλετο εἰς μεγάλους κόπους καὶ ὑπερβολικὰς φροντίδας, διδάσκων ὁ ἴδιος ὅλα τὰ μαθήματα εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις, ἀναθέτων τὴν διδασκαλίαν τῶν μικροτέρων τάξεων εἰς τὸν Κ. Σκαπέταν ἢ τὸν Ν. Λιανίδην. Ἑπτατάξιον σχολεῖον ἦτο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κωνσταντίνου Ζέρρη τὸ σχολεῖον τῆς Δουβιανῆς. Εἰς αὐτὸ ἐδιδάσκοντο μέχρι τοῦ 1912 εἰς τὰς μεγάλας τάξεις, τὴν Ἕκτην καὶ Ἑβδόμην, ἀνώτερα μαθήματα. Ἐκτὸς τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἐδιδάσκετο ἀκόμη Θεωρητικὴ Ἀριθμητική, Στοιχεῖα Ἀλγέβρας, Φυσικὴ Πειραματική, Χριστιανικὴ Ἠθική, ἡ λατινικὴ μέθοδος τοῦ Δέφνερ καὶ ἡ γαλλικὴ τοῦ Ὁλενδόρφου. Ὅλα τὰ διδακτικὰ βιβλία ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐκδεδομένα ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει βιβλιοπωλῶν καὶ ἐκδοτῶν ἀδελφῶν Γεράρδου, εἰς τὸ τέλος τῶν ὁποίων ἀνεγράφετο: «πᾶσαι αἱ ἐκδόσεις ἡμῶν ἐγένοντο μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας καὶ φιλοκαλίας καὶ τῇ ἀδείᾳ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ὑποβληθεῖσαι δὲ καὶ εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Πατριαρχείων, ἐνεκρίθησαν καὶ κατεχωρίσθησαν ἐν τῷ ἐπισήμῳ αὐτῆς Καταλόγῳ, ὅπως ἀκωλύτως εἰσάγωνται εἰς τὰ ἀνὰ τὴν Αὐτοκρατορίαν ἑλληνικὰ Σχολεῖα». Τοιαῦτα βιβλία, ἐγκεκριμένα διὰ τὰς μικρὰς τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἦσαν τὰ νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα τοῦ Ι. Μαγκριώτη, ἡ γραμματικὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης τοῦ Λουκᾶ Χριστοδούλου καὶ αἱ σχολικαὶ ἐκδόσεις τοῦ Α. Ζαμαρίου, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ μακρὰ ἔτη, μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἠπείρου, τὸ 1913, ἐδιδάσκοντο εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα. Εἰς δὲ τὰς ἀνωτέρας τάξεις ἐδιδάσκοντο παλαιότερον ἡ Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια τοῦ Α. Ραγκαβῆ, βραδύτερον δέ, μετὰ τὸ 1890, «Ἡ Μεγάλη Γραμματικὴ τοῦ Προδρόμου Εὐτυχίδου», τὸ «Ἀπάνθισμα Ἑλληνικῶν Γραμμάτων» εἰς δύο τόμους τοῦ Α. Τάγη, περιέχων ὁ μὲν πρῶτος ἐπιλογὴν ἐκ τῶν ἀρχαίων μυθογράφων, ὁ δὲ δεύτερος τὰ τρία πρῶτα βιβλία τῆς Ξενοφῶντος Κύρου Ἀναβάσεως.

Ἐκτὸς τῆς Δουβιανῆς, ὅπου ὁ Κ. Ζέρρης ἐδίδαξε τὰ περισσότερα ἔτη τῆς ζωῆς του, κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1897 - 98 ἐδίδαξεν εἰς τὴν Ἀστικὴν Σχολὴν Δελβίνου (Βλ. Φωνὴ τῆς Ἠπείρου 21.8.1898), εἰς τοὺς Μπουλιαράταις ἀπὸ τοῦ 1898 - 1900 (Φωνὴ τῆς Ἠπείρου ἀριθ. 478, 1902) καὶ εἰς τὸ Δελβινάκιον κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1906 - 1907 (Βλ. Ν. Πατσέλη, τὸ Δελβινάκιον τῆς Ἠπείρου, Ἀθ. 1948, σελ. 92).

Διδάσκαλος καὶ διευθυντὴς τῆς Ἀστικῆς Σχολῆς Δουβιανῆς, ηὐτύχησεν ὁ Κωνστ. Ζέρρης, κατὰ τὰς ἐνδόξους ἡμέρας τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Δουβιανῆς τὸ 1913, νὰ ὑποδεχθῇ καὶ νὰ προσφωνήσῃ τὸν Διάδοχον

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

Γεώργιον εἰς τὶς Μπαράγκες τῆς Δουβιανῆς τὸν Μάϊον τοῦ 1913, ὡς ἐγράφη ἀνωτέρω. Κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, ὅταν ἤρχισεν ὁ Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγών, ὁ Κωνσταντῖνος Ζέρρης ἐνθουσιάζει διὰ τῶν λόγων του τοὺς συμπατριώτας του καὶ δι' ὁμιλιῶν καὶ συγκεντρώσεων τονίζει τὴν ἑλληνικότητα τῆς Βορείου Ἠπείρου, ἐνθαρρύνει, ἐμψυχώνει καὶ παρευρίσκεται τὴν 17 Φεβρουαρίου 1914 εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, ὅπου ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Αὐτονόμου Ἠπείρου, Γεώργιος Ζωγράφος, ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς Αὐτονόμου Ἠπείρου, ἐν μέσῳ παλλαϊκοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῶν δύο παρισταμένων Μητροπολιτῶν Δρυϊνοπόλεως Βασιλείου καὶ Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Σπυρίδωνος Βλάχου. Ὅταν δὲ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1914 τὸ μέτωπον τῆς Αὐτονόμου Ἠπείρου διεσπάσθη εἰς τοῦ Τσέπου καὶ ὑπῆρχεν ἄμεσος κίνδυνος καταλήψεως τοῦ Ἀργυροκάστρου ὑπὸ τῶν ἐξηγριωμένων Ἀλβανῶν, οἱ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Δροπόλεως, τῆς Λιούντζης καὶ τοῦ Πωγωνίου φοβούμενοι τὴν ἐκδίκησιν καὶ τὰς λεηλασίας τῶν Ἀλβανῶν, κατέφυγον πρὸς ἀσφάλειαν εἰς τὰ πέραν τοῦ Γεωργουτσάταις χωρία, διότι ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις ἐξετείνετο μέχρι τοῦ Γεωργουτσάταις, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς Ἀρίνισταν (νῦν Κτίσματα) τοῦ Πωγωνίου καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ζέρρης, ὅπου παρέμεινε μέχρι τῆς ἀνακαταλήψεως τοῦ Ἀργυροκάστρου ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν Στρατευμάτων.

Ἡ κατάληψις τῆς Βορείου Ἠπείρου ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν τὸ 1916 εὗρε τὸν Κωνσταντῖνον Ζέρρην διδάσκαλον εἰς τὴν Δουβιανήν. Ὁ περιορισμὸς ὅμως τῆς διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, ὁ κίνδυνος τῆς καταδιώξεώς του ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν καὶ ἡ ἀγωνία διὰ τὴν τύχην τῆς Δουβιανῆς, ἤρχισαν νὰ καθιστοῦν τὸν ἐνθουσιώδη διδάσκαλον καὶ ἐξαίρετον πατριώτην μελαγχολικὸν καὶ δύσθυμον, οἱ δὲ καθημερινοί του διαπληκτισμοὶ μὲ τὸν Ραφαέλο, τὸν Ἰταλὸν διδάσκαλον τῆς Δουβιανῆς, ὁ ὁποῖος ἠμπόδιζε τὰ παιδιὰ νὰ ὁμιλοῦν εἰς τὸ σχολεῖον ἑλληνικά, ὑπέσκαψαν τὴν ὑγείαν του καὶ εἰς ἡλικίαν πεντήκοντα ὀκτὼ ἐτῶν, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1919, ὑποστὰς καρδιακὴν προσβολήν, ἀπεβίωσεν ὁ ἀείμνηστος διδάσκαλος.

Ὁ θάνατός του ἐλύπησεν ὅλους τοὺς Δροπολίτας, ἰδιαιτέρως ὅμως τοὺς συγχωριανούς του, οἱ ὁποῖοι τὸν ἠγάπων καὶ τὸν ἐξετίμων. Ἡ κηδεία του ἔγινε εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ὅπου ὁ συνάδελφός του διδάσκαλος Νεοκλῆς Λιανίδης ἐξεφώνησε συγκινητικώτατον λόγον, τὸν ὁποῖον ἐπὶ ἔτη ἐνεθυμοῦντο οἱ Δουβιανῖται, καὶ μάλιστα τὴν τελευταίαν του φράσιν «ξύπνα δάσκαλε νὰ δῇς τοὺς προσφιλεῖς σου μαθητάς, οἱ ὁποῖοι βαρυαλγεῖς σὲ συνοδεύουν εἰς τὴν τελευταίαν σου κατοικίαν».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΝΕΟΚΛΗΣ ΛΙΑΝΙΔΗΣ

Ὁ Νεοκλῆς Λιανίδης ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς λογίους τῆς Δουβιανῆς. Ἐγεννήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἰς τὴν Δουβιανήν, προερχόμενος ἐκ παλαιᾶς οἰκογενείας, πολλὰ μέλη τῆς ὁποίας εἶχον μεταναστεύσει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὴν Βλαχίαν, ὅπου ἐπεδόθησαν εἰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις καὶ διέπρεψαν ἐμπορικῶς. Ἀποφοιτήσας τοῦ δημοτικοῦ σχολείου «τῆς Κούλας», τὸ ὁποῖον διηύθυνε κατὰ τὰ ἔτη (1870 - 1880) ὁ περίφημος ἐκ Δερβιτσάνης διδάσκαλος Κρασᾶς, καὶ ἔχων φυσικὴν κλίσιν διὰ τὰ γράμματα, προσεκλήθη εἰς τὸ Ἄργος τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν συγγενῶν του Νικάτων, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀποκτήσει μεγάλην περιουσίαν καὶ φήμην εἰς ὅλην τὴν μικρὰν τότε Ἑλλάδα, χάρις εἰς τὴν Ἠπειρωτικήν των τιμιότητα καὶ φιλοπατρίαν καὶ τὸν ζῆλον διὰ τὴν ἐργασίαν, ἱδρύσαντες εἰς τὸ Ἄργος τὴν πρώτην καὶ μεγάλην Ἑταιρείαν Σιγαρέττων, ἐνῶ παραλλήλως οἱ συγγενεῖς των Ἀδελφοὶ Σπυρόπουλοι ἵδρυσαν εἰς τὸν Πύργον ἄλλην μεγάλην Καπνοβιομηχανίαν. Οἱ Νικᾶται ἐπροστάτευσαν τὸν Νεοκλῆν Λιανίδην καὶ ἐβοήθησαν τοῦτον νὰ τελειώσῃ τὸ Σχολαρχεῖον εἰς τὸ Ἄργος καὶ τὰς πρώτας γυμνασιακὰς τάξεις. Ἐπειδὴ ὅμως προσεβλήθη ὑπὸ ἑλονοσίας, ἡ ὁποία ἐμάστιζε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν Ἀργολικὴν πεδιάδα, ἠναγκάσθη ὁ Νεοκλῆς Λιανίδης νὰ διακόψῃ, τῇ συστάσει τῶν ἰατρῶν, τὰ μαθήματα καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Δουβιανὴν διὰ λόγους ὑγείας, παρέμεινεν εἰς αὐτὴν ἐπὶ ἓν ἔτος πρὸς ἀνάρρωσιν. Ἀναρρώσας, συνεχίζει μετὰ ταῦτα τὰς σπουδάς του εἰς τὴν περίφημον Ζωσιμαίαν Σχολὴν τῶν Ἰωαννίνων, ἐκ τῆς ὁποίας ἀποφοιτήσας, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πρὸς εὕρεσιν ἐργασίας. Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε συμπατριῶται συνέστησαν εἰς αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ρουμανίαν, ὅπου οἱ Ζαππαῖοι θὰ τὸν προσελάμβανον εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των. Πράγματι δέ, μεταβὰς εἰς τὴν Ρουμανίαν ὁ Νεοκλῆς Λιανίδης, προσελήφθη ὡς γραμματεὺς εἰς τὰ κτήματα τῶν Ζαππαίων καὶ ἐξετιμήθη ὑπ' αὐτῶν ἰδιαιτέρως διὰ τὴν τιμιότητά του, τὴν εἰλικρίνειαν, τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὴν φιλοπατρίαν του. Βραδύτερον οἱ Ζαππαῖοι διώρισαν τὸν Νεοκλῆ γενικὸν ἐπόπτην τῶν Κτημάτων των εἰς τὴν Θεσσαλίαν, θέσιν τὴν ὁποίαν διετήρησεν ὁ Νεοκλῆς Λιανίδης μέχρι τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπηλλοτρίωσε τὰς Θεσσαλικὰς γαίας, διὰ τὴν χορήγησιν γεωργικοῦ κλήρου εἰς ἀκτήμονας ἀγρότας.

Ἀπὸ τοῦ (1900 - 1910) ὁ Νεοκλῆς Λιανίδης ὑπηρέτησεν ὡς δάσκαλος

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

εἰς τὴν Δουβιανήν, ἀπὸ δὲ τοῦ (1910 - 1913) διωρίσθη ὡς λογιστὴς εἰς τὰ «καπνικά», παραμείνας εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον εἰς τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, τὸ 1913.

Ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς χώρας, ἔχουσα

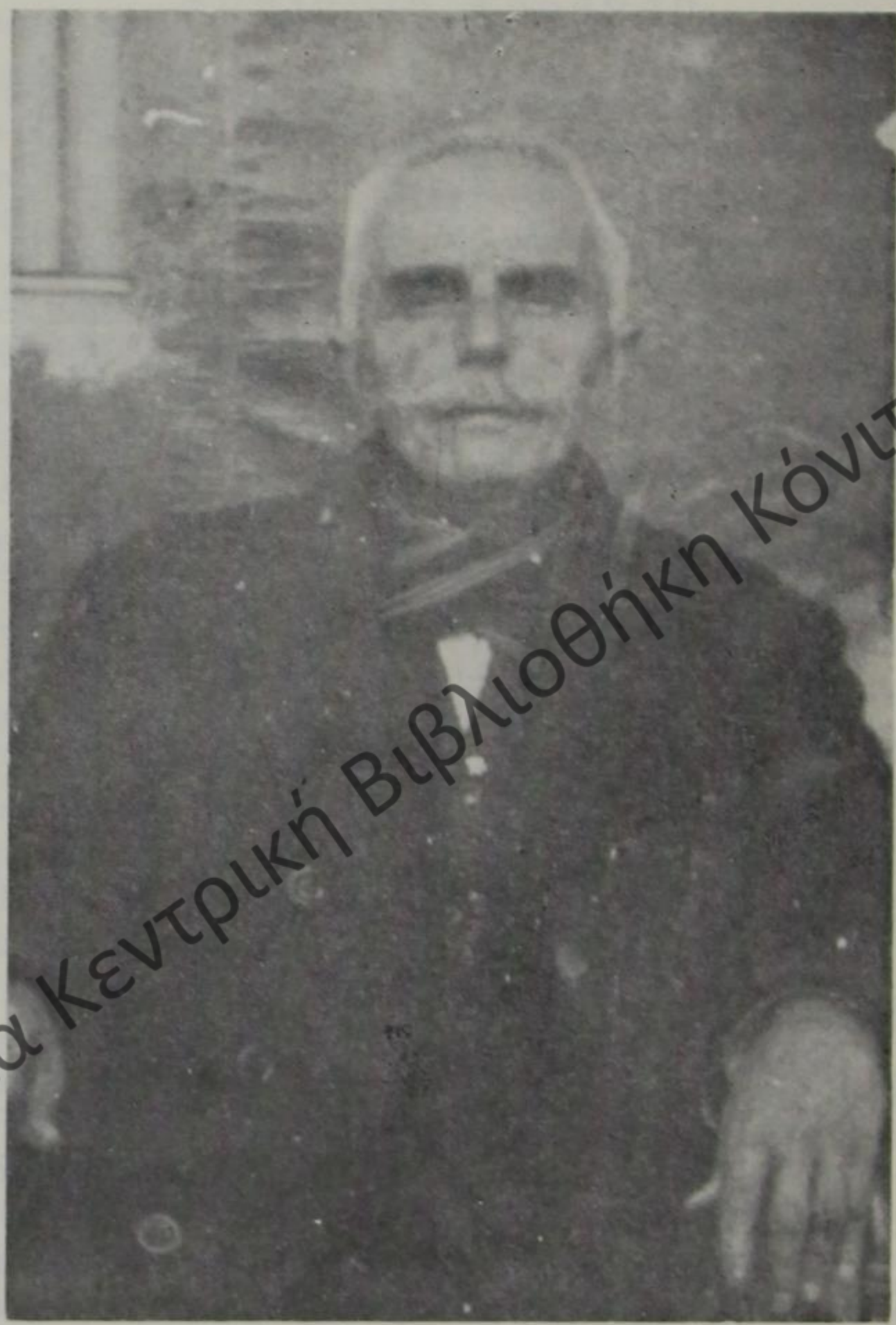

ΝΕΟΚΛΗΣ ΛΙΑΝΙΔΗΣ (1928)

ἀνάγκην ἐντοπίων ὑπαλλήλων τουρκομαθῶν, διώρισε τὸν Νεοκλῆ Λιανίδην γραμματέα τοῦ Δημαρχείου Ἀργυροκάστρου, ἐνῶ δήμαρχον διώρισε τοῦρκον Ἀργυροκαστρίτην. Ὡς γραμματεὺς τοῦ Δημαρχείου Ἀργυροκάστρου ὁ Νεοκλῆς Λιανίδης ἀνέπτυξεν ἀξιόλογον ἐθνικὴν δρᾶσιν, καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

μάλιστα κατὰ τοὺς κρισίμους ἐκείνους χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐκρίνετο ἡ τύχη τῆς Βορείου Ἠπείρου ὑπὸ τῶν ἀδίκων κριτῶν τοῦ κόσμου. Ὅταν δέ, κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1913 ὁ τότε Διάδοχος Γεώργιος ἐπεσκέφθη τὸ Ἀργυρόκαστρον, ὁ Νεοκλῆς Λιανίδης ηὐτύχησε νὰ προσφωνήση τοῦτον ἐκ μέρους τοῦ Δημαρχείου Ἀργυροκάστρου διὰ καταλλήλου καὶ μεστῆς πατριωτισμοῦ προσλαλιᾶς, συγκινήσας ὅλους τοὺς παρευρισκομένους καὶ ἰδιαιτέρως τὸν Διάδοχον. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην παρέμεινεν ὁ Νεοκλῆς ἐπὶ τρία περίπου ἔτη. Ἡ τελευταία του ἐθνική ἐκδήλωσις ἔγινεν εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον τὸν Μάϊον τοῦ 1916, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἀπὸ τὴν τότε ἐκδιδομένην ἐν Ἀργυροκάστρῳ ἑλληνικὴν ἐφημερίδα «ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ», τὴν ὁποίαν διηύθυνεν ὁ Α. Κοντοφώτης, καὶ τῆς ὁποίας ὀλίγα φύλλα σώζονται εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην Ἀθηνῶν, ἀποσπῶμεν τὴν ἑξῆς περιγραφὴν τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἐπετείου ὀνομαστικῆς ἑορτῆς τοῦ τότε Βασιλέως Κωνσταντίνου:

«... Ἀπὸ τὰς πρωινὰς τῆς παρελθούσης Παρασκευῆς ὥρας ἤρχισε νὰ εὐτρεπίζεται ἡ πόλις σημαιοστολισμένη καὶ κοσμουμένη μὲ δάφνας καὶ κισσὸν καὶ ἄνθη. Ἐπιτροπὴ ἐκ προκρίτων χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων ἐπὶ τούτῳ συσταθείσης ἐπρωτοστάτει τῆς ὅλης ἑορταστικῆς διαρρυθμίσεως, ὅπως καὶ ἡ γραφικωτάτη καὶ ἱστορικὴ τοῦ Ἀργυροκάστρου πόλις περιενδυθῇ τὴν ἑορτάσιμον αὐτῆς στολὴν καὶ παραστῇ κατὰ πάντα εὐπρόσωπος τὴν ἐπομένην, ἐπέτειον ὀνομαστικὴν τοῦ Μεγάλου Βασιλέως, τοῦ ἐκπροσωποῦντος τὴν ἑνότητα τοῦ Ἔθνους ὁλοκλήρου.

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς Παρασκευῆς πρὸς τὸ Σαββάτον εἶχε βρέξει ραγδαίως, τὰ σύννεφα ὅμως κατ' οὐδὲν ἠλάττωσαν τὴν ζωηρότητα καὶ τὴν εὐκοσμίαν τοῦ ἑορτασμοῦ. Ἅμα τῇ χαραυγῇ 21 κανονιοβολισμοὶ ριφθέντες ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ Ἀργοροκάστρου φρουρίου καὶ οἱ τὴν πόλιν ἅπασαν διατρέχοντες σαλπιγκταί, σαλπίζοντες θούρια, ἀνήγγελλον τὸ ἐπίσημον τῆς ἡμέρας. Τὰ καταστήματα πάντα ἀνεξαρτήτως ἦσαν κλειστά, τὰ οἰκήματα γενικῶς κεκοσμημένα, οἱ δὲ κάτοικοι ἀθρόοι ἔσπευδον εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναόν, ὅπου κατὰ τὸ ἐκδοθὲν πρόγραμμα ἔμελλε νὰ τελεσθῇ περὶ ὥραν 10 δοξολογία. Δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ συγκεντρωθῇ τόσος κόσμος ὅλων τῶν θρησκευμάτων ἐκεῖ, ὥστε ὁ Ναὸς νὰ καταστῇ ἀνεπαρκὴς νὰ περιλάβῃ τὸ συρρεῦσαν πλῆθος ἀπὸ τὸ ὁποῖον πολλοί, πλεῖστοι ἔμειναν ἔξω. Παρέστησαν ὁ Νομάρχης κ. Κίμων Χαλκοκονδύλης καὶ τὸ σῶμα τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων, ὁ στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς Στυλιανὸς Γεωργαντόπουλος καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ παντὸς κλάδου, οἱ δικασταὶ μετὰ τῶν ἄλλων λειτουργῶν τῆς δικαιοσύνης ἐν ὁλομελείᾳ, ὁ οἰκονομικὸς ἔφορος κ. Ἀχιλλεὺς Μπαλτσιαδιάς, ὁ Δήμαρχος καὶ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον, τὸ διδασκαλικὸν προσωπικὸν ἀμφοτέρων τῶν φύλων μετὰ τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν, οἱ ἐπιστήμονες καὶ ὅλοι ἐν γένει οἱ πρόκριτοι τῆς πόλεως ἐν τάξει. Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν ἀν-

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

τιπροσωπεία τῶν Μουσουλμάνων, οἱ ὁποῖοι εἶχον προσέλθει ἀθρόοι, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ὅμιλος μουσουλμανοπαίδων μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι ἀνὰ μέσον τῶν ἡμετέρων μαθητῶν, φέροντες τὴν κεφαλὴν κεκαλυμμένην, ἐνεποίουν ἰδιάζουσαν αἴσθησιν γραφικότητος ὡς καὶ ἀνεξιθρησκείας καὶ πολιτικῆς. Εἰς τὸν ναὸν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ ὀνόματος τοῦ Μεγάλου Μονάρχου, εἶχε τελεσθῆ ἡ ἕνωσις τῶν Φυλῶν, διότι παρῆσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ οἱ χριστιανοί, οἱ μουσουλμάνοι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι.

Ἀπαράμιλλος ὑπῆρξεν ὁ Ἱεράρχης Δρυινουπόλεως ὡς πρὸς τὴν ἔποψιν τῆς ἐξυμνήσεως καὶ τῆς ἐξάρσεως τῆς ἐννοίας τῆς ἑορτῆς. Τίς δὲν γνωρίζει, τίς δὲν ἔχει ἀκούσει τὸν Σεβάσμιον Ποιμενάρχην, ὁ ὁποῖος συνεργάτης ὑπάρξας τοῦ θρυλικοῦ Βασιλέως, τοῦ ἐλευθερώσαντος τὴν Βόρειον Ἤπειρον, ἠσθάνετο ὅλην τὴν συγκίνησιν, τὴν ὁποίαν ἡ ἀνάμνησις τοῦ γεγονότος ἐνέπνεε καὶ ὁ ὁποῖος ἐκφωνῶν τὸν λόγον, ἐπάλλετο ὅλος. Ὁ Σεβαστὸς Ἱεράρχης ἀνεῦρεν ὅλην τὴν χάριν τῆς ἐκφράσεως καὶ ὅλον τὸ ἄνθος τοῦ λεκτικοῦ, ὅπως περιγράψῃ διὰ καλλιεποῦς γλώσσης ἐννοίας πατριωτικάς, συνετάς, ὑψηλάς. Διὰ τοῦτο, ὅτε περάνας τὸν λόγον ἐβροντοφώνησε ΖΗΤΩ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, ὅλος ὁ ναὸς ἐδονήθη ἀπὸ τὴν ἀπήχησιν τῶν μυριοστόμων ζητωκραυγῶν. Μετὰ ταῦτα οἱ μαθηταὶ ἔψαλαν τὸν Ἐθνικὸν Ὕμνον, ὁ ὁποῖος μὲ τόσην ἐπιτυχίαν ἐψάλη, ὥστε ἡ συγκίνησις ἐκορυφώθη. Μία μαθήτρια ἀπήγγειλε ποίημα πανηγυρικὸν εἰς τὴν Α. Μεγαλειότητα. Ἦτο μικρὰ καὶ ἡ φωνή της ἐπάλλετο ἀπὸ συγκίνησιν εὔλογον, ἀλλὰ μὲ τόσην χάριν ἐνεφανίσθη καὶ τόσον θάρρος ἀνεύρισκε, ἐφ' ὅσον προέβαινεν εἰς τὴν ἀπαγγελίαν, ὥστε οἱ πάντες κατεθέλχθησαν. Γενικῶς δ' ἐκρίθη τὸ ἔργον τῶν διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν ὡς λαμπρὸν καὶ ἀξιόλογον, ὅσον ἀφορᾶ τὴν πατριωτικὴν παρασκευὴν τῶν νέων.

Τελευταῖος ὁ Γραμματεὺς τῆς Μητροπόλεως κ. Μ. Παπαδόπουλος, ὁ ὁποῖος εἶναι γνωστὸς ὡς μουσόληπτος καὶ ποιητὴς δόκιμος, ἀπήγγειλε ποίημα μεστὸν ἐνθουσιασμοῦ. Ὅτε δὲ μετὰ τὸν «Πολυχρονισμόν», ψαλέντα ἐν τετραφωνίᾳ ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν καὶ ὑπὸ τὸν κρότον καὶ ἦχον τηλεβόλων καὶ σαλπίγγων, ὁ Μητροπολίτης ἔδωκε τὸ σύνθημα ἐπευφημίας ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως, τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ Στρατοῦ, ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ὁ συγκλονισμὸς τῶν παρεστώτων ὑπῆρξε τόσον ἰσχυρὸς καὶ ἐμφαντικός, ὥστε δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ ἱερατελεστία ἐτελείωσε εἰς μίαν καθολικὴν ἐκδήλωσιν μεγαλειώδη, ἀσάλευτον, ἀκατάβλητον.

Τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ τέλεσιν ἑορτῆς διεδέχθη συνέχεια ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπείῳ, ὅπου ὁ πάντοτε καὶ ἐν παντὶ π ρ ῶ τ ο ς Μητροπολίτης μας, προσέφερεν εἰς τοὺς προσελθόντας, ὅπως συγχαρῶσι ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ, γλυκίσματα καὶ ἀναψυκτικά.

»Ἡ ἐπίσημος δεξίωσις ἐγένετο ἐν ἐκπάγλῳ μεγαλοπρεπείᾳ εἰς τὸ Δημαρχεῖον. Ἐκεῖ ὁ δημοτικὸς ἄρχων Χουσεὶν Χότζας, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἐκ Δουβιανῆς τῆς Δρυϊνουπόλεως καταγομένου ἐξαιρέτου γραμματέως καὶ ἐκλεκτοῦ λογίου τῆς πόλεως τοῦ Ἀργυροκάστρου Νεοκλέους Λιανίδου, ἔχοντος νὰ ἐπιδεί-

Δημοτική Βιβλιοθήκη Κέντρου Κόντας

ξη μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἐξαίρετον ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν δρᾶσιν, καὶ περιστοιχούμενος ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ δημοτικοῦ Συμβουλίου Λιολιαμάνη καὶ τῶν συμβούλων Σαντὶκ Τσοτσόλη, Κ. Ζούστη, Ἰντρὶζ Ἀγκώνη καὶ Β. Λύτου ἐδεξιοῦτο τοὺς προσερχομένους. Ἡ δεξίωσις ἐτελεῖτο ἔνθερμος καὶ ἀδελφική. Ἡ αἴγλη τοῦ Μεγάλου Βασιλέως ὑπερίπτατο ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς πάντων, ἀποβλεπόντων εἰς τὴν ἕνωσιν καὶ τὴν πρὸς Αὐτὸν ἀφοσίωσιν. Τὴν νύκτα ἡ πόλις ἦτο διάστικτος καὶ κατακέντητος ὑπὸ τῶν φώτων. Ἦτο μία νύκτα περίεργος, ὁμιχλώδης καὶ ὑγρά, νύκτα βορείων κλιμάτων ἐν πλήρει Ἀργυροκάστρῳ ὑπὸ Μάιον, τὸν κατ' ἐξοχὴν μῆνα τοῦ ἔαρος. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς τὸ θέμα ἐνεποίει ζωηροτέραν ἐντύπωσιν, καὶ τὸ πανόραμα τοῦ Ἀργυροκάστρου, τὸ ὁποῖον εἶναι τῷ ὄντι γραφικὸς συνοικισμός, ἐπροξένει ἄρρητον ἐπίδρασιν. Ἦτο πράγματι φερί. Μία βαλπουργία νὺξ εἰς τὰ ἁπαλά, τὰ ἀρωματώδη κλίματα τῆς μεσημβρίας.

Οὕτως ἔληξεν ἐν Ἀργυροκάστρῳ ἡ ἑορτὴ ἡ ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον, καὶ ἀπὸ τούτου εἰς Κωνσταντῖνον τὸν θρυλικὸν ἥρωα τοῦ Μπιζανίου διαδραμοῦσα, ἥνωσε πάντας εἰς ὕμνον τοῦ μεγάλου δωροδότου τῆς Ἐλευθερίας. Δυστυχῶς οἱ ἀγρίως πνέοντες καὶ ἀλληλομαχόμενοι ἄνεμοι καὶ ἡ ἀπὸ 4 μ.μ. ἀρχίσασα ραγδαία βροχὴ ἢ μᾶλλον οἱ μυριόστομοι καταρράκται ἐματαίωσαν πρὸς καταφανῆ ἁπάντων θλῖψιν τὴν προετοιμασθεῖσαν λαμπαδηφορίαν ἀπὸ τὴν ἐν τῷ Νομαρχιακῷ μεγάρῳ σημερινὴν δεξίωσιν.

Ἐκ τῶν πολλῶν συγχαρητηρίων τηλεγραφημάτων, τοῦ Νομάρχου, τοῦ Προέδρου τοῦ δημοτικοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ Μητροπολίτου καταχωρίζομεν τὸ τηλεγράφημα τοῦ Δρυινουπόλεως Βασιλείου πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, ἔχον οὕτως:

Α.Μ. Βασιλέα Κωνσταντῖνον

Ἀθῆναι, Ἀνάκτορα

Τελεσθείσης σήμερον πανδήμου δοξολογίας Μητροπολιτικῷ Μεγάρῳ ἐκπροσώπων Πολιτικῶν, Στρατιωτικῶν, Διοικητικῶν Ἀρχῶν, Δημάρχου, Μουφτῆ, προσωπικῶν σχολῶν, πλήθους λαοῦ χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων ἐπὶ δεδοξασμένῃ ὀνομαστικῇ ἑορτῇ Βασιλέως, ὑποβάλλων ἐκ μέρους ἐμοῦ καὶ ὁλοκλήρου ἐπαρχίας θερμὰ συγχαρητήρια πρὸ ἐνδόξου λάμποντος θρόνου ὑμετέρας δαφνοστεφοῦς Μεγαλειότητος δεόμενος ταπεινῶς ὑγείᾳ, μακροβιότητι, δόξῃ, εὐκλείᾳ συμπληροῦσαν ἔνδοξον φαεινὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν ἐπὶ νικῶν καὶ τροπαίων πρὸς ἕνωσιν καὶ δόξαν ἀθανάτου Ἑλληνικοῦ Ἔθνους».

Ὁ Δρυινουπόλεως Βασίλειος

(ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ — Ἑβδομαδιαία Ἐφημερὶς — Διευθυντὴς Α. Κοντοφώτης, 11.6.1916)

Κατὰ τὴν ἰταλικὴν κατοχὴν κατεδιώχθη ὁ Νεοκλῆς Λιανίδης, ὡς ἐγέ-

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κοντσας

νετο λόγος εἰς ἄλλας σελίδας τοῦ παρόντος ἔργου καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του παρέμεινεν εἰς τὴν Δουβιανήν, ἐπιζητήσας θέσιν διδασκάλου. Καὶ πράγματι, ἀπὸ τοῦ 1919 ὁ Νεοκλῆς Λιανίδης, ἀνεδείχθη ἰσάξιος διδάσκαλος τοῦ ἑτέρου διδασκάλου τῆς Δουβιανῆς Κωνσταντίνου Ζέρρη, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου συνυπηρέτησεν εἰς τὴν Δουβιανὴν μετὰ τοῦ Κ. Σκαπέτα.

Ὡς διδάσκαλος ὑπῆρξεν αὐστηρός, ἀλλὰ καὶ ἀγαπητὸς καὶ σεβαστὸς εἰς τοὺς μαθητάς του, ἄμεπτος εἰς τὰς σχέσεις του πρὸς τοὺς συγχωριανούς του, λεπτὸς τοὺς τρόπους, καίτοι δὲν ἔκαμεν εἰδικὰς παιδαγωγικὰς σπουδὰς οὔτε καὶ ἐφοίτησεν εἰς τὰ Ζωγράφεια Διδασκαλεῖα Κεστορατίου, ἐν τούτοις διὰ τῆς μελέτης κατώρθωσε νὰ ἀναδειχθῇ καὶ ἐξαίρετος παιδαγωγὸς καὶ νὰ συντελέσῃ, ὅσον ὀλίγοι, εἰς τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ σχολείου τῆς Δουβιανῆς κατὰ τὴν πρώτην Ἀλβανικὴν κατοχὴν (1920-40). Ἐν γένει ὁ Νεοκλῆς Λιανίδης ἐθεωρεῖτο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ὡς εἷς τῶν ὀλίγων πνευματικῶν ἀνθρώπων τῆς Δροπόλεως. Γέρων πλέον, ἀποχωρήσας τῆς θέσεως τοῦ διευθυντοῦ τοῦ σχολείου, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ ἀλβανικαὶ ἀρχαὶ εἶχον ἤδη ἀρχίσει νὰ περιορίζουν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, παρηκολούθει μὲ θλῖψιν καὶ πόνον τὴν καταπολέμησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ τῶν Τιράνων, συνιστῶν εἰς τοὺς συμπατριώτας του νὰ μὴ ἀπελπισθοῦν, ἀλλὰ νὰ μείνουν πιστοὶ εἰς τὴν ἑλληνοχριστιανικὴν παράδοσιν.

Ὁ Νεοκλῆς Λιανίδης ἀπέθανε πλήρης ἡμερῶν τὸ 1930 εἰς τὴν Δουβιανήν.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΑΧΙΝΗΣ

Ὁ Ἐθνομάρτυς Βασίλειος Σαχίνης ἐγεννήθη εἰς τὴν Δουβιανὴν τὸ 1894. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἐκ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τῆς Δουβιανῆς, ὅπου ηὐτύχησε νὰ ἔχῃ διδάσκαλον τὸν Κωνσταντῖνον Ζέρρην, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν πλησίον τοῦ πατρός του, ἐκεῖ δὲ μετὰ ἐπιτυχεῖς ἐξετάσεις εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ρομβέρτιον Σχολήν, κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ πατρός του, ὁ ὁποῖος τὸν προώριζε δι' ἐμπορικὸν καὶ τραπεζικὸν στάδιον. Εἰς τὴν περίφημον ταύτην Σχολὴν ὁ Βασίλειος Σαχίνης ἐδιδάχθη ξένας γλώσσας, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ πάρῃ τὸ δίπλωμα τῆς Σχολῆς, διότι οἱ Βαλκανικοὶ πόλεμοι καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα, ἠνάγκασαν τὴν οἰκογένειάν του νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ 1913 εἰς τὴν πατρίδα, τὴν ἐλευθέραν πλέον Δουβιανήν, ὅπου ὁ ἔφηβος Βασίλειος ἀνέμενε τὴν ἐξέλιξιν τῶν πολεμικῶν καὶ πολιτικῶν γεγονότων, ἀγωνιῶν, ὡς ἔλεγεν ὁ ἴδιος, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντος

τὴν Κωνσταντινούπολιν πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του. Ὁ Βορειοηπειρωτικὸς ὅμως Ἀγὼν τοῦ 1914 καὶ ὁ κίνδυνος τῆς παραχωρήσεως τῆς Βορείου Ἠπείρου εἰς τὸ ὑπὸ κατασκευὴν ἀλβανικὸν κράτος, ὡς καὶ ὁ μετ' ὀλίγον ἐκραγεὶς Πρῶτος Παγκόσμιος Πόλεμος, συνετέλεσαν, ὥστε ὁ Βασίλειος Σαχίνης νὰ παραμείνῃ ὁριστικῶς εἰς τὴν πατρίδα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος προσελήφθη ὡς εἰδικὸς Γραμματεὺς τῆς Αὐτονόμου Ἠπείρου, χρησιμοποιούμενος ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως Γεωργίου Ζωγράφου ὡς διερμηνεὺς εἰς τὰς μετὰ τῶν ξένων ἀντιπροσώπων συζητήσεις. Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος καὶ τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ Ἀργυροκάστρου ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων, διορίζεται προσωρινῶς διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, παραμείνας εἰς τὴν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ 1916, ὁπότε καταληφθέντος τοῦ Ἀργυροκάστρου ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, ἐπαύθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀνοίξῃ γραφεῖον μεταφραστικόν, συντάσσων ἰταλιστὶ αἰτήσεις τῶν συμπατριωτῶν του καὶ ἀποζῶν ἐκ τῆς μικρᾶς ἀμοιβῆς.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἰταλῶν καὶ τὴν παραχώρησιν τοῦ Ἀργυροκάστρου εἰς τοὺς Ἀλβανούς, ἐπεδόθη εἰς χρηματιστηριακὰς ἐργασίας, ἀναδειχθεὶς ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου ὡς ἱκανὸς σαράφης, βραδύτερον δὲ ἤνοιξε καὶ μικρὰν τράπεζαν συνεργαζόμενος μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, τῶν ἰταλικῶν τραπεζῶν τῆς Νεαπόλεως, τῶν Ἑλβετικῶν καὶ ἄλλων χωρῶν. Εὐφυὴς καὶ δραστήριος, γλωσσομαθὴς καὶ φιλολογικῶς ἄριστα κατηρτισμένος, ὁ Βασίλειος Σαχίνης ἔγινε γνωστὸς εἰς ὅλην τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἤπειρον. Πατριώτης θερμὸς καὶ φανατικῶς προσηλωμένος εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἰδέαν, ἀναδεικνύεται ἀπὸ τοῦ (1920 - 1940) ὡς φυσικὸς ἡγέτης τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τοῦ νομοῦ Ἀργυροκάστρου. Ζῶν εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, ἐγνώρισε καλῶς τὴν ψυχολογίαν καὶ τὴν νοοτροπίαν τῶν Ἀλβανῶν, τὴν ἱκανότητά των νὰ μετέρχωνται πᾶν μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των καὶ τὰ καταχθόνια σχέδιά των πρὸς ἐξαλβανισμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς Βορείου Ἠπείρου, καὶ ἰδιαιτέρως τῆς Δροπόλεως. Διὰ τοῦτο θὰ ἀγωνισθῇ σθεναρῶς ἐναντίον τῶν σχεδίων τῶν Ἀλβανῶν, ἐπὶ εἴκοσιν καὶ πλέον ἔτη, διὰ νὰ πέσῃ ἐντέλει ὑπὸ τὰς δολοφονικὰς των σφαίρας τὴν μοιραίαν ἡμέραν τῆς 18 Νοεμβρίου 1943.

Κατὰ τὸ 1929, ὅταν ἡ Ἀλβανικὴ Κυβέρνησις ἀνεκίνησε τὸ λεγόμενον ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα καὶ τὴν ἀπόσχισιν τῆς Ἀλβανικῆς Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν Πατριαρχείων, ὁ Βασίλειος Σαχίνης εὑρέθη εἰς τὴν πρώτην τάξιν τοῦ ἀγῶνος ἐναντίον τῶν Ἀλβανῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων συλληφθεὶς ἐν Ἀργυροκάστρῳ, ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Τιράνων ἐπὶ ἓξ μῆνας. Τὸ 1933, ὅταν οἱ Ἀλβανοὶ τοῦ Ἀχμὲτ Ζώγγου ἐπεδίωξαν διὰ τῶν νομοθετικῶν των μέτρων τὸ κλείσιμον τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ ἑλληνικῶν σχολείων, Βασίλειος Σαχίνης, ὡς ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω (σελ. 99), ἵδρυσεν

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοντόσας

Αγαπητέ κύριε, 9/13 43

Ἀγαπητέ Γιώργο,

Ἔλαβα τὸ γράμμα σου
23/3 μὲ χαρά.

Εὐχαριστῶ σοῦ γιατί
μοῦ στέλνεις ἐνδιαφέρον
ἀρκετὰ ἀρβανίτικα ἐκεῖ
ποὺ ἀρκετὰ πολὺ θαρρεῖς
φαίνεται σωζονται μόνον
οἱ δικοί μας ἀδελφοί.

Τοῦ χρόνου κάτι
τοιοῦτο θὰ ἤθελα ἀπὸ
ἀνατολικὴ ἀμέσως μὲ νὰ
κάμω γνωστὴν δὲ ξέρω
ἀκόμη ἂν ὅλοι καὶ
οἱ Ἕλληνες, δὲ σοῦ λέω
πολιτικά, θὰ σοῦ στείλω
ἀντίγραφο τὸ κείμενο

(ΦΩΤΟΤΥΠΙΑ ΕΚ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΤΟΥ Β. ΣΑΧΙΝΗ)

Δημόσια Βιβλιοθήκη Κόντιας

εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον τὴν «Νέαν Φιλικὴν Ἑταιρείαν», ἡ ὁποία διὰ τοῦ Ὑπομνήματος τῆς ἑλληνικῆς μειονότητος πρὸς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν κατ' ἀρχάς, καὶ τῆς Σχολικῆς Ἀπεργίας βραδύτερον, ἐξηνάγκασε τὴν Ἀλβανικὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐκ νέου τὰ προνόμια τῆς μειονότητος. Συλληφθεὶς καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν, ἐκτοπίζεται εἰς Ἀλέσιον τῆς Βορείου Ἀλβανίας, ὁπόθεν ἀπέστειλε πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν τοῦ Ἀχμὲτ Ζώγκου, τὸν διαβόητον Μουσὰ Γιούγκα, ὑπόμνημα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδικαιολόγει τὴν σχολικὴν ἀπεργίαν τῶν Ἑλλήνων τῆς μειονότητος διὰ πολλῶν καὶ ὀρθῶν ἐπιχειρημάτων, ὥστε ἠναγκάσθη καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Μουσὰ Γιούγκα νὰ καλέσῃ τοῦτον εἰς Τίρανα καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν προσωπικήν του γνωριμίαν.

Ὁ Σχολικὸς Ἀγὼν ἔληξεν αἰσίως τὸ 1935. Οἱ Ἀλβανοί, κατόπιν ἐπεμβάσεως τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν καὶ νὰ ἐπιτρέψουν τὴν ἀπρόσκοπτον πλέον λειτουργίαν τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ ἑλληνικῶν σχολείων. Ἡ πολιτικὴ τοῦ Βασιλείου Σαχίνη ἐθριάμβευσεν. Αἱ ὑποδείξεις του ἀπεδείχθησαν ἄρισται. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Βορείου Ἠπείρου ἀνέπνευσε καὶ ὁ ἀλβανικὸς βραχνὰς διελύθη. Τὰ δεινὰ ὅμως τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ λαοῦ δὲν ἦτο πεπρωμένον νὰ τελειώσουν ἕως ἐδῶ. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1939 αἱ λεγεῶνες τοῦ ψευδοκαίσαρος τῆς Ρώμης Μπενῖτο Μουσσολίνι κατέλαβον τὴν Ἀλβανίαν καὶ ἡτοιμάζοντο νὰ κατακτήσουν τὴν Ἑλλάδα. Νέοι κίνδυνοι καὶ νέοι ἀγῶνες ἀπειλοῦν τὴν Β. Ἤπειρον καὶ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὅπως ἀπεδείχθη κατὰ τὴν φθινοπωρινὴν πρωίαν τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1939 μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1940, ὁ Β. Σαχίνης παρηκολούθει τὰς κινήσεις τῶν ἰταλικῶν στρατευμάτων, λαμβάνει πληροφορίας περὶ τῶν προθέσεών των καὶ τῶν σχεδίων των, καί, παρὰ τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διατρέχει ἀπὸ τὰς ἰταλικὰς καὶ ἀλβανικὰς ἀρχάς, διαβιβάζει ταύτας πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν προξενεῖον Ἀργυροκάστρου.

Κατὰ τὴν 27 Ὀκτωβρίου 1940, παραμονὴν τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὁ Β. Σαχίνης συλλαμβάνεται ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν καὶ ἐκτοπίζεται εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου παρέμεινε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου, στενοχωρημένος ὄχι διὰ τὸν ἐκτοπισμόν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀτυχίαν εἰς τὴν ὁποίαν τὸν κατεδίκασεν ἡ τύχη νὰ μὴ ἴδῃ ἐλεύθερον τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν νὰ κυματίζῃ ὑπερήφανος ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τοῦ φρουρίου Ἀργυροκάστρου. Μετὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸν πόλεμον ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον ὁ Β. Σαχίνης πικραμένος διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ ἀποφασισμένος νὰ συνεχίσῃ τοὺς ἀγῶνάς του, καὶ μάλιστα ὑπὸ τὸ νέον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον διεμορφώθη εἰς τὴν Βαλκανικήν. Μετὰ τὰς νίκας τῶν συμμάχων εἰς τὸ Ἐλ - Ἀλαμέϊ, οἱ Ἀλβανοί, οἱ μέχρι τῆς χθὲς συνεργάται τοῦ Ἄξονος, ἀντελήφθησαν ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοντάς

ἡ νίκη ἤρχισε νὰ κλίνῃ πρὸς τὸ μέρος τῶν Συμμάχων, ἀνησυχοῦντες δὲ διὰ τὴν συμμετοχήν των εἰς τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, καὶ δι' ὅσα ἀνομήματα διέπραξαν κατὰ τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν, ἀπεφάσισαν νὰ ἐξαπατήσουν τοὺς Συμμάχους διὰ τῆς δημιουργίας ἀπελευθερωτικῶν δῆθεν ὀργανώσεων, ὥστε νὰ θεωρηθοῦν μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου σύμμαχοι τῶν νικητῶν. Ὁ σκοπὸς τῶν Ἀλβανῶν δὲν ἦτο ἡ πάλη κατὰ τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας καὶ τῆς ναζιστικῆς Γερμανίας, κράτη τὰ ὁποῖα ἐθαύμαζαν ἰδιαιτέρως, ἀλλ' ἡ σωτηρία τοῦ ἀλβανικοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ διαμελισμοῦ καὶ ἡ μὴ παραχώρησις τῆς Βορείου Ἠπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τοῦτο καὶ προσεπάθησαν διὰ παντὸς μέσου νὰ προσεταιρισθοῦν εἰς τὰς Ὁμάδας των νέους Βορειοηπειρώτας, ὡς ἐγράφη καὶ εἰς ἄλλην σελίδα τοῦ παρόντος πονήματος, διὰ νὰ παρουσιάσουν τὸν ἀγῶνα τοῦ κατακτητοῦ ὡς δῆθεν ἀγῶνα ὁλοκλήρου τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ.

Τὰ καταχθόνια ταῦτα σχέδια τῶν Ἀλβανῶν ἀντελήφθη πρῶτος ὁ Βασίλειος Σαχίνης. Οὗτος, πρὸς σωτηρίαν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ἑλληνισμοῦ ὑπέδειξεν, ὅτι τοιαύτη συνεργασία θὰ εἶχεν ὀλέθρια ἀποτελέσματα. Διὰ τοῦτο διεκήρυξεν ὅτι ἡ ἐνίσχυσις τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐθνικῆς ἀντιστάσεως Ναπολέοντος Ζέρβα ἐπεβάλλετο ὡς ὕψιστον ἐθνικὸν καθῆκον διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς κινδυνευούσης πατρίδος. Εὑρισκόμενος ὁ ἴδιος, κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, εἰς συνεχῆ ἐπαφὴν μὲ τὰς Ἐθνικὰς δυνάμεις τοῦ Ζέρβα, συντάσσει ὑπομνήματα καὶ ἀποστέλλει ταῦτα εἰς τὸ Στρατηγεῖόν του, ἐνημερώνει τὸν Στρατηγὸν περὶ τῶν κινήσεων καὶ προθέσεων τοῦ καλουμένου ἀλβανικοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος Ἀντιστάσεως καὶ ὑποδεικνύει εἰς αὐτὸν τὸν καλύτερον τρόπον διεξαγωγῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος εἰς τὴν Β. Ἤπειρον.

Καθ' ὅλον τὸ μοιραῖον ἔτος 1943 ὁ Βασίλειος Σαχίνης εὑρίσκεται εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, παρακολουθούμενος συνεχῶς ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐξέλθῃ τῆς πόλεως, ὡς καὶ ὁ ἴδιος γράφει εἰς ἐπιστολήν του πρὸς τὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν εὑρισκόμενον τότε Γεώργιον Παπαδόπουλον, ἀλλὰ παρακολουθῶν καὶ ὁ ἴδιος τὰ σχέδια καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν Ἀλβανῶν Ἐθνικιστῶν καὶ Κομμουνιστῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ ἀγαστὴν συνεργασίαν ἐπεδίδοντο εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἐξαφανισμοῦ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Δροπόλεως, καίοντες οἰκίας, φονεύοντες ἀθώους καὶ ἁρπάζοντες τὰς περιουσίας των. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ στάσις τοῦ Βασιλείου Σαχίνη, ὅταν τὴν θλιβερὰν 2 Αὐγούστου 1943 οἱ Ἀλβανοὶ ἔκαυσαν τὴν ἡρωικὴν Γλίναν καὶ ἐφόνευσαν, κατὰ τὸν πλέον ἄνανδρον καὶ πρωτόγονον τρόπον, τοὺς Γλινιῶτες εἰς τὴν «Νύφην» τῆς Βλαχογοραντζῆς. Κινεῖται δραστηρίως εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, σχηματίζει ἐπιτροπὴν περιθάλψεως τῶν οἰκογενειῶν τῶν δολοφονηθέντων, διαμαρτύρεται εἰς τὰς ἰταλικὰς ἀρχὰς διὰ

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

τὴν ἀνοχήν, τὴν ὁποίαν ἐπεδείκνυον πρὸς τοὺς Ἀλβανοὺς καὶ ἐνθαρρύνει τοὺς τρομοκρατηθέντας πληθυσμούς.

Δυστυχῶς ὅμως μέχρι τοῦ σημείου τούτου ἦτο πεπρωμένον νὰ συνεχισθῇ ἡ ἐθνικὴ δρᾶσις τοῦ ἀειμνήστου ἐθνομάρτυρος. Τὴν 17 Νοεμβρίου 1943 οἱ καννίβαλοι τοῦ λεγομένου Ἀλβανικοῦ Ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ Μετώπου συνέλαβον τὸν Βασίλειον Σαχίνην, καὶ ἀφοῦ ἐπὶ ὁλόκληρον νύκτα ὑπέβαλον τοῦτον εἰς ἐξονυχιστικὴν ἀνάκρισιν καὶ ἀπήγγειλαν κατ' αὐτοῦ φοβερὸν κατηγορητήριον, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ πραγματικότητι ἦτο κατηγορητήριον ἐναντίον τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Δροπόλεως, τὴν αὐγὴν τῆς ἑπομένης ἐδολοφόνησαν τοῦτον κατὰ δειλὸν καὶ ἄνανδρον τρόπον.

Ἡ δολοφονία τοῦ Βασιλείου Σαχίνη ὑπῆρξε μεγάλη ἐθνικὴ ἀπώλεια. Τὸ ἔργον του ὅμως δὲν θὰ λησμονηθῇ καὶ οἱ φίλοι του καὶ παλαιοὶ συνεργάται του εἰς τὰ ἐθνικὰ ζητήματα θὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον του μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐθνικῶν πόθων καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς μαρτυρικῆς πατρίδος, δικαίως δὲ ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων εἰς μίαν τῶν ὁδῶν της ἔδωσε τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλείου Σαχίνη.

---

1. Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν τελευταίων ἐπιστολῶν τοῦ Ἐθνομάρτυρος Βασιλείου Σαχίνη πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπηρετοῦντα τότε διπλωματικὸν ὑπάλληλον Γεώργιον Παπαδόπουλον, ἄλλοτε γραμματέα τοῦ προξενείου Ἀργυροκάστρου, περὶ τοῦ ὁποίου καὶ ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος:

Ἀργυρόκαστρον, 9.3.1943

Ἀγαπητὲ Γιῶργο,

Ἔλαβα τὸ γράμμα σου τῆς 22)2 μὲ Μιχάλη. Εὐχαρίστως σοὶ γνωρίζω, ὅτι κατ' αὐτὰς ἔφθασαν ἀρκετὰ ἐμβάσματα ἐκ τῆς Ἀμερικῆς διὰ περιφέρειαν Πωγωνίου. Μόνον οἱ δικοί μας ἀδρανοῦν. Τὴν ἐγκλειστον ἐπιστολήν σου διά... ἀπέστειλα μὲ κατάλληλον. Ἂν θὰ λάβω ἀπάντησιν, ὅπως καὶ ἐξ Ἀθηνῶν, θὰ σοῦ τὴν διαβιβάσω πάραυτα. Πολλάκις τῆς ἡμέρας αἱ σκέψεις μας εἶναι ἐστραμμέναι μὲ συμπάθειαν καὶ συμπόνοιαν πρὸς τὸν Γολγοθᾶ τοῦ δοκιμαζομένου στοιχείου μας. Εἶναι γραμμένο ὁ χριστιανὸς νὰ δοκιμάζεται σὲ τοῦτον τὸν κόσμον, γιὰ ν' ἀπολαύσῃ τὸν ἄλλον. Ἀλλ' εἴμεθα στὸ τέρμα ὅλων τῶν περιπετειῶν, ἐφέτος πρέπει νὰ εἶναι τὸ φινάλε γιὰ τὴν ἀνταμοιβὴ τῶν δοκιμασθέντων. Οἱ φίλοι σου ἐδῶ ἐνδιαφέρονται πάντα γιὰ σένα. Ἔχεις δημιουργήσει ἕνα θρῦλο περὶ τὴν δρᾶσι σου. Ἰδίως ἐνθυμοῦνται τὸ ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιγραμματικὸ γιὰ τὸ Σιάνο «καλῶς ἐποίησαν αἱ ἀρχαὶ τῆς Α.Μ. συλλαβοῦσαι αὐτόν». Καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνομεν διαρκῶς, διότι εἶναι ἐπίκαιρο.

Στὴν Ἀφροδίτη ἐγκαρδίους χαιρετισμοὺς τῆς μητέρας μου καὶ ἐμοῦ. Φιλιὰ στὰ παιδιά. Ἰδιαιτέρως στὸν Ἀριστομένη. Μ' ἀγάπη, Βασίλης.

Ἀγαπητὲ Γιῶργο,

Τὰ γράμματά σου 20)6, 30)6, 28)6, 3)7, 15)7 καὶ 17)7 ἔχω λάβει κανονικά. Ἡ ἐσωτερικὴ κρίσις καὶ αἱ ἀθρόαι συλλήψεις τῶν τελευταίων ἡμερῶν μὲ ἠνάγκασαν νὰ σιωπήσω. Καίτοι ἡ κατάστασις ἐξακολουθεῖ ἔκρυθμος, ὕστερα ἀπὸ τὰ τόσα γράμματά σου λύω τὴν σιωπὴν διὰ νὰ σοῦ πῶ, ὅτι εἴμεθα καλὰ ὡς τώρα καὶ ἴσως κατὰ τὸν παραθερισμόν σας νὰ ἀπουσιάζωμεν. Ὁ Γιάννης εἶναι ἤδη φιλοξενούμενος τῶν φ. Αὐλῶνος καὶ ἄλλοι δέκα ἐκ τῆς ὑμετέρας κοινότητος.

....

Δημοτικὴ Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόντιας

Ἔχω 11 μῆνες νὰ βγῶ ἀπὸ τὴν ἕδρα μου. Ἴσως νὰ εἶναι ἡ τελευταία ἡ παροῦσα καὶ μὲ τὴν ἐγκάρδιον εὐχὴν ταχείας συναντήσεως, ἡ μητέρα μου κι ἐγὼ σᾶς ἀσπαζόμεθα οἰκογενειακῶς, Βασίλης, 2)8)43.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΛΑΜΠΟΒΙΤΙΑΔΗΣ

Ὁ δεύτερος ἐθνομάρτυς μετὰ τὸν Βασίλειον Σαχίνην. Τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας ἐπότισε καὶ οὗτος διὰ τοῦ αἵματός του καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ του θανάτου, παραμείνας πιστὸς εἰς τὰς ἐθνικάς του ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις μέχρι τῆς τελευταίας του πνοῆς, διὰ τοῦτο καὶ ἡ μνήμη του θὰ διατηρῆται ἀλησμόνητος μεταξὺ τῶν συμπατριωτῶν του καὶ ὅλων τῶν Βορειοηπειρωτῶν.

Ἐγεννήθη ὁ ἀείμνηστος ἐθνομάρτυς Γρηγόριος Λαμποβιτιάδης εἰς τὴν Δουβιανὴν τὸ 1908 ἐκ γονέων εὐσεβῶν καὶ ἐναρέτων καὶ τῶν τὰ πρῶτα ἐχόντων μεταξὺ τῶν Δουβιανιτῶν, τοῦ Δημητρίου Λαμποβιτιάδου καὶ τῆς Γιαννούλας, τὸ γένος Παπαμαΐτσου ἐκ Δερβιτσάνης. Ἀφοῦ διήνυσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὴν Δουβιανὴν ὑπὸ διδασκάλους τὸν Ν. Λιανίδην καὶ Κ. Σκαπέταν, ἔδωσεν ἐξετάσεις εἰς τὸ Γυμνάσιον Ἀρρένων Κερκύρας καὶ ἐπιτυχὼν εἰς αὐτάς, ἐπεράτωσε τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα εἰς τὴν Κέρκυραν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐσπούδασεν εἰς τὸ Ὀδοντοϊατρικὸν Τμῆμα τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καταταχθεὶς εἰς τοὺς πτυχιούχους αὐτοῦ τὸ 1935. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα, ἐξήσκησε τὴν ὀδοντιατρικὴν εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, ἀποκτήσας φήμην ἱκανοῦ καὶ καλοῦ ἰατροῦ, πρὸς μεγίστην λύπην τῶν τουρκαλβανῶν ὀδοντιατρῶν τοῦ Ἀργυροκάστρου, τῶν ὁποίων ἀπέσπασεν ὅλην τὴν πελατείαν.

Εὐγενής, ἀθλητικὸς τὸ παράστημα, ὁμιλητικός, προσείλκυε διὰ τῶν τρόπων του τὸν συνομιλητήν καὶ τοῦ ἐνέπνεε τὴν ἐμπιστοσύνην. Εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον ἐνωρὶς προσεχώρησε καὶ ὁ Γρηγόριος Λαμποβιτιάδης εἰς τὸν πατριωτικὸν κύκλον τοῦ Βασιλείου Σαχίνη, ἀναμειγνυόμενος ἐνεργῶς εἰς τὰ ἐθνικὰ ζητήματα τῆς ἑλληνικῆς μειονότητος καὶ κρατῶν ὑψηλὰ τὸν πυρσὸν τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας, ἔχων εἰς τὸ Ἰατρεῖον του ὅλας τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας τῆς ἐποχῆς, Ἐλεύθερον Βῆμα, Πρωΐαν, Καθημερινὴν καὶ τὰ περιοδικὰ ποὺ ἐξεδίδοντο εἰς τὰς Ἀθήνας, ὥστε νὰ νομίζῃ κανείς, ὅτι εὑρίσκεται ὄχι εἰς τὸ ἀλβανοκρατούμενον Ἀργυρόκαστρον, ἀλλὰ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Κέρκυραν. Εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον ἐνυμφεύθη τὸ 1939 τὴν διδασκάλισσαν ἀπὸ τὴν Γορίτσαν Ἀνδρονίκην Θάνου, μετὰ τῆς ὁποίας συνέζη ἁρμονικῶς.

Ὁ ἔνδοξος πόλεμος τοῦ 1940 εὗρε τὸν Γρηγόριον Λαμποβιτιάδην εἰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

τὸ Ἀργυρόκαστρον. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς πόλεως τὴν 8 Δεκεμβρίου 1940 καὶ ἡ μεγαλειώδης παρέλασις τοῦ νικηφόρου Στρατοῦ ἐγέμισε τὴν ψυχὴν τοῦ ἐνθουσιώδους τούτου πατριώτου μὲ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ἐθνικὴν ἀγαλλίασιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ συναναστροφή του εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, κατὰ τὰς ἐνδόξους ἐκείνας ἡμέρας, μὲ Ἕλληνας ἀξιωματικούς, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἦσαν παλαιοί του συμφοιτηταὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἐνεθουσίαζεν ἀκόμη περισσότερον τὸν φλογερὸν πατριώτην, ὁ ὁποῖος προέβλεπε λαμπρὸν μέλλον διὰ τὸν πολυβασανισμένον τόπον, χωρὶς νὰ φαντασθῇ ποτέ, ὅτι ἡ σκληρὰ μοῖρα ἐπρόκειτο νὰ πλήξῃ βαρέως αὐτόν.

Κατὰ τὴν 18 Δεκεμβρίου 1940, οἱ ἡττημένοι Ἰταλοὶ τῆς Πίνδου καὶ τοῦ Καλιμπάκι, τῆς Μπούνας καὶ τοῦ Ἀώου, τοῦ Ἰβὰν καὶ τῆς Κορυτσᾶς, ἐνόμισαν ὅτι ἠδύναντο νὰ ἐκδικηθοῦν τοὺς νικητάς των διὰ ἀεροπορικοῦ βομβαρδισμοῦ τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ τῶν ἀμάχων πληθυσμῶν τῆς Δροπόλεως καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, διὰ τοῦτο καὶ ἐπεχείρησαν, κατὰ τὴν μοιραίαν ἐκείνην ἡμέραν, τὸν ἄνανδρον βομβαρδισμὸν τοῦ Ἀργυροκάστρου, ρίψαντες τὰς βόμβας, κατὰ τὴν συνήθειάν των, ὄχι εἰς στρατιωτικοὺς στόχους, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἀμάχων. Θῦμα τῆς θρασυδείλου ταύτης ἀεροπορικῆς ἐπιδρομῆς ἔπεσε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ ἀγαπητὴ σύζυγος τοῦ Γρηγορίου Λαμποβιτιάδου Ἀνδρονίκη. Ὁ θάνατός της ἐπροξένησε μεγάλην λύπην εἰς τὸν Γρηγόριον Λαμποβιτιάδην, διὰ τοῦτο περίλυπος ἔρχεται εἰς Ἀθήνας, ὅπου παρέμεινε μέχρι τῆς λήξεως τοῦ ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου. Μετὰ τὸν πόλεμον ἐπιστρέφει εἰς πατρίδα, ἀλλὰ διὰ λόγους καθαρῶς ψυχολογικοὺς δὲν ἐγκαθίσταται εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, ἀλλ' ἤνοιξε ἰατρεῖον εἰς Δέλβινον, ὅπου συνεχίζει νὰ ἐξασκῇ τὴν ὀδοντιατρικήν, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς Κατοχῆς, ἀναμειγνυόμενος ἐνεργῶς εἰς τὴν Ἐθνικὴν ἀντίστασιν τῶν συμπατριωτῶν του.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γερμανῶν ἐκ τῆς Ἀλβανίας καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἀνταρτῶν τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Ἀλβανίας, ὁ Γρηγόριος Λαμποβιτιάδης, παρὰ τὰς ὑποδείξεις τῶν φίλων καὶ συμπατριωτῶν του νὰ καταφύγῃ εἰς Ἰωάννινα, — ὅπως κατέφυγον τότε πλήθη συμπατριωτῶν —, διὰ νὰ ἀποφύγῃ διωγμοὺς καὶ καταδιώξεις ἐκ μέρους κακοποιῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ἀπελευθερωτοῦ, ἐπεδίδοντο εἰς παντὸς εἴδους ἐκδικήσεις καὶ ἁρπαγάς, ἠρνήθη νὰ ἀκούσῃ τοιαύτας ὑποδείξεις, διότι ἤλπιζεν, ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Βορείου Ἠπείρου δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἔλθῃ. Τὸ Ἀργυρόκαστρον ἀνέμενε τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Οἱ καταλαβάντες τὴν πόλιν παρτιζάνοι, ἐπεδόθησαν μετ' ὀλίγον εἰς σύλληψιν καὶ φυλάκισιν ὅλων τῶν ἀντιπάλων των, ἀδιακρίτως θρησκεύματος καὶ ἐθνικότητος, τουρκαλβανῶν καὶ Ἑλλήνων ὀρθοδόξων, ὥστε αἱ φυλακαὶ τοῦ «Καλιὰ» ὑπερεπληρώθησαν κρατουμένων,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντος

διαβιούντων ὑπὸ ἀθλίας συνθήκας ὑπὸ τὸ κνοῦτον τοῦ παρτιζάνου.

Ὁ Γρ. Λαμποβιτιάδης ἔτρεφεν ἀκράδαντον τὴν πεποίθησιν ὅτι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γερμανῶν κατ' οὐδένα τρόπον ἡ πατρὶς θὰ περιέλθῃ καὶ πάλιν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ἀλβανῶν, διὰ τοῦτο ἀφόβως πλέον διεκήρυσσεν, ὅτι ἡ χώρα εὑρίσκεται εἰς τὰ πρόθυρα τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ὅτι αἱ δυνάμεις τοῦ στρατηγοῦ Ζέρβα θὰ προελάσουν βορειότερον, καὶ θὰ ἐξαναγκάσουν τοὺς Ἀλβανοὺς παρτιζάνους νὰ τραποῦν εἰς ἐπονείδιστον φυγήν. Ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου 1944 ὁ Γρηγόριος Λαμποβοτιάδης μετέφερε τὸ ἰατρεῖόν του εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, διὰ νὰ συντονίσῃ τὰς ἐνεργείας του

Ο ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΜΕ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ (1943)

πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος, ἀψηφῶν πάντα κίνδυνον καὶ οὐδόλως ὑπολογίζων τοὺς παρτιζάνους καὶ τοὺς ἀθλίους συμπατριώτας κομμουνιστάς, τοὺς διαφωτισθέντας κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς, ὑπὸ τοῦ ἀπάτριδος καὶ προδότου δασκάλου ἐκ Δολιανῶν τῆς Ἠπείρου, τοῦ ἀπαισίας μνήμης Κυργιάννη - Γιάνναρη, οἱ ὁποῖοι ὡς κυνάρια προσέφερον τὰς προδοτικάς των ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἀλβανικὸν κομμουνισμόν.

Εἰς τὰ Ἰωάννινα εἶχε συσταθῆ ὀλίγον πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως Ἐπιτροπὴ Βορειοηπειρωτῶν, ἡ ὁποία συνειργάζετο στενῶς μετὰ τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν καὶ προετοίμαζε τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος, συγκεντρώνουσα στοιχεῖα ἀποδεικνύοντα τὴν ἐνοχὴν τῶν Ἀλβανῶν εἰς τὰ κατὰ τῆς πατρίδος κακουργήματα, καὶ διοργανώνουσα τοὺς νέους Βο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ρειοηπειρώτας. Οὗτοι, φεύγοντες τὸν ἀλβανικὸν παράδεισον, κατέφευγον κατὰ κύματα εἰς τὴν ἐλευθέραν πατρίδα καὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ἀναλάβουν δρᾶσιν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, εὐθὺς ὡς τοὺς ἐδίδετο ἡ ἐντολή. Μετὰ τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ὁ Γρηγόριος Λαμποβιτιάδης εὑρίσκετο εἰς μυστικὴν συνεργασίαν, ἀντήλλασσε πληροφορίας, διετήρει συνδέσμους καὶ ἐνίσχυε τοὺς κρατουμένους εἰς τὰς φυλακὰς Ἀργυροκάστρου, Κρούγιας, Βερατίου καὶ ἀλλαχοῦ δι' ἐμπίστων συνεργατῶν καὶ μαχίμων συμπατριωτῶν. Ὅταν τὸ 1945 ἡ Κομμουνιστικὴ Ἀλβανία τοῦ Ἐμβὲρ Χότζα, ἀπεφάσισε νὰ κηρύξῃ ἐκλογὰς διὰ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, ἡ ἐν Ἰωαννίνοις Ἐπιτροπὴ Βορειοηπειρωτῶν ὑπέδειξε διὰ τῶν συνδέσμων της, ὅπως οἱ Βορειοηπειρῶται ἀπόσχουν τῶν ἐκλογῶν καὶ διακηρύξουν, ὅτι εἶναι Ἕλληνες, ἀναμένοντες τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συνεδρίου τῆς Εἰρήνης, τὸ ὁποῖον θὰ συνήρχετο εἰς τοὺς Παρισίους μετ' ὀλίγον, καὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἔκρινε περὶ τῆς τύχης των. Σύνδεσμος ἐξ Ἰωαννίνων, μεταφέρων ἐφημερίδας καὶ ἀλληλογραφίαν τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς τὰ ἐν Βορείῳ Ἠπείρῳ κλιμάκιά της, παρέδωσε τὸν σχετικὸν φάκελον πρὸς μεταφορὰν εἰς τοὺς Τεριαχάταις εἰς τὴν Β.Κ. ἐκ Γλίνης, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ παραδώσῃ τοῦτον εἰς τὸν Γιώργη Τσάμη. Δυστυχῶς ὅμως ἡ Β.Κ. ἀντὶ νὰ παραδώσῃ τοῦτον εἰς τὸν Γιώργη Τσάμην, παρέδωσε, κατὰ λάθος, εἰς τὸν Γληγόρη Τσάμην, τὰ παιδιὰ τοῦ ὁποίου ἦσαν σημαίνοντα στελέχη τοῦ Κόμματος, ὁ δὲ μεγαλύτερος υἱός του καὶ ὑπαρχηγὸς τῆς Λαϊκῆς Ἀσφαλείας Ἀργυροκάστρου. Ἡ παράδοσις ἐκ λάθους τοῦ φακέλου εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν προδοτῶν, εἶχεν εὐθὺς τὰς συνεπείας της. Ἅπαντα τὰ στελέχη συνελήφθησαν καὶ ἐφυλακίσθησαν εἰς τὰς φυλακὰς Ἀργυροκάστρου μέχρι τῆς ἐκδικάσεώς των ὑπὸ τοῦ Λαϊκοῦ Δικαστηρίου. Ἐκ τῶν πρώτων συνελήφθη καὶ ὁ Γρ. Λαμποβιτιάδης ὑπὸ τῆς Λαϊκῆς Ἀσφαλείας Δροπόλεως καὶ Ἀργυροκάστρου, ὁ ὁποῖος ἐθεωρήθη ἀρχηγὸς τοῦ κλιμακίου Ἀργυροκάστρου. Πρὸς σύλληψιν τοῦ ἰατροῦ Λαμποβιτιάδου ἐστάλησαν ὄργανα τῆς Λαϊκῆς Ἀσφαλείας ἐκ τῶν κομμουνιστῶν τοῦ Χασκόβου, Βανίστης καὶ Δερβιτσάνης, κατευθυνόμενα ὑπὸ τῶν προδοτῶν Σπύρου Τζιᾶ ἀπὸ τὰ Σωφράτικα, Γιάννη Πάνου ἀπὸ τὴν Βάνιστα καὶ Σιώρη Σιάννου ἀπὸ τὴν Δερβιτσάνην. Τὰ μυσαρὰ καὶ αἱμοβόρα ταῦτα ὑποκείμενα εἰσελθόντα εἰς τὸ Ἰατρεῖον τοῦ Γρηγορίου Λαμποβιτιάδου, διὰ νὰ συλλάβουν αὐτόν, ἐδέχθησαν σφοδρὰν τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἀθλητοῦ καὶ πυγμάχου Γρηγορίου, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν πυγμῶν του κατέθραυσε τοὺς ὀδόντας καὶ τὰς σιαγόνας τῶν ἀνθρωπομόρφων τούτων τεράτων, τὰ ὁποῖα ἔντρομα καὶ αἱμόφυρτα ἔσπευσαν νὰ ζητήσουν πολυπληθῆ ἐνίσχυσιν τῆς Λαϊκῆς Ἀσφαλείας, διὰ νὰ συλλάβουν τὸν τολμηρὸν καὶ ἀκαταπόνητον τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν Γρηγόριον Λαμποβιτιάδην.

Οὕτως ἐπετεύχθη ἡ σύλληψις τοῦ Γρηγορίου Λαμποβιτιάδου ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς Λαϊκῆς Ἀσφαλείας Ἀργυροκάστρου. Μεταφερθεὶς σιδηρο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντσας

δέσμιος καὶ δαρεὶς ἀνελεήτως ὑπὸ τῶν θρασυδείλων προδοτῶν, ἐρρίφθη εἰς τὰς σκοτεινὰς καὶ φρικτὰς φυλακὰς τοῦ Ἀργυροκάστρου, τεθεὶς εἰς τελείαν ἀπομόνωσιν. Ἐπὶ ἑβδομάδας ὁλοκλήρους ὑπεβάλλετο εἰς πολυώρους ἀνακρίσεις ἡμέραν καὶ νύκτα ὁ ἐθνομάρτυς ὑπὸ τῶν τεράτων τῆς Ἀσφαλείας, μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς δίκης του ὑπὸ τοῦ Λαοδικείου Ἀργυροκάστρου, καθήκοντα εἰσαγγελέως, τοῦ ὁποίου ἐξετέλει ὁ μητραλοίας δάσκαλος ἀπὸ τὰ Βρυσερὰ Γιώργης Κώτσιας, ἀπόφοιτος τῆς Βελλᾶς καί... ὑπότροφος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἡ δίκη τοῦ Γρηγορίου Λαμποβιτιάδου διήρκεσεν εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, διότι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ δὲν ἐδικάζετο μόνον ὁ ἰατρὸς Γρηγόριος Λαμποβιτιάδης, ἀλλ' ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Βορείου Ἠπείρου. Ὁ στυγερὸς προδότης, ὁ εἰσαγγελεὺς Γ. Κώτσιας, μετὰ λύσσης καὶ πρωτοφανοῦς μανίας, μὲ τρέμοντα χείλη καὶ ὀργίλους τοὺς ὀφθαλμούς, ἀπήγγειλε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ Γρηγορίου Λαμποβιτιάδου. Ἔκτοτε μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐκτελέσεώς του ὑπεβλήθη ὁ ἥρως εἰς φρικτὰ βασανιστήρια εἰς τὰς φυλακάς, πρὸ τῶν ὁποίων ὠχριοῦν τὰ βασανιστήρια ὅλων τῶν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Κομμουνιστῶν ἐκτελεσθέντων μαρτύρων τῆς ἐλευθερίας. Ἐναντίον τοῦ Γρηγορίου Λαμποβιτιάδου οἱ αἱμοχαρεῖς τῆς Λαϊκῆς Ἀσφαλείας Ἀργυροκάστρου ἐπέδειξαν ὅλην των τὴν θηριωδίαν, ὑπενθυμίζουσαν ἐν πολλοῖς τὴν θηριωδίαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τοῦ... ἐνδόξου προγόνου των, ἐναντίον τοῦ Κατσαντώνη καὶ τοῦ Βλαχάβα. Ἀδυνατεῖ τις νὰ περιγράψῃ τὸ μαρτύριον τοῦ ἐθνικοῦ τούτου ἥρωος τῆς Δουβιανῆς καὶ ὅλης τῆς Βορείου Ἠπείρου. Ὑπεβάλλετο εἰς τὸ μαρτύριον τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης καὶ ἐδέρετο ἡμέραν καὶ νύκτα, οἱ τύραννοι παρεμόρφωσαν τὸ ὡραῖον του πρόσωπον διὰ συνεχῶν γρονθοκοπημάτων, ἔθραυον τοὺς ὀδόντας του διὰ σφυρίου, τὸ σῶμά του ἐγίνετο κατάμαυρον ἀπὸ τὸν ξυλοδαρμὸν καὶ αἱ σάρκες του ἐγέμισαν πληγὰς ἀπὸ τὰς κακώσεις καὶ τὰ βασανιστήρια. Παρὰ ταῦτα ὅμως τὸ ἀθλητικὸν σῶμα τοῦ μάρτυρος δὲν ἐκάμπτετο καὶ ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ἐνδιαίτημα τῆς γενναίας του ψυχῆς μέχρι τῶν τελευταίων στιγμῶν του.

Ἀφοῦ οἱ δήμιοι ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐβασάνισαν τὸ θῦμά των εἰς τὰς σκοτεινὰς καὶ φρικτὰς φυλακὰς τοῦ Ἀργυροκάστρου, ἀπεφάσισαν τέλος νὰ θέσουν τέρμα εἰς τὴν ζωήν του. Διὰ νὰ δικαιολογήσουν δὲ τὸ μελετώμενον ἔγκλημα, ἐζήτησαν ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους πολιτικοὺς ἰνστρούχτορας τῶν διαφόρων χωρίων νὰ συγκεντρώσουν ὑπογραφὰς τῶν κατοίκων, διὰ τῶν ὁποίων νὰ ζητῆται ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Γρηγορίου Λαμποβιτιάδου ὡς προδότου τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ. Ἴσως, ἐφ' ὅσον ἀνέπνεεν ὁ ἥρως, δὲν ἠδύναντο νὰ κοιμηθοῦν ἥσυχοι οἱ αἱμοχαρεῖς του δήμιοι. Τέλος ἀνηγγέλθη πανηγυρικῶς διὰ χωνίων εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον, ὅτι ὁ μέγας προδότης τῆς Ἀλβανίας, ὁ ἰατρὸς Γρηγόριος Λαμπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

βιτιάδης, θὰ ἐκτελεσθῇ εἰς τοῦ Τζαμαλῆ, καὶ ἐκαλεῖτο ἡ πόλις νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν.

Καὶ ἤδη ἐξεχύθη εἰς τοὺς δρόμους τῆς πόλεως ὅλον τὸ μαινόμενον πλῆθος, ἀκριβῶς ὅπως ἐξεχύθη παρόμοιον τουρκικὸν πλῆθος εἰς τὴν προκυμαίαν τῆς Σμύρνης, κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1922, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ἀοίδιμον Σμύρνης Χρυσόστομον. Αἱ ἴδιαι σκηναὶ ἐπαναλαμβάνονται. Φαίνεται, ὅτι εἶναι ἴδιον τῶν ἐθνομαρτύρων νὰ ὑποβάλλωνται ὑπὸ τῶν δημίων των εἰς τὰ αὐτὰ βασανιστήρια. Ἡ ἀγορὰ τοῦ Ἀργυροκάστρου ἐγέμισεν ἐντὸς ὀλίγου «ἀπὸ μαύρη Τουρκιά», ἀλητόπαιδες τοῦ βουνοῦ, ἀποβράσματα τῆς μισαρᾶς κοινωνίας τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου τοῦ Ἀργυροκάστρου, ἕνας συρφετὸς μὲ πρωτόγονα ἔνστικτα καὶ ἀγρίας φωνὰς ἐκινεῖτο πρὸς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως, διὰ νὰ ἴδῃ καὶ ἀπολαύσῃ τὸ μακάβριον θέαμα καὶ νὰ κορέσῃ τὸν μισελληνισμόν του.

Καὶ ἤδη ἡ μακάβριος πομπὴ ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὰ ὑπόγεια τῆς Λαϊκῆς Ἀσφαλείας διὰ τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου. Προηγοῦντο αὐτῆς οἱ ἔνοπλοι δήμιοι, ἠκολούθει εἰς τὸ μέσον ὁ μάρτυς, ψύχραιμος καὶ ἀκατάβλητος, μὲ τὸ μέτωπον ὑψηλά, ὑπερήφανος, ἀτενίζων περιφρονητικῶς τὸ μαινόμενον πλῆθος, τὸ ὁποῖον ὄπισθέν του ὠρύετο, κραυγάζον «γλήγορα τὸ λιτάρι στὸν προδότη», καὶ τέλος κατηφεῖς καὶ περίλυποι οἱ συμπολῖται του ἠναγκάσθησαν, κατόπιν διαταγῆς τῶν ὀργάνων τῆς Λαϊκῆς Ἀσφαλείας, νὰ παρακολουθήσουν τὸ μαρτύριόν του.

Εἰς τοῦ Τζαμαλῆ ἐξετελέσθη τὸν Μάϊον τοῦ 1946 ὁ μάρτυς. Ὅλον τὸ μαινόμενον πλῆθος τῶν τουρκαλβανῶν παρηκολούθει τὸ μαρτύριόν του. Ὁ ἥρως ὅμως μέχρι τῶν τελευταίων του στιγμῶν διατηρεῖ τὴν ψυχραιμίαν του καὶ ὅλον τὸ μεγαλεῖον τῆς εὐγενοῦς ψυχῆς του. Καὶ ὅταν ὁ ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀποσπάσματος τὸν ἠρώτησε περὶ τῆς τελευταίας του θελήσεως, ὁ ἀπτόητος Γρηγόρης ἐφώναξεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἀλβανικὴν γλῶσσαν μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του: «ΖΗΤΩ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ»! Αὐτοὶ ἦσαν οἱ τελευταῖοι του λόγοι, τοὺς ὁποίους ἐκάλυψεν ἡ ὁμοβροντία τῶν δειλῶν καὶ ποταπῶν τυράννων του. Ἡ Δρόπολις καὶ ὅλη ἡ Βόρειος Ἤπειρος δὲν θὰ λησμονήσουνπ οτὲ τὸν μάρτυρα τοῦτον τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας, ὀρθῶς δὲ ὁ Δῆμος Ἰωαννιτῶν ὠνόμασεν εἰς τὰ Ἰωάννινα μίαν τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως: «Ὁδὸς Γρηγορίου Λαμποβιτιάδου».

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

Ἰατρός, γεννηθεὶς εἰς τὴν Δουβιανὴν τὸ 1874. Διακρινόμενος ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας διὰ τὴν ὄρεξιν διὰ γράμματα καὶ σπουδάς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μαχητικότητα, ἐνεγράφη, μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τοῦ χωρίου του εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Κερκύρας, καὶ μετὰ τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς ἐφοίτησεν εἰς τὴν Ἰατρικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Πτωχὸς καὶ ὀρφανὸς πατρός, μὲ μόνον ἐφόδιον τὴν αἰσιοδοξίαν καὶ τὴν ἐργατικότητα, παρὰ τὰς οἰκονομικὰς δυσχερείας, κατώρθωσε νὰ τελειώσῃ τὰς σπουδάς του εἰς τὰς Ἀθήνας, παραδίδων μαθήματα εἰς διαφόρους οἰκογενείας διὰ νὰ κερδίσῃ τὰ ἔξοδα τῆς ζωῆς εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἡ ζωή, κατὰ τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἦταν δυσκολωτάτη καὶ μόνον οἱ πλούσιοι Ἠπειρῶται κατώρθωναν νὰ σπουδάσουν. Λαβὼν τὸ πτυχίον του κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1900, ἠσκήθη εἰς διάφορα νοσοκομεῖα εἰδικευθεὶς εἰς τὴν Χειρουργικὴν καὶ τὴν Δερματολογίαν. Φύσις ὅμως ἀνήσυχος καὶ φιλομαθής, τὸ 1904 λαμβάνει μέρος εἰς προκηρυχθέντα διαγωνισμὸν ὑποτρόφων διὰ μεταπτυχιακὰς σπουδὰς εἰς Γερμανίαν καὶ ἐπιτυχὼν εἰς αὐτόν, μετεκπαιδεύεται ἐπὶ τριετίαν εἰς Λειψίαν.

Οἱ Βαλκανικοὶ πόλεμοι τοῦ 1912 - 13 εὑρίσκουν τὸν Θεοχάρην Καρβούνην εἰς τὰς τάξεις τοῦ Στρατοῦ ὡς στρατιωτικὸν ἰατρὸν καὶ μάλιστα ἀρχίατρον. Ὡς τοιοῦτος ἠὐτύχησε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν Στρατιὰν Ἠπείρου καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ τὸ Χειρουργεῖόν του εἰς τὴν Φιλιππιάδα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁρμώμενος, ἔφθανε μετὰ τῶν συμπολεμιστῶν του εἰς τὰς πρώτας γραμμὰς τοῦ πολιορκημένου Μπιζανίου, κατὰ τὸν βαρύτατον ἐκεῖνον Ἠπειρωτικὸν χειμῶνα τοῦ 1912, ὅστις ἐχάρισε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν Ἤπειρον. Τὴν 21 Φεβρουαρίου 1913 ὁ Θεοχάρης Καρβούνης, ὡς ἀρχίατρος τῆς Δευτέρας Μεραρχίας ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Καλλάρην εἰσῆλθεν εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ ἐγκατέστησεν ἀμέσως τὸ Χειρουργεῖον του εἰς τὸ Κάστρον τῶν Ἰωαννίνων. Τὸν ἑπόμενον μῆνα, μετὰ τὴν προέλασιν τοῦ Στρατοῦ πρὸς τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ τὸ Τεπελένι, ὁ Θεοχάρης Καρβούνης ἐπεσκέφθη τὴν πατρίδα, τὴν Δουβιανὴν καὶ τὸ Ἀργυρόκαστρον, ἀπὸ ὅπου πρὸ ἐτῶν εἶχεν ἀναχωρήσει μικρὸς καὶ ἀπροστάτευτος, γενόμενος δεκτὸς μετὰ πολλῶν τιμῶν καὶ περιποιήσεων ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του, τοὺς ὁποίους ἐνεθάρρυνε νὰ εἶναι ἕτοιμοι καὶ παρεσκευασμένοι ψυχικῶς διὰ τὴν προστασίαν τῆς πατρίδος, ἡ ὁποία ἐκινδύνευεν ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Διπλωματίαν νὰ παραχωρηθῇ εἰς τὸ ὑπὸ κατασκευὴν τότε ἀλβανικὸν κρατίδιον.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Θ. ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ, ΚΑΤΙΝΑ ΚΑΙ Β. ΣΑΧΙΝΗΣ ('Αργυρόκαστρον 1936)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ὁ δεύτερος Βαλκανικὸς πόλεμος, ὁ πόλεμος ἐναντίον τῶν Βουλγάρων, ἔφερε τὸν ἀρχίατρον Θεοχάρην Καρβούνην εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν τῆς Δοϊράνης, Κιλκίς, Λαχανᾶ, Ἄνω Τζουμαγιᾶς καὶ τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας. Ἀποσυρθεὶς τῶν τάξεων τοῦ Στρατοῦ, μετὰ τὸν πόλεμον, παρὰ τὰς παρακλήσεις τοῦ διοικητοῦ του νὰ παραμείνῃ εἰς τὸ στράτευμα, ἐξήσκει τὴν ἰατρικὴν εἰς Ἀθήνας, ἀποφασίσας νὰ πολιτευθῇ παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Ἴωνος Δραγούμη, μετὰ τοῦ ὁποίου συνειργάζετο, ὡς διηγεῖτο ὁ ἴδιος, κατὰ τὴν πρωίαν τῆς 30 Ἰουλίου 1920, τὸ ἀπόγευμα τῆς ὁποίας ὁ Ἴων Δραγούμης ἐδολοφονεῖτο παρὰ τὴν λεωφόρον Κηφισίας. Ἐνθουσιώδης πατριώτης, φανατικὸς βασιλόφρων, ἔζησε τὸ δρᾶμα τοῦ Διχασμοῦ εἰς Ἀθήνας μέχρι τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς, ἡ ὁποία ἐπλήγωσε βαθύτατα τὸν τέως ἀρχίατρον τῆς ἐνδόξου δευτέρας Μεραρχίας, διὰ τοῦτο καὶ πλήρης πικρίας καὶ ἀπογοητεύσεως ἀναχωρεῖ διὰ τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἐγκαθίσταται ὁριστικῶς. Κατὰ τὸ 1933, ἐνθαρρυνόμενος ὑπὸ τοῦ τότε κυβερνῶντος Λαϊκοῦ Κόμματος, ἐπιστρέφει εἰς Ἑλλάδα, προτιθέμενος νὰ πολιτευθῇ. Διαφωνήσας ὅμως μὲ τὴν διοίκησιν τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος, ἐτάχθη ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ριζοσπαστικοῦ Κόμματος, ἐκθέσας ὑποψηφιότητα εἰς τὴν Ἤπειρον. Ἀποτυχὼν ὅμως εἰς τὰς ἐκλογάς, ἱδρύει τὸ ἑπόμενον ἔτος 1935 τὸν «Πανηπειρωτικὸν Πολιτικὸν Σύλλογον Ἀθηνῶν καὶ Περιχώρων «Τὸ Μπιζάνι», σκοπὸς τοῦ ὁποίου ἦτο, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὸ καταστατικὸν αὐτοῦ «ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν γενικῶν ζητημάτων τῆς ἐλευθέρας καὶ μὴ Ἠπείρου, ὡς καὶ ἡ σύσφιγξις τῶν σχέσεων καὶ ἡ προαγωγὴ τῶν συμφερόντων τῶν Μελῶν αὐτοῦ». Ὡς πρόεδρος τοῦ ἐν λόγῳ Συλλόγου ἀγωνίζεται διὰ τὰ συμφέροντα τῆς Ἠπείρου, τὰ Ἠπειρωτικὰ κληροδοτήματα, τὸ ὁδικὸν δίκτυον τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν τῆς Ἠπείρου καὶ διαρκῶς ἔχει ἐστραμμένην τὴν προσοχήν του πρὸς τὴν ἀλύτρωτον πατρίδα, συνεργαζόμενος στενῶς μετὰ τοῦ ἐν Ἀργυροκάστρῳ ἐγκατεστημένου ἐξαδέλφου του Βασιλείου Ζαχίνη. Τὴν Δουβιανὴν καὶ τὸ Ἀργυρόκαστρον ἐπεσκέφθη δύο φορὰς κατὰ τὴν χρονικὴν ἐκείνην περίοδον, τὸ 1936 καὶ τὸ 1937, ἐξαναγκασθεὶς κατὰ τὸ δεύτερον ταξίδι ὑπὸ τῶν ἀλβανικῶν ἀρχῶν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Ἀργυρόκαστρον, διότι αἱ ἐνέργειαί του ἦσαν ὕποπτοι καὶ ἀντιαλβανικαί.

Κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου τοῦ 1940 ὁ Θεοχάρης Καρβούνης φοβούμενος διὰ τὰς ἀντιιταλικάς του ἐνεργείας εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Αἴγυπτον, ὅπου παρέμεινε μέχρι τέλους τοῦ πολέμου. Ἐπιστρέψας εἰς Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ἐνδιαφέρεται κυρίως διὰ τὴν τύχην τῆς Βορείου Ἠπείρου, τῆς ὁποίας τὸ μέλλον ἐκρίνετο τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1946 εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Παρισίων. Πικραμένος καὶ τραυματισμένος ψυχικῶς διὰ τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ, ἐπιστρέφει εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀρθρογραφεῖ εἰς τὰς ἐλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόντος

ληνικὰς ἐφημερίδας τῆς Αἰγύπτου περὶ τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος.

Τὸ 1953, ἐπὶ Κυβερνήσεως τοῦ Στρατηγοῦ Παπάγου, ἔρχεται εἰς Ἀθήνας καὶ ἀνακινεῖ τὸ Βορειοηπειρωτικόν, ἀλλὰ τὸ κλῖμα δυστυχῶς δὲν εἶναι κατάλληλον. Τὸ Βορειοηπειρωτικὸν εἶχεν ἀρχίσει νὰ παραμελῆται καὶ ἡ προσοχὴ τοῦ τότε Κυβερνήτου εἶχε στραφῆ πρὸς τὴν Κύπρον. Χαρακτηριστικὰ εἶναι ὅσα ἔγραφε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Θεοχάρης Καρβούνης:

«Τὸ Βορειοηπειρωτικὸν ζήτημα ἔφθασε πλέον εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε νὰ χρήζῃ ἀμέσου ἐπιλύσεως. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Στρατηγοῦ Παπάγου ἔχει ὑποχρέωσιν ἀπέναντι αὐτῆς ταύτης τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, νὰ δώσῃ τέλος εἰς μίαν θλιβερὰν κατάστασιν μιᾶς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας στεναζούσης ἀδίκως καὶ παρὰ πᾶσαν ἠθικήν, ὑπὸ τὸ πέλμα ἑνὸς τῶν σκληροτέρων κατακτητῶν. Ἀλλὰ νομίζω, ὅτι χρειάζεται συγχρόνως μία πλήρης Ἐθνικὴ διαφώτισις τοῦ Πανελληνίου, ἐπὶ τοῦ σημείου εἰς ὃ εὑρίσκεται τὸ Βορειοηπειρωτικόν, καθὼς καὶ ὁ φόλος τὸν ὁποῖον παίζουν οἱ διάφοροι παράγοντες. Νὰ διαφωτισθῇ ἐπὶ τέλους τὸ Ἑλληνικὸν κοινὸν περὶ τῆς ὑφισταμένης πραγματικότητος. Πρὸ παντὸς νὰ διαφωτισθῇ τὸ ξένον κοινὸν ἐπὶ τῆς αὐτῆς καταστάσεως, ἐφόσον τὰ συμφέροντα τοῦ Ἔθνους τὸ ἐπιβάλλουν. Νὰ παρακολουθήσουν οἱ ἁρμόδιοι ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν κίνησιν καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς Ἀλβανικῆς προπαγάνδας καὶ νὰ ἐνημερώσουν καταλλήλως τοὺς ἐνδιαφερομένους. Τέλος νὰ τονωθῇ τὸ ἐκπεσὸν ἠθικὸν φρόνημα τῶν Βορειοηπειρωτῶν, ἐλευθέρων καὶ μή, καὶ νὰ δοθῇ εἰς αὐτοὺς ἐπὶ τέλους μία θετικὴ ἀπάντησις: νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ Πατρίς των ναί ἢ ὄχι. Θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπ' ἄπειρον τὸ μαρτύριον τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν μας; Ἡ πεῖρα μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι ἡνωμένοι καὶ ὁμονοοῦντες ἐθαυματουργήσαμεν, ἐνῶ διῃρημένοι, ἀλληλομαχοῦντες καὶ ἀκέφαλοι, ἔσχομεν τραγικὰς συνεπείας. Τὸ ζήτημα τῆς ἑνώσεως τῆς Βορείου Ἠπείρου μας μὲ τὴν Μητέρα Ἑλλάδα, πρέπει ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ λάβῃ τὴν πρέπουσαν κατεύθυνσιν. Σήμερον δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ ἔχῃ τις δίκαιον. Πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ τὴν δύναμιν νὰ τὸ διεκδικήσῃ...»

(Θεοχάρη Καρβούνη, Ἐθνικὴ Διαφώτισις ἐπὶ ἀγνώστων πτυχῶν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ζητήματος, Ἀλεξάνδρεια, 1954, σελ. 14). Ὁ Θ. Καρβούνης ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις πλήρης ἡμερῶν τὴν 28 Μαρτίου 1971 καὶ ἐτάφη εἰς τὸ Γ' Νεκροταφεῖον Ἀθηνῶν.

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κοζάνης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ μακαρίτης ἰατρὸς Βασίλειος Γιαννόπουλος ἦ, ὅπως ἦτο περισσότερον γνωστὸς εἰς τὴν Δουβιανὴν καὶ τὴν Δρόπολιν, Βάσος Μύλος, ἐγεννήθη εἰς τὴν Δουβιανὴν τὸ 1913, καταγόμενος ἐξ ἀρχαιοτάτης οἰκογενείας τοῦ χωρίου, συνδεδεμένης διὰ συγγενικῶν δεσμῶν μὲ ὅλην σχεδὸν τὴν Δουβιανήν. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ὁ ἀείμνηστος Βάσος ἐδείκνυεν ἐξαιρετικὴν κλίσιν διὰ τὰ γράμματα καὶ τὴν μάθησιν γενικώτερον. Ἀποφοιτήσας τῆς Ἀστικῆς Σχολῆς Δουβιανῆς τὸ 1928 ὑπὸ διδασκάλους τὸν Νεοκλῆ Λιναΐδην καὶ τὸν Κ. Σκαπέταν, ἔδωσεν εἰσιτηρίους ἐξετάσεις εἰς τὸ γυμνάσιον Πωγωνιανῆς, ὅπου ἀριστεύσας κατ' αὐτάς, ἐνεγράφη εἰς τὴν πρώτην τάξιν τοῦ παλαιοῦ τετραταξίου γυμνασίου, διακρινόμενος διὰ τὴν ἐπίδοσίν του εἰς ὅλα τὰ μαθήματα, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὰ μαθηματικά. Φοιτήσας εἰς τὸ ἀκριτικὸν γυμνάσιον τῆς Πωγωνιανῆς, τὸ ὁποῖον πολλὰς καὶ μεγάλας ὑπηρεσίας προσέφερεν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰς τοὺς ἐκ Βορείου Ἠπείρου Ἑλληνόπαιδας, ἐπὶ δύο ἔτη, συνέχισε τὰ μαθήματα τῶν λοιπῶν τάξεων εἰς τὴν Ζωσιμαίαν Ἰωαννίνων, ἐπιδείξας καὶ ἐκεῖ τὴν αὐτὴν φιλομάθειαν καὶ πρόοδον.

Τὸ 1931 ὁ Βάσος Γιαννόπουλος ἀπεφοίτησεν ἐκ τῆς ἱστορικῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς. Ἤδη ἔφηβος, φιλομαθὴς καὶ διψῶν δι' ἐπιστημονικὰς σπουδάς, εἶχεν ἐκλέξει τὴν ἐπιστήμην, πρὸς τὴν ὁποίαν ἰδιαιτέραν εἶχε κλίσιν, τὴν ἰατρικήν. Ἀφοῦ ἔδωσεν εἰσιτηρίους ἐξετάσεις, ἐνεγράφη εἰς τὴν Ἰατρικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφοίτησεν ἀνελλιπῶς, καταταγεὶς εἰς τοὺς πτυχιούχους της τὸ 1937. Εἰδικευθεὶς ἀκολούθως εἰς τὴν Παθολογίαν, ἤρχισε νὰ ἐξασκῇ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ εἰς τὰς Ἀθήνας κατ' ἀρχάς, καὶ βραδύτερον εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, τὸ Ἀργυρόκαστρον, τὸ Δέλβινον καὶ τοὺς Ἁγίους Σαράντα. Διάφορα ὅμως ἀτυχήματα τῆς ζωῆς του, ἐπίκραναν ἰδιαιτέρως τὸν εὐγενῆ καὶ ὑπερήφανον ἰατρόν, ἐπλήγωσαν τὸ φιλότιμόν του καὶ ὑπέσκαψαν τὴν ὑγείαν του, διὰ τοῦτο καὶ προσβληθεὶς ὑπὸ ἀνιάτου διὰ τὴν ἐποχήν του νόσον, ἀπέθανεν νεώτατος εἰς Ἀθήνας τὸν Μάϊον τοῦ 1947, εἰς ἡλικίαν 34 ἐτῶν.

Ὁ ἀείμνηστος φίλος διεκρίνετο διὰ τὴν ἐργατικότητα, τὴν φιλομάθειαν, τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς φίλους καὶ τὴν πατρίδα, τὴν Ἠπειρωτικὴν φιλογένειαν καὶ τὴν Ἠπειρωτικὴν παράδοσιν. Μέλος ἀχώριστον τῆς Δροπολίτικης Φοιτητικῆς Συντροφιᾶς εἰς τὸ ἱστορικὸν καφενεῖον τῆς ὁδοῦ Πει-

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Κονιτσας

ραιῶς 22, τοῦ ἀειμνήστου συμπατριώτου Δ. Τσάρα, ἔδιδε ζωὴν εἰς τὴν παρέαν, ἐσκόρπιζε τὴν χαρὰν μὲ τὰ ὡραῖά του ἀνέκδοτα, ἐγύριζε μὲ ἐθαιρετικὴν ἐπιτυχίαν τὸ παθητικὸν δροπολίτικον τραγούδι καὶ ἦτο διὰ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

τοὺς νεωτέρους συμπατριώτας φοιτητάς, ὁδηγὸς καὶ καθοδηγητής, ἐνθαρρύνων αὐτοὺς διὰ τοῦ παραδείγματός του εἰς τὰς σπουδὰς καὶ τὴν ἐπιστήμην.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ὁ θάνατός του δυστυχῶς ἐστέρησε τὴν πατρίδα ἀπὸ ἕνα ἐξαίρετον ἐπιστήμονα καὶ τοὺς φίλους καὶ γνωστούς, ἀπὸ πιστὸν καὶ εἰλικρινῆ φίλον, οἱ ὁποῖοι ὅμως οὐδέποτε θὰ παύσουν νὰ διατηροῦν ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησίν του.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΥΠΟΥΡΓ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ - ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΔΟΥΒΙΑΝΙΤΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΜΕΝΟΙ

ΙΑΤΡΟΙ:
Θεοχάρης Καρβούνης
Τηλέμαχος Λαμποβιτιάδης
Σωκράτης Μποζώρης
Βασίλειος Λαμποβιτιάδης
Βασίλειος Γιαννόπουλος
Γρηγόριος Λαμποβιτιάδης
Γεώργιος Γιαννόπουλος
Ν. Βέκιος
Πολυζώης Μποζώρης
Ἀθανάσιος Ζέρρης
Μ. Παναγιώτου

ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΙ:
Βασίλειος Οἰκονόμου
Δῆμος Παπαδόπουλος

ΧΗΜΙΚΟΙ:
Θεόδωρος Βέκιος

ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ:
Φίλιππος Λαμποβιτιάδης
Ἰωάννης Παναγιώτου
Βασίλειος Ζέρρης (Συμβολαιογράφος)
Δῆμος Πάλλας-Χρηστίδης

ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ:
Ἀγγελική Γκατζάρου (φιλόλογος)
Βασίλειος Γκάτζαρος (ἀγγλικῆς φιλολ.)
Αἰκατερίνη Ν. Γκατζάρου (φιλόλογος)

ΓΕΩΠΟΝΟΙ:
Πέτρος Λαμποβιτιάδης
Βασίλειος Κυριάκος

ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ:
Ματθαῖος Γιαννόπουλος
Ἰωάννης Δόκιος

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ:
Κ. Ζέρρης
Γ. Φερεκύδης
Κ. Σκαπέτας
Ν. Λιανίδης
Χρῆστος Δόκιος
Τάκης Γκάτζαρος

ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ:
Ν. Γκάτζαρος
Γ. Σαχίνης
Σ. Καραγιάννης
Σ. Γκάτζαρος

ΤΡΑΠΕΖΙΤΑΙ:
Βασίλειος Σαχίνης

ΕΜΠΟΡΟΙ:
Βορδόκας
Ἀναστασίου
Γουμενίδης
Πατσούρας
Τούνης
Δ. Ρίκας
Γ. Σκοκοτᾶς
Ζέρρηδες

ΜΟΡΦΩΜΕΝΟΙ:
Ἀνδρ. Ζέρρης
Δῆμος Ζέρρης
Νῖκος Τζούμπας
Ἀμαλία Τουνίδη
Λεωνίδας Σαχίνης
Ἑλένη Κυριάκου
Χρῆστος Κυριάκος

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΤΟ ΓΡΑΦΙΚΟΝ ΧΩΡΙΟΝ ΤΗΣ ΔΡΟΠΟΛΕΩΣ ΣΩΦΡΑΤΙΚΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Προλεγόμενα .... Σελ. 5— 7
Στὸ χωριό μου (ποίημα) .... » 8

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Τοπογραφία .... » 9— 17
Ἡ Δουβιανὴ πρωτοπόρος εἰς τὴν γυναικείαν ἐκπαίδευσιν .... » 19— 29
Ἵδρυσις τῆς Δουβιανῆς, ὄνομα, παραδόσεις .... » 30— 35
Δεινοπαθήματα, ὁ ἀπὸ τοῦ ἐξισλαμισμοῦ κίνδυνος .... » 43— 48
Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς εἰς τὴν Δρόπολιν καὶ τὴν Δουβιανὴν .... » 49— 58
Ἡ Δουβιανὴ ἀπὸ τοῦ 1821 - 1913 .... » 59— 74
Ἡ ἀπελευθέρωσις, ἡμέραι χαρᾶς .... » 75— 84
Μετανάστευσις εἰς Ἀμερικὴν .... » 85— 89
Ἡ πρώτη Ἀλβανικὴ κατοχὴ (1920 - 40) .... » 90— 98
Ἡ Νέα Φιλικὴ Ἑταιρεία .... » 99—120
Κρίσιμα Χρόνια .... » 121—130

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Τὸ Μοναστήριον τῆς Δουβιανῆς .... » 131—138
Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Βλασίου .... » 139—141
Στὸν Ἐθνομάρτυρα Β. Σαχίνη (ποίημα) .... » 142
Ἤθη καὶ ἔθιμα .... » 143—154
Ἔθιμα τοῦ Γάμου .... » 155—173
Ἔθιμα τοῦ Θανάτου .... » 174—177

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Κωνσταντῖνος Ζέρρης .... » 178—180
Νεοκλῆς Λιανίδης .... » 181—186
Βασίλειος Σαχίνης .... » 186—192
Γρηγόριος Λαμποβιτιάδης .... » 192—197
Θεοχάρης Καρβούνης .... » 198—201
Βασίλειος Γιαννόπουλος .... » 202—204

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Π Ρ Ο Σ Ε Χ Ω Σ

Ν. Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

1. ΔΡΟΠΟΛΙΤΙΚΑ ΗΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
2. Η ΔΡΟΠΟΛΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ
3. ΔΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΛΕΥΚΩΜΑ, Τ. Β΄

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας